

Назив школе: Основна школа „Нови Београд“
Адреса: Народних Хероја 12, Нови Београд, Београд
Број телефона: 011/ 3017 - 491
Број факса: 011/ 3017 - 491
Електронска адреса: osnovnaskolanbgd11070nbgd@gmail.com
Web: www.osnovibeograd.rs

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

2026-2030

ОШ "НОВИ БЕОГРАД"
Народних хероја 12,
Нови Београд
Дел. бр. 4-11/26
Датум: 29.06.2026. године

ИЗВОД ИЗ ЗАПИСНИКА

На основу члана 119. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“ бр. 88/2017 и 27/2018-др.закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 I 19/2025, у даљем тексту: Закон) и чл. 108. Статута ОШ „Нови Београд“, Школски одбор је на 32. седници одржаној дана 29.06.2026. године донео

ОДЛУКУ

Доноси се **Школски програм ОШ "НОВИ БЕОГРАД"** за школску 2026/2027., школску 2027/2028., школску 2028/2029. и школску 2029/2030. годину

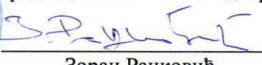
Школски програм се доноси на период од четири године и израђује се у складу са Националним оквиром образовања и васпитања.

Образложење

Школски одбор је у складу са својим надлежностима прописаним Законом и Статутом ОШ „Нови Београд“ донео одлуку, као у диспозитиву.

Председник Школског одбора

Зоран Ранковић

Садржај

1.	Увод	6
1.1	Полазне основе за израду школског програма су:	6
1.2	Правилници о плану наставе и учења:	8
1.3	Основни подаци о школи.....	9
1.4	Материјално-технички услови рада школе.....	10
1.5	Људски ресурси-кадровска структура.....	12
1.6	Сврха, циљеви и задаци програма	13
1.7	Исходи и стандарди образовања и васпитања.....	14
1.8	Начин прилагођавања циљева, исхода и садржаја образовно – васпитног рада.....	18
1.9	Начин прилагођавања рада и услова и остваривање додатне подршке за ученике школе - Индивидуални образовни план- ИОП 2	19
2.	Наставни план и програм за припремно - предшколско васпитање	22
2.1	Развој говора	22
2.2	Почетно читање и писање	25
2.3	Упознавање природне и друштвене средине.....	31
2.4	Физичко васпитање	40
2.5	Ликовно васпитање	43
2.6	Музичко васпитање	45
3.	План наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања.....	48
3.1	План наставе и учења за први разред	49
3.2	План наставе и учења за други разред	65
3.3	План наставе и учења за трећи разред.....	75
3.4	План наставе и учења за четврти разред	83
4.	План наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања	92
4.1	План наставе и учења за пети разред	94
4.2	План наставе и учења за шести разред.....	106
4.3	План наставе и учења за седми разред	122
4.4	План наставе и учења за осми разред	138

5.	СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ ОД V – VIII РАЗРЕДА	170
6.	ДОПУНСКА НАСТАВА	179
7.	Програм рада одељењског старешине	180
8.	Програм ваннаставних активности ученика.....	182
8.1	Еколошка секција	182
8.2	Музичка секција	184
8.3	Ликовно стваралаштво	187
8.4	Техничко креативна секција.....	188
8.5	Драмска секција.....	192
8.6	Спортска секција	194
8.7	Фолклорна и ритмичка секција.....	203
8.8	Секција енглеског језика	208
8.9	Секција италијанског језик.....	209
8.10	Шивачко-ткачка секција	211
9.	Програм припремне наставе за ученике 8. Разреда	213
10.	Корективно – стимулативни програми	216
10.1	Логопедске вежбе	216
10.2	Психомоторна реедукација.....	221
10.3	Музичка стимулација.....	236
10.4	Програм примене асистивне технологије и алтернативне и аугментативне комуникације	241
10.5	Корективно-превентивне вежбе.....	244
11.	Садржаји који се уводе у складу са стручним упутством за остваривање образовања и васпитања у школама за ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом.....	254
11.1	Специфичан прилагођен Монтесори програм.....	254
11.2	Програм социјално – емоционалног учења	262
12.	Програм рада продуженог боравка.....	265
12.1	Мала школа великих ствари	265
12.2	Шарам стварам	267
12.3	Игре без граница.....	268

12.4	Оловка пише срцем	269
12.5	Певам, плешем, глумим	271
13.	Програм културних активности школе	272
14.	Програм школског спорта и спортских активности	274
15.	Програм заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања	280
15.1	Програм превенције малолетничке делинквенције	284
15.2	Програм рада тима за кризне догађаје	285
15.3	Програм превенције дискриминације, вређања угледа, части и достојанства личности	295
16.	Програм професионалне оријентације ученика	301
17.	Програм здравствене заштите	302
17.1	План рада медицинских сестара	303
18.	Програм социјалне заштите	305
19.	Програм заштите животне средине	306
20.	Програм сарадње са локалном самоуправом	307
21.	Програм сарадње са породицом	308
22.	Програм излета, екскурзија и наставе у природи	310
23.	Програм рада школске библиотеке	315
24.	Програм безбедности и здравља на раду	316
25.	Начин остваривања додатне образовне подршке деци и ученицима из предшколске установе и редовних школа на територији ГО Нови Београд	317
26.	Пројекти	318
26.1	Еразмус + програм	318
26.2	Остали пројекти	319

1. Увод

Школски програм израђен је за период од 2026/2027 – 2029/2030. године и важи четири године у складу са Законом о основама система образовања и васпитања, („Сл. гласник РС“ бр. 88/17,27/18-др. Закон, 10/19 и 6/20, 129/21).

Носиоци активности у изради Школског програма су чланови стручног актива за развој школског програма директор, правник, стручни сарадници и сви запослени у непосредном раду са ученицима: наставници разредне наставе, наставници предметне наставе, наставници индивидуалне наставе (логопеди и реедукатори психомоторике).

1.1 Полазне основе за израду школског програма су:

Закон о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“ бр. 88/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025);

Закон о основном образовању и васпитању („Сл. гласник РС“ бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 129/2021, 92/2023 и 19/2025);

Закон о уџбеницима („Службени гласник РС“, бр. 27/2018, 92/2023 и 109/2025);

Општи протокол Владе Републике Србије за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања;

Посебни протокол за заштиту деце од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама;

Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Сл. Гласник РС“ бр.11/2024);

Правилник о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања ("Сл. гласник РС", бр. 22/2016);

Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности ("Сл. гласник РС", бр. 65/2018);

Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању („Сл. гласник РС“ 10/2024);

Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање („Службени гласник РС“ бр. 74/2018);

Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом („Службени гласник РС“ 80/2018);

Правилник о критеријумима и стандардима пружања додатне подршке у образовању деце, ученика и одраслих са сметњама у развоју и инвалидитетом у васпитној групи, односно другој школи и породици („Службени гласник РС“ 70/2018)

Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног и средњег образовања и васпитања за ученике са сметњама у развоју („Сл. Гласник – Просветни гласник РС” бр. 73/2016, 45/2018, 49/2023 и 73/2023);

Правилник о степену и врсти образовања наставника, стручних сарадника и васпитача у основној школи за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом („Сл. гласник РС” -Просветни гласник бр. 17/2018, 6/2020 и 4/2023);

Правилник о сталном стручном усавршавању и напредовању у звање наставника, васпитача и стручних сарадника („Сл. гласник РС” бр. 109/2021);

Правилник о дозволи за рад наставник, васпитача и стручних сарадника („Сл. гласник РС” бр. 22/2005, 51/2008, 88/2015, 105/2015, 48/2016, 9/2022)

Правилник о стандардима квалитета рада установе („Сл.гласник РС-Просветни гласник”, бр. 14/2018 и 1/2024);

Правилник о вредновању квалитета рада установа ("Сл. гласник РС" бр. 10/2019 и 77/2024);

Правилник о стандардима компетенција за професију наставника и њиховог професионалног развоја („Сл. гласник РС-Просветни гласни“ бр. 5/2011);

Правилник о стандардима компетенција директора установа образовања и васпитања („Сл. гласник РС”, 38/2013);

Правилник о стручно-педагошком надзору („Сл. гласник РС” бр. 87/19);

Правилник о норми часова непосредног рада са ученицима наставника, стручних сарадника и васпитача у основној школи (Службени гласник РС” бр. 2/92. и 2/2000);

Правилник о врсти и степену образовања наставника и стручних сарадника у основној школи ("Сл. гласник РС -Просветни гласник", бр.11/12,15/13,2/16,10/16,11/16,2/17,3/1713/18,11/19,2 / 20,8 /20,16/ 20,19/20, 3/21, 4/21,7/21,18/21,1/22,2/22,5/22,6/22, 10/22, 15/22, 16/22,7/23, 15/23, 1/24 и 3/24);

Правилник о програму завршног испита у основном образовању и васпитању („Службени гласник РС – Просветни гласник”, број 1/11, 1/12, 1/14,12/14,2/18 ,3/21, 14/22, 4/23 и 5/23).

Правилник о организацији и остваривању наставе у природи и екскурзије у основној школи („Службени гласник РС “, бр. 30/19);

Правилник о степену и врсти образовања наставника који изводе образовно-васпитни рад из изборних предмета у основној школи ("Сл. гласник РС -Просветни гласник", бр. 11/12,10/16,11/16,2/17,11/17,16/20, 3/21 и 7/23);

Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника (Сл. Гласник РС-Просветни гласник“ бр. 5/12 и 6/21);

Правилник о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности основне школе („Службени гласник РС -Просветни гласник „ бр. 5/19,16/20);

Правилнику о обављању друштвено корисног, односно хуманитарног рада ("Сл. гласник РС", бр. 10/2024)

Правилник о садржају и начину вођења евиденције и издавању јавних исправа у основној школи ("Службени гласник РС", број 102 од 7. септембра 2022.)

Правилник о начину обављања организованог превоза деце („Службени гласник РС“ број 52/2019 од 30. јула 2019. године 61 од 29. августа 2019.год.)

Правилник о ближим условима за организовање, остваривање и праћење исхране ученика у основној школи („Сл.Гласник-Просветни гласник“ бр.68/2018)

Правилник о ближим условима за остваривање припремног предшколског програма („Сл.Гласник РС-Просветни гласник“бр. 5/2012)

Правилник о ближим условима организовања целодневне наставе и продуженог боравка („Сл.Гласник-Просветни гласник“ бр.77/2014)

Статут ОШ „Нови Београд`` и остали општи акти школе

1.2 Правилници о плану наставе и учења:

Правилник о плану наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за први разред основног образовања и васпитања : 10/2017-1, 12/2018-1, 15/2018-1, 18/2018-1, 1/2019-18, 2/2020-1, 16/2022-1, 1/2023-79 (исправка), 13/2023-455, 14/2023-383, 11/2024-1, 1/2026-157

Правилник о програму наставе и учења за други разред основног образовања и васпитања : 16/2018-47, 3/2019-1, 5/2021-1, 13/2023-457

Правилник о програму наставе и учења за трећи разред основног образовања и васпитања : 5/2019-6, 1/2020-1, 6/2020-1, 7/2022-1, 13/2023-457

Правилник о програму наставе и учења за четврти разред основног образовања и васпитања : 11/2019-1, 6/2020-20, 7/2021-671, 1/2023-1, 13/2023-458

Правилник о плану наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања и програму наставе и учења за пети и шести разред основног образовања и васпитања : 15/2018-77, 18/2018-1, 3/2019-83, 3/2020-3, 6/2020-94, 17/2021-1, 16/2022-1, 13/2023-458, 14/2023-384, 3/2024-1, 6/2025-7, 1/2026-219

Правилник о програму наставе и учења за седми разред основног образовања и васпитања : 5/2019-61, 1/2020-60, 6/2020-99, 8/2020-597, 5/2021-4, 17/2021-42, 16/2022-2, 13/2023-460, 14/2023-399, 6/2025-22

Правилник о плану наставе и учења за седми и осми разред основног образовања и васпитања : 18/2018-1, 13/2023-469, 1/2026-339

Правилник о програму наставе и учења за осми разред основног образовања и васпитања : 11/2019-61, 2/2020-6, 6/2020-118, 5/2021-8, 17/2021-58, 16/2022-2, 13/2023-470, 14/2023-407, 4/2024-1, 6/2025-38

1.3 Основни подаци о школи

Основна школа "Нови Београд" је школа за образовање и васпитање ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом. Налази се у Београду, на територији ГО Нови Београд у улици Народних Хероја 12.

Школа постоји од 1970. године, када се рад са ученицима одвијао у учионицама пет основних школа на територији Новог Београда. Школа добија властиту школску зграду 1982. године.

Упис у нашу школу омогућен је ученицима на основу Мишљења интерресорне комисије и сагласности родитеља/старатеља.

Настава се одвија по индивидуалном образовном плану прилагођеном сваком детету (ИОП 2). Са децом се реализује и индивидуални рад и то у облику логопедских вежби, вежби психомоторне реедукације, превентивно корективних вежби, рад кроз обуку за асистивну технологију и аугментативну комуникацију, музичку стимулацију. Стручни сарадници реализују и саветодавни рад са родитељима/старатељима ученика.

Васпитно образовни програм се реализује у бројчано малим одељењима (4-6 ученика).

Осим обавезних наставних реализују се и ваннаставне активности. Ученици чији су родитељи запослени имају могућност похађања продуженог боравка који се у нашој школи реализује у три васпитне групе. Читав процес наставе и ваннаставних активности се реализује најсавременијим методама и средствима.

Већина учионица у школи опремљена је специфичним школским намештајем, има ТВ, двд-плејер, пројектор, рачунар и клима уређај. У учионици намењеној раду са децом са сложеним развојним сметњама налазе се столови за особе са инвалидитетом, као и Монтесори ормарићи и учила. Део учионице је тапациран у циљу максималне превенције повређивања ученика.

С обзиром на потребе наших ученика школа поседује средства и опрему из области асистивне технологије (гумене тастатуре, дечије тастатуре, тастатуре са заштитом, таблет рачунаре, свичере, специјалне мишеве), лед сијалице за визуелну стимулацију, слушалице са surround системом за аудитивну стимулацију, GO TALK комуникатор, електричне играчке, масажере, фотељу за масажу и релаксацију и уређаје за арома терапију. Школа поседује и MIMIO TECH уређај (мобилна интерактивна табла), магнетну белу таблу, 3 интерактивне преносиве табле, лаптоп рачунаре, пројекторе, Асер и 2 X box (један је kinect X box). Школа поседује и опрему за дигиталну учионицу. Такође постоји и сензорна соба (обложена зидним, подним и заштитним струњачама, тапацираном унутрашњом страном врата). У соби се налазе: вибрациона фотеља, љуљашка – тањир, преносива светлећа транспарентна цев са платформом за ношење, пројектор ротирајућих светлосних одраза и оптичка фибер влакна.

1.4 Материјално-технички услови рада школе

Основна школа „Нови Београд“ се налази у старом језгру Градске општине Нови Београд, у улици Народних хероја број 12 у МЗ Париске комуне. Школа постоји од 1970. године, када се рад са ученицима одвијао у учионицама пет основних школа на територији Новог Београда. Школа се у постојећем објекту налази од 1982. године.

С обзиром да смо позиционирани у срцу највеће београдске општине, у околини школе налазе се разноврсни културни (позориште „Пинокио“, Музеј архива града Београда), образовни (школе, предшколске установе) и спортски објекти (Хала спортова, терени за различите спортове), ресторани, продавнице, пошта као и зелене површине и паркови.

ШКОЛА

Назив школе: Основна школа „Нови Београд“

Адреса: Народних Хероја 12, Нови Београд, Београд

Број телефона: 011/ 3017 - 491

Број факса: 011/ 3017 - 491

Електронска адреса: osnovnaskolanbgd11070nbgd@gmail.com

Web: www.osnovibeograd.rs

Р.Б.	ВРСТА ПРОСТОРА	БРОЈ
	Просторија директора и секретара	1
	Просторија стручне службе	1
	Рачуноводство	1
	Просторија домара	1
	Кухиња	1
	Трпезарија	1
	Логопедски кабинет	1
	Просторија за психомоторне вежбе	2
	Просторија за индивидуалну наставу - аугментативна и алтернативна комуникација и асистивна технологија	1
	Сензорна соба	1
	Продужени боравак	2
	Учионице	10
	Просторије за пресвлачење деце	2
	Просторија за физичко васпитање	1
	Санитарне просторије	5
	Подстаница	1
	Летња учионица у дворишту школе	1

Учионице

Већина учионица је квадратуре око 36 m² и опремљене су класичним школским намештајем и све су климатизоване (класична и бела табла, огледало, клупе, столице, катедра, ормари и панои). Учионице имају бар један рачунар, телевизор, штампач, пројектор и клима уређај. Поједине учионице имају струњаче, лејзи бег, фотеље, љуљашке.

С обзиром на потребе наших ученика школа поседује средства и опрему из области асистивне технологије (гумене тастатуре, дечије тастатуре, тастатуре са заштитом, таблет рачунаре, свичере, специјалне мишеве), лед сијалице за визуелну стимулацију, слушалице са surround системом за аудитивну стимулацију, GO TALK комуникатор, електричне играчке, масажере, фотељу за масажу и релаксацију и уређаје за арома терапију. Школа има магнетне беле табле, BIG MASK, интерактивни зид, дигитални интерактивни столови, музички уређај BEAMZ, причајући распоред, 3 интерактивне преносиве табле, Clevy тастатуре, лаптоп рачунаре, пројекторе, Acer, kinectX box уређаје и touch screen монитор.

Сензорна соба

Сензорна соба је обложена зидним, подним и заштитним струњачама. Унутрашња страна врата је тапацирана. У соби се налазе: вибрациона фотеља, љуљашка – тањир, преносива светлећа транспарентна цев са платформом за ношење, пројектор ротирајућих светлосних одраза и оптичка фибер влакна.

Просторија за физичко васпитање

Школа нема салу за физичко васпитање већ се у ту сврху користи адаптирана учионица. Просторија је површине 57 m² са пратећом опремом: 2 стола за стони тенис, један кош, козлић, рипстол, шведски сандук, покретну траку за трчање, два собна тренажера, струњаче, бицикл – осамнаестобрзинац, врећа за бокс и разноврсни реквизити за вежбање и корективну гимнастику. У делу просторије, намењеном за рад наставника налазе се ормар, рачунар и радни сто.

Ћачка кухиња и трпезарија

Кухиња, трпезарија и подстаница се налазе у приземљу школе. Кухиња је опремљена свом потребном белом техником и намештајем за сервирања obroka. Трпезарија има санитарне елементе, бојлер, стандардни трпезаријски намештај и ормаре. Прилаз трпезарији је омогућен прилазном рампом.

Логопедски кабинет садржи класичан намештај, рачунар, штампач, пројектор, и огледало, KSAFA апарат.

Просторија за вежбе реедукације психомоторике поред класичног намештаја има струњаче, рачунар и масажну фотељу.

Кабинет за асистивну технологију и алтернативну и аугментативну комуникацију

Кабинет је климатизован и опремљен стандардним и прилагођеним намештајем. У њему се налази већина опреме из области асистивне технологије: комуникационе табле, Clevy тастатуре са и без заштите, дечије тастатуре, таблет рачунаре, свичере, специјалне мишеве, конекторе и контролоре, камере високе резолуције. Потом low tech средства, (Big Mask, GO TALK комуникатор3 - Go talk

pocket, Go talk 32, At4 , At 26. Express one) лед сијалице за визуелну стимулацију, слушалице са surround системом за аудитивну стимулацију, лаптоп, електричне играчке, као и ране врсте носача и држача. На рачунару са touch screen монитором су инсталирани бројни софтвери и апликације из области АТ и ААК.

Библиотека

Због скученог простора књиге се налазе у логопедском кабинету, просторији директора. Од школске 2025/2026. године обезбеђен је софтвер „Електронске библиотеке“ (Електротехнички факултет универзитета у Београду).

Просторија за продужени боравак је климатизована, има одговарајућ намештај, рачунаре, телевизор, Х ВОХ и школски намештај.

Канцеларије директора и секретара, стручне службе и рачуноводства опремљене су канцеларијским намештајем, рачунарима, штампачима, скенером. У просторији секретара школе и административног радника налази се и систем за видео надзор.

Школско двориште

Површина школског дворишта, које школа користи је око 800 m². Постоји више улаза у двориште школе. На самом улазу у зграду налази се и прилазна рампа за лица са инвалидитетом. Двориште је асфалтирано и оивичено ограђеним и уређеним зеленим површинама. У ограђеном делу школског дворишта постоје сензорне баштице и летња учионица, простор намењен едукацији, релаксацији и дружењу ученика.

Спортски терени

Иза школе налази се мали терен за кошарку. Школско двориште (испред улаза у школу) није обележено као спортски терен, али се користи у ту сврху.

Школа, поред тоалета за ученике на оба нивоа, има и један тоалет прилагођен особама са телесним инвалидитетом који се налази у приземљу објекта.

Школа поседује гусеничар за ученике са телесним инвалидитетом.

1.5 Људски ресурси-кадровска структура

Структура наставног кадра

У школи тренутно ради:

- 25 наставника, дефектолога – олигофренолога
- 4 дефектолога који реализују вежбе психомоторне реедукације
- 2,5 дефектолога - логопеда
- 2 професора музичке културе
- 2 професора физичког васпитања и корективно - превентивних вежби
- 2 професора енглеског језика
- 2 професора италијанског језика
- 1 вероучитељ

Осим наставног кадра, школа има 2 стручна сарадника

- 1 психолог

- 1 социјални радник
- Медицинско особље:
- 3 медицинске сестре

Квалификациона структура радника школе је у складу са законском регулативом

1.6 Сврха, циљеви и задаци програма

Сврха програма је:

Квалитетно образовање и васпитање, које омогућава стицање језичке, математичке, научне, уметничке, културне, здравствене, еколошке и информатичке писмености, неопходне за живот у савременом и сложенем друштву.

Развијање знања, вештина, ставова и вредности које оспособљавају ученика да успешно задовољава сопствене потребе и интересе, развија сопствену личност и потенцијале, поштује друге особе и њихов идентитет, потребе и интересе, уз активно и одговорно учешће у економском, друштвеном и културном животу и допринос демократском, економском и културном развоју друштва.

Циљеви и задаци програма су:

- развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика нужних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим развојним потребама, могућностима и интересовањима;
- пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета и ученика, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- стицање квалитетних знања и вештина и формирање вредносних ставова (у даљем тексту: знања, вештине и ставови), језичке, математичке, научне, уметничке, културне, техничке, информатичке писмености, неопходних за живот и рад у савременом друштву;
- развој стваралачких способности, креативности, естетске перцепције и укуса;
- развој способности проналажења, анализирања, примене и саопштавања информација, уз вешто и ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија;
- оспособљавање за решавање проблема, повезивање и примену знања и вештина у даљем образовању, професионалном раду и свакодневном животу;
- развој мотивације за учење, оспособљавање за самостално учење, учење и образовање током целог живота и укључивање у међународне образовне и професионалне процесе;
- развој свести о себи, самоиницијативе, способности самовредновања и изражавања свог мишљења;
- оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору образовања и радног ангажовања или занимања

- развој кључних компетенција потребних за живот у савременом друштву, оспособљавање за рад и занимање стварањем стручних компетенција, у складу са захтевима занимања, развојем савремене науке, економије, технике и технологије;
- подстицање и развој физичких и здравствених способности деце и ученика;
- оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење, у складу са начелима сталног усавршавања и начелима доживотног учења;
- оспособљавање за самостално и одговорно доношење одлука које се односе на сопствени развој и будући живот;
- развијање свести о државној и националној припадности, неговање српске традиције и културе, као и традиције и културе националних мањина;
- омогућавање укључивања у процесе европског и међународног повезивања;
- развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине;
- усвајање, разумевање и развој основних социјалних и моралних вредности демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва;
- уважавање плурализма вредности и омогућавање, подстицање и изградња сопственог система вредности и вредносних ставова који се темеље на начелима различитости и добробити за све;
- развијање радозналости и отворености за културе традиционалних цркава и верских заједница, као и етничке и верске толеранције, јачање поверења међу децом и ученицима и спречавање понашања која нарушавају остваривање права на различитост;
- поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву;
- развијање и неговање другарства и пријатељства, усвајање вредности заједничког живота и подстицање индивидуалне одговорности

1.7 Исходи и стандарди образовања и васпитања

Општи исходи образовања и васпитања резултат су целокупног процеса образовања и васпитања којим се обезбеђује да деца, ученици и одрасли стекну знања, вештине и вредносне ставове који ће допринети њиховом развоју и успеху, развоју и успеху њихових породица, заједнице и друштва у целини.

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди све услове да деца, ученици и одрасли постижу опште исходе, односно буду оспособљени да:

- усвајају и изграђују знање, примењују и размењују стечено знање;
- науче како да уче и да користе свој ум;

- идентификују и решавају проблеме и доносе одлуке користећи критичко и креативно мишљење;
- раде ефикасно са другима као чланови тима, групе, организације и заједнице;
- одговорно и ефикасно управљају собом и својим активностима;
- прикупљају, анализирају, организују и критички процењују информације;
- ефикасно комуницирају користећи се разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима;
- ефикасно и критички користе науку и технологију, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини;
- схватају свет као целину повезаних система и приликом решавања конкретних проблема разумеју да нису изоловани;
- покрећу и спремно прихватају промене, преузимају одговорност и имају предузетнички приступ и јасну оријентацију ка остварењу циљева и постизању успеха.

Остваривање општих исхода образовања и васпитања обезбеђује се укупним образовно-васпитним процесом на свим нивоима образовања, кроз све облике, начине и садржаје рада.

Стандарди образовања и васпитања обухватају:

- опште и посебне стандарде знања, вештина и вредносних ставова ученика и одраслих (у даљем тексту: општи и посебни стандарди постигнућа)
- стандарде знања, вештина и вредносних ставова (у даљем тексту: компетенције) за професију наставника и васпитача и њиховог професионалног развоја;
- стандарде компетенција директора, просветног инспектора и просветног саветника;
- стандарде квалитета уџбеника и наставних средстава;
- стандарде квалитета рада установе.

Стандарди постигнућа јесу скуп исхода образовања и васпитања који се односе на сваки ниво, циклус, врсту образовања, образовни профил, разред, предмет, ИОП-2.

Општи стандарди постигнућа утврђују се на основу општих исхода образовања и васпитања по нивоима, циклусима и врстама образовања и васпитања, односно образовним профилима у складу са индивидуалним могућностима и планом индивидуалне подршке (ИОП-2).

Посебни стандарди постигнућа утврђују се према разредима, предметима, у складу са индивидуалним могућностима и планом индивидуалне подршке (ИОП-2), на основу општих исхода образовања и васпитања и општих стандарда постигнућа.

За ученика коме је услед социјалне ускраћености, сметњи у развоју, инвалидитета и других разлога то потребно, посебни стандарди постигнућа могу да се прилагођавају сваком појединачно, уз стално праћење његовог развоја планом индивидуалне подршке (ИОП-2).

Општи исходи и стандарди образовања и васпитања:

- комуникација разноврсним вербалним, визуелним и симболичким средствима;
- математичка знања (концептуална знања и примена математике у решавању проблема, укључујући и проблеме у различитим животним ситуацијама)
- информатичка писмености (познавање и употреба информацијско–комуникацијске технологије)
- познавање и разумевање природних појава
- способности критичког мишљења (просуђивања) и способност решавања проблема
- стваралачке способности (креативност)
- оспособљеност за самоорганизовано учење
- усвојене социјалне вештине у складу са дететовим могућностима
- основна знања и позитиван однос према култури и култури других народа
- свест о властитом здрављу и здрављу других
- свест о потреби очувања природе и заштити околине
- практично-радне вештине за свакодневни живот
- самопоуздање, самопоштовање и свест о властитим способностима.
- спремно прихватање промена, преузимање одговорности

Образовни стандарди представљају суштинска знања, вештине и умења која ученици треба да поседују на крају одређеног разреда, циклуса или нивоа образовања. То су искази који нас упућују на знања и вештине које очекујемо код ученика на одређеном нивоу постигнућа.

Образовни стандарди су основа за прикупљање поузданих и ваљаних података о степену остварености очекиваних постигнућа и, посредно, циљева и задатака васпитања и образовања.

Стандарди остварености задатака, односно постигнућа, одређују се тако да буду у одређеној мери изнад нивоа који се у датом тренутку може утврдити на основу испитивања ученика како би се на тај начин утицало на развој квалитета образовања. На основу испитивања постигнутог, стандарди се мењају и померају на више.

Стандарди образовања одређују ниво развијености очекиваних знања, способности и вештина на општем и посебном нивоу.

Очекивана знања, способности, вештине идентификују се у резултатима педагошког процеса, чија су полазишта одређена циљевима и задацима образовања и васпитања.

Посебни стандарди одређују ниво развијености знања, способности и вештина које ученик остварује на крају сваког разреда, нивоа образовања и васпитања у оквиру сваког наставног предмета. Посебни стандарди су дати у програмима за поједине наставне предмете.

Стандарди знања су референтна основа за прикупљање поузданих и ваљаних података о степену остварености очекиваних постигнућа и, посредно, циљева и задатака васпитања и образовања.

На основу резултата националних испитивања и очекиваног, односно пожељног нивоа постигнућа - националних стандарда, формулише се републички план развоја квалитета образовања. Овим планом одређују се реалистичка очекивања у оквиру дефинисаних постигнућа за поједине наставне области и наставне предмете за одређени временски период - за целу земљу, на националном нивоу.

Стандарди остварености задатака, односно постигнућа прописаних на школском нивоу, одређује се такође на основу: резултата школских испитивања и очекиваног и пожељног нивоа постигнућа - школског стандарда.

На основу резултата испитивања и очекиваног и пожељног нивоа постигнућа формулише се школски план развоја квалитета образовања, којим се одређује степен остварености постигнућа који се очекује у одређеном временском периоду.

Стандарди остварености задатака, односно постигнућа, одређују се тако да буду у одређеној мери изнад нивоа који се у датом тренутку може утврдити на основу испитивања ученика, како би се на тај начин утицало на развој квалитета образовања. На основу испитивања постигнутог, стандарди се мењају и померају на више.

Напомена:

Општи исходи и стандарди постигнућа - образовни стандарди за крај првог циклуса обавезног образовања као и Исходи за крај обавезног образовања дати су у оквиру програмских садржаја предмета.

Кључне компетенције за целоживотно учење

- комуникација на матерњем језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми;
- комуникација на страном језику: способност изражавања и тумачења концепата, мисли, осећања, чињеница и мишљења у усменој или писаној форми укључујући вештине посредовања сумирањем, тумачењем, превођењем, парафразирањем и на друге начине, као и интеркултурално разумевање;
- математичке, научне и технолошке компетенције: основно нумеричко резонување, разумевање света природе, способност примене знања и технологије за људске потребе (медицина, транспорт, комуникације и др.);
- дигитална компетенција: самопоуздано и критичко коришћење информационих и комуникационих технологија за рад, одмор и комуникацију;
- учење учења: способност да се ефективно управља сопственим учењем: планирање, управљање временом и информацијама, способност да се превазиђу препреке како би се успешно учило, коришћење претходних знања и вештина, примена знања и вештина у различитим ситуацијама, индивидуално и/или у групи;

- друштвене и грађанске компетенције: способност да се ефикасно и конструктивно учествује у друштвеном и радном животу и да се ангажују у активном и демократском учешћу, посебно у све разноврснијим заједницама;
- осећај за иницијативу и предузетништво: способност да се идеје претворе у акцију кроз креативност, иновативност и преузимање ризика, као и способност за планирање и управљање пројектима;
- културолошка освешћеност и изражавање: способност да се схвати значај креативних идеја, искустава и емоција у различитим медијима – музика, књижевност, плес, ликовна уметност и друго.

Опште међупредметне компетенције

- компетенција за учење;
- одговорно учешће у демократском друштву;
- естетичка компетенција;
- комуникација;
- одговоран однос према околини;
- одговоран однос према здрављу;
- предузимљивост и оријентација ка предузетништву;
- рад са подацима и информацијама;
- решавање проблема;
- сарадња;
- дигитална компетенција

1.8 Начин прилагођавања циљева, исхода и садржаја образовно – васпитног рада

Извођењем наставе на српском језику, а кроз часове редовне и допунске наставе у обавезним и изборним предметима садржаји наставног програма биће реализовани :

- Индивидуалним образовним планом и индивидуалним планом подршке;
- Општим образовно васпитним плановима и програмима;
- Индивидуализацијом наставних активности и прилагођавањем наставних метода и техника;
- Одабиром одговарајућих наставних средстава, приручне литературе, дечије штампе и непосредног окружења;
- Укључивањем стручних сарадника;

- Понудом факултативних предмета и слободних активности у факултативном делу школског програма, као и изборних предмета;
- Укључивањем родитеља у реализацији програма и представника локалне заједнице у циљу решавања заједничких потреба школе;
- Увођењем општих и посебних стандарда знања
- Праћење остваривања школског програма оствариће се кроз:
 - праћење постигнућа код ученика након обраде појединачних тема,
 - посматрање рада ученика,
 - тестирање
 - рад тима за самовредновање квалитета рада школе
 - рад стручног актива за развојно планирање
 - тима за промоцију и маркетинг
 - тим за инклузивно образовање
 - за дати разред и прецизним дефинисањем ИОП-2 за сваког ученика, као и редовном евалуацијом исхода предвиђених ИОП-ом

1.9 Начин прилагођавања рада и услова и остваривање додатне подршке за ученике школе - Индивидуални образовни план- ИОП 2

Сви ученици наше школе, од првог до осмог разреда похађају наставу по ИОП 2. Индивидуални образовни план (у даљем тексту ИОП) је посебан документ којим је предвиђена подршка у образовању и васпитању за одређеног ученика, у складу са његовим индивидуалним снагама и потешкоћама.

Циљ

ИОП-а је, осим едукације у складу са индивидуалним могућностима и оптимални развој детета/ученика, укључивање у вршњачки колектив и социјализација.

Индивидуални образовни план за сваког ученика се израђује по предвиђеној процедури и Правилнику, а сходно члану 76 Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018-др. закони, 10/2019, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025).

Наставници и стручни сарадници прате развој и напредовање ученика у току учења и развоја вештина за учење, социјалног развоја, развоја комуникације и самосталности. Различитим техникама и прикупљањем података из различитих извора формира се документација на основу које стручни тим у сарадњи са наставником – разредним старешином израђује педагошки профил ученика. Педагошки профил садржи опис образовне ситуације ученика и основ је за планирање индивидуалног начина рада са учеником. Утврђују се подручја у којима постоји потреба за

додатном подршком у образовању и васпитању и планира се отклањање физичких и комуникацијских препрека у образовно-васпитном раду.

Индивидуализован начин рада у установи остварује се путем прилагођавања простора и услова у којима се одвија настава у школи прилагођавања метода рада, наставних средстава и помагала, дидактичког материјала и организације рада на часовима.

Израда ИОП

Тим за израду ИОП-а у школи чини наставник разредне наставе, односно наставник предметне наставе, одељењски старешина, стручни сарадник, родитељ, односно старатељ, а у складу са потребама ученика и педагошки асистент, односно лични пратилац, на предлог родитеља, односно старатеља.

Тим израђује ИОП и активно учествује у његовој примени. Родитељ, односно старатељ даје сагласност за спровођење ИОП-а. Стручни тим за инклузивно образовање установе доставља ИОП Педагошком колегијуму на усвајање.

Садржај ИОП

ИОП је писмени документ установе који садржи:

- личне податке и кратак опис развоја и образовне ситуације детета, односно ученика
- циљ образовно-васпитног рада, односно промену која додатном подршком треба да се достигне у подручју у којем се планира додатна подршка
- операционализован опис подршке кроз низ појединачних активности односно корака и њихов редослед на часовима у одељењу, као и опис и распоред рада изван групе, односно одељења када је то потребно;
- посебне стандарде постигнућа и прилагођене стандарде за поједине активности у предшколској установи, за поједине или за све предмете у школи, односно исходе тих активности које кроз поступан процес доводе до циља додатне подршке;
- лица која ће пружати подршку током реализације појединачних планираних активности;
- временски распоред, трајање, односно учесталост за сваку меру подршке у току планираних активности.

ИОП може да се донесе за део област у оквиру наставног предмета, један наставни предмет, групу наставних предмета или за све садржаје, односно наставне предмете за разред који ученик похађа, као и за ваннаставне активности.

Реализација ИОП

ИОП се остварује у оквиру заједничких активности у одељењу школе, а уколико је потребно и ван одељења у школи.

Вредновање (евалуација) ИОП

Вредновање ИОП-а врши се ради процене остварености циљева утврђених ИОП-ом. Вредновање ИОП-а школи врши се кроз вредновање Тима за инклузивно образовање и Тима за пружање додатне подршке ученику, према унапред утврђеној динамици у ИОП-у и према указаној потреби. У првој години уписа евалуација ИОП врши се тромесечно, а у свим наредним годинама школовања на почетку сваког полугодишта. Резултати вредновања достављају се Тиму за инклузивно образовање и Педагошком колегијуму. На предлог Тима за пружање додатне подршке уз сагласност Тима за инклузивно образовање, Педагошки колегијум доноси одлуку о даљој примени, изменама и допунама ИОП-а.

Ученик који стиче образовање у току примене ИОП-а оцењује се према евалуацији ИОП-у, а у складу са прописом о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици осмог разреда полажу завршни испит уз неопходна прилагођавања која предлаже и образлаже Тим за пружање подршке ученику, а у складу са ИОП-ом.

Подаци о резултатима вредновања ИОП-а саставни су део документације која прати ИОП.

Заштита података

Подаци прикупљени од стране Тима за пружање додатне образовне подршке ученику, ради израде ИОП-а, су заштићени од злоупотребе и не смеју се користити у друге сврхе без сагласности лица чија је сагласност неопходна за спровођење ИОП-а. Евиденција о остваривању образовања и васпитања по ИОП-у води се у прописаним средствима евиденције о образовно-васпитном раду у школи, у складу са законом. Документација која прати ИОП саставни је део педагошке документације коју води школа, а налази се у индивидуалним досијеима ученика. Сви ИОП-и, верификовани од стране Педагошког колегијума, разврставају се у регистраторе по разредима и одељењима и налазе се у просторијама Стручне службе.

Индивидуалним образовним планом утврђује се прилагођен и обогаћен начин образовања и васпитања детета и ученика, а посебно:

- дневни распоред активности у васпитној групи и часова наставе у одељењу,
- дневни распоред рада са лицем које му пружа додатну подршку и
- распоред рада у посебној групи у којој му се пружа додатна подршка, као и учесталост подршке;
- циљеви образовно-васпитног рада;
- посебне стандарде постигнућа и прилагођене стандарде за поједине или за све предмете са образложењем за одступање од посебних стандарда;
- индивидуални програм по предметима, односно садржаје у предметима који се обрађују у одељењу и раду са додатном подршком;
- индивидуализован начин рада васпитача и наставника, односно индивидуализован приступ прилагођен врсти сметње

Напомена:

На основу члана 27 и у складу са чланом 64 Закона о основном образовању и васпитању (Службени гласник РС, бр.55/2013 од 25.06.2013.године, 101/2017, 27/2018-др. закон, 10/2019, 129/2021, 92/2023 и 19/2025); као прилог Школском програму додају се Индивидуални образовни планови свих ученика израђује по предвиђеној процедури и Правилнику, а сходно члану 77 Закона о основама система образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 72/2009, 52/2011 и 55/2013) заведени су у школском регистру и саставни су део овог документа

Начин, врста и трајање свих програма образовања које школа остварује

У нашој школи се реализује:

Припремно предшколско васпитање и образовање које траје минимум четири месеца почев од 5 година и 6 месеци живота детета.

Основно школско образовање траје 8 година (од I до VIII разреда)

Разреде похађају ученици у два циклуса:

- први циклус основног образовања и васпитања (од I до IV разреда)
- други циклус основног образовања и васпитања (од V до VIII разреда)

Настава се одвија по режиму полудневне и целодневне наставе.

Организација наставе основног образовања и васпитања реализује се по принципу разредне и предметне наставе, односно разредно - предметне.

2. Наставни план и програм за припремно - предшколско васпитање¹

Редни број	ВАСПИТНО – ОБРАЗОВНЕ ОБЛАСТИ	Нед фонд	Годишњи фонд
1.	Развој говора	5	180
2.	Почетно читање и писање	3	108
3.	Развој почетних математичких појмова	3	108
4.	Упознавање природне и друштвене средине	3	108
5.	Ликовно васпитање	2	72
6.	Музичко васпитање	1	36
7.	Физичко васпитање	3	108
8.	Укупно	20	720

Напомена: Настава се реализују по ИОП-у 2 поштујући специфичности појединца, а вреднује на основу евалуације ИОП-а 2 ослањајући се на доле наведени програм.

2.1 Развој говора

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

¹ Има за циљ подстицање, стимулисање и развијање вештина и способности, а не усвајање академских знања. У том смислу постављени циљеви, али и све активности које се у оквиру овог програма реализују су припремање за васпитно-образовни процес и подизање капацитета ученика да у њега уђе што спремнији по питању својих развојних капацитета. Садржајни оквир је Предшколски програм донет од стране Националног просветног савета.

- Да се деци обезбеде активности у којима ће да слушају и дискриминишу поједине шуме, звукове;
- Да подстичу децу да слушају, препознају и разликују гласове;
- Оспособљавање за правилно артикулисање гласова српског језика;
- Развијање способности вербалног и невербалног изражавања у складу са индивидуалним карактеристикама;
- Развијање способности слушања, разумевања, препричавање и памћења оног што се чита и прича;
- Савладавање технике рецитовања и способности једноставног драмског изражавања.

Кораци и теме	ИСХОДИ
НЕГОВАЊЕ ГОВОРНЕ КУЛТУРЕ	Напредни ниво • препознаје и разликује све гласове • правилно изговара све гласове • правилно изговара све гласове без обзира на положај у речи (да ли су на почетку, у средини или на крају) • аудитивно разликује сличне гласове (изоловано и у речи) Средњи ниво • препознаје и разликује гласове уз помоћ наставника • развија способност правилне артикулације гласова уз помоћ наставника • користи се гласовним квалитетима као што су висина, снага, темпо и боја гласа • аудитивно разликује сличне гласове изоловано уз помоћ наставника Основни ниво • препознаје и артикулише вокале • препознаје и артикулише вокале у комбинацији са консонантима • успева да артикулише реч од два иста слога
БОГАЋЕЊЕ ДЕЧЈЕГ РЕЧНИКА И НЕГОВАЊЕ ГРАМАТИЧКИ ПРАВИЛНОГ ГОВОРА	Напредни ниво • препознаје и именује бића, предмете и места који нису у непосредном окружењу • користи комплетну реченицу која се састоји из субјекта и предиката • разуме значење синонима • користи поједине апстрактне језичке категорије Средњи ниво • именује и показује бића на сликама – одговара на питање „Ко је то?“ • именује и показује предмете на сликама – одговара на питање „Шта је то?“ • именује и показује радње на сликама – одговара на питање „Шта ради?“ Основни ниво • показује бића на сликама које именује наставник

ВЕРБАЛНО ИЗРАЖАВАЊЕ И КОМУНИКАЦИЈА	• показује предмете на сликама које именује наставник • показује радње на сликама које именује наставник Напредни ниво • јасно изражава своје мисли, жеље и осећања • поставља питања и даје одговоре • описује бића, предмете и места користећи једноставна језичка средства • иницира вербалну комуникацију са вршњацима и одраслим особама Средњи ниво • ученик ће бити у стању да поздрави наставника/вршњака при сусрету • разуме кратка и једноставна упутства и налоге и реагује на њих • даје кратка и једноставна упутства и налоге • разуме позив и реагује на њега • разуме једноставне описе бића, предмета и места • разуме свакодневне исказе у вези са непосредним потребама, осећањима и реагује на њих • изражава основне потребе и осећања кратким и једноставним језичким средствима Основни ниво • разуме једноставна упутства уз помоћ наставника • разуме налог не • извршава два сукцесивно дата налога
МОНОЛОШКИ ГОВОР И ПРИЧАЊЕ	Напредни ниво • прича причу по сликама уз поштовање хронолошког следа • ређа причу по сликама по хронолошком следу • препричава причу у слици • препричава омиљени цртани филм • може да излаже неколико реченица на познату тему (рођендан, Нова година...) Средњи ниво • прича причу по сликама уз помоћ наставника • препричава причу по сликама уз подстицај и подршку наставника • ређа причу по сликама по хронолошком следу уз помоћ наставника • препричава омиљени цртани уз помоћ сликовног материјала Основни ниво • изражава и описује бар једном речју догађај са слике • показује на слици радњу коју је наставник именовао Напредни ниво • препричава кратке приче, бајке и басне • слуша, разуме и памти оно што му се прочита • именује главне ликове, предмете и догађаје • самостално ређа сликовни материјал по хронолошком следу Средњи ниво

УПОЗНАВАЊЕ СА ДЕЧЈОМ КЊИЖЕВНОШЋУ	• уз помоћ наставника ученик ће препричати кратку причу • показује на слици кључне појмове обрађеног текста • показује и именује главне ликове на понуђеном сликовном материјалу • ниже сликовни материјал по хронолошком редоследу уз подршку наставника • повезује бића и појмове из обрађеног текста на сликовном материјалу уз подршку наставника • боји главне ликове, догађаје и предмете из обрађеног текста на бојанкама Основни ниво • ученик ће усмеравати пажњу на прочитану причу уз помоћ наставника • седи на месту и активно слуша снимљене приче, бајке и басне • показује на сликовном материјалу главног lika из прочитаног текста уз помоћ наставника Напредни ниво • врши замену првог слова у речи другим словом, да би добио реч различитог значења • ученик формира риму • ученик саставља реченицу на основу једног датог појма • препознаје први и последњи глас у речи
ГОВОРНЕ ИГРЕ	Средњи ниво • ученик вербализује реч на задато слово (игра „На слово на слово“) • ученик може да репродукује брзалице • зна одговоре на обрађене загонетке Основни ниво • имитативна игра уз вокализацију • продукује вокале уз одређене радње • правилно изводи вежбе ралне праксије

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Метода разговора, вербална, демонстративна, текстуална, дијалогска, визуелна. Индивидуални, групни облик рада, рад у пару и фронтални рад. Занимљиви текстови, слике, словарица, модели слова, слагалица, разни материјали за израду слова, траке, припремљени задаци, прибор за цртање, часописи, ДВД play-er, компјутер, музика, магнетна табла, ААК картице, Монтесори материјал, огледало, конструктивни материјал, сетови за класификацију (боја, величина, облик, значење), друштвене игре са правилима, таблет, едукативне игре.

2.2 Почетно читање и писање

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Оспособљавање за постепено учење читања ћириличног писма;

- Увешбавање графомоторике;
- Оспособљавање за писања ћириличних слова.

Кораци и теме	ИСХОДИ
ПОЧЕТНО ЧИТАЊЕ	Напредни ниво • чита велика штампана слова ћирилице • ученик учи технику читања: везује гласове за слова, везује слова за речи, чита реченицу као целину, поштује интерпункцију, разуме оно што је прочитао • говори гласно, јасно и разговетно • уочава гласове у речима и гласовну структуру Средњи ниво • ученик ће уз помоћ наставника учити технику читања: везује гласове за слова, везује слова за речи, чита реченицу као целину, поштује интерпункцију, разуме оно што је прочитао • препознаје написано своје име • ученик пише и црта препознатљиве облике, бројеве и слова Основни ниво • ученик заједничким покретима са наставником прелази прстима по великим тактилним штампаним словима азбуке при чему наставник именује слово • ученик имитира писање ређањем фигура са лева на десно • ученик може да аудитивно реагује на промену гласа
ПОЧЕТНО ПИСАЊЕ	Напредни ниво • пише штампана слова ћирилице • савладао је графомоторне вежбе (савладао је основне линије – хоризонталне, вертикалне, положене, косе – подебљавањем нацртаних линија фломастером, цртањем линија спајањем тачака) • успешно изводи вежбе графомоторике • пише и црта препознатљиве облике, бројеве и слова • свеску користи на одговарајући начин • правилно рукује прибором за писање (исправно држи оловку, уме да зареже оловку, служи се лењиром, има навику да писаћи прибор врати на своје место) Средњи ниво • ученик пише штампана слова ћирилице спајајући цртице • вежбе графомоторике изводи уз мања одступања • црта круг и друге линије целим рукама у ваздуху Основни ниво • повлачи прстима по различитим (тактилним) графомоторним шаблонима уз помоћ наставника • лепи различите материјале на задату путању уз помоћ наставника • опипава материјале различитих текстура (глатко, храпаво, мекано, тврдо...) на тактилним таблама

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Метода разговора, вербална, демонстративна, текстуална, дијалошка, визуелна. Индивидуални, групни облик рада, рад у пару, фронтални рад. Занимљиви текстови, слике, словарица, модели слова, слагалица, разни материјали за израду слова, траке, припремљени задаци, прибор за цртање, часописи, ДВД play-er, компјутер, музика, магнетна табла, ААК картице, Монтесори материјал, огледало, конструктивни материјал, сетови за класификацију (боја, величина, облик, значење), друштвене игре са правилима, таблет, едукативне игре.

РАЗВОЈ ПОЧЕТНИХ МАТЕМАТИЧКИХ ПОЈМОВА

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

- Способност сагледавања међусобног односа предмета у простору;
- Способност именовања појединих величина поређењем два предмета или коришћењем трећег предмета;
- Способност упоређивања величина серијација;
- Способност уочавања правца кретања кроз простор;
- Способност обележавања простора линијама;
- Способност елементарне оријентације у простору;
- Способност уочавања и разликовања геометријских облика;
- Формирање скупова и утврђивање припадности;
- Способност бројања, познавање ознака за једноцифрене бројеве тј. цифре елемената скупу;
- Способност бројања елемената скупова.

Кораци и теме	ИСХОДИ
ПОЛОЖАЈИ	Напредни ниво • препознаје положаје у простору (на, поред, у, испод, изнад) • правилно распоређује илустрације на папиру слушајући налог наставника (стави лопту поред стола, флашу испод стола...) • оријентише се изнад-испод • оријентише се у, на и изван • оријентише се лево и десно Средњи ниво • ученик може да одреди однос предмета у простору (основни просторни појмови: горе, доле, испод, изнад, на, под, између...) уз помоћ наставника • показује именоване просторне релације на сликовном материјалу Основни ниво

КРЕТАЊЕ КРОЗ ПРОСТОР	• посматра предмете у одређеном положају (горе, доле, у, на поред) • поставља предмете у одговарајући положај уз већу помоћ наставника Напредни ниво • зна да стане у линијски и кружни низ и дворед • креће се на различите начине • ученик се самостално креће у простору на различите начине Средњи ниво • ученик ће да се креће у одређеном правцу и да покреће предмет у простору или на радној подлози (напред, назад, лево, десно, право, вијугаво и уз комбиновање праваца) уз помоћ наставника Основни ниво • ученик се креће у простору на различите начине уз већу помоћ и усмеравање наставника
ПОРЕЂЕЊЕ И ПРОЦЕЊИВАЊЕ	Напредни ниво • разликује веће, мање, једнако • разликује највеће и најмање • разликује више и ниже • разликује дебело-танко • разликује дуже, краће, најдуже и најкраће • разликује уже-шире Средњи ниво • ученик уз помоћ наставника може да препозна и разликује (велико, мало..) • ученик уз помоћ наставника уме да поређа предмете према величини (уради као ја, на вербални налог, на основу слике или модела) • ученик на сликовном и конкретном материјалу врши поређење материјала, разликује веће, мање и једнако уз помоћ наставника • ученик на сликовном и конкретном материјалу врши поређење материјала, разликује највеће и најмање уз помоћ наставника • ученик на сликовном и конкретном материјалу врши поређење материјала, разликује дебело и танко уз помоћ наставника • ученик на сликовном и конкретном материјалу врши поређење материјала, разликује дуже, краће, најдуже и најкраће уз помоћ наставника • ученик на сликовном и конкретном материјалу врши поређење материјала, разликује уже-шире уз помоћ наставника Основни ниво • ученик заједничким покретима са наставником опипава материјале и врши поређење материјала (уже-шире, дуже-краће, велико-мало, дебело-танко) • ученик ређа материјале по моделу уз већу помоћ наставника
ОБЛАСТИ, ЛИНИЈЕ И ТАЧКЕ	Напредни ниво

ОБЛИЦИ	• разликуј криву и праву линију • разликује отворену и затворену линију • црта криву и праву линију • црта тачку, испрекидану линију и пуну линију • црта отворену и затворену линију • разликује унутрашњу и спољашњу област • одређује унутра, изван и на линији Средњи ниво • ученик ће моћи да нацрта тачку, испрекидану линију, пуну линију, уз помоћ • уз помоћ ће разликовати криву од праве линије • разликује отворену од затворене линије уз помоћ наставника • ученик црта криву и праву линију уз вербално усмеравање наставника Основни ниво • ученик црта криву и праву линију заједничким покретима са наставником Напредни ниво • ученик самостално црта круг, троугао, квадрат и правоугаоник • правилно изговара термине научених геометријских облика (круг, квадрат, троугао и правоугаоник)
ОБРАЗОВАЊЕ СКУПОВА	Средњи ниво • ученик самостално црта троугао, квадрат, правоугаоник и круг користећи шаблон и подебљава линије већ нацртаног геометријског облика фломастером уз именовање датог облика • ученик спаја слике истих геометријских облика • ученик црта круг, квадрат, правоугаоник и троугао спајајући тачкице • ученик на сликовном материјалу показује геометријски облик који је наставник именовао • ученик умеће уметаљке у одговарајуће отворе самостално Основни ниво • уз помоћ наставника ученик ће препознати и разликовати геометријске облике (круг, троугао, квадрат, правоугаоник) • ученик умеће уметаљке геометријских облика у одговарајуће отворе уз помоћ наставника • ученик самостално опипава геометријска тела • ученик препознаје геометријско тело лопту Напредни ниво • ученик ће формирати скупове према одређеним задатим критеријумима (један или више) • разликује чланове који припадају од оних који не припадају датом скупу Средњи ниво • ученик ће формирати скупове према одређеним задатим критеријумима (један или више), уз помоћ

БРОЈАЊЕ И СКУПОВИ	Основни ниво • ученик посматра скупове приказане на сликовном материјале • ученик образује скупове уз већу помоћ наставника Напредни ниво • придружује идентичне облике и/или боје у одговарајући скуп • групише идентичне облике и/или боје у одговарајући скуп • уочава скупове • формира скупове на основу појединих елемената • пореди бројност скупа придруживањем • формира једнакобројне скупове • успоставља једнакобројност скупа на разне начине (додавањем елемената, изузимањем елемената) • пребројава до десет • одваја одређени број предмета до десет Средњи ниво • ученик броји елементе из скупа до три члана • ученик броји елементе из скупа до пет члана • ученик формира скупове елемената на основу једног критеријума
ВРЕМЕНСКО САЗНАЊЕ	Основни ниво • ученик формира скупове елемената на основу критеријума боје • ученик формира скупове елемената на основу критеријума облика уз помоћ наставника Напредни ниво • уочава брзину протицања времена на основу ритмичких структура брзо и споро • уочава и реконструише временски след догађаја јутро, подне и вече • има знања о смени годишњих доба • сналази се у времену на основу оријентација из свакодневног живота оброци, спавање, јутро, викенд • временски смешта догађаје према одредници јуче, данас и сутра Средњи ниво • ученик разуме временски след према одредници данас и сутра • ученик уме да наброји годишња доба и зна да се смењују • ученик зна који оброк једемо ујутро који у подне и који увече Основни ниво • ученик ређа хронолошки слике редоследа дана уз помоћ наставника

ОПШТА УПУТСТВА ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Дефектолог полази од:

- анализе потреба деце и њихових интересовања, података добијених посматрањем развојних могућности деце;

- анализе реализације из претходног месеца – теме;
- могућности за укључивање родитеља;
- предлога могућих садржаја рада (основних ситуација, појмова, вештина);
- анализе одабраних циљева и садржаја у односу на дугорочне циљеве програма;
- могућих активности деце и дефектолога;
- разматрања актуелности и догађаја који могу утицати на одабране садржаје или тему;
- разматрања и припреме ресурса потребних за реализацију одабраних садржаја;
- Дефектолог се труди да:
- се садржајима подржава искуство деце;
- се садржајима допуњавају оно што дете зна, уме и може;
- садржаји буду занимљиви, интересантни, игровни, прожети хумором, сазнајно провокативни;
- су садржаји педагошки релевантни, да доприносе остваривању планираних задатака и да представљају извор за разнолике активности деце;
- садржаји покривају све области развоја: сазнајни, социо-емоционални, физички;
- су садржаји богати у разноврсности: у формама и темама;
- садржаји представљају културне, уметничке и васпитне вредности.

2.3 Упознавање природне и друштвене средине

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

- Упознавање живог света око нас;
- Упознавање основних друштвених односа и појава;
- Разликовање живог од неживог;
- Уочавање основних својстава живих бића и животних процеса;
- Сличности и разлике међу њима у односу на човека;
- Суживот и међузависност свих живих бића;
- Познавање разноврсности животних облика и способност примене једноставних критеријума за њихову поделу;

- Познавање назива и карактеристика типичних представника појединих биљака и животиња;
- Елементарно познавање карактеристика појединих животних заједница (у ливади, бари, реци, мору, шуми).
- Упознавање биљног света и његове разноликости;
- Упознавање човека као дела природе – живог света;
- Усвајање знања о карактеристичним облицима кретања животиња;
- Познавање животних циклуса животиња (рађање, одрастање, размножавање);
- Познавање и разликовање начина оглашавања појединих животиња;
- Усвајање знања о изгледу и основних делова биљака;
- Познавање животног циклуса биљака;
- Услови за раст и развој биљака;
- Познавање основних карактеристика изгледа и грађе човековог тела, основних карактеристика раста и развоја човека, услова за живот човека, и главних фаза човековог живота;
- Улога и активности човека као дела друштва – како човек мења природу;
- Упознавање са неким занимањима човека;
- Усвајање основних знања и вештина за безбедно учешће у саобраћају;
- Развијање еколошке свести – заштита животне средине.

Кораци и теме	ИСХОДИ
ЖИВИ СВЕТ	Напредни ниво • ученик разликује живу од неживе природе • уочава основна својства живих бића • уочава сличности и разлике живих бића у односу на човека • ученик познаје елементарне животне заједнице живих бића (у шуми, мору, људском насељу, на ливади, у бари, реци) • сакупља узорак из природе према договореним критеријумима (лишће, цвеће, гранчице, плодови, каменчићи) Средњи ниво • ученик уз помоћ наставника разликује живу од неживе природе • уочава основна својства живих бића уз усмеравање наставника

СВЕТ ЖИВОТИЊА	• уочава сличности и разлике између животиња и човека на сликама • сакупља узорке из природе према договореним критеријумима уз помоћ наставника • класификује биљке и животиње по битним својствима Основни ниво • ученик посматра видео записе живе и неживе природе • уочава основна својства живих бића уз усмеравање и помоћ наставника • уочава сличности и разлике између животиња и човека на сликама уз помоћ наставника • сакупља узорке из природе према договореним критеријумима уз већу помоћ наставника • класификује биљке и животиње по битним својствима уз већу помоћ наставника Напредни ниво • познаје карактеристичне облике понашања животиња (трчи, лети, плива, брани, скрива се...) • познаје начин кретања животиња • познаје начин оглашавања животиња • разликује домаће од дивљих животиња • именује домаће животиње • именује дивље животиње • набраја користи које човек има од животиња као и начине бриге о њима • набраја кућне љубимце
БИЉНИ СВЕТ	Средњи ниво • уз помоћ наставника усваја знања о животном циклусу животиња • уз помоћ наставника усваја знање о начинима кретања животиња • препознаје животињу по начину оглашавања, именује је и имитира начин оглашавања • именује домаће и дивље животиње уз помоћ наставника и подстицај сликовног материјала Основни ниво • на сликовном материјалу показује животињу коју је наставник именовао • имитира начин оглашавања животиња Напредни ниво • познаје изглед и називе делова биљке • познаје неке од услова за раст и развој биљке (вода, сунце и ваздух)

ЧОВЕК КАО ПРИПАДНИК ЖИВОГ СВЕТА	Средњи ниво • представља животни циклус биљке на конкретном материјалу (од семена до плода) • разликује воће, поврће и цвеће • прикупља узорке биљака у хербаријуму Основни ниво • именује делове биљке • именује неке од услова за раст и развој биљке (вода, сунце и ваздух) • представља животни циклус биљке на конкретном материјалу (од семена до плода) уз помоћ наставника • разликује воће, поврће и цвеће (набраја) • прикупља узорке биљака у хербаријуму Напредни ниво • показује део биљке који је наставник именовао • посматра животни циклус биљке на конкретном материјалу (од семена до плода) уз помоћ наставника • прикупља узорке биљака у хербаријуму уз помоћ другара и наставника
ЧОВЕК КАО ДРУШТВЕНО БИЋЕ	Средњи ниво • ученик усваја знања о основним карактеристикама раста и развоја човека, препознаје делове тела • ученик усваја знања о животном циклусу човека • ученик усваја знања о човеку као живом бићу Основни ниво • ученик уз помоћ наставника усваја знања о основним карактеристикама раста и развоја човека, препознаје делове тела • ученик уз помоћ наставника и у складу са индивидуалним карактеристикама усваја знања о животном циклусу човека • ученик уз помоћ наставника и у складу са индивидуалним карактеристикама усваја знања о човеку као живом бићу

РАД ЉУДИ	Напредни ниво	• ученик учествује у заједничким играма са другом децом • учествује у групним разговорима на различите теме (шта децу љути, чега се плаше...) • поштује правила понашања у школи и школском дворишту • поштује правила понашања у продавници и позоришту • учествује у играма улога • има улогу у школским манифестацијама, приредбама, радионицама и маскенбаљима
	Средњи ниво	• ученик учествује у једноставнијим заједничким играма са другом децом • учествује у групним разговорима на различите теме (шта децу љути, чега се плаше...) уз подршку и стимулацију наставника • поштује правила понашања у школи и школском дворишту уз често подсећање на правила понашања • поштује правила понашања у продавници и позоришту уз често подсећање на правила понашања • учествује у адекватним играма улога • има улогу у школским манифестацијама, приредбама, радионицама и маскенбаљима које су прилагођене његовим индивидуалним могућностима
	Основни ниво	• ученик учествује у једноставнијим заједничким играма са другом децом уз већу помоћ наставника • поштује правила понашања у школи и школском дворишту уз често подсећање на правила понашања • поштује правила понашања у продавници и позоришту уз често подсећање на правила понашања • има улогу у школским манифестацијама, приредбама, радионицама и маскенбаљима које су прилагођене његовим индивидуалним могућностима
	Напредни ниво	• ученик самостално облачи јакну/дуксерицу и обува патике • самостално једе и држи чашу/шољу док пије • самостално и правилно пере руке • помаже у одржавању учионице

ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	Средњи ниво - самостално укључује и гаси телевизор, таблет и компјутер - сарађује са другом децом и одраслим особама током заједничких задатака, радионица и приредби - самостално сецка маказама - користи лопатицу при раду у башти са наставником - познаје основне радне професије људи – учитељ, лекар, продавац, зубар - познаје функцију институција у близини школе коју похађа – продавница, дом здравља, библиотека, апотека, пошта Основни ниво - ученик облачи јакну/дуксерицу и обува патике уз већу помоћ наставника - ученик једе и држи чашу/шољу док пије уз већу помоћ наставника - ученик пере руке уз подсећања на правилан редослед прања руку и помоћ - помаже у одржавању учионице уз помоћ другара и наставника - укључује и гаси телевизор, таблет и компјутер уз инструкције одрасле особе - сарађује са другом децом и одраслим особама током заједничких задатака, радионица и приредби уз подршку наставника - сецка маказама пратећи исцртане линије на папиру - користи лопатицу при раду у башти уз помоћ наставника - ученик разговара са наставником о основним радним професијама људи – учитељ, лекар, продавац, зубар - ученик разговара са наставником о функцији институција у близини школе коју похађа – продавница, дом здравља, библиотека, апотека, пошта
--------------------------------	---

МАТЕРИЈАЛНИ СВЕТ	• сарађује са другом децом и одраслим особама током заједничких задатака, радионица и приредби уз помоћ наставника • сецка маказама заједничким покретима са наставником • користи лопатицу при раду у башти заједничким покретима са наставником Напредни ниво • набраја имена животиња које живе у шуми • набраја имена животиња које живе у води • набраја имена биљака које човек гаји у башти • зна коју улогу има човек у бризи о животињама • зна на који начин човек одгаја биљку (сади је, залива је) • зна на који начин се човек ослобађа од отпадака (баца их у канту) • набраја које биљке човек може користити у исхрани Средњи ниво • набраја имена животиња које живе у шуми уз помоћ сликовног материјала • набраја имена животиња које живе у води уз помоћ сликовног материјала • набраја имена биљака које човек гаји у башти уз помоћ сликовног материјала • зна коју улогу има човек у бризи о животињама (чува их, могу бити кућни љубимци, храни их) • зна на који начин човек одгаја биљку (сади је, залива је), показује на сликовном материјалу • зна на који начин се човек ослобађа од отпадака (баца их у канту), сав отпад баца у канту • набраја које биљке човек може користити у исхрани, уз помоћ сликовног материјала
САОБРАЋАЈНО ВАСПИТАЊЕ	Основни ниво • показује животиње које живе у шуми на сликовном материјалу које је наставник именовао • показује животиње које живе у води на сликовном материјалу које је наставник именовао • показује биљке које човек гаји на сликовном материјалу које је наставник именовао • у учioniци са наставником залива биљку и на тај начин је одгаја • заједно са наставником отпатке баца у канту • на сликовном материјалу показује биљке које можемо користити у исхрани а које је наставник именовао Напредни ниво

	• изводи експерименте са водом самостално • изводи огледе: понашање предмета на косој површини, при слободном паду, клизању, котрљању, при кретању предмета по различитим површинама, глатким и храпавим... • рукује различитим врстама природних материјала: вода, снег, ледм песак, глина, камен • рукује различитим врстама вештачких материјала: метал, хартија, скај.. • препознаје и именује временске прилике • именује годишња доба и познаје основне карактеристике Средњи ниво • изводи експерименте са водом уз упутства наставника • изводи огледе: понашање предмета на косој површини, при слободном паду, клизању, котрљању, при кретању предмета по различитим површинама, глатким и храпавим... уз упутства наставника • рукује различитим врстама природних материјала: вода, снег, ледм песак, глина, камен уз помоћ наставника • рукује различитим врстама вештачких материјала: метал, хартија, скај.. уз помоћ наставника • препознаје временске прилике • именује годишња доба Основни ниво • изводи експерименте са водом уз помоћ наставника • изводи огледе: понашање предмета на косој површини, при слободном паду, клизању, котрљању, при кретању предмета по различитим површинама, глатким и храпавим... уз помоћ наставника • рукује различитим врстама природних материјала: вода, снег, ледм песак, глина, камен уз већу помоћ наставника • рукује различитим врстама вештачких материјала: метал, хартија, скај.. уз већу помоћ наставника • слаже слагалицу годишња доба уз помоћ наставника Напредни ниво • ученик зна своју адресу становања • ученик зна адресу школу • ученик зна начине превоза од куће до школе • разликује тротоар од друма по коме се возе кола и аутобуси
--	---

	• познаје основнија правила која важе за кретање пешака • зна значење основних саобраћајних знакова: пешачки прелаз, стоп, пази ауто • познаје улогу семафора у кретању пешака и возила • разликује врсте возила у копненом, ваздушном и воденом саобраћају • познаје правила понашања путника у возилу градског саобраћаја Средњи ниво • ученик набраја начине превоза од куће до школе уз подршку сликовног материјала • разликује тротоар од друма по коме се возе кола и аутобуси уз подршку сликовног материјала • познаје најосновнија правила која важе за кретање пешака • зна значење основних саобраћајних знакова: пешачки прелаз, стоп, пази ауто уз помоћ одрасле особе • набраја врсте возила у копненом, ваздушном и воденом саобраћају уз подршку сликовног материјала • познаје најосновнија правила понашања путника у возилу градског саобраћаја Основни ниво • боји бојанку основних саобраћајних знакова: пешачки прелаз, стоп, пази ауто уз помоћ одрасле особе • боји бојанку врсте возила у копненом, ваздушном и воденом саобраћају • ученик се придржава најосновнијих правила понашања путника у возилу градског саобраћаја уз помоћ одрасле особе
--	--

ОПШТА УПУТСТВА ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Дефектолог полази од:

- анализе потреба деце и њихових интересовања, података добијених посматрањем развојних могућности деце;
- анализе реализације из претходног месеца – теме;
- могућности за укључивање родитеља;
- предлога могућих садржаја рада (основних ситуација, појмова, вештина);
- анализе одабраних циљева и садржаја у односу на дугорочне циљеве програма;
- могућих активности деце и дефектолога;
- разматрања актуелности и догађаја који могу утицати на одабране садржаје или тему;
- разматрања и припреме ресурса потребних за реализацију одабраних садржаја;

Дефектолог се труди да:

- се садржајима подржава искуство деце;
- се садржајима допуњавају оно што дете зна, уме и може;
- садржаји буду занимљиви, интересантни, игровни, прожети хумором, сазнајно провокативни;
- су садржаји педагошки релевантни, да доприносе остваривању планираних задатака и да представљају извор за разнолике активности деце;
- садржаји покривају све области развоја: сазнајни, социо-емоционални, физички;
- су садржаји богати у разноврсности: у формама и темама;
- садржаји представљају културне, уметничке и васпитне вредности.

2.4 Физичко васпитање

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

- Очување и унапређење здравља;
- Развијање моторичких способности у складу са индивидуалним карактеристикама;
- Оспособљавање за самостално вежбање;
- Развијање креативности уз покрет;
- Упознавање са основним правилима спортских игара (фудбал, кошарка, одбојка).

Кораци и теме	ИСХОДИ
ФИЗИЧКИ РАЗВОЈ	Напредни ниво • вежбама психомоторне реедукације и физичким вежбањем развија моторичке способности у складу са индивидуалним карактеристикама • одржава равнотежу у различитим кретањима • правилно држи тело при активностима • правилно се пење и силази низ степенице • хода по задатој путањи ногу пред ногу • хода по греди самостално • баца и хвата лопту одбијену о зид • котрља лопту по задатој путањи • провлачи се кроз тунел уз чекање свог реда • котрља се око своје уздужне осе • прескакање задатих препрека уз чекање свог реда • брзо и сигурно хода, корача, трчи, пење се и провлачи • спретно хода по различитим површинама Средњи ниво • разликује правилно од неправилног држања тела, уз помоћ наставника

РАЗВОЈ ОПАЖАЊА	• правилно се пење и силази низ степенице држећи се за гелендер уз помоћ наставника • хода по задатој путањи ногу пред ногу уз помоћ наставника • хода на греди уз већу помоћ наставника • баца и хвата лопту одбијену о зид уз усмеравање наставника • котрља лопту по задатој путањи уз усмеравање наставника • провлачи се кроз тунел уз чекање свог реда и усмеравање од стране наставника • прескаче задате препреке уз чекање свог реда и усмеравање од стране наставника • хода, корача, трчи, пење се и провлачи уз помоћ наставника • шутира лопту без губитка равнотеже Основни ниво • пење се уз степенице и силази уз помоћ наставника • хода по задатој путањи и по греди држећи се за наставника • баца и хвата лопту заједничким покретима са наставником • котрља лопту уз подршку наставника • провлачи се кроз тунел уз помоћ другог ученика • прескаче препреке уз помоћ наставника Напредни ниво • препознаје реквизите виђене из различитих даљина, углова и осветљења • сређује и разликује реквизите по боји и облику • у току вежбања користи реквизите различитих облика – струњаче различитих облика, баланс лопте и полулопте • учествује у играма тишине, погађања и препознавања звукова разноврсних предмета и гласова познатих особа • баца, хвата и котрља различито озвучене лопте • учествује у играма са препознавањем реквизита затворених очију - додиром Средњи ниво • препознаје различите реквизите виђене из једног краја учионице до другог краја • разврстава реквизите по боји и облику • при вежбању радо користи озвучене реквизите • учествује у играма тишине и препознавању гласова познатих звукова • баца, хвата и котрља различито озвучене лопте уз мању помоћ наставника • учествује у играма са препознавањем реквизита затворених очију – додиром уз навођење наставника Основни ниво • посматра различите реквизите из једног краја учионице до другог краја • разврстава реквизите по боји и облику уз помоћ наставника • при вежбању радо користи озвучене реквизите уз помоћ наставника
----------------	--

ЈАЧАЊЕ ЗДРАВЉА И ОДРЖАВАЊЕ ХИГИЈЕНЕ	• учествује у играма тишине и препознавању гласова познатих звукова уз помоћ наставника • баца, хвата и котрља различито озвучене лопте уз већу помоћ наставника Напредни ниво • ученик изводи вежбе јутарње гимнастике правилно • радује се свакодневном боравку на отвореном простору и свежем ваздуху • учествује у покретним играма • правилно одржава хигијену руку и лица Средњи ниво • ученик изводи вежбе јутарње гимнастике уз помоћ наставника • радо проводи време на свежем ваздуху и у природи • учествује у покретним играма уз помоћ наставника • одржава хигијену лица и руку уз помоћ наставника Основни ниво • ученик изводи вежбе јутарње гимнастике уз већу помоћ наставника • радо проводи време на свежем ваздуху и у природи • учествује у покретним играма уз већу помоћ наставника • одржава хигијену лица и руку уз већу помоћ наставника
--	---

ОПШТА УПУТСТВА ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Дефектолог полази од:

- анализе потреба деце и њихових интересовања, података добијених посматрањем развојних могућности деце;
- анализе реализације из претходног месеца – теме;
- могућности за укључивање родитеља;
- предлога могућих садржаја рада (основних ситуација, појмова, вештина);
- анализе одабраних циљева и садржаја у односу на дугорочне циљеве програма;
- могућих активности деце и дефектолога;
- разматрања актуелности и догађаја који могу утицати на одабране садржаје или тему;
- разматрања и припреме ресурса потребних за реализацију одабраних садржаја;

Дефектолог се труди да:

- се садржајима подржава искуство деце;
- се садржајима допуњавају оно што дете зна, уме и може;

- садржаји буду занимљиви, интересантни, игровни, прожети хумором, сазнајно провокативни;
- су садржаји педагошки релевантни, да доприносе остваривању планираних задатака и да представљају извор за разнолике активности деце;
- садржаји покривају све области развоја: сазнајни, социо-емоционални, физички;
- су садржаји богати у разноврсности: у формама и темама;
- садржаји представљају културне, уметничке и васпитне вредности.

2.5 Ликовно васпитање

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

- Стицање искуства о представљању разних облика у простору применом различитих врста линија;
- Усвајање основних знања о облицима, боји...;
- Развијање смисла, усвајање техника и подстицање развоја способности за обликовање различитих материјала који се спајају или обликују прстима додавањем или откидањем;
- Развијање стваралачких и извођачких способности;
- Развијање креативног и ликовног изражавања.

Кораци и теме	ИСХОДИ
ЦРТАЊЕ	Напредни ниво • користи декоративно линије у ликовном изражавању • ученик разликује облике и боје у свом окружењу • ученик користи једноставне термине за појмове из ликовне уметности (цртеж, слика, сликар, колаж...) • црта људску фигуру • људску фигуру приказује са више детаља • боји веће и мање површине пазећи да не пређе линију Средњи ниво • ученик уз помоћ наставника препознаје и разликује линије • ученик цртањем дефинише једноставне облике • ученик уз помоћ наставника разликује и именује основне и изведене боје Основни ниво • слободно шара дрвеним бојицама по папиру уз усмеравање наставника • боји цртеже са преласком линије Напредни ниво • користи материјал и прибор на безбедан и одговоран начин • ученик се креативно и ликовно изражава различитим техникама рада
СЛИКАЊЕ	

ПЛАСТИЧНО ОБЛИКОВАЊЕ	• именује и показује основне боје • именује и показује изведене боје • прави мозаик лепљењем различитих врста материјала • самостално бира материјале за ликовно изражавање и експериментише њима Средњи ниво • ученик уз помоћ наставника учи да се креативно и ликовно изражава различитим техникама рада • ученик уз помоћ наставника учи да безбедно користи средства, алате и материјал за ликовно изражавање • именује и показује основне боје уз усмеравање наставника • именује и показује изведене боје уз усмеравање наставника • слика прстима уз усмеравање од стране наставника • прави мозаик лепљењем различитих врста материјала уз усмеравање од стране наставника Основни ниво • слика прстима уз помоћ наставника • размазује боје упаковане у фолије различитих формата уз усмеравање од стране наставника Напредни ниво • ученик самостално обликује различите врсте материјала • обликује материјале и предмете за рециклажу • обликује пластелин
ЕСТЕТСКО ДОЖИВЉАВАЊЕ И ПРОЦЕЊИВАЊЕ	Средњи ниво • ученик уз помоћ наставника обликује различите врсте материјала • ученик уз подстицај, подрушку и помоћ наставника цепка, сече и обликује папир • обликује у сарадњи са наставником материјале и предмете за рециклажу • прави једноставне облике од пластелина/глине уз усмеравање од стране наставника • обликује пластелин помоћу модли Основни ниво • гњечи пластелин уз помоћ наставника • притиска модлу на пластелин уз помоћ наставника • прави облике од глине уз помоћ наставника Напредни ниво • учествује у украшавању просторија школе и одабиру радова • посматра ученике радове и одабира радове за изложбе • посматра најпознатија уметничка дела и памти њихова имена Средњи ниво • учествује у украшавању просторија школе и одабиру радова уз помоћ наставника • посматра ученике радове и одабира радове за изложбе уз помоћ наставника • посматра најпознатија уметничка дела

	Основни ниво • помаже при украшавању заједничких просторија и паноа школе уз помоћ наставника • посматра ученике радове
--	---

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Конструкторска метода, манипулативна, демонстративна, експериментална. Индивидуални, групни облик рада, рад у пару, фронтални. Хартија за цртање, мека оловка, оловка у боји, фломастери, водене боје, четкица, колаж папир, маказе, лепак, пластелин, различите тканине, новине, слике, постери, ААК картице, Монтесори материјал, сетови за класификацију (боја, величина, облик, значење), таблет. Активности вајања, активности са различитим материјалима, ликовне радионице, слободне ликовне, вајарске и комбиноване активности по избору ученика.

2.6 Музичко васпитање

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ

Подстицај и развој интересовања за музику, способност њеног пажљивог слушања и доживљавања;

- Упознавање са врстама и изворима звука;
- Правилна дикција и артикулација текста приликом извођења песме у складу са говорно-језичким капацитетима ученика;
- Развијање способности имитирања звука и покрета из околине;
- Развијање осећаја за прецизно извођење различитих ритмичких структура песама;
- Развијање способности индивидуалног певања, као и постепено увођење у групно певање;
- Оспособљавање за коришћење инструмената.

Кораци и теме	ИСХОДИ
СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Напредни ниво • ученик слуша музику различитих жанрова • ученик развија интересовање за музику, способност њеног пажљивог слушања • препознаје звучне изворе из природе • препознаје звук инструмената Средњи ниво • ученик слуша дечје песмице • ученик уз помоћ наставника препознаје различите звуке произведене на инструментима или другим изворима звука из непосредне околине • препознаје звук инструмената делимично (уз сликовну подршку инструмената)

ПЕВАЊЕ	Основни ниво • ученик уз подстицај и помоћ наставника усмерава пажњу на извор звука • ученик усмерава главу ка извору звука (звукови из природе) • ученик усмерава главу ка извору звука (звукови из непосредне околине) • ученик прати видео записе са звуковима из природе и непосредне околине на пројектору Напредни ниво • пева једноставне дечје песме и гласом подржава музичке композиције • правилно изговара текст бројалице у ритму • примењује правилан начин певања и договорена правила понашања у групном певању и свирању • учествује у школским приредбама и манифестацијама • пева без напрезања уз правилно дисање Средњи ниво • ученик уз помоћ наставника пева једноставне дечије песме или њихове делове, по слуху уз музичку пратњу или без ње Основни ниво • ученик позитивним емоцијама реагује када наставник пева и када слуша дечије песмице • ученик реагује позитивним емоцијама када наставник свира на музичким инструментима поред/испред њега
СВИРАЊЕ	Напредни ниво • ученик прати музичке композиције одговарајућим инструментом (звечком) уз усмеравање од стране наставника • разликује музичке инструменте на сликама • прави дечје ритмичке инструменте од различитих материјала уз помоћ наставника • способан да усклади певање песме са свирањем на дечјем музичком инструменту Средњи ниво • прати ритам бројалице плескањем руку • уз подстицај и помоћ наставника, ученик ће користити мелодијске и ритмичке инструменте или ће „стварати музику“ деловима свог тела; • прави дечје ритмичке инструменте од различитих материјала уз помоћ наставника Основни ниво • ученик уз помоћ наставника свира на музичким инструментима (добош, штапићи, звечке и чинеле) • прави дечје ритмичке инструменте уз већу помоћ наставника Напредни ниво • покретом изражава доживљај песме

ПЛЕСНЕ АКТИВНОСТИ	• игра уз одговарајуће дечије песмице уз усмеравање од стране наставника („Ринге, ринге, раја...“; „Ивин воз“; „Кад си срећан“ ...) поштујући кореографију уз песму • прати једноставнији ритам мелодије покретима и уз помоћ дечјих музичких инструмената Средњи ниво • имитира покрете наставника којима прати музику коју слушају Основни ниво • игра уз помоћ наставника
----------------------	---

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

- Увек пратити расположење ученика. Врсту и интензитет музичких стимулуса ускладити са индивидуалним карактеристикама ученика када год је то могуће и када то структура групе дозвољава (посебну пажњу обратити на специфична стања код којих је изражен хиперсензибилитет на звучне стимулусе).
- Примењивати све методе, средства (тело наставника и ученика, инструменти, медији, играчке, објекти и предмети који вибрирају различитом фреквенцом) и облике рада који омогућавају обезбеђивање оптимално стимулативне средине за реализацију предвиђених активности.
- Увек похваљивати и подржавати ученика за сваку адекватно реализовану активност, у случају неуспеха подстицати га и бодрити/охрабривати.
- Развијати упорност и подстицати самосталност.
- Укључити музику у све друге активности, где је то благородно и могуће, као део припремне или завршне активности.
- Користити музику у циљу релаксације у специфичним околностима.

3. План наставе и учења за први циклус основног образовања и васпитања

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик	5	180	5	180	5	180	5	180
2.	Страни језик	2	72	2	72	2	72	2	72
3.	Математика	5	180	5	180	5	180	5	180
4.	Свет око нас	2	72	2	72	-	-	-	-
5.	Природа и друштво	-	-	-	-	2	72	2	72
6.	Ликовна култура	1	36	2	72	2	72	2	72
7.	Музичка култура	1	36	1	36	1	36	1	36
8.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	108	3	108	3	108
9.	Дигитални свет	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: А		20	720	21	756	21	756	21	756
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ								
1.	Верска настава/Грађанско васпитање ²	1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: Б		1	36	1	36	1	36	1	36
УКУПНО: А + Б		21	756	22	792	22	792	22	792

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	21	756	22	792	22	792	22	792
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	36
3.	Настава у природи ³	7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње		7-10 дана годишње	

Остали облици образовно-васпитног рада

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД		ДРУГИ РАЗРЕД		ТРЕЋИ РАЗРЕД		ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	36

² Ученик бира један од понуђених изборних предмета.

³ Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.

2.	Ваннаставне активности ⁴	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње		1-3 дана годишње	

3.1 План наставе и учења за први разред

Обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик	5	180
2.	Страни језик (енглески језик)	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Свет око нас	2	72
5.	Ликовна култура	1	36
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО: А		20	720
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		
1.	Верска настава/Грађанско васпитање ⁵	1	36
УКУПНО: Б		1	36
УКУПНО: А + Б		20	720
		21	756

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни програми и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	21	756
2.	Допунска настава	1	36
3.	Настава у природи ⁶	7 до 10 дана годишње	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПРВИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36

⁴ Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

⁵ Ученик бира један од понуђених изборних предмета.

⁶ Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.

2.	Ваннаставне активности ⁷	1 –2	36 –72
3.	Екскурзија	1- 3 дана годишње	

Напомена

Настава се реализује по ИОП-у 2 поштујући специфичности појединца, а вреднује на основу евалуације ИОП-а.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ПРВИ РАЗРЕД

ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

У циљу реализације наставних садржаја предмета српски језик потребно је да се испитају способности ученика, и то: изговора гласова, нивоа развоја графомоторне спретности, препознавање слова/гласова и појмова који њима почињу, познавање слова, познавање читања и писања, спретност у руковању прибором за писање и цртање, развој различитих аспеката визуелне и аудитивне пажње и памћења (вербалне и невербалне), коришћења говора у сврху склапања социјалних интеракција, као и развоја мишљења (мрежа усвојених појмова, канал учења, постојања метакогнитивних техника, имагинација, учење кроз игру и сл.). Испитивање ученика се обавља кроз активности које се међусобно прожимају.

Усмено изражавање се изводи кроз игре и активности где се вежба комуникација у конкретним ситуацијама. Ученици могу причати на основу посматрања слике и низа слика. Могу препричавати слушани текст, позоришне или луткарске представе разговетним природним говором и правилним изговором. Дефектолози треба да воде рачуна о правилној артикулацији гласова и да са ученицима коментаришу одслушано.

Вежбе у посматрању се односе на уочавање целине и детаља, посматрање предмета, појава и околине. Треба их тематски организовати. Пажњу ученика треба усмерити на целину, затим на најважније појединости и на крају на мање важне појединости.

Вежбе у слушању почињу слушањем онога што говоре дефектолози, други ученици, глумци и спикери. Слушани говор се коментарише да би се одредиле говорне карактеристике говорника. Слушање треба да буде повезано са мимиком и гестовима који прате оно што се говори. Обавезно инсистирати на подражавању правилног изговора. Током слушања одвајати битно од небитног, неговати пажњу и концентрацију. Слушају се и звукови ономатопејског типа, шумови, артикулисани и неартикулисани звукови.

Аналитичка вежбања треба да буду занимљива и подстицајна јер су један од најважнијих предуслова за учење читања и писања. Не изводе се изоловано већ су повезана са вежбама слушања и посматрања. Уочава се позиција гласова у речи која је изговорена и позиција слова у речи која је написана. Када ученици савладају уочавање гласова и њихову позицију у речима, прелази се на растављање речи на гласове. За почетак се препоручују речи од два гласа.

⁷ Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

Синтетичка вежбања се организују упоредо са аналитичким. Речи које су већ растављене на гласове опет се сливају у целину. Почиње се од најпростијих иде ка све сложенијим. Ученици се на тај начин припремају за читање и разумевање прочитаног.

Моторичке вежбе за подстицање развоја моторике руке, шаке и прстију се развијају кроз игру. Препоручује се везивање чворова од канапа, везивање пертли, закопчавање дугима, низање перлица (могу се изводити и на часовима физичког васпитања, ликовне културе, различитим ваннаставним активностима и секцијама).

Графомоторичке вежбе су веома важне у припреми за писање. Свака графомоторичка вежба треба да се повеже са неким догађајем, вежбом слушања, посматрања, причања и сл. Такве вежбе, односно писање елемената слова, изводе се на различите начине, кроз цртеже, рамове за слике у простору предвиђеном за писање. Ученике треба подстицати да употпуне цртеж додајући своје елементе (корелација са ликовном културом). Вежбе писања линија изводити без подизања руке, из једног потеза. Ученике усмеравати на правилно седење/стајање у односу на подлогу по којој се пише/вежба, држање оловке (графитне оловке, хемијске оловке, налив пера, фломастера, креде или само руке са прстима у одређеном положају-што подразумева примену техника писања по песку, брашну, употребу модела слова од папира за шмирглање итд.). Употребу гумице треба свести на минимум, јер смањује одговорност ученика у писању.

Пазити на правилно држање тела, удаљеност од стола, правилан положај тела у односу на сто и на угао писања. При писању учити ученике да не журе, да рука буде опуштена.

Наставу почетног читања и писања треба изводити на више нивоа уз примену принципа индивидуализације. Садржаји, методе и облици рада треба да буду прилагођени индивидуалним карактеристикама и потребама ученика. У овом периоду ученици треба да вежбају читање одговарајућих текстова, правилно изговарају све гласове и правилно наглашавају речи и реченице/ако имају развијен говор. Треба обратити пажњу на индивидуалне способности ученика. Свако дете чита својим темпом и према својим индивидуалним карактеристикама. Пожељно је често проверавати степен савладаности технике читања и разумевања прочитаног. При учењу читања могу се користити игре словима и речима, језичке игре.

Ученици уче да пишу појединачна штампана и писана слова, речи и реченице; цифре. Размак између штампаних слова у речима треба да буде равномеран. Слова треба да буду исте висине и дебљине, а размак између речи уједначен – идеал којем се тежи у поступку описмењавања – касније писменог изражавања. Писање увежбавати кроз преписивање, допуњавање реченица, састављање реченица на основу слике, састављање реченица на основу низа слика, диктата и кроз вежбање самосталног писања реченица и краћих текстуалних целина.

Поред усвајања облика слова, смера писања елемената слова и слова у целини, посебну пажњу треба обратити на просторну оријентацију у свесци. Појединачно писање слова се ограничава на један до два реда у свесци. Дневна оптерећеност писањем не треба да је дужа од 25 минута. Леворука деца пишу левом руком.

Препоручени садржаји из области Књижевност савладавају се током целе школске године, из буквара/почетнице и уз помоћ читанке као основних наставних средстава, тако што дефектолог планира њихову реализацију у складу са индивидуалним карактеристикама ученика и укупним

могућностима одељења/групе, руководећи се очекиваним исходима учења. Приликом оспособљавања ученика да уз помоћ дефектолога разумеју текстове из школске лектире, али и популарне, информативне текстове из часописа за децу, енциклопедија и сл. важно је настојати да се уоче догађаји, просторни и временски односи и битне појединости у описима бића и природе. Пошто су текстови предвиђени програмом једноставни, кратки и засновани на хронолошком низању догађаја, ученик треба да покуша да одреди где се и када дешава радња и да уз подршку „разуме узрочно-последични“ распоред догађаја, односно шта се у фабулативном тексту десило прво, а шта следеће, шта је претходило неком догађају, а шта из њега следи. Ученик треба да уз помоћ, подстицај и подршку уочи формалну различитост поезије, прозе и драмског текста. Ученици се оспособљавају да уоче непознате и мање познате речи у тексту. У настави језика ученици се оспособљавају за правилну усмену и писмену комуникацију стандардним српским језиком, а у складу са индивидуалним карактеристикама и кроз кораке предвиђене ИОП-ом.

Основни програмски захтев у настави граматике јесте да се ученицима језик представи и тумачи као систем. Ниједна језичка појава не би требало да се изучава изоловано, ван контекста у којем се остварује њена функција.

У оквиру вежби слушања, говорења, читања и писања ученици запажају језичке појаве без њиховог именовања.

Област Језичка култура обухвата развијање основне писмености ученика, односно усавршавање говорења, слушања, читања и писања. Ове четири програмске подобласти усмерене су на неговање културе говора, писменог изражавања, богаћење речника и, у ширем смислу, на развијање комуникацијских способности ученика.

Говорење ученика развија се у разговору у којем их дефектолог усмерава да усавршавају своју комуникацију. Препоручени облици усменог изражавања јесу причање, препричавање и описивање. Учење напамет и говорење одабраних текстова или њихових кратких одломака усмерено је на богаћење речника и правилан говор.

Опште гледано, у првом разреду ученици пишу реченице и краће текстуалне целине. Ученици се оспособљавају да запишу краћу писану поруку којом преносе информације и која има практичну намену. Читање се увежбава на делима школске и домаће лектире, и на другим књижевним и некњижевним текстовима.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика, забелешке у напоменама за сваки час у Ес дневнику – активности)...

ПРЕДМЕТ: СТРАНИ ЈЕЗИК – ЕНГЛЕСКИ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Говорне вежбе; давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања; увежбавање преписивања; показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима.

Препознавање и именовање појмова различитих категорија.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика, коришћењем радних свесака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања, расположивог дидактичког материјала (сетови картица за класификацију, низалице, лутке...)

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Описно оцењивање у складу са правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, „Службени гласник“ РС, број 34 од 17. маја 2019.

ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Просторне релације ученици усвајају у односу на себе, у односу на друга бића и предмете (уз ротације тј. окретање) и у односу на тло. Уочавају се и истичу међусобно супротни односи: испред-иза, испод-изнад, горе-доле, лево-десно, са исте стране-са супротних страна.

Игролике активности треба користити у циљу уочавања односа и увежбавања практичне оријентације ученика у простору, на мапи и у табели. Величина предмета и бића.

У делу који се односи на упоређивање предмета према дужини, висини и ширини, циљ је да ученици овладају употребом речи којима се изражавају релацијски односи. Облик предмета. Почетно геометријско сазнање заснива се на систематском посматрању и описивању предмета у окружењу и на сликовном приказу, истицањем њихових својстава, облика, симетричности, величине и положаја. Уочавање сличности и разлика омогућава класификацију објеката. Ученици пропедевтички упознају геометријска тела и фигуре. На почетку увести облике који су ученицима тог узраста најближи и познати из свакодневног живота. Уочавањем страна тродимензионалних предмета увести облике квадрата, правоугаоника, круга и троугла. Оваквим приступом, ученици прво упознају облике који су им блиски и познати, који се налазе у њиховом окружењу и постепено се, као делови претходно упознатих облика, уводе нови облици.

Корисне су практична манипулација (моделовање, сецкање, лепљење, преклапање фигура) и активности цртања геометријских фигура коришћењем шаблона (нпр. лењир са геометријским облицима) и слободном руком помоћу квадратне или тачкасте мреже.

Линије: праве и криве линије треба увести као линије којима су оивичени уведени геометријски облици, а затим проширити на појмове отворене и затворене криве линије и

изломљене линије. Ученике треба научити да разликују и цртају криву, праву, изломљену, затворену и отворену линију, уоче унутрашњу и спољашњу област ограничену затвореном линијом.

Као модел за праве и криве линије (отворене и затворене) можемо користити канап или конач.

Развој појма броја и бројног низа је наставак сазнања о бројевима, које је стечено у предшколском програму. Изграђивање појма броја обухвата: визуелну представу, визуелну кореспонденцију истобојних колекција објеката, пребројавање, цифарски запис. Број до кога се долази пребројавањем визуализује се на различите начине (скуповно, дијаграмима, бројевним сликама, на бројевној правој) чиме се продубљује разумевање структуре броја. На почетку је значајна манипулација очигледним средствима (жетонима, штапићима, картицама, прстима). Бројеви се упознају у блоковима: до 5 (укључујући 0), прва десетица, друга десетица, прва стотина. Формирање појма бројног низа и место броја у бројном низу развија се кроз активност пребројавања објеката и бића. Сабирање и одузимање везују се за примере који се могу моделовати као пар дисјунктних скупова.

Један од важних циљева је спонтано запамћивање таблица сабирања и одузимања до 10, због чега треба предвидети довољно времена и различитих активности за увежбавање и стицање сигурности рачунања.

Треба упознати ученике са концептом мерења, без увођења стандардних јединица мере. Ове активности обухватају мерење различитих предмета истом јединицом мере (нпр. сламком, спајалицом, корацима) и мерење једног предмета коришћењем различитих јединица мере.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог треба да мотивише ученика на даљи развој, тако да ученик осети да је кроз процес вредновања виђен и подржан, као и да има оријентацију где се налази у процесу развоја. Важно је укључити самог ученика у овај процес у смислу дијалога и узајамног разумевања, у вези са тим шта ученик осећа као препреке (вољне и невољне) у свом развоју, као и на које начине се, из ученикове перспективе, оне могу пребродити. У процесу вредновања резултата учења дефектолог треба да буде фокусиран на мотивацију ученика и ставове у односу на активности, способност концентрације, квалитет перцепције/аперцепције⁸ и начин размишљања приликом рада, реализације активности.

Праћење и вредновање учениковог постигнућа усклађено је са циљевима и корацима дефинисаним ИОП2 за сваког ученика понаособ и имплементира се кроз: активност ученика на часовима математике (извођење вежби за оријентацију у простору, усмено одговарање на питања, давање писмених одговора – цртање линија, геометријских облика, бојење, читање и писање бројева, пребројавање скупова објеката, мерење предмета у учионици...), усмено и писмено одговарање ученика (извођење рачунских операција писањем на табли, одговарање на питања на крају лекције), израда домаћих задатака, креативно изражавање ученика (израда бројне праве,

⁸ АПЕРЦЕПЦИЈА – женски род: запажање, схватање, јасно схватање предмета помоћу аката пажње, односно мишљења; они акти пажње, односно мишљења, помоћу којих се један предмет схвата, сазнаје и тумачи; по [В.Вунту](#): прво, акт или процес којим се психички садржаји доводе до јасног схватања, друго, начело на којем почивају друге, више везе душевног живота, а не оне које почивају на асоцијацијама.

паноа са бројевима, бојење бојанки са бројевима и скуповима познатих објеката, израда дводимензионалних и тродимензионалних геометријских облика и сл.).

ПРЕДМЕТ: СВЕТ ОКО НАС

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

У првом разреду се креће од просторно и временски најближих феномена за ученика. Конкретно, оквир унутар ког се остварују предметни исходи у првом разреду чине садржаји из најближег и *непосредног окружења ученика* - дома, школе, насеља/дела насеља у коме ученик живи у складу са простором проучавања природних и друштвених појава у првом разреду - непосредно окружење треба развијати осећај богатства у различитостима указивањем на постојање људи који славе другачије празнике, имају различите обичаје, културу становања, исхрану, облачење и сл. Кроз разноврсне активности којима се уважава средина у којој ученици живе и њихово непосредно свакодневно искуство из конкретне средине, ученицима се омогућава да доживе и разумеју сложеност, разноликост и међусобну повезаност свих чинилаца који делују у њиховом природном и друштвеном окружењу. Истовремено се подстиче њихова радозналост за откривање појава и процеса у природној и друштвеној заједници. Ученике треба оспособљавати да самостално истражују и анализирају природне и друштвене појаве и процесе. треба да подстакне ученике на различите врсте активности које ангажују како поједина чула, тако и више чула паралелно. Синхронизација чулних утисака даје целовиту слику објеката, процеса, појава и њихову интеграцију у комплексну слику света, а уважава различитости у склоностима ученика при упознавању света и процесу учења. Ипак, учење се не завршава на чулним утисцима, већ се наставља уопштавањем уоченог кроз описивање, поређење, формулисање закључака итд.

Активности ученика потребно је примерити предметним исходима, специфичностима изабраних садржаја и узрасту ученика. Ради формирања елементарних појмова и постављања мреже за систем појмова, при избору и распореду програмске грађе примењен је *спирално-узлазни модел*, а у складу са узрасним карактеристикама ученика. То значи да ће се иста тематика из разреда у разред проширивати, продубљивати и посматрати са различитих аспеката. Важно је да се кадгод је могуће приступи корелацији и интегрисаном приступу садржајима на међупредметном нивоу кроз наставне и ваннаставне облике рада и активности у школи и изван ње. коришћење шире литературе и осталих извора информација: штампаних, аудио-визуелних и електронских медија. Посебно се препоручује коришћење аутентичних природних и друштвених извора, као најверодостојнијих показатеља стварности. Потребно је стварање ситуација учења у којима ће доћи до изражаја различите активности ученика које омогућују различите начине учења. У оквиру теме *Ја и други* налазе се садржаји интердисциплинарног карактера који се односе на ученика као *друштвено биће*, његова права и обавезе у окружењу и друштвеним групама којима припада. Посебну пажњу у овом сегменту потребно је обратити на безбедност ученика у саобраћају, првенствено на оспособљавање ученика за безбедно кретање од куће до школе.

Кретање и сналажење у простору и времену у оквиру теме *Оријентација у простору и времену* од кључног су значаја у првом разреду. Опажање односа у простору и времену (са налажењем референтног ослонца), овладање одговарајућим појмовима и њихова адекватна употреба у различитим активностима ван школе и у школи представљају основ учења и један од

основних ослонаца сазнајном развоју ученика, најочигледније видљив за развој сложенијих појмова у настави географије, историје и физике у старијим разредима. Садржаји у оквиру ове теме, о којима ученици имају непосредно искуство, само су препоручени. Могу се појавити велике индивидуалне разлике међу ученицима у овладавању овим појмовима, па треба пажљиво одредити активности и одабрати садржаје који омогућавају напредак (у зони наредног развитака). Ово су садржаји о којима ученици имају искуства, а задатак дефектолога је да та несистематизована, искуствена знања буду структурисана и освешћена и да омогуће ученику безбедно кретање и сналажење у непосредном окружењу. Садржаје који се односе на *кретање и сналажење у простору* коришћењем просторних одредница (напред-назад, лево-десно, горе-доле) и карактеристичних објеката пожељно је практично истраживати, како у учионици тако и ван ње. *Сналажење у времену* конципирано је тако да се полази од основних, временски ближих појмова (делови дана; сада, пре, после; прекјуче, јуче, данас, сутра, прекосутра; дани у недељи) који су потребни ученику за планирање и реализовање свакодневних активности. Важно је код ученика освестити цикличност у смењивању наведених временских одредница - смена: обданице и ноћи, делова дана и дана у седмици. Област под називом *Разноврсност природе* односи се на елементе и узајамно дејство живе и неживе природе. Појмови који се односе на *живи свет* надограђују се постепено, од *препознавања и именовања* биљака и животиња које су карактеристичне за непосредно окружење ученика, преко *класификација* које су базиране на спољашњем изгледу, односно чулно доступним карактеристикама (делови тела у првом разреду), ка *апстрактнијим* јасно увођење човека као дела живе природе, са посебним нагласком на чулима, односно њиховој улози у свакодневном животу и спознавању света који нас окружује.

Слична логика може се препознати и код изучавања *неживе природе*, без обзира да ли се елементима неживе природе приступа из угла географије, физике, хемије, екологије и сл. Тако се елементи неживе природе у првом разреду спознају уочавањем њихових појавних облика у непосредном окружењу и основних (чулима доступних својстава), Концепт *одрживог развоја* и активно учешће ученика у заштити животне средине заједнички су и за *Свет око нас* и за *Природу и друштво*. У првом разреду акценат треба да буде на подстицању ученика да у свакодневним активностима (у школи и ван ње) примењују неке од основних принципа рационалне потрошње - штеде воду, одлажу отпад на предвиђена места, не угрожавају биљке, брину о добробити животиња уз помоћ одраслих. Тако дете развија не само навике брижљивог односа према околини и живом свету у њој, већ и здрављу и култури понашања која је неодвојиви део оваквог начина поступања. На тај начин се интегришу вредности и утиче на развој ставова важних за опстанак и будућност. *Човек ради и ствара* је тема која о човеку говори из другог угла - као свесном бићу. Ученике је неопходно доводити у везу са предметима направљеним од тих материјала, односно повезати својства која се изучавају са употребном вредношћу одређених предмета, као и пажљивом употребом и одлагањем употребљених производа и амбалаже на одговарајућа места.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење и вредновање постигнућа ученика треба да буде усклађено са циљевима и исходима предвиђеним ИОП2 за сваког појединог ученика и обухвата опсервацију и бележење учениковог ангажовања на часу кроз различите активности: извршавање вежби, израда радова од природних и вештачких материјала, препознавање/именовање и показивање тражених појмова, бојење, сечење, лепљење слика на наставним листићима, посамтрање и уочавање усвојених појмова коришћењем ИКТ...

ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Улога дефектолога је да креира свој програм, при чему треба да буде фокусиран на исходе, односно да осмисли активности и одабере методе, технике и поступке који ће на најефикаснији начин омогућити достизање исхода. Наставник – дефектолог има улогу водитеља активности а не предавача - подстиче ученике да се тактилно упознају за различитим материјалима и техникама за рад, креативно изразе, развијају моторичке способности, визуелну пажњу и перцепцију радије кроз игру, експериментисање бојама и материјалима, истраживање. На тај начин ученицима се омогућава слободан избор, већи простор за имагинацију и игру, радозналост ...што одговара менталном узрасту и потребама ученика. Ученици се упознају са различитим природним и вештачким материјалима (корелација са предметом *свет око нас*), препознају, упоређују материјале према њиховим перцептивним карактеристикама (боја, мекоћа, тврдоћа, храпавост) усвајајући знања на искуственом нивоу, стварајући подлогу за усвајање комплекснијих и сложенијих појмова на вишим нивоима едукације попут: типова индустријских производа, особина метала и неметала, рециклажа и заштита животне средине итд. Ученици, такође посматрају и уочавају различите облике у природи (геометријске и апстрактне) повезују са сопственим искуством (облици које су учили на настави математике, различити положаји предмети у простору (свет око нас), врсте линија итд. Кроз игру и истраживање, дефектолог подстиче ученике да експериментишу бојама (основним и изведеним) отискујући прстима, четкицама, темперама о подлогу, уводећи их основне сликарске технике. Такође, моделовањем по слободном избору (гњечење, манипулисање, савијање...) теста, глине, пластелина и других материјала за моделовање, ученици се уводе и у вајарске технике, развијајући тактилну пажњу и перцепцију и способности у домену фине моторике.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Праћење учениковог напретка и вредновање успеха усклађује се са циљевима и исходима дефинисаним ИОП2 за сваког ученика понаособ. Наставник-дефектолог опсервира понашање сваког ученика бележећи благовремено своја запажања у односу на ангажовање ученика на часу (активност, израда ликовних радова, покушај да се ликовно изразе, уочавање и препознавање боја, облика, употреба сликовног прибора, одржавање простора – сређивање учионице у завршном делу часа...). У складу са потребама и могућностима ученика, наставник током активности и израде радова пружа ученицима неопходну подршку (такође дефинисано ИОП2) – потпуну физичку (вођење руком), вербално појашњење, понављање инструкција или само гестуално усмеравање ученика. Забележена активност и ангажовање ученика на часу (самостално или у виду израде одељенских-заједничких радова) може се документовати кроз фотографисање ученикових радова или одељенског панорама и сачувати у ученичким портфолијима, убележети у педагошкој свесци или уписати у ес Дневнику као успешно реализована активност/ радионица итд. Нумеричко вредновање учениковог постигнућа се такође, ослања на циљеве и исходе дефинисане ИОП2 на основу ангажовања ученика на часу (активно учешће, израда ликовних радова, коришћење сликарског прибора и техника, уређивање учионице...).

ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Музичка култура указује на стално прожимање и садејство свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Музику од почетка треба повезивати са што више догађаја у животу детета. Искусствено учење у оквиру овог предмета подразумева активно слушање музике, лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике и музичко стваралаштво. Паралелно одвијање различитих музичких активности подстиче фину менталну комбинаторику, драгоцену за развијање укупног менталног и психо-моторног потенцијала ученика, као и одличну основу за интеграцију са другим предметима. Музичке активности су говор у ритму, певање, свирање, покрет уз музику, слушање музике и видови стваралаштва. Препоручени музички садржаји (бројалице, песме, ритмички аранжмани, композиције за слушање музике) остављају простор за избор других садржаја у складу са могућностима ученика и инвентивношћу дефектологадефектолог реализује наставу користећи глас, покрет и музичке инструменте. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи.

У оквиру саме организације часа преовлађује активност којом треба да се савлада нови музички садржај, али је она увек у комбинацији са другим музичким активностима. Полази се од централне теме (нпр. назива песме која се учи, или композицији која се слуша). Процес учења увек полази од што квалитетнијег избора музичких примера. Специфичност предмета се огледа у томе да се музичке активности одвијају паралелно или једна музичка активност логички води ка другој. Вежбе правилног држања тела, дисања и говорне артикулације претходе обнављању познатих песама, које су опет садржајно и/или музички сличне оној коју ће учити. Уз песму или бројалицу може се свирати ритмичка пратња. Слушање музике може се комбиновати са свим другим активностима.

Слушање музике је активан психички процес који подразумева емоционални доживљај, богат телесни доживљај и мисаону активност. Циљ наставног процеса у области слушања музике је да код ученика развије капацитет пажње и способност активног слушања (са задатком) чиме се развија и музичка меморија, те не треба инсистирати на памћењу, а поготово не на провери слушаних дела. Композиције које се слушају, својим трајањем и садржајем треба да одговарају могућностима перцепције ученика.

Методички приступ процесу слушања музике треба да буде усмерен на ученичко откривање, тј. препознавање изражајних елемената. Овако постављено слушање музике, које подстиче развој музичке пажње, способност праћења музичког тока са разумевањем и упознавање са изражајним елементима, који су у служби исказивања „музичке поруке“ или комуникације, од суштинске је важности и за музичко извођење и музичко стваралаштво.

Сваки аспект извођења музике има непосредан и драгоцен утицај на развој ученика. Извођењем музике активира се велики број когнитивних радњи, развија дугорочно памћење, осетљивост за друге учеснике у музичком догађају (тзв. тимски рад, толеранција) и fine моторичке радње. Посебну пажњу треба усмерити на спонтане покрете као одговор на музику.

Кроз извођење музике, а у оквиру индивидуалних могућности ученика, подстиче се и развијање личног стила изражавања. Циљ наставног процеса у области извођења музике је подстицање ученика да се музички изражавају и да истражују начине који су њима својствени. Мерило успеха је учешће и мотивисаност ученика.

Ова активност се реализује на дечјим ритмичким и алтернативним инструментима (тело, предмети из окружења, Орфов инструментаријум...). Дефектолог треба да укаже на повезаност тонске боје инструмента са музичким садржајем. На пример: "Ево већ нам трамвај стиже - цин, цин, цин" - *триангл*, "Кестен пада, ток, ток, ток..." - *штапићи*...

Дечје музичко стваралаштво представља виши степен активирања музичких способности које се стичу у свим музичким активностима, а резултат су креативног односа према музици. Оно подстиче музичку фантазију, обликује стваралачко мишљење, продубљује интересовања и доприноси трајнијем усвајању и памћењу музичких репродуктивних и стваралачких активности и знања. Музички бонтон чине правила прихватљивог понашања у различитим ситуацијама у домену музичке културе. Дефектолог треба да искористи сваку прилику у току слушања или извођења, да објасни ученицима како треба да се понашају, зашто и шта се од њих очекује. Квалитетна настава музичке културе подразумева и потребу да се у савременим условима и организацији живота (присуство буке и тенденција њеног повећања) ученицима скрене пажња на штетан утицај прегласне музике на здравље, физиолошки и психолошки одговор, односно реакцију организма на такву музику и директну рефлексију на квалитет музичког дела које се слуша

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У процесу вредновања резултата учења дефектолог треба да буде фокусиран на ученичку мотивацију и ставове у односу на извођење и стваралаштво, способност концентрације, квалитет перцепције/аперцепције и начин размишљања приликом слушања.

Када је у питању вредновање области Музичко извођење и стваралаштво, ученичка постигнућа треба вредновати у смислу изражајног и стваралачког ангажовања ученика, а не према квалитету насталог дела, јер су и најскромније музичке импровизације, креативно размишљање и стварање, педагошки оправдане.

Оквир вредновања процеса и резултата учења одвија највише у ученичком живом контакту са музиком, тј. извођењу и стваралаштву, а такође и слушању музике.

Теоретско знање треба да има своју примену и функцију у ученичком изражавању кроз музику и у контакту са музиком. Како процес учења у оквиру сваког часа треба да обухвати све области, посматрање ученика у живом контакту са музиком је истовремено показатељ квалитета процеса учења, као и идеална сцена за вредновање остварености исхода. Сумативно вредновање треба да буде осмишљено кроз задатке и активности које захтевају креативну примену знања у складу са индивидуалним карактеристикама ученика.

У смислу активности, постигнућа ученика треба проценити на основу учениковог контакта са музиком и то:

- учениково реаговање на музичке дражи,
- степен укључености (прати погледом, окреће главу, плеска, њише се у ритму или ван ритма – „игра“...)
- допринос ученика за време групног рада,
- извођење задатих активности на налог уз помоћ и по моделу,
- израда креативних задатака на одређену тему,
- рад на пројекту (ученик даје решење за неки проблем и одговара на конкретне потребе),
- специфичне вештине.
- начин размишљања и ставови у складу са индивидуалним карактеристикама ученика.

ПРЕДМЕТ: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм првог разреда базиран је на континуитету усвојених знања, вештина, ставова и вредности из предшколског васпитања и образовања. На свим часовима као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на:

- развијање физичких способности које се континуирано реализује у припремном делу часа. Део главне фазе користи се за развој основних физичких способности узимајући у обзир утицај који наставна тема има на њихов развој. Методе и облици рада бирају се у складу са потребама и могућностима ученика и материјално-техничким условима за рад;
- подстицање ученика на самостално вежбање;
- учвршћивање правилног држања тела.

Усвајање моторичких вештина, остварује се кроз примену основних и проширених програмских садржаја примењујући основне дидактичко-методичке принципе и методе рада неопходне за достизање постављених исхода. Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се слична али лакша вежбања од предвиђених или предвежбе. Уколико ученик не достигне предвиђени исход, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду.

Усавршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене ученици стичу знања, вештине, ставове и вредности о вежбању (основним појмовима о вежби, како се неко вежбање изводи и чему конкретна вежба и вежбање служи), физичком васпитању, спорту и здрављу.

Основне информације о вежбању и здрављу преносе се непосредно пре, током и након вежбања. Ова наставна област обухвата: формирање правилног односа према физичком вежбању

и здрављу; развијање и неговање другарства; препознавање негативних облика понашања у игри и др.

Поред наведеног у овој области потребно је радити на: неговању патриотских вредности (народне традиције и мултикултуралности); формирању правилног односа према различитостима, чувању личне и школске имовине, неговању друштвених вредности итд.

Спортско-рекреативне активности

Реализују се према интересовању ученика. Ради развоја и практиковања здравог начина живота, развоја свести о важности сопственог здравља и безбедности, о потреби неговања и развоја физичких способности, као и превенције насиља, наркоманије, малолетничке делинквенције. Активности у природи (излет, крос, зимовање, летовање...)

Школска такмичења

Школа за ученике првог разреда организује и спроводи такмичења из минимум једне елементарне игре или полигона у току школске године, као интегрални део процеса физичког и здравственог васпитања.

Корективно-педагошки рад

- Ове активности организују се са ученицима који имају:
- потешкоће у савладавању градива;
- смањене физичке способности;
- лоше држање тела;
- здравствене потешкоће које онемогућавају редовно похађање наставе.

Рад са ученицима који имају лоше држање тела подразумева:

- уочавање постуралних поремећаја код ученика;
- саветовање ученика и родитеља;
- организовање додатног превентивног вежбања у трајању од једног школског часа недељно;
- организовање корективног вежбања у сарадњи са одговарајућом здравственом установом.
- Рад са ученицима са здравственим потешкоћама организује се искључиво у сарадњи са лекаром специјалистом, који одређује врсту вежби и степен оптерећења.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Мониторинг и евалуација учениковог постигнућа се усклађују са циљевима и исходима предвиђеним ИОП2 за сваког ученика понаособ. У зависности од могућности и потреба ученика, наставник пружа у току рада неопходну подршку (потпуну/физичку, вербалну, понавља инструкције

више пута), прилагођава наставна средства и опрему учениковим психофизичким способностима, пружа сигурност и безбедност у учениковом окружењу (постављање струњача на одговарајућа места, безбедно руковање справама и реквизитима за вежбање, кориговање неправилног вежбања, кретања и коришћења реквизита и сл.). Наставник опсервира и бележи учениково ангажовање на часу кроз различите активности: извођење задатих вежби, учешће ученика на спортско-рекреативним активностима, усвојеност навика, односно физичка и здравствена култура ученика, уложен труд и напор да савладају радне задатке, сардљивост и коопреативност ученика итд.).

ПРЕДМЕТ: ДИГИТАЛНИ СВЕТ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Различит изглед дигиталних уређаја. Дигитални уређаји у различитим занимањима. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно изражавање са дигиталним уређајима и без њих. Комуникација посредством дигиталних уређаја. Дигитални уређај и паметни дигитални уређај. Коришћење дигиталних уређаја за повећање прилика за учење и стицање искуства ученика у области науке, културе и уметности. Дигитални уређај и наше здравље (вид, положај тела, време пред екраном, дигитални уређај као отпад). Подаци о личности и њихова заштита при комуникацији помоћу дигиталних уређаја. Помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Одговорно руковање дигиталним уређајем (мере физичке заштите, коришћење лозинке). Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање корака који воде до решења једноставног проблема. Тумачење постојећих и креирање алгоритама изражених симболима. Уочавање и исправљање грешака у алгоритму. Тумачење понашања дигиталног уређаја у односу на приказани алгоритам.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика првог разреда основне школе. Програм наставе и учења за први разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме (Дигитално друштво, Безбедно коришћење дигиталних уређаја, Алгоритамски начин размишљања). Полазећи од датих исхода и садржаја дефектолог најпре креира свој годишњи – глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају дефектологу даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Исходе је могуће остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика, укључујући и могућност да само дефектолог располаже дигиталним уређајем. Уколико дефектолог има на располагању одговарајуће дигиталне уређаје (рачунаре, таблете, мобилне телефоне, роботе и друге физичке дигиталне уређаје...), ученици треба да их користе на начин који директно доприноси остваривања дефинисаних исхода учења.

Дефектолог има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика. Важно је да дефектолози помогну ученицима да увиде да технологија није свима једнако доступна, те да немогућност приступа технологији може да угрози одређене групе или појединце у друштву. Отуда је неопходно да дефектолог, пре него што планира конкретне активности учења, уочи постојање ученика који би, због ограниченог приступа технологији, могли да буду искључени или у неповољном положају. На пример, ако дефектолог предвиђа коришћење апликације на таблети или мобилном телефону, он мора да буде сигуран да те активности нису неповољне за ученике који немају приступ таквој технологији код куће. У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које дефектолози примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Грађанско васпитање је обавезан изборни предмет и има за циљ усвајање општеприхваћених норми и ставова једног друштва, односно ставрање подлоге за развој демократске компетенције ученика. Задатак овог предмета јесте морални развој личности детета – односно васпитавање кроз организацију заједничких активности у школи, најчешће у виду радионица. Ученици имају активну улогу и активности су организоване тако да свако од њих, сходно својим потребама и могућностима даје допринос како би се неки задатак испунио (кооперативно учење), док је наставник-дефектолог водитељ активности. Он усмерава ученике, подстиче их да узму учешће, охрабрује да се што самосталније ангажују у радионицама, пружа одговарајући материјал (који треба да буде привлачан, интересант и примерен децем узрасту), као и неопходну подршку у раду (физичку, вербално појашњење, гестуални подстицај). Ученици на креативан и забаван начин уче да препознају, разликују, изражавају своја и осећања других, развијају разумевање о томе да него други може имати другачије ментално и емотивно стање, разлоге односно узроке који доводе до појаве одређених емоција. Такође, ученици стичу самопоуздање и боље вршњачке односе кроз сарадњу, међусобно помагање и заједничко учешће у раду. Труде се да именују или показују руку на свог другара када им је потребна помоћ, уче да се ослањају на друге у свом окружењу на примерен начин. Индивидуализам који некада може бити претерано наглашен код ученика се замењује кооперативношћу и развијањем колективне свести, што је нарочито важно јер је свако дете део колектива – пре свега породице, потом школе, заједнице, државе итд. Ученици се уче да на себи својствен начин (у складу са својим могућностима) прихватају помоћ других али исто тако пружају свој допринос помагањем другима, трудом и истрајношћу у раду, што је веома важно за даљи социјални развој детета. Сваки социо, било да је породица или школа има свој кодекс понашања – обавеза и забрана које помажу појединцу да на адекватан начин функционише у тој заједници, добијајући заузврат љубав, наклоност, поштовање. Тако и у учioniци (разреду) треба да постоје правила понашања, и она се на најбољи начин стичу учењем кроз контекст – реалну ситуацију у којој ће неко правило бити примењено. Ученици првенствено треба да направе разлику између пожељних и непожељних облика понашања, како би и сами у свом примеру учили и кориговали уз подршку наставника потешкоће (неадекватну употребу прибора, сувише гласно обраћање другима, стварање буке, ометање других у раду, узнемиравање других вербалним или физичким повређивањем, деструкција уместо уређивања радног простора и сл.). Визуелни материјал (слике, картице, симболи, видео садржаји) у томе могу бити врло корисни јер је визуелни

материјал ефикасан медиј учења. У свакој конкретној ситуацији, наставник може искористи прилику да коригује неприхватљиво понашање (подсећањем ученика на правила, подстицањем ученика да примени прихватљиви образац понашања итд.) или пак награди (социјалном похвалом, лепљењем стикера, омиљеном играчком итд.) ученика који поштује правила и понаша се на прихватљив начин. Умножавањем броја покушаја да примене прихватљиве облике понашања уместо оних који нису прихватљиви, и сами ученици увиђају добробит – други вршњаци се радије друже са њима, добијају похвале и одобрења из своје социјалне средине, стичу задовољство у чињењу доброг и почињу себе више да вреднују онда када их и други тако третирају, усмеравају своју пажњу и енергију на сврсисходан и смислен начин итд.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Оцењивање ученика у *грађанском васпитању* је усаглашено са Правилником о оцењивању у основној школи и оцене су описне.

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТЕХИЗАМ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Катихизација као литургијска делатност-заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика. Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе: Настава се реализује кроз следеће облике наставе: теоријска настава, практична настава. Место реализације наставе: теоријска настава се реализује у учионици, практична настава се може реализовати и у цркви – учешћем у литургијском сабрању.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да дефектолог стекне почетнички увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.

Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.

Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, дефектолог би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.

У остваривању савремене наставе наставник/дефектолог је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.

Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Евалуација наставе. Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) дефектолог ће остварити на два начина: процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова.

Оцењивање: непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: усмено испитивање; писмено испитивање; посматрање понашања ученика.

3.2 План наставе и учења за други разред

Обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ДРУГИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик	5	180
2.	Страни језик (енглески језик)	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Свет око нас	2	72
5.	Ликовна култура	2	72
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО: А		21	756
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		
1.	Верска настава/Грађанско васпитање ⁹	1	36
УКУПНО: Б		1	36
УКУПНО: А + Б		22	792

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ДРУГИ РАЗРЕД
--	--------------------------------	--------------

⁹ Ученик бира један од понуђених изборних предмета.

Ред. број		нед.	год.
1.	Редовна настава	22	792
2.	Допунска настава	1	36
3.	Настава у природи ¹⁰	7 до 10 дана годишње	

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ДРУГИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности ¹¹	1 – 2	36 – 72
3.	Екскурзија	1- 3 дана годишње	

Напомена

Настава се реализује по ИОП-у 2 поштујући специфичности појединца, а вреднује на основу евалуације ИОП-а.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ РАЗРЕД

ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Текстове из књижевности ће бирати дефектолог у складу са структуром свог одељења; углавном ће текстови бити конкретни, како би ликови, мотиви и сцене из текста могли да се представе путем илустрација и слика. Захтеви нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Говорне вежбе на једноставне теме, блиске учениковом искуству; давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања слова ћирилице; увежбавање преписивања реченица ћириличним писмом; графомоторне вежбе са различитим захтевима и различитог степена сложености; показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

¹⁰ Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.

¹¹ Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

СТРАНИ ЈЕЗИК ЕНГЛЕСКИ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Говорне вежбе; давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања; увежбавање преписивања; показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима. Препознавање и именовање појмова различитих категорија: кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и васпитања и уџбенике за ученике са сметњама ау развоју и инвалидитетом, свог расположивог дидактичког материјала (Пертинијеви сетови за класификацију, низалице, перле).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Ученици се оцењују на основу остварених исхода у складу са ИОП-2.

ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала (Пертинијеви сетови за класификацију, низалице, перле...).

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала, лењира, шаблона.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала, лењира, шестара, шаблона, расположивог дидактичког материјала.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, прихватање задатака, самосталан рад, рад у групи, решавање задатака на прилагођеним наставним листићима) помаже дефектологу да сагледа и процени постигнућа ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања, бележење запажања о ученику у педагошку свеску и давање повратне информације ученику и родитељима.

ПРЕДМЕТ: СВЕТ ОКО НАС

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом, расположивог дидактичког материјала.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Звукови из свакодневног окружења:

- звуци у кући, звуци града, звуци у природи..

Тонове се уочавају и слушају на клавиру, гитари, виолини, труби и бубњу.

Музичко инструменталне композиције које се слушају су:

- “Дует мачака”(G.Rossini),
- “Лав”(K.Sans),
- “Валцер цвећа”(P.I.Čajkowski),
- “Турски марш „(W.A.Mozart).

Музичко-инструменталне композиције као и звукове из свакодневног окружења ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења;

Песме које се обрађују (певају по слуху или активно слушају) су:

- Киша пада“,
- „На крај села жута кућа“ и „Зима“
- “Ау што је школа згодна“
- „Висибаба мала“,
- „Пролећна песмица“ и „Кока и пилићи“,и
- бројалице“Еци пеци пец“;

Песме ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења;

Различити извори звука :

- Лупање руком о сто, ударање ногом о под, плесканје дланом о длан,плесканје рукама о колена...

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Тематско планирање у складу са годишњим добом, догађајима и празницима (јесен – прикупљање, пресовање и отискивање јесењег лишћа на папир, израда слика од лишћа, кишни дан,

јесење дрво - колаж, јесење воће - пластелин, зимски мотиви, новогодишњи украси и честитке, капице од картона и вунице, Свети Сава, осмомартовска честитка, пролеће – корпа са цвећем, пролећно цвеће – колаж, оригами цвет, цвет од пластелина, пролећно дрво – заједнички колаж, Ускрс – корпа са ускршњим јајима, цртежи, бојанке, бојење и осликавање дрвених јаја, у сусрет лету – заједнички пано...)

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (прихвата задатке, користи материјал, прибор и алатке; учествује у одржавању прибора и радног простора...)
- однос према себи (истрајајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...)
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...)
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- употреба техника, материјала и средстава за ликовно изражавање.

ПРЕДМЕТ: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Реквизите (палице, вијаче, коцке и обручи) користити приликом вежби обликовања, обучавања и увежбавања појединих садржаја. Елементарне игре са коришћењем палица, вијача, обруча коцки и чуњева.

Поновити вежбе из првог разреда и комбиновати их са ходањем у кретању, и правилним радом руку. Организовати игре са различитим облицима ходања и трчања.

Поскоци у месту, доскоци, поскоци у кретању, прескакање вијаче, скок удаљ, скок у вис. Организовати игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.

Бацање лоптице (јачом и слабијом руком) из места и у циљ. Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла, хватање обема рукама. Вођење лопте у месту и ходању. Додавање лопте. Бацање лоптице из места у одговарајући циљ, из ходања. Вежбе руковања лоптом Организовати игру са коришћењем вежби хватања и додавања, вођења и гађања. Даље увежбавати комбинацију из првог разреда и додати нове вежбе. Организовати мале полигоне и одељенско такмичење.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Мониторинг и евалуација учениковог постигнућа се усклађују са циљевима и исходима предвиђеним ИОП2 за сваког ученика понаособ. У зависности од могућности и потреба ученика,

наставник пружа у току рада неопходну подршку (потпуну/физичку, вербалну, понавља инструкције више пута), прилагођава наставна средства и опрему учениковим психофизичким способностима, пружа сигурност и безбедност у учениковом окружењу (постављање струњача на одговарајућа места, безбедно руковање справама и реквизитима за вежбање, кориговање неправилног вежбања, кретања и коришћења реквизита и сл.). Наставник опсервира и бележи учениково ангажовање на часу кроз различите активности: извођење задатих вежби, учешће ученика на спортско-рекреативним активностима, усвојеност навика, односно физичка и здравствена култура ученика, уложен труд и напор да савладају радне задатке, сардљивост и коопреативност ученика итд.).

ПРЕДМЕТ: ДИГИТАЛНИ СВЕТ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Различит изглед дигиталних уређаја. Дигитални уређаји у различитим занимањима. Учење уз помоћ дигиталних уџбеника. Креативно изражавање са дигиталним уређајима и без њих. Комуникација посредством дигиталних уређаја. Дигитални уређај и паметни дигитални уређај. Коришћење дигиталних уређаја за повећање прилика за учење и стицање искуства ученика у области науке, културе и уметности. Дигитални уређај и наше здравље (вид, положај тела, време пред екраном, дигитални уређај као отпад). Подаци о личности и њихова заштита при комуникацији помоћу дигиталних уређаја. Помоћ у случају контакта са непримереним дигиталним садржајем, непознатим, злонамерним особама или особама које комуницирају на неприхватљив начин. Одговорно руковање дигиталним уређајем (мере физичке заштите, коришћење лозинке). Разлагање проблема на мање целине. Осмишљавање корака који воде до решења једноставног проблема. Тумачење постојећих и креирање алгоритама изражених симболима. Уочавање и исправљање грешака у алгоритму. Тумачење понашања дигиталног уређаја у односу на приказани алгоритам.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика првог разреда основне школе. Програм наставе и учења за први разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме (Дигитално друштво, Безбедно коришћење дигиталних уређаја, Алгоритамски начин размишљања). Полазећи од датих исхода и садржаја дефектолог најпре креира свој годишњи – глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Дефинисани исходи олакшавају дефектологу даљу операционализацију исхода на ниво конкретне наставне јединице. При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности. За сваки час треба планирати и припремити средства и начине провере остварености пројектованих исхода. Исходе је могуће остварити са различитим нивоима расположивости дигиталних уређаја намењених за коришћење од стране ученика, укључујући и могућност да само дефектолог располаже дигиталним уређајем. Уколико дефектолог има на располагању одговарајуће дигиталне уређаје (рачунаре, таблете, мобилне телефоне, роботе и друге физичке дигиталне уређаје...), ученици треба да их користе на начин који директно доприноси остваривања дефинисаних исхода учења.

Дефектолог има слободу да наставу организује у складу са техничким могућностима, предзнањима и потребама својих ученика. Важно је да дефектолози помогну ученицима да увиде да технологија није свима једнако доступна, те да немогућност приступа технологији може да угрози одређене групе или појединце у друштву. Отуда је неопходно да дефектолог, пре него што планира конкретне активности учења, уочи постојање ученика који би, због ограниченог приступа технологији, могли да буду искључени или у неповољном положају. На пример, ако дефектолог предвиђа коришћење апликације на таблету или мобилном телефону, он мора да буде сигуран да те активности нису неповољне за ученике који немају приступ таквој технологији код куће. У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које дефектолози примењују у другим обавезним предметима и изборним програмима, могуће је примењивати и у настави овог предмета.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм *грађанског васпитања*, у првом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале што значи да су садржаји у сва четири разреда дати у областима *Људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам*. Тематске области се спирално развијају, односно садржаји се из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, даље развијају. Типичан пример таквог исхода су они који се односе на комуникацију која ће се доследно развијати у свим разредима и кроз све садржаје. Слично је и са јачањем осетљивости за потребе и права других, препознавање дискриминације и другим исходима који се не могу брзо и лако остварити обрадом само једног програмског садржаја. Све четири области су једнако важне, а дефектолог их, у непосредном раду са ученицима, integriше јер између њих постоји природна веза

У програму су наведени садржаји које дефектолог може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама. Остваривање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника. Дефектолози су у прилици да бирају: радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дискусије, мини истраживања, једноставне акције као и да сами осмисле неке друге активности. Имајући у виду да ученици првог разреда долазе са искуством из припремног предшколског програма где је доминантно сазнавање кроз игру и овде треба методску окосницу предмета да чине интерактивне радионице, структуриране игровне активности обједињене око главне теме. Радионице треба да започињу причом која је блиска искуству ученика, а садржи неку врсту заплета.

Важно је да постоји игровни контекст који помаже ученицима да се опусте и ослободе, да пробају различите видове изражавања и симболизације унутрашњих искустава, и да кроз игру истражују разноврсна, дивергентна решења за проблеме са којима се суочавају. С обзиром на узраст ученика добро је у току часа комбиновати различите активности и осмислити такву динамику рада којом се одржава њихова пажња и мотивација за учествовањем. За овај предмет важно је обезбедити такав начин седења ученика који омогућава свим учесницима да виде једни друге, окренути лицем у лице.

Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве, али да имају све кораке. Ученике треба охрабрити када наиђу на тешкоће и јасно указивати да си и неуспеле акције добре јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. Најјача корелација је са *српским језиком* и предметом *свет око нас* где се може користити тематско планирање *грађанско васпитање* изборни програм дешава се да се реализује у целом или у делу одељења, мада се често реализује и у групи састављеној од ученика из више одељења и зато се алтернативно користе оба израза одељење/група У овом предмету продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања и друго

Они се могу користити при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени дефектолога колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван одељења/групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе.

За реализацију предмета и остваривање дефинисаних исхода врло је важна улога дефектолога. Он је модел који својим понашањем доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима, он је тај који даје повратну информацију и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Он подржава ученике када им је тешко да се изразе, помаже им у избору правих речи. Подстицајним питањима може да наведе ученике да сагледају ситуацију из друге перспективе што је озбиљан захтев за ученике првог разреда

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

- Описно у складу са правилником и индивидуалним карактеристикама ученика.
- Ангажовање на часу.
- Учествовање у пројектима – активностима.
- Израда домаћих задатака.

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТЕХИЗАМ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Садржаји наставе православног катихизиса распоређени су по линеарно-концентричном (симбиотичком, спиралном) принципу. То значи да се у сваком разреду изабирају одређени раније уведени садржаји, а затим се у оквиру сваке теме, које ће се током дате године школовања низати у сукцесивном следу, врши се активизација претходно стечених знања и формираних умења. Наравно, у сваком разреду уводе се и потпуно нове теме, које ће послужити као ослонац за надограђивање знања у наредним разредима.

Конкретно у II разреду треба наглашавати:

Теме: *Литургија као икона Царства Божјег* и *Литургија - откривање Бога* треба реализовати преко објашњења Литургије. Да бисмо показали да је Литургија икона будућег Царства, треба указати на оне елементе по којима се Литургија разликује од садашњег свакодневног живота (в. причу: *Први пут на Литургији*, у: Игњатије (Мидић), *Православни катихизис за други разред основне школе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2003. или сличне описе литургије). Описом структуре Литургије, као и радњи које се у њој збивају, треба показати да су Св. Тројица присутна преко Литургије. Онај који приноси дарове и стоји на челу литургијског сабрања, односно епископ, јесте икона Христова. Дух Свети нас повезује са Христом, односно са епископом, крштењем, а сама евхаристија је преко Христа управљена ка Богу Оцу. Једино Син Божји је постао човек, Исус Христос, и зато се он и види као човек, епископ, док су Отац и Дух невидљиви, али зато на њих указује сама Литургија, која без тог указивања не може да постоји. (На пример, не постоји Литургија без сабрања народа око епископа које се остварује крштењем и рукоположењем, што указује на присуство Духа, као ни без приноса дарова и молби, које су упућене Богу Оцу).

Такође, у контексту литургијског искуства треба показати да су личност, слобода остварљиви једино као изрази љубави према другим људима. (У ту сврху треба користити приче које су дате у наведеном уџбенику, или њима сличне).

Темом *Литургија као присуство и ишчекивање Христа* треба да се објасни дијалектички однос између садашњег и будућег века у Литургији, односно истовременост присутности и одсутности Христа. Православна иконографија, архитектура, књижевност (житија светих), наша епска поезија (посебно песме о Косовском боју) такође указују на будућност која је присутна у садашњости, односно на то да вера у будућност опредељује збивања у садашњости. Иконе сликају будуће стање људи и природе у Царству Божјем. Исто је садржано и у житијима светих. Православни храм архитектонски одсликава Царство Божје и његову структуру. За овај узраст довољно је указати на присутност целине онога што се слика, да би се показала разлика између садашњег века и будућег (на пример, у сцени Христовог крштења на реци Јордану у води се виде и рибице, што у природној стварности није случај, а што указује и на то да ће у Царству Божјем и природа бити присутан).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Настава православног катихизиса у I и II разреду основне школе треба да буде припрема ученика да прихвате да је постојање израз заједнице, односно да је личност заједница са другом личношћу. Зато у настави треба користити она дечја искуства која на ово указују.

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) наставник ће остварити на два начина:

- процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;
- провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова.
- Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:
- усмено испитивање;
- писмено испитивање;

- посматрање понашања ученика.

3.3 План наставе и учења за трећи разред

Обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ТРЕЋИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик	5	180
2.	Страни језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Природа и друштво	2	72
5.	Ликовна култура	2	72
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО: А		21	756
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		
1	Верска настава/Грађанско васпитање ¹²	1	36
УКУПНО: Б		1	36
УКУПНО: А + Б		22	792

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ТРЕЋИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	21	756
2.	Допунска настава	1	36
3.	Настава у природи ¹³	7 – 10 дана годишње	

Остали облици образовно-васпитног рада

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ТРЕЋИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности ¹⁴	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1 – 3 дана годишње	

Напомена: Настава се реализује по ИОП-у 2 поштујући специфичности појединца, а вреднује на основу евалуације ИОП-а.

¹²Ученик бира један од понуђених изборних предмета.

¹³ Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.

¹⁴ Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ТРЕЋИ РАЗРЕД

ПРЕДМЕТ: СРПСКИ ЈЕЗИК

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Текстове из књижевности ће бирати дефектолог у складу са структуром свог одељења; углавном ће текстови бити конкретни, како би ликови, мотиви и сцене из текста могли да се представе путем илустрација и слика (могући текстови за обраду: басне - Лирика : („Септембар“ (Душан Костић), „Љубљивнљ песма (Милован Данојлић)“, „Песма о цвету“ (Бранко Миљковић), „Шта је највеће“ (Мирослав Антић), Епика: „Ветар и Сунце“ (народна приповетка) песме за децу; „Врапчићи“ (Максим Горки)

Захтеви нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Говорне вежбе на једноставне теме, блиске учениковом искуству; давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања слова ћирилице; увежбавање преписивања реченица ћириличним писмом; графомоторне вежбе са различитим захтевима и различитог степена сложености; показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са разлукитим захтевима

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

СТРАНИ ЈЕЗИК ЕНГЛЕСКИ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Говорне вежбе; давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања; увежбавање преписивања;

показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима. Препознавање и именовање појмова различитих категорија.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања, расположивог дидактичког материјала (сетови картица за класификацију, низалице, лутке...)

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Оцењивање ученика врши се на основу остварених исхода у складу са ИОП2. Описно оцењивање у складу са правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, "Службени гласник РС", број 34 од 17. маја 2019.

ПРЕДМЕТ: МАТЕМАТИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала (Пертинијеви сетови за класификацију, низалице, перле...)

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала, лењира, шаблона

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала, лењира, шестара, шаблона, расположивог дидактичког материјала

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, прихватање задатака, самосталан рад, рад у групи, решавање задатака на прилагођеним наставним листићима) помаже дефектологу да сагледа и процени постигнућа ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања, бележење запажања о ученику у педагошку свеску и давање повратне информације ученику и родитељима.

ПРЕДМЕТ: ПРИРОДА И ДРУШТВО

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала.

Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала.

Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ПРЕДМЕТ: МУЗИЧКА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Звукови из свакодневног окружења:звучи у кући, звучи града, звучи у природи...

Тонови се уочавају и слушају на клавиру, гитари, виолини, труби и бубњу.

Музичко инструменталне композиције које се слушају су:Марш на Дрину - Станислав II руковет - Стеван Мокрањац. Жежева кућа (дечја опера) - Лептир - Габријел Форе Игра шећерне виле - Годишња доба - Петар Илић Чајковски,Валцер цвећа - Петар Илић Чајковски,Карневал животиња - Камил Сен-Санс,Делфини - Музичка група Еклипс;

Музичко-инструменталне композиције као и звукове из свакодневног окружења ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења;

Песме које се обрађују (певају по слуху или активно слушају) су:Светосавска химна, Авантуре малог Ју-ју Рођенданска Шапутање - Никола Херцигоња Вуче, вуче, бубо лења На слово - песма из Енглеске Волим да се купам - М. Песме ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења.

Различити извори звука :Лупање руком о сто, ударање ногом о под, плескање дланом о длан,плескање рукама о колена...

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ПРЕДМЕТ: ЛИКОВНА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Тематско планирање у складу са годишњим добом, догађајима и празницима (јесен – прикупљање, пресовање и отискивање јесењег лишћа на папир, израда слика од лишћа, кишни дан, јесење дрво - колаж, јесење воће - пластелин, зимски мотиви, новогодишњи украси и честитке, капице од картона и вунице, Свети Сава, осмомартовска честитка, пролеће – корпа са цвећем, пролећно цвеће – колаж, оригами цвет, цвет од пластелина, пролећно дрво – заједнички колаж, Ускрс – корпа са ускршњим јајима, цртежи, бојанке, бојење и осликавање дрвених јаја, у сусрет лету – заједнички пано...)

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (прихвата задатке, користи материјал, прибор и алатке; учествује у одржавању прибора и радног простора...)
- однос према себи (истрајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...)
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...)
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- употреба техника, материјала и средстава за ликовно изражавање.

ПРЕДМЕТ: ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Поновити вежбе из другог разреда и комбиновати их са ходањем у кретању, и правилним радом руку. Организовати игре са различитим облицима ходања и трчања. Поскоци у месту, доскоци, поскоци у кретању, прескакање вијаче, скок удаљ, скок увис. Организовати игре уз коришћење различитих облика скакања и прескакања.

Поновити вежбе из другог разреда .Реквизите (палице, вијаче, коцке и обручи) користити приликом вежби обликовања, обучавања и увежбавања појединих садржаја.Елементарне игре са коришћењем палица, вијача, обруча коцки и чуњева.

Бацање лоптице (јачом и слабијом руком) из места и у циљ .Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла, хватање обема рукама. Вођење лопте у месту и ходању. Додавање лопте .Бацање лоптице из места у одговарајући циљ, из ходања. Вежбе руковања лоптом Организовати игру са коришћењем вежби хватања и додавања, вођења и гађања. Даље увежбавати комбинацију из другог разреда и додати нове вежбе. Организовати мале полигоне и одељенског такмичење.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Професор у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (прихвата задатке, користи материјал, прибор и алатке; учествује у одржавању прибора и радног простора...)
- однос према себи (истрајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...)
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...)
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...).

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика трећег разреда основне школе. Програм наставе и учења за трећи разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода у складу са индивидуалним образовним планом за сваког ученика.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на процес учења и достизање исхода учења вреднују се процес и продукти учења. Устаљене методе процене постигнућа ученика, које наставници примењују у другим обавезним предметима и изборним предметима, могуће је примењивати и у настави овог предмета. Оцењивање ученика се врши на основу евалуације индивидуалног образовног плана, односно на основу утврђивања нивоа остварености постављених исхода.

ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТ: ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Како је грађанско васпитање изборни програм, дешава се да се реализује у целом или делу одељења.

Садржаји се из разреда у разред проширују и продубљују а многи исходи се надограђују или ако је у питању вештина, даље развијају. Остваривање исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника.. Дефектолози су у прилици да бирају : радионице, играње улога, дискусије, мини истраживања, једноставне акције и сл.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Оцењивање ученика у грађанском васпитању је усаглашено са Правилником о оцењивање у основној школи. Ученици се оцењују описно. Дефектолог у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (прихвата задатке, користи материјал, прибор и алатке; учествује у одржавању прибора и радног простора...)
- однос према себи (истрајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...)
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...)
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...).

ВЕРСКА НАСТАВА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Настава православног катихизиса основне школе треба да буде припрема ученика да прихвате да је постојање израз заједнице, односно да је личност заједница са другом личношћу. Зато у настави треба користити она дечја искуства која на ово указују. То се може остварити кроз приче, цртеже које ће деца сама цртати и на којима ће увек бити представљена бића у односу, тј. целина онога што се црта: нпр. родитељи, браћа, сестре, кућа, двориште, све заједно; море и лађе на мору с птицама и сунцем итд. преко дружења и организовања таквих врста игара које ће указивати на заједницу са другим као основу постојања. Да би се при том избегла опасност од схватања да свака врста заједнице може бити основ истинског постојања, треба увек имати на уму и истицати литургијску заједницу као једину истиниту јер се у њој остварује заједница с Богом у Христу, као и литургијско искуство заједнице и литургијску структуру која је утемељена на слободи а не на природним нагонима.

Појмове као што су: Бог, личност, слобода, љубав треба, такође, увек тумачити на основу искуства заједништва са другим човеком, односно литургијског искуства заједништва. Кад говоримо о Богу, све треба тумачити у оквиру Литургије, њене структуре и радњи које се тамо одвијају. На тај начин ће бити избегнута апстрактност која је страна деци овог узраста и постићи ће се то да се Бог сусреће и види кроз живе и конкретне чланове Литургије у једном догађају, што је суштина хришћанског учења о оваплоћењу Бога Сина, о томе да је личност заједница с Богом у Христу као с другом личношћу и да је слобода љубав према другој личности

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Евалуација наставе Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) дефектолог ће остварити на два начина: •процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића; •провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова; Оцењивање Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз: •усмено испитивање; •писмено испитивање; •посматрање понашања ученика;

3.4 План наставе и учења за четврти разред

Обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик	5	180
2.	Страни језик	2	72
3.	Математика	5	180
4.	Природа и друштво	2	72
5.	Ликовна култура	2	72
6.	Музичка култура	1	36
7.	Физичко васпитање	3	108
8.	Дигитални свет	1	36
УКУПНО: А		21	756
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ		
		нед.	год.
1	Верска настава/Грађанско васпитање ¹⁵	1	36
УКУПНО: Б		1	36
УКУПНО: А + Б		22	792

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	21	756
2.	Допунска настава	1	36
3.	Настава у природи ¹⁶	до 7 дана годишње	

Остали облици образовно-васпитног рада

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ЧЕТВРТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности ¹⁷	1-2	36-72
3.	Екскурзија	1 дан годишње	

Остали облици образовно-васпитног рада

Ред. број	В. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	I	II	III	IV
1.	Чувари природе	1/36	1/36	1/36	1/36
	УКУПНО :	1/36	1/36	1/36	1/36

¹⁵ Ученик бира један од понуђених изборних предмета.

¹⁶ Настава у природи организује се у складу са одговарајућим правилником.

¹⁷ Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

	УКУПНО : А+Б+В	21/756	22/792	22/792	22/792
--	----------------	--------	--------	--------	--------

Напомена: Настава се реализују по ИОП-у 2 поштујући специфичности појединца, а вреднује на основу евалуације ИОП-а.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ЧЕТВРТИ РАЗРЕД

СРПСКИ ЈЕЗИК

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Прилагођавања метода рада, наставних средстава и помагала и дидактичког материјала, а посебно приликом увођења нових садржаја, начина задавања задатака, праћења брзине и темпа напредовања, начина усвајања садржаја.

Отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) према детету, односно ученику спроводе се у пракси током процеса образовања и васпитања, према потреби, као саставни део образовно-васпитног рада дефектолога и могу се остваривати и без вођења посебне документације

Говорне вежбе на једноставне теме, блиске учениковом искуству; давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања слова ћирилице; увежбавање преписивања реченица ћириличним писмом; графомоторне вежбе са различитим захтевима и различитог степена сложености; показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Свакодневно праћење и опсервација ученика кроз планиране активности

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

СТРАНИ ЈЕЗИК ЕНГЛЕСКИ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања

и уџбенике за ЛМР ученике, свог расположивог дидактичког материјала (Пертинијеви сетови за класификацију, низалице, перле).

Говорне вежбе; давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања; увежбавање преписивања;

показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима; препознавање и именовање појмова различитих категорија.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

МАТЕМАТИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Прилагођавања метода рада, наставних средстава и помагала и дидактичког материјала, а посебно приликом увођења нових садржаја, начина задавања задатака, праћења брзине и темпа напредовања, начина усвајања садржаја.

Отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) према детету, односно ученику спроводе се у пракси током процеса образовања и васпитања, према потреби, као саставни део образовно-Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја.

Циљ наставног предмета природа и друштво јесте упознавање себе, свог природног и друштвеног окружења обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, са нижих нивоа образовања и васпитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Свакодневно праћење и опсервација ученика кроз планиране активности. Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, прихватање задатака, самосталан рад, рад у групи, решавање задатака на прилагођеним наставним листићима) помаже дефектологу да сагледа и процени постигнућа ученика и степен остварености исхода.

Свака активност је добра прилика за процену напредовања, бележење запажања о ученику у педагошку свеску и давање повратне информације ученику и родитељима.

ПРИРОДА И ДРУШТВО

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Прилагођавања метода рада, наставних средстава и помагала и дидактичког материјала, а посебно приликом увођења нових садржаја, начина задавања задатака, праћења брзине и темпа напредовања, начина усвајања садржаја.

Отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) према детету, односно ученику спроводе се у пракси током процеса образовања и васпитања, према потреби, као саставни део образовно-васпитног рада дефектолога и могу се остваривати и без вођења посебне документације

Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала..

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Свакодневно праћењеи опсервација ученика кроз планиране активности.

Свака активност је прилика за процену напредовања и давања повратне информације (формативно проверавање). Питањима би требало подстицати ученике. На основу резултата праћења и вредновања треба планирати процес учења. Оцењивање (сумативно проверавање) је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања циља, исхода и стандарда постигнућа. Ученик се оцењује на основу усмене провере постигнућа, рада на прилагођеним наставним листићима и практичног рада. Важно је да активности ученика у процесу наставе и учења буду усаглашени са очекиваним исходима, и да се од ученика не очекују знања и вештине које у настави нису имали прилике да развију.

Дефектолог континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад. Преиспитивање наставе према резултатима које постижу ученици је важна активност дефектолога и подразумева промену у методама наставе и учења, активностима и задацима ученика, изворима за учење, наставним средствима, тако да се ученицима обезбеди напредовање ка бољим постигнућима.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Тематско планирање у складу са годишњим добом, догађајима и празницима (јесен – прикупљање, пресовање и отискивање јесењег лишћа на папир, израда слика од лишћа, кишни дан, јесење дрво - колаж, јесење воће - пластелин, зимски мотиви, новогодишњи украси и честитке, капице од картона и вунице, Свети Сава, осмомартовска честитка, пролеће – корпа са цвећем, пролећно цвеће – колаж, оригами цвет, цвет од пластелина, пролећно дрво – заједнички колаж, Ускрс – корпа са ускршњим јајима, цртежи, бојанке, бојење и осликавање дрвених јаја, у сусрет лету – заједнички пано...)

Прилагођавања метода рада, наставних средстава и помагала и дидактичког материјала, а посебно приликом увођења нових садржаја, начина задавања задатака, праћења брзине и темпа напредовања, начина усвајања садржаја.

Отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) према детету, односно ученику спроводе се у пракси током процеса образовања и васпитања, према потреби, као саставни део образовно-васпитног рада дефектолога и могу се остваривати и без вођења посебне документације

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Свакодневно праћење и опсервација ученика кроз планиране активности

Дефектолог у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према себи (истрајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...)
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...)

МУЗИЧКА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Прилагођавања метода рада, наставних средстава и помагала и дидактичког материјала, а посебно приликом увођења нових садржаја, начина задавања задатака, праћења брзине и темпа напредовања, начина усвајања садржаја.

Отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) према детету, односно ученику спроводе се у пракси током процеса образовања и васпитања, према потреби, као саставни део образовно-васпитног рада дефектолога и могу се остваривати и без вођења посебне документације

Звукови из свакодневног окружења:

- звуци у кући, звуци града, звуци у природи..
- Тонове се уочавају и слушају на клавиру, гитари, виолини, труби и бубњу.

Музичко-инструменталне композиције као и звукове из свакодневног окружења ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења;

Песме које се обрађују (певају по слуху или активно слушају) су:

- „Киша пада“,
- „На крај села жута кућа“ и „Зима“
- „Ау што је школа згодна“;
- „Играле се делије“

Песме ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења;

Различити извори звука: Лупање руком о сто, ударање ногом о под, плесканје дланом о длан, плесканје рукама о колено...

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Прилагођавање простора, сала за физичко и услова у којима се активност одвија (отклањање физичких баријера, специфична организација и распоред активности ...) Подршка и помоћ дефектолога при извођењу вежби. Кратке и јасне инструкције за извршавање налога.

Поновити вежбе из предходних разреда и комбиновати их са ходањем у кретању, и правилним радом руку. Организовати игре са различитим облицима ходања и трчања.

Бацање лоптице (јачом и слабијом руком) из места и у циљ .Бацање лопте увис и после њеног одбијања од тла, хватање обема рукамаВођење лопте у месту и ходању. Додавање лопте. Бацање лоптице из места у одговарајући циљ, из ходања. Вежбе руковања лоптом Организовати игру са коришћењем вежби хватања и додавања, вођења и гађања.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Свакодневно праћењеи опсервација ученика кроз планиране активности.

ДИГИТАЛНИ СВЕТ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Предмет Дигитални свет намењен је развијању дигиталне компетенције код ученика четвртог разреда основне школе. Програм наставе и учења за четврти разред оријентисан је на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет Дигитални свет. Представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика, који су груписани у три наставне теме: Дигитално друштво, Безбедно коришћење дигиталних уређаја и Алгоритамски начин размишљања. Исходи се постављају за сваког ученика посебно у оквиру индивидуалног образовног плана.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Мониторинг и евалуација учениковог постигнућа се усклађују са циљевима и исходима предвиђеним ИОП2 за сваког ученика понаособ. У зависности од могућности и потреба ученика, наставник пружа у току рада неопходну подршку (потпуну/физичку, вербалну, понавља инструкције више пута).

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Прилагођавања метода рада, наставних средстава и помагала и дидактичког материјала, а посебно приликом увођења нових садржаја, начина задавања задатака, праћења брзине и темпа напредовања, начина усвајања садржаја.

Отклањање физичких и комуникацијских препрека (индивидуализован начин рада) према детету, односно ученику спроводе се у пракси током процеса образовања и васпитања, према потреби, као саставни део образовно-васпитног рада васпитача, односно дефектолога и могу се остваривати и без вођења посебне документације.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Свакодневно праћење и опсервација ученика кроз планиране активности, у складу са Правилником о оцењивању.

ВЕРСКА НАСТАВА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Циљ наставе у IV разреду јесте да ученици стекну знања о томе да постојање света има свој циљ. Тај циљ је есхатолошка као литургијска заједница; јединство свих створених бића међу собом и на крају с Богом, преко Богочовека Исуса Христа. Циљ због којег је све створено и зашто је створено на овај начин, откривен нам је као Црква, односно као конкретна литургијска заједница.

Наведена знања биће потребна и у контексту каснијег упоређења овако виђене истине света с проблемом греха и смрти, односно у расветљавању питања колико литургијски начин постојања реално пружа одговор на проблем смрти. Јер, ако се анализира смрт сваког бића понаособ, она је присутна зато што је природа сваког бића смртна, а то је због тога што је она створена ни из чега. Носиоци, пак, те природе, тј. конкретна бића, пре свега људске личности, својим природним рођењем указују на чињеницу да природа постоји и пре њих, јер они пре рођења нису постојали док је људска природа постојала и пре њиховог рођења. На тај начин сви смо наследници смрти зато што смо наследници природе. Истовремено, ова чињеница указује и на разлику између природе и личности код човека, као и на то да је постојање сваког човека по природи изазов његовој слободи. Овај проблем се може превазићи једино кроз једно ново рођење, Крштење, где је вечно постојање природе израз наше слободе изражене као заједништво с Богом у Христу. На глобалном плану, смрт прети читавој творевини све дотле док је она одвојена од Бога, односно док не постоји слободно у односу на своје законе кроз једну личност која сједињује с Богом. Литургија је икона постојања створене природе у личности Христовој, односно њеног слободног постојања, слобода се изражава као љубав према Богу и према другим људима и бићима, превазилази се смрт и остварује се бесмртност за сву природу.

Теме: Циљ због ког је Бог створио свет и Првородни грех треба реализовати преко описа Литургије, која садржи све: целокупну природу кроз природне дарове, хлеб, вино, уље, воду; молитве којима се молимо за благорастворење ваздуха, за изобиље плодова земаљских... итд; људе који су сви сједињени у Христу и постоје слободно од природних закона и окренути ка Богу Оцу.

Објашњавајући службу епископа (свештеника) у Литургији, треба указати на задатак првоствореног човека Адама у природи, а самим тим и свих људи, да је човек створен да буде свештеник у природи и да сједини природу с Богом Оцем као и на суштину човековог пада, односно греха, која се огледа у одбијању човека да то учини. Последица тога греха јесте смрт у природи као разједињавање свега на саставне делове и опасност да се природа врати у небиће, али која није казна Божија, већ остајање природе, злом вољом човека, несједињене с Богом, тј. постојање природе у човеку Адаму на основу њених закона који јој проузрокују смрт. Као потврду да природа не може постојати сама за себе, без заједнице личности, односно слободе човека која се изражава као љубав према Богу, треба навести искуство личности и како ствари и природа изгледају у том искуству.

Тема: Литургија је заједница у Христу... и Црква као икона будућег Царства треба, такође, реализовати преко описа Литургије указивањем на то да је Литургија христоцентрична, односно да

се сви у Литургији сједињују, преко епископа, као преко Христа, са Богом, као и на то да Литургија почиње речима: "Благословено Царство оца и Сина и Св. Духа" и да све у њој указује на будуће Царство.

Литургија као живо присуство Христа и као икона вечног постојања природе и човека, треба да да ипостас, односно да оцрквени и да да смисао нашем историјском виђењу. Зато треба, кад год је то могуће ученике доводити, или упућивати на Литургијска сабрања.

Кад је реч о светитељским празницима посебну пажњу треба обратити Србима светитељима: Св. Сави, Св. Симеону, на празник Видовдан итд.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) професор ће остварити на два начина:

- процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;
- провером знања које ученици усвајају на часу и испитаивањем ставова;

Оцењивање: Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:

- усмено испитивање; • писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика.

4. План наставе и учења за други циклус основног образовања и васпитања

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност _____језик ¹	5	180	4	144
2.	Страни језик	2	72	2	72
3.	Ликовна култура	2	72	1	36
4.	Музичка култура	2	72	1	36
5.	Историја	1	36	2	72
6.	Географија	1	36	2	72
7.	Физика	-	-	2	72
8.	Математика	4	144	4	144
9.	Биологија	2	72	2	72
10.	Хемија	-	-	-	-
11.	Техника и технологија	2	72	2	72
12.	Информатика и рачунарство	1	36	1	36
13.	Физичко и здравствено васпитање	2	72+54 ³	2	72+54 ³
УКУПНО: А		24	918	25	954
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ				
1	Верска настава/ Грађанско васпитање ⁴	1	36	1	36
2.	Други страни језик ⁵	2	72	2	72
УКУПНО: Б		3	108	3	108
УКУПНО: А + Б		30	1026	28	1062

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО– ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	27-30	1026-1134	28-31	1062-1170
2.	Слободне наставне активности ⁷	1	36	1	36
3.	Допунска настава	1	36	1	36
4.	Додатна настава	1	36	1	36
Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36
2.	Ваннаставне активности ⁸	1	36	1	36

3.	Екскурзија	До 2 дана годишње	До 2 дана годишње
----	------------	-------------------	-------------------

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

2 Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

3 Обавезне физичке активности реализују се у оквиру предмета Физичко и здравствено васпитање.

4 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

5 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса.

6 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм, али није у обавези.

7 Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које школа нуди.

8 Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе.

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ	СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност _____језик ¹	4	144	4	136
2.	Страни језик	2	72	2	68
3.	Ликовна култура	1	36	1	34
4.	Музичка култура	1	36	1	34
5.	Историја	2	72	2	68
6.	Географија	2	72	2	68
7.	Физика	2	72	2	68
8.	Математика	4	144	4	136
9.	Биологија	2	72	2	68
10.	Хемија	2	72	2	68
11.	Техника и технологија	2	72	2	68
12.	Информатика и рачунарство	1	36	1	34
13.	Физичко и здравствено васпитање	3	108	3	102
УКУПНО: А		28	1008	28	952
Ред. број	Б. ИЗБОРНИ ПРЕДМЕТИ				
1	Верска настава/ Грађанско васпитање ³	1	36	1	34
2.	Други страни језик ⁴	2	72	2	68
УКУПНО: Б		3	108	3	102
УКУПНО: А + Б		31	1116	31	1054

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Редовна настава	31–34	1116–1224	31–33	1054–1122
2.	Слободне наставне активности ⁶	1	36	1	34

3.	Допунска настава	1	36	1	34
Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	34
2.	Ваннаставне активности ⁷	1	36	1	34
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње		До 3 дана годишње	

1 Назив језика националне мањине у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

2 Реализује се у школама у којима се настава одржава на матерњем језику националне мањине.

3 Ученик бира један од понуђених изборних програма.

4 Ученик бира страни језик са листе страних језика коју нуди школа у складу са својим кадровским могућностима и изучава га до краја другог циклуса.

5 Ученик припадник националне мањине који слуша наставу на српском језику може да изабере овај програм, али није у обавези.

6 Слободне наставне активности школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученик обавезно бира једну активност са листе од три слободне наставне активности које школа нуди.

7 Ваннаставне активности могу да буду: друштвене, уметничке, техничке, хуманитарне, културне, као и друге активности у складу са просторним и људским ресурсима школе.

4.1 План наставе и учења за пети разред

Обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	фонд	
		нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност	5	180
2.	Енглески језик	2	72
3.	Историја	1	36
4.	Географија	1	36
5.	Биологија	2	72
6.	Математика	4	144
7.	Информатика и рачунарство	1	36
8.	Техника и технологија	2	72
9.	Ликовна култура	2	72
10.	Музичка култура	2	72
11.	Физичко и здравствено васпитање	2	72
	Обавезне физичке активности	1,5	54
УКУПНО: А		24	918
Б. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ			
1	Верска настава/ Грађанско васпитање ¹⁸	1	36
2.	Италијански језик ¹⁹	2	72
УКУПНО: Б		3	108
УКУПНО: А + Б		27	1026

¹⁸ Ученик бира један од понуђених изборних предмета.

¹⁹ Предмет је обавезан за све ученике.

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	27	1026
2.	Слободне наставне активности	1	36
3.	Допунска настава	1	36

Остали облици образовно-васпитног рада

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ПЕТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности	1	36
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње	До 2 дана годишње

Напомена: Настава се реализује по ИОП-у 2 поштујући специфичности појединца, а вреднује на основу евалуације ИОП-а.

ПРОГРАМ РАДА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОТ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

- Текстове из књижевности ће бирати дефектолог у складу са структуром свог одељења.
- Углавном ће текстови бити конкретни, како би ликови, мотиви и сцене из текста могли да се представе путем илустрација и слика.
- Захтеви нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.
- Говорне вежбе на једноставне теме, блиске учениковом искуству;
- писање краћих састава; састављање и записивање реченица од задатих речи;
- допуњавање реченица изостављеним речима или синтагмама;
- проналажење одговора на постављена питања у тексту;
- давање одговора на постављена питања; анализа иницијалног гласа и слова у речима;
- повезивање слике појма са адекватном речи;

- увежбавање писања слова ћирилице;
- увежбавање преписивања реченица;
- писање једносложних и двосложних речи испод слика;
- графомоторне вежбе са различитим захтевима и различитог степена сложености;
- показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика, бележење у активности у ес дневнику)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

СТРАНИ ЈЕЗИК – ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Говорне вежбе; давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања; увежбавање преписивања; показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима. Препознавање и именовање појмова различитих категорија. Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања, расположивог дидактичког материјала (сетови картица за класификацију, низалице, лутке...).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових

активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Тематско планирање у складу са годишњим добом, догађајима и празницима (јесен – прикупљање, пресовање и отискивање јесењег лишћа на папир, израда слика од лишћа, кишни дан, јесење дрво - колаж, јесење воће - пластелин, зимски мотиви, новогодишњи украси и честитке, капице од картона и вунице, Свети Сава, осмомартовска честитка, пролеће – корпа са цвећем, пролећно цвеће – колаж, оригами цвет, цвет од пластелина, пролећно дрво – заједнички колаж, Васкрс/Ускрс – корпа са васкршњим/ускршњим јајима, цртежи, бојанке, бојење и осликавање дрвених јаја, у сусрет лету – заједнички пано...)

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (прихвата задатке, користи материјал, прибор и алатке; учествује у одржавању прибора и радног простора...)
- однос према себи (истрајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...)
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...)
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- употреба техника, материјала и средстава за ликовно изражавање.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Звукови из свакодневног окружења: Људски глас различите јачине (мушки, женски); Звуци шуштања лишћа; капљање и цурење воде; гуњање и цепање папира); Тонове се уочавају и слушају на клавиру; Музичко инструменталне композиције које се слушају: „Бумбаров лет“ (Н.Р.Корсаков); „Лабудово језеро“ (П.И.Чајковски); „Изнад дуге“ (Чаробњак из Оза); „Корњача, слон“ (C.Saint Sen); „Плес шећерне виле и Руски плес“ (Р.И.Ћајковски); Музичко-инструменталне композиције као и звукове из свакодневног окружења ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења; Песме које се обрађују (певају по слуху или активно слушају су: „Ау што је школа

згодна“; „Кад би сви људи на свету“; “Изнад дуге“; “Молимо за фину тишину“; „Маестрал“ (Јосип Стамач); „Авантура малог Јују“ (Р. Bergamo); „На киши“ (В. Перуновић). Песме ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ИСТОРИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

При планирању и реализацији часова географије неопходно је извршити адекватан избор садржаја, планирати оптималан број часова обраде и већи број часова понављања и вежбања. Да би се ученици максимално ангажовали на часовима географије неопходна је примена разноврсних наставних метода (молошка, дијалочка, текстуална, демонстративна, илустративна, замишљеног путовања, игре...) и дидактичког материјала (карикатуре; илустрације грађевина, писама, људи, карактеристичних ликова и личности; шеме друштвене лествице, питања, презентација, панои...) уважавајући потребе и специфичности начина учења сваког ученика.

Препоручује се комбинација облика рада на часовима, јер се тиме подстиче ангажовање на часовима.

Препоручује се и планирање посета локалном музеју и културно-историјским споменицима, историјском архиву, евентуално виртуелна посета музеју, локалитету чиме се доприноси непоредном/искуственом доживљавању програмских садржаја.

Неопходна је корелација са сродним наставним предметима: српски језик и књижевност, ликовна култура, музичка култура, географија и др.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог врши континуирану самоевалуацију и евалуацију сваког наставног часа.

С обзиром да се настава остварује према измењеним ИОП-има, праћење напредовања и оцењивање ученика врши се према начинима процене остваривања исхода који су дефинисани у ИОП-у за сваког ученика (на основу опсервације ангажовања на часовима, извршавања налога, усмене провере постигнућа, теста, практичног рада...)

Дефектолог редовно бележи запажања о ученику у области сваког наставног предмета у Педагошку свеску и/или Ес дневник.

ГЕОГРАФИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

При планирању и реализацији часова географије неопходно је извршити адекватан избор садржаја, планирати оптималан број часова обраде и већи број часова понављања и вежбања. Да би се ученици максимално ангажовали на часовима географије неопходна је примена разноврсних наставних метода (монологска, дијалогска, текстуална, демонстративна, илустративна, експериментална, замишљеног путовања, игре...) и наставних средстава (вербалних, визуелних, техничких, манипулативних, помоћних...), уважавајући потребе и специфичности начина учења сваког ученика. Препоручује се комбинација облика рада на часовима, јер се тиме подстиче ангажовање на часовима.

Препоручује се и планирање посета или излета (планетаријуму, музејима), објектима геонаслеђа, шетњама ван школе ради посматрања и уочавања природних објеката, појава и процеса чиме се доприноси искуственом доживљавању програмских садржаја географије.

Неопходна је корелација са сродним наставним предметима: српски језик и књижевност, ликовна култура, биологија, историја и др.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог врши континуирану самоевалуацију и евалуацију сваког наставног часа. С обзиром да се настава остварује према измењеним ИОП-има, праћење напредовања и оцењивање ученика врши се према начинима процене остваривања исхода који су дефинисани у ИОП-у за сваког ученика (на основу опсервације ангажовања на часовима, извршавања налога, усмене провере постигнућа, теста, практичног рада...). Дефектолог редовно бележи запажања о ученику у области сваког наставног предмета у Педагошку свеску.

МАТЕМАТИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Из области „Природни бројеви и дељивост“ ученик ће радити бројеве и рачунске операције, манипулисаће скуповима и низати до 10 крупних перли на штапић, пертлу ...уз већу помоћ и бројање дефектолога. За савладавање и утврђивање градива користиће прилагођене наставне листиће. Из области „Основни појмови геометрије“ ученик ће се уз помоћ конкретног и сликовног материјала упознати са геометријским облицима и геометријским телима. Из области „Угао“, ученик ће се упознати уз помоћ сликовног и конкретног материјала са основним појмовима из области угао (изглед, врсте: оштар и прав угао, начином на који цртамо угао и прибором потребним за цртање). Неће радити писмени задатак, нити било који други облик писмене провере знања. Из области „Разломци“ ученик ће се упознати на конкретног и сликовног материјалу са

изгледом појма цело и појмом половина. За савладавање и утврђивање градива из ове области користиће прилагођене наставне листиће.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика). Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

БИОЛОГИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм Биологије за пети разред оријентисан је на достизање исхода у виду спиралног програм који подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација. У сваком наредном разреду количина информација – знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходним разредима и знањем стеченим неформалним образовањем, уз постепено подизање захтева. На тај начин се знања постепено проширују и продубљују, односно граде.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију и друге предмете. Исходи се односе на пет области предмета: Наслеђивање и еволуција, Јединство грађе и функције као основа живота, Порекло и разноврсност живота, Живот у екосистему и Човек и здравље и прецизно су дефинисани у оквиру ИОП-а 2 за сваког ученика појединачно..

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог континуирано прати рад сваког ученика кроз праћење ангажовања ученика на часу, његовог залагања, прихватања задатака, непрекидно проверавање његових усвојених знања; процена нивоа мотивације, нивоа самосталности, праћење дужине трајања пажње и укључености у активност, процена начина и интензитета реаговања на понуђене садржаје или стимулусе.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

При планирању и реализацији часова неопходно је извршити адекватан избор садржаја, планирати оптималан број часова обраде и већи број часова практичне примене и вежбања.

Да би се ученици максимално ангажовали на часовима неопходна је примена разноврсних наставних метода (монолошка, дијалогска, текстуална, демонстративна, илустративна) и наставних

средстава (вербалних, визуелних, техничких, манипулативних, помоћних...), уважавајући потребе и специфичности начина учења сваког ученика. Препоручује се и комбинација облика рада на часовима, јер се тиме подстиче ангажовање на часовима. Неопходна је доследна примена правила понашања током рада са ИКТ уређајима и поштовање времена које је предвиђено за активност на часовима. Кроз демонстрацију дефектолога и личну активност ученика, скренути пажњу на правила која важе у раду са рачунарима и опремом.

Неопходна је корелација са сродним наставним предметима: српски језик и књижевност, техника и технологија, ликовна култура, музичка култура и др.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог врши континуирану самоевалуацију и евалуацију сваког наставног часа.

С обзиром да се настава остварује према измењеним ИОП-има, праћење напредовања и оцењивање ученика врши се према начинима процене остваривања исхода који су дефинисани у ИОП-у за сваког ученика (на основу опсервације ангажовања на часовима, извршавања налога, усмене провере постигнућа, теста, практичног рада...).

Дефектолог редовно бележи запажања о ученику у области сваког наставног предмета у Педагошку свеску.

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Ученик се у овој области „Животно и радно окружење“ упознаје са прибором за рад (оловка, свеска, лењир) поступцима манипулисања различитим алатима и њиховом применом, електричним уређајима у домаћинству и њиховом наменом, са циљем лакшег сналажења у простору, кући и самосталном и безбедном коришћењу наведених уређаја. Ученик се у области „Саобраћај“ упознаје са врстама саобраћаја и саобраћајним средствима, показује их на вербални налог дефектолога, именује показано саобраћајно средство и групише саобраћајна средства према месту одвијања.

Упознаје се на сликовном и мултимедијалном материјалу са пешачким прелазом, семафором, знаком стоп и основним правилима понашања у саобраћају.

Ученик се у области „техничка и дигитална писменост“ упознаје са прибором за техничко цртање, показује на вербални налог тражени прибор и користи прибор за техничко цртање. Повезује се ово градиво са наставним садржајима математике (област геометрије) где се користи исти прибор. Такође, ученици се упознају са интернетом и коришћењем претраживача уз надзор и помоћ дефектолога.

У овој области „Ресурси и производња“, пажња је усмерена на материјале од којих се израђују предмети из непосредног окружења. Циљ је да ученик искуствено осети и разликује наведене материјале и да у оквиру својих могућности уочава њихову примену у свакодневном животу. Такође, ученици упознају кроз мултимедијалне садржаје различите грађевинске машине, продукте копирања тих машина. Настојимо да кроз мултимедијалне садржаје и практичну примену деци

дочарамо поступак рециклаже и да активно учествујемо у акцији рециклирања (папир, пластични чепови).

Ученици у области „Конструкторско моделовање“ практично користе различите конструкторе (коцке, алке, сунце) уз различити вид пружања помоћи. При овим активностима израђују готове производе од доступних материјала (уметаљке, тактилне табле, звечке од различитих материјала). Ученици секу, лепе материјале на предвиђена места уз одговарајући вид помоћи дефектолога.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика).

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Настава се реализује у сали за физичко васпитање, спортским теренима око школе и спортском, дечјем игралишту у непосредној близини школе.

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног садржаја;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа - унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка.

- Избор дидактичких облика рада треба да буде у функцији рационалне организације часа, као и достизања постављених исхода.

- Методе вежбања су прилагођене индивидуалним карактеристикама ученика. Дозирање вежбања је у складу са могућностима и тренутним расположењима ученика, као и време трајања вежбања.
- Ученике је неопходно поделити према способностима, самосталности. Поставити више радних места. Обезбедити целокупан простор за вежбање, без сувишних реквизита који ће одвлачити пажњу.
- Инсистирати на самосталности. Не спутавати активности које могу самостално да изведу јер је стицање искуства већ осиромашено и редуцирано хендикепом.
- Ако не ходају, ходање заменити другим облицима кретања (на коленима, глутеусима, ходањем на рукама, пузањем).
- Организовати вежбе у колицима и ван њих (разни облици кретања, бацања у даљ и циљ, хватања лопти различитог састава, облика и величине).
- Боја реквизита се прилагођава сензорним специфичностима сваког детета.
- Користити лопте различитих текстура за подстицање тактилитета.
- Теже лопте код неспретније деце због испадања и прераног одустајања.
- Мање и тврде лопте код спастичне деце због јаког стиска.
- Ако је дете у колицима способно да држи рекет за стони-тенис употребићемо лопту везану и обешену надхват дететовог замаха рекетом
- Редуковати све што може да омета чула и непотребно скреће пажњу (бука, непријатни мириси, светло, врућина).
- Обезбеди познато и сигурно окружење.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

Физичке способности у корелацији са биологијом због физиолошких процеса који се развијају у организму приликом развоја снаге, покретљивости, издржљивости, брзине и координације.

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине у корелацији са биологијом због физиолошких процеса који се развијају у организму приликом развоја снаге, покретљивости, издржљивости, брзине и координације.

- Плес и ритмика у корелацији са музичком културом и географијом.
- Физичка и здравствена култура у корелацији са биологијом и информатиком.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин

праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физичког и здравственог васпитања*, наставник подједнако, континуирано прати и вреднује активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;
- редовно присуствовање на часовима *физичког и здравственог васпитања* и обавезним физичким активностима;
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др.
- приказ једног од усвојених комплекса општеприпремних вежби (вежби обликовања),
- достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика, односно напредак у усавршавању технике из атлетике, спортске гимнастике, спортске игре, плеса и ритмике – према плану и програму за одређени разред. Нивои постигнућа се односе на одређене елементе из тема које су предвиђене за сваки разред посебно.

Наставник у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за оцењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (прихвата задатке, користи реквизите, учествује у одржавању и распремању радног простора...);
- однос према себи (истрајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...);
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...).
- Уколико ученик нема развијене посебне способности приликом оцењивања се узима у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и степен ангажовања ученика у настави.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

У настави грађанског васпитања препоручује се примена разноврсних метода и облика рада. Активности и садржај наставе прилагођавају се специфичностима одељења и карактеристикама сваког ученика. Садржаји грађанског васпитања реализују се у складу са потребама и могућностима ученика

Активности реализовати: употребом мултимедијалног материјала, употребом наставних листића прилагођених за сваког ученика, употребом дидактичког материјала, употребом сликовног материјала, коришћењем филмова, интернета. Активности реализовати кроз игру, играње улога, симулирање ситуација, индивидуални рад, рад у пару, радионице, дискусију

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Грађанско васпитање се описно оцењује у складу са правилником о оцењивању. Приликом оцењивања неопходно је уважавање индивидуалних потреба и карактеристика сваког ученика.

ВЕРСКА НАСТАВА

Циљ верске наставе јесте да се њоме посведоче садржај вере и духовно искуство традиционалних цркава и религијских заједница које живе и делују на нашем животном простору, да се ученицима пружи целовит религијски поглед на свет и живот и да им се омогући слободно усвајање духовних и животних вредности цркве или заједнице којој историјски припадају, односно чување и неговање сопственог верског и културног идентитета. Ученици треба да упознају веру и духовне вредности сопствене, историјски дате цркве или верске заједнице у отвореном и толерантном дијалогу, уз уважавање других религијских искустава и филозофских погледа, као и научних сазнања и свих позитивних искустава и достигнућа човечанства.

Задаци верске наставе су да код ученика:

развија отвореност и однос према Богу, другачијим и савршеном у односу на нас, као и отвореност и однос према другим личностима, према људима као ближњима, а тиме се буди и развија свест о заједници са Богом и са људима и посредно се сузбија екстремни индивидуализам и егоцентризам;

- развија способност за постављање питања о целини и коначном смислу постојања човека и света, о људској слободи, о животу у заједници, о феномену смрти, о односу са природом која нас окружује, као и о сопственој одговорности за друге, за свет као творевину божју и за себе;

- развија тежњу ка одговорном обликовању заједничког живота са другим људима из сопственог народа и сопствене цркве или верске заједнице, као и са људима, народима, верским заједницама и културама другачијим од сопствене, ка изналажењу равнотеже између заједнице и властите личности и ка остваривању сусрета са светом, са природом, и пре и после свега, са Богом;

- изгради способност за дубље разумевање и вредновање културе и цивилизације у којој живе, историје човечанства и људског стваралаштва у науци и другим областима;

- изгради свест и уверење да свет и живот имају вечни смисао, као и способност за разумевање и преиспитивање сопственог односа према Богу, људима и природи.

КОРЕЛАЦИЈА С ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА / МОДУЛИМА:

- Српски језик и књижевност
- Историја
- Географија
- Биологија
- Ликовна култура
- Музичка култура
- Грађанско васпитање

4.2 План наставе и учења за шести разред

Обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност	4	144
2.	Енглески језик	2	72
3.	Историја	2	72
4.	Географија	2	72
5.	Биологија	2	72
6.	Математика	4	144
7.	Информатика и рачунарство	1	36
8.	Техника и технологија	2	72
9.	Ликовна култура	1	36
10.	Музичка култура	1	36
11.	Физичко и здравствено васпитање	2	72
	Обавезне физичке активности	1,5	54
12.	Физика	2	72
УКУПНО: А		25	954
Б. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ			
1	Верска настава/ Грађанско васпитање ²⁰	1	36
2.	Италијански језик ²¹	2	72
УКУПНО: Б		3	108
УКУПНО: А + Б		28	1062

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.

²⁰ Ученик бира један од понуђених изборних предмета.

²¹ Предмет је обавезан за све ученике.

1.	Редовна настава	28	1062
2.	Слободне наставне активности	1	36
3.	Допунска настава	1	36

Остали облици образовно-васпитног рада

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	ШЕСТИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељенског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности ⁴	1	36
3.	Екскурзија	до 2 дана годишње	

Напомена: Настава се реализује по ИОП-у 2 поштујући специфичности појединца, а вреднује на основу евалуације ИОП-а.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ ЗА 6. РАЗРЕД

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Текстове из књижевности ће бирати дефектолог у складу са структуром свог одељења; углавном ће текстови бити конкретни, како би ликови, мотиви и сцене из текста могли да се представе путем илустрација и слика. Захтеви нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању.

Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Графомоторне вежбе са различитим захтевима и различитог степена сложености; ученик неће радити писмени задатак, нити било који други облик писмене провере знања. Наставиће са увежбавањем графомоторике кроз прилагођене вежбе, користиће таблет рачунар, интерактивну таблу, Монтесори материјал.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

СТРАНИ ЈЕЗИК - Енглески језик

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Говорне вежбе; давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања; увежбавање преписивања; показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима. Препознавање и именовање појмова различитих категорија. Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања, расположивог дидактичког материјала (сетови картица за класификацију, низалице, лутке...).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Из ове области ученик ће упознати основне ликовне елементе – линију и облик и користиће их у ликовном изражавању кроз слободно ритмичко компоновање.

Из области „Визуелног споразумевања“ ученик ће уз помоћ дефектолога израђивати тематске слике и компоновати облике направљене од креп папир у оквиру контуре задатих облика.

Из области „Текстура“ упознаће се са основним материјалом за рад – глина, моделоваће глину уз помоћ дефектолога и израђивати магнете одређеног облика.

Из области „Светлина“ информативно ће се упознати са основним појмовима ове области кроз конкретне ситуације на часу.

Из области „Боја“ ученик ће се упознати са три основне боје (црвена, жута, плава) као и са начином добијања изведених боја кроз активности које обавља дефектолог (наранџаста, зелена, љубичаста).

Из ове области информативно ће се упознати са најпознатијим делима ликовне уметности.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом. Начин провере остварености исхода.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Звукови из свакодневног окружења:

- Шуштање ветра и таласа, цвркулт птица, жуборење реке, зујање муве, пчеле и комарца...;
- Тонови се уочавају и слушају на клавиру, хармоници и бубњу;
- Музичко-инструменталне композиције као и звукове из свакодневног окружења ће бирати професор у складу са структуром одељења;
- Песме ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења;
- Ударачки инструменти на којима се производи звук су бубањ, кахон, там-там , клавири и хармоника
- Ударачки инструменти који се користе за праћење ритма композиције су бубањ, кахон и там-там.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ИСТОРИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Основни ниво

Из области „ЕВРОПА И СРЕДОЗЕМЉЕ У РАНОМ СРЕДЊЕМ ВЕКУ

- “ ученици ће се информативно упознати са основним појмовима из ове области помоћу визуелних средстава-слика, мултимедијални материјали и очигледних средстава. Кроз текстове бајки које дефектолог чита ученицима или слушање аудио записа бајки, ученици ће се упознати са начином живота људи на двору. Аудио записи ће бити поткрепљени сликовним и видео материјалима. (могући текстови за обраду: бајке: „Успавана лепотица“, „Пепељуга“, "Принц Асим"...За савладавање и утврђивање градива из области историје такође користити и адекватан сликовни материјал, прилагођене наставне листиће и апликације на таблет рачунару. Ученик неће радити ниједан облик писмене провере знања и из овог наставног предмета.

Средњи ниво

- Ученик препознаје и именује сат и календар као средство за мерење времена;
- препознаје своју прошлост на фотографијама;
- именује и показује историјске изворе на илустрованом материјалу.

Напредни ниво

- Тематско планирање у складу са годишњим планом и програмом. У раду ученици ће користити разне слике, текстове из историјских књига, историјске филмове, изложбе у историјским музејима.

Основни ниво

- Из области „Срби и њихово окружење у раном и позном средњем веку“ ученик ће се информативно упознати са основним појмовима из ове области помоћу визуелних средстава-слика, мултимедијални материјали и очигледних средстава. Посматрањем сликовног материјала на коме су приказане најпознатије личности из лозе Немањића, њихове најпознатије задужбине, слушањем прича о Светом Сави које дефектолог чита и гледањем инсерата из серија „Немањићи“ ученици ће се упознати са најзначајнијим личностима и догађајима из времена раног и позног средњег века. Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из области историје такође користити и адекватан сликовни материјал, прилагођене наставне листиће и апликације на таблет рачунару. Ученик неће радити ниједан облик писмене провере знања и из овог наставног предмета.

Средњи ниво

- Ученик препознаје и именује сат и календар као средство за мерење времена;
- препознаје своју прошлост на фотографијама;

- именује и показује историјске изворе на илустрованом материјалу.

Напредни ниво

- Тематско планирање у складу са годишњим планом и програмом.

Употрба слика, фотографија уџбеника видео приказа разних занимљивих филмова. Из области „Српске земље и њихово окружење у доба османлијских освајања“ ученик ће се информативно упознати са основним појмовима из ове области помоћу визуелних средстава-слика, мултимедијални материјали и очигледних средстава. Посматрањем сликовног материјала на коме су приказане најпознатије личности из Косовског боја, слушањем прича о Марку Краљевићу које дефектолог чита и гледањем инсерте из филма „Бој на Косову“ ученици ће се упознати са најзначајнијим личностима и догађајима из овог периода. Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из области историје такође користити и адекватан сликовни материјал, прилагођене наставне листиће и апликације на таблет рачунару. Ученик неће радити ниједан облик писмене провере знања и из овог наставног предмета. Тематско планирање у складу са годишњим планом и програмом. Употрба слика, фотографија уџбеника видео приказа разних занимљивих филмова.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом. Начин провере остварености исхода: посматрањем ученика у конкретној ситуацији на часу и увидом у начин на који реагује док дефектолог чита текстове и увидом у начин на који посматра презентовани сликовни материјал, усмеравања и задржавања погледа на презентоване сликовне материјале, мотивисаности за рад, ангажованости на часу.

ГЕОГРАФИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Из области „Друштво и географија“ Географска карта“ упознаће се карактеристикама географске карте, шта нам она показује и шта на њој можемо да видимо, упознаће се са представницима живе природе (биљке, животиње, човек) и неживе природе, конкретним својствима воде, ваздуха и земљишта које можемо да нађемо на разним картама.. Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из области географије такође користити и адекватан сликовни материјал, прилагођене наставне листиће и апликације на таблет рачунару. Ученик неће радити ниједан облик писмене провере знања и из овог наставног предмета.

Из области „Становништво и насеља на земљи“ ученик ће се информативно упознати са основним појмовима из ове области помоћу визуелних средстава-слика, мултимедијални материјали и очигледних средстава. Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из области географије такође користити и адекватан сликовни материјал, прилагођене наставне листиће и апликације на таблет рачунару. Ученик неће радити ниједан облик писмене провере знања и из овог наставног предмета.

Из области „Држава и интеграциони процеси ученик ће се информативно упознати са основним појмовима из ове области помоћу визуелних средстава-слика, мултимедијални материјали и очигледних средстава. Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из области географије такође користити и адекватан сликовни материјал, прилагођене наставне листиће и апликације на таблет рачунару. Ученик неће радити ниједан облик писмене провере знања и из овог наставног предмета.

Из области „Регионална географија Европе“ ученик ће се информативно упознати са основним појмовима из области помоћу визуелних средстава-слика, мултимедијални материјали и очигледних средстава. Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из области географије такође користити и адекватан сликовни материјал, прилагођене наставне листиће и апликације на таблет рачунару. Ученик неће радити ниједан облик писмене провере знања и из овог наставног предмета.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом. Начин провере остварености исхода: посматрањем ученика у конкретној ситуацији на часу и увидом у начин на који реагује док дефектолог чита текстове и увидом у начин на који посматра презентовани сликовни материјал, усмеравања и задржавања погледа на презентоване сликовне материјале, мотивисаности за рад, ангажованости на часу.

ФИЗИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Основни ниво

- Из области „Кретање“ ученик ће се кроз посматрање активности које изводи дефектолог упознати са огледом и уз већу помоћ дефектолога да изводи демонстрационе огледе: покретање предмета на различите начине.

Напредни ниво

- Тематско планирање у складу са годишњим планом и програмом. Употрба таблета раћунара, слика, фотографија и конструктивног материјала.
- Из области „Сила“ ученик ће се кроз посматрање активности које изводи дефектолог упознати са огледом и уз већу помоћ дефектолога да изводи демонстрационе огледе: промене облика и величине тела под дејством силе.
- Из области „Мерење“ ученик ће се кроз посматрање активности које изводи дефектолог упознати са огледом и уз већу помоћ дефектолога да изводи демонстрационе огледе: пресипање кашиком из велике посуде у две мање посуде различитих материјала (кукуруз, кестење, со...) и мерења предмета вагом.
- Из области „Маса и густина“ ученик посматра и уз помоћ дефектолога изводи демонстрационе огледе: судари двеју кугли, мерење масе вагом, „течни сендвич“.
- Из области „Притисак“ ученик посматра и уз помоћ дефектолога изводи демонстрационе огледе: врши притисак на различите материјале (гужва, савија, цепа папир; гњечи и меси пластелин; тесто, савија пластику; гњечи гуму...) и кожу.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом. Начин провере остварености исхода: посматрањем ученика приликом извођења задатих етапа огледа.

МАТЕМАТИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Из области „Цели бројеви“ ће манипулисати скуповима и низати до 10 крупних перли на штапић, пертлу ...уз већу помоћ и бројање дефектолога.

Из области „Рационални бројеви“ ученик ће се уз већу помоћ дефектолога и употребу конкретних сликовног материјала упознати са изгледом целог и половине.

Из области „Троугао“ цртаће троугао употребом шаблона, повезиваће задате тачке исте боје слободном руком у троугао и бојити површину задатом бојом. Класификоваће троуглове из

комплета „Логички блокови“ по боји, величини и дебљини. Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из области троугао користити прилагођене наставне листиће и адекватне апликације на таблет рачунару. Ученик неће радити писмени задатак, нити било који други облик писмене провере знања.

Из области „Четвороугао“ цртаће четвороугао употребом шаблона, повезиваће задате тачке исте боје слободном руком у четвороугао и бојити површину задатом бојом. Класификоваће четвороуглове из комплекта „Логички блокови“ по боји, величини и дебљини.

Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из области четвороугао користити прилагођене наставне листиће и адекватне апликације на таблет рачунару. Ученик неће радити писмени задатак, нити било који други облик писмене провере знања.

Из области „Површина троугла и четвороугла“, цртаће троугао и четвороугао употребом шаблона, повезиваће задате тачке исте боје слободном руком у троугао четвороугао и бојити површину задатом бојом, опипавати модел троугла и четвороугла уз одређени интензитет и учесталост помоћ дефектолога (у зависности од индивидуалних карактеристика ученика).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом. Начин провере остварености исхода: посматрањем ученика приликом извођења задатих етапа огледа.

БИОЛОГИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм Биологије оријентисан је на достизање исхода у виду спиралног програм који подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација. У сваком наредном разреду количина информација – знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходним разредима и знањем стеченим неформалним образовањем, уз постепено подизање захтева. На тај начин се знања постепено проширују и продубљују, односно граде. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију и друге предмете. Исходи се односе на пет области предмета: Наслеђивање и еволуција, Јединство грађе и функције као основа живота, Порекло и

разноврсност живота, Живот у екосистему и Човек и здравље и прецизно су дефинисани у оквиру ИОП-а 2 за сваког ученика појединачно.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог континуирано прати рад сваког ученика кроз праћење ангажовања ученика на часу, његовог залагања, прихватања задатака, непрекидно проверавање његових усвојених знања. Процена нивоа мотивације, нивоа самосталности, праћење дужине трајања пажње и укључености у активност, процена начина и интензитета реаговања на понуђене садржаје или стимулусе.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Из области „ИКТ“ ученик ће практично увежбавати основне активности из области „ИКТ“, упознавање делова рачунара, коришћење рачунара – укључивање, двоклик мишем, коришћење таблет рачунара.

Из области „Дигитална писменост“ упознаће се са основним појмовима из ове области посматрајући дефектолога док обавља активности на часу. Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из ове области такође користити и адекватан сликовни материјал, апликације на рачунару и таблет рачунару.

Из области „Рачунарство“ информативно ће се упознати са основним програмским језицима посматрајући активности које изводи дефектолог.

Из области „Пројектни задатак“ уз већу помоћ дефектолога ученици ће учествовати у складу са својим тренутним могућностима у изради пројекта. Из овог наставног предмета неће радити ниједан облик писмене провере знања.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом. Начин провере остварености исхода: посматрањем ученика у конкретној ситуацији на часу и увидом у способност усмеравања и задржавања погледа на презентоване садржаје, приликом коришћења рачунара и таблет рачунара, мотивисаности за рад и ангажовања на часу.

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Из области „Животно и радно окружење“ упознаће се са електричним апаратима у домаћинству посматрајући слике и илустрације. Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из ове области такође користити и адекватан сликовни материјал, прилагођене наставне листиће и апликације на таблет рачунару.

Из области „Саобраћај“ упознаће се са основним појмовима из области „Саобраћај“ (врсте саобраћаја и саобраћајних средстава и основна правила понашања у саобраћају) посматрајући слике, илустрације и видео записе. Ученик ће за савладавање и утврђивање градива из ове области такође користити и адекватан сликовни материјал, прилагођене наставне листиће и апликације на таблет рачунару. Из области „Техничка и дигитална писменост“ и информативно ће се упознати са основним појмовима из области „Техничка и дигитална писменост“ (техничко цртање, прибор за техничко цртање, скица).

Из области „Ресурси и производња“ информативно ће се упознати са основним појмовима из ове области (грађевински материјал, врсте, конкретна својства материјала, примена грађевинског материјала).

Из области „Конструкторско моделовање“ развијаће манипулативну спретност шаке и прстију и фину моторику руку практичном употребом делова Пертинијевих конструкторских комплета. Неће радити ниједан облик писмене провере знања и из овог наставног предмета.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом. Начин провере остварености исхода: посматрањем ученика у конкретној ситуацији на часу и увидом у способност усмеравања и задржавања погледа на презентоване сликовне материјале, мотивисаности за рад и ангажованости на часу.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Настава се реализује у сали за физичко васпитање, спортским теренима око школе и спортском, дечјем игралишту у непосредној близини школе.

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног садржаја;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа - унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.
- Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка.
- Избор дидактичних облика рада треба да буде у функцији рационалне организације часа, као и достизања постављених исхода.
- Методе вежбања су прилагођене индивидуалним карактеристикама ученика. Дозирање вежбања је у складу са могућностима и тренутним расположењима ученика, као и време трајања вежбања.
- Ученике је неопходно поделити према способностима, самосталности. Поставити више радних места. Обезбедити целокупан простор за вежбање, без сувишних реквизита који ће одвлачити пажњу.
- Инсистирати на самосталности. Не спутавати активности које могу самостално да изведу јер је стицање искуства већ осиромашено и редуцирано хендикепом.
- Ако не ходају, ходање заменити другим облицима кретања (на коленима, глутеусима, ходањем на рукама, пузањем).
- Организовати вежбе у колицима и ван њих (разни облици кретања, бацања у даљ и циљ, хватања лопти различитог састава, облика и величине).
- Боја реквизита се прилагођава сензорним специфичностима сваког детета.
- Користити лопте различитих текстура за подстицање тактилитета.
- Теже лопте код неспретније деце због испадања и прераног одустајања.
- Мање и тврде лопте код спастичне деце због јаког стиска.
- Ако је дете у колицима способно да држи рекет за стони-тенис употребићемо лопту везану и обешену надхват дететовог замаха рекетом
- Редуковати све што може да омета чула и непотребно скреће пажњу (бука, непријатни мириси, светло, врућина).
- Обезбеди познато и сигурно окружење.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

Физичке способности у корелацији са биологијом због физиолошких процеса који се развијају у организму приликом развоја снаге, покретљивости, издржљивости, брзине и координације.

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине у корелацији са биологијом због физиолошких процеса који се развијају у организму приликом развоја снаге, покретљивости, издржљивости, брзине и координације.

Плес и ритмика у корелацији са музичком културом и географијом.

Физичка и здравствена култура у корелацији са биологијом и информатиком.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физичког и здравственог васпитања*, наставник подједнако, континуирано прати и вреднује активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;
- редовно присуствовање на часовима *физичког и здравственог васпитања* и обавезним физичким активностима;
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др.
- приказ једног од усвојених комплекса општеприпремних вежби (вежби обликовања),
- достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика, односно напредак у усавршавању технике из атлетике, спортске гимнастике, спортске игре, плеса и ритмике – према плану и програму за одређени разред. Нивои постигнућа се односе на одређене елементе из тема које су предвиђене за сваки разред посебно.

Наставник у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (прихвата задатке, користи реквизите, учествује у одржавању и распремању радног простора...);
- однос према себи (истрајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...);
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...).
- Уколико ученик нема развијене посебне способности приликом оцењивања се узима у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и степен ангажовања ученика у настави.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

У настави грађанског васпитања препоручује се примена разноврсних метода и облика рада. Активности и садржај наставе прилагођавају се специфичностима одељења и карактеристикама сваког ученика. Садржаји грађанског васпитања реализују се у складу са потребама и могућностима ученика

Активности реализовати: употребом мултимедијалног материјала, употребом наставних листића прилагођених за сваког ученика, употребом дидактичког материјала, употребом сликовног материјала, коришћењем филмова, интернета. Активности реализовати кроз игру, играње улога, симулирање ситуација, индивидуални рад, рад у пару, радионице, дискусију

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Грађанско васпитање се описно оцењује у складу са правилником о оцењивању. Приликом оцењивања неопходно је уважавање индивидуалних потреба и карактеристика сваког ученика.

ВЕРСКА НАСТАВА – ПРАВОСЛАВНИ КАТИХИЗИС

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

- Упознавање са садржајем програма и начином рада
- Историјске околности пред долазак Христов
- Старозаветна пророштва о доласку Месије
- Свети Јован Претеча
- Нови Завет је испуњење Старог Завета
- Новозаветни списи (настанак, подела, функција, аутори...)
- Јеванђелисти
- Пресвета Богородица – Благовести
- Богородичини празници
- Рођење Христово
- Христос је Богочовек
- Крштење Христово

- Христова чуда
- Новозаветне заповести и Беседа на гори
- Христос – Онај који је наш „пут, истина и живот“
- Лазарева Субота и Цвети
- Тајна Вечера – прва Литургија
- Страдање Христово
- Васкрсење Христово

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика.

Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве. На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада. Врсте наставе

Настава се реализује кроз следеће облике наставе:

- теоријска настава (35 часова)
- практична настава (1 час)

Место реализације наставе

- Теоријска настава се реализује у учионици;
- Практична настава се реализује у цркви – учешћем у литургијском сабрању;

Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе

Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да дефектолог стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.

- Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема. У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно.
- Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.
- Имаући у виду захтеве наставног програма и могућности транспоновања наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, дефектолог би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.

- У остваривању савремене наставе наставе дефектолог је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.
- Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог живота.

Евалуација наставе

Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) дефектолог ће остварити на два начина:

- процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;
- провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова;

Оцењивање

Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика;

Оквирни број часова по темама

- Увод – 1
- Припрема света за долазак Сина
- Божијег – 5
- Увод у Нови Завет – 5
- Богочовек Исус Христос – 16
- Црква Духа Светога – 7
- Евалуација – 1+1

4.3 План наставе и учења за седми разред

Обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	фонд	
		нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност	4	144
2.	Енглески језик	2	72
3.	Историја	2	72
4.	Географија	2	72
5.	Физика	2	72
6.	Биологија	2	72
7.	Хемија	2	72
8.	Математика	4	144
9.	Информатика и рачунарство	1	36
10.	Техника и технологија	2	72
11.	Ликовна култура	1	36
12.	Музичка култура	1	36
13.	Физичко и здравствено васпитање	3	108
УКУПНО: А		28	1026
Б. ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ			
1	Верска настава/ Грађанско васпитање ²²	1	36
2.	Италијански језик ²³	2	72
УКУПНО: Б		3	108
УКУПНО: А + Б		31	1134

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

Ред. број	ОБЛИК ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	СЕДМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Редовна настава	28,5	1026
2.	Слободне наставне активности ²⁴	1	36
3.	Допунска настава	1	36

Остали облици образовно-васпитног рада

Ред. број	ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА	СЕДМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.
1.	Час одељењског старешине	1	36
2.	Ваннаставне активности ⁴	1	36
3.	Екскурзија	До 2 дана годишње	До 2 дана годишње

²² Ученик бира један од понуђених изборних предмета.

²³ Предмет је обавезан за све ученике.

²⁴ Школа реализује ваннаставне активности у области науке, технике, културе, уметности, медија и спорта.

Напомена: Настава се реализује по ИОП-у 2 поштујући специфичности појединца, а вреднује на основу евалуације ИОП-а.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ ЗА 7. РАЗРЕД

СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Текстове из књижевности ће бирати дефектолог у складу са структуром свог одељења; углавном ће текстови бити конкретни, како би ликови, мотиви и сцене из текста могли да се представе путем илустрација и слика

Захтеви нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Говорне вежбе на једноставне теме, блиске учениковом искуству; писање краћих састава; састављање и записивање реченица од задатих речи; допуњавање реченица изостављеним речима или синтагмама; проналажење одговора на постављена питања у тексту; писање СМС порука; давање одговора на постављена питања; анализа иницијалног гласа и слова у речима, повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања слова ћирилице и латинице; увежбавање преписивања реченица на оба писма; писање једносложних и двосложних речи испод слика; графомоторне вежбе са различитим захтевима и различитог степена сложености; показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са разлицитим захтевима.

У складу са потребама сваког ученика, уз адекватан избор наставних метода, средстава и облика рада; неопходно је осмислити и структурирати начине подстицања (нпр. додир по рамену, именовање ученика, изражајно читање текстова и драматизација), трајање ангажовања на часу, обезбеђивање пауза, омогућавање извођења активних и пасивних покрета и повезивање са личним искуством ученика. Јасне инструкције подршке ученику у наставном процесу дате су у оквиру мера индивидуализације и ИОП-а.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових

активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

СТРАНИ ЈЕЗИК – Енглески језик

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Говорне вежбе:

- давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи;
- увежбавање писања;
- увежбавање преписивања;
- показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима.
- Препознавање и именовање појмова различитих категорија.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања, расположивог дидактичког материјала (сетови картица за класификацију, низалице, лутке...).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Тематско планирање у складу са годишњим добом, догађајима и празницима (јесен – прикупљање, пресовање и отискивање јесењег лишћа на папир, израда слика од лишћа, кишни дан, јесење дрво – колаж, јесење воће – пластелин, зимски мотиви, новогодишњи украси и честитке, капице од

картона и вунице, Свети Сава, осмомартовска честитка, пролеће – корпа са цвећем, пролећно цвеће – колаж, оригами цвет, цвет од пластелина, пролећно дрво – заједнички колаж, Ускрс – корпа са ускршњим јајима, цртежи, бојанке, бојење и осликавање дрвених јаја, у сусрет лету – заједнички пано...).

У складу са потребама сваког ученика, уз адекватан избор наставних метода, средстава и облика рада; неопходно је осмислити и структурирати начине подстицања (нпр. додир по рамену, именовање ученика, изражајно читање текстова и драматизација), трајање ангажовања на часу, обезбеђивање пауза, омогућавање извођења активних и пасивних покрета и повезивање са личним искуством ученика. Јасне инструкције подршке ученику у наставном процесу дате су у оквиру мера индивидуализације и ИОП-а.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (прихвата задатке, користи материјал, прибор и алатке; учествује у одржавању прибора и радног простора...);
- однос према себи (истрајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...);
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...);
- оригиналност (оригиналан је у односу на туђе радове; оригиналан је у односу на своје претходне радове...);
- употреба техника, материјала и средстава за ликовно изражавање.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

- 7 часова
- Звукови из свакодневног окружења:
- Саобраћајна гужва, кућни апарати (фен, усисивач, машина за прање веша...), машине за кућну употребу (тестера, косачица), разни аларми и сирене.
- Тонове се уочавају и слушају на виолини, гитари, контрабасу и харфи.

Музичко инструменталне композиције које се слушају су:

- „Играле се делије“ – народно коло;
- „Ружа процвала“ – народна песма;

- “Успаванка „ Волфганг Амадеус Моцарт;
- “Аве Марија“ – Франц Шуберт;
- „Summertime“ – Џорџ Гершвин;
- “Хабанера“ – Жорж Бизе

Музичко-инструменталне композиције као и звукове из свакодневног окружења ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења.

17 часова

Песме које се обрађују (певају по слуху или активно слушају) су:

- „Пролеће у шуми“ – песма из Финске;
- „Тихо ноћи“ – текст Ј. Ј. Змај;
- “Разграна се грана јоргована“ – VIII руковет – Стеван Стојановић Мокрањац;
- “Шушти, шушти бамбусов лист“ – јапанска песма;
- „Тамо далеко“;

Песме ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења.

13 часова

Жичани инструменти на којима се производи звук је дечија гитара.

Жичани инструменти који се користе за праћење ритма композиције је дечија гитара.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ИСТОРИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења за седми разред оријентисан је на остваривање исхода.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет и прецизно су дефинисани у оквиру ИОП-а 2 за сваког ученика појединачно. Представљају опис интегрисаних знања и вештина ученика у оквиру четири наставне теме: Основи проучавања прошлости; Европа, свет, Српска држава и народ на почетку индустријског доба (до средине XIX века), Европа, свет, српска држава и народ у другој половини XIX века и Европа, свет, српска држава и народ на почетку XX века. Приликом презентовања садржаја из историје ученицима користити сликовни и мултимедијални материјал, као и инсерте из документарних филмова, цртаних филмова и серија одговарајуће историјске садржине.

У складу са потребама сваког ученика, уз адекватан избор наставних метода, средстава и облика рада; неопходно је осмислити и структурирати начине подстицања (нпр. додир по рамену, именовање ученика, изражајно читање текстова), трајање ангажовања на часу, обезбеђивање пауза, омогућавање извођења активних и пасивних покрета и повезивање са личним искуством ученика. Јасне инструкције подршке ученику у наставном процесу дате су у оквиру мера индивидуализације и ИОП-а.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Свака активност је прилика за процену напредовања и давања повратне информације (формативно оцењивање). Питањима би требало подстицати ученике. На основу резултата праћења и вредновања треба планирати процес учења. Оцењивање (сумативно оцењивање) је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања циља, исхода и стандарда постигнућа. Ученик се оцењује на основу усмене провере знања и постигнућа, рада на прилагођеним наставним листићима, практичног рада, активности на часу, прихватања задатка, процене мотивисаности ученика за рад на часу, усмеравања погледа и пажње и процене дужине њиховог задржавања на презентоване садржаје. Важно је да активности ученика у процесу наставе и учења буду усаглашени са очекиваним исходима, прецизно дефинисаним за сваког ученика у ИОП-у 2, и да се од ученика не очекују знања и вештине које у настави нису имали прилике да развију.

Дефектолог континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад. Преиспитивање наставе према резултатима које постижу ученици је важна активност дефектолога и подразумева промену у методама наставе и учења, активностима и задацима ученика, изворима за учење, наставним средствима, тако да се ученицима обезбеди напредовање ка бољим постигнућима.

Осим провере академских знања и постигнућа, код неких ученика значајније је проценити ниво функционисања и напредак у осталим областима, као што су самосталност и брига о себи, социјалне вештине, комуникацијске вештине.

ГЕОГРАФИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм оријентисан на процес и исходе учења дефектологу даје већу слободу у креирању и осмишљавању процеса наставе и учења. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет и прецизно су дефинисани у оквиру ИОП-а 2 за сваког ученика појединачно. Представљају опис интегрисаних знања и вештина ученика у оквиру осам наставних тема: Регионална географија, Географске регије Европе, Азија, Африка, Северна Америка, Јужна Америка, Аустралија и океанија и Поларне области.

Улога дефектолога је да прилагоди дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, литературу и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе и могућности ученика. У реализацији наставе користити конкретан сликовни и мултимедијални материјал, као и садржаје са интернета.

У складу са потребама сваког ученика, уз адекватан избор наставних метода, средстава и облика рада; неопходно је осмислити и структурирати начине подстицања (нпр. додир по рамену, именовање ученика), трајање ангажовања на часу, обезбеђивање пауза, омогућавање извођења активних и пасивних покрета и повезивање са личним искуством ученика. Јасне инструкције подршке ученику у наставном процесу дате су у оквиру мера индивидуализације и ИОП-а.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Свака активност је прилика за процену напредовања и давања повратне информације (формативно оцењивање). Питањима би требало подстицати ученике. На основу резултата праћења и вредновања треба планирати процес учења. Оцењивање (сумативно оцењивање) је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања циља, исхода и стандарда постигнућа. Ученик се оцењује на основу усмене провере знања и постигнућа, рада на прилагођеним наставним листићима, практичног рада, активности на часу, прихватања задатка, процене мотивисаности ученика за рад на часу, усмеравања погледа и пажње и процене дужине њиховог задржавања на презентоване садржаје. Важно је да активности ученика у процесу наставе и учења буду усаглашени са очекиваним исходима, прецизно дефинисаним за сваког ученика у ИОП-у 2, и да се од ученика не очекују знања и вештине које у настави нису имали прилике да развију.

Дефектолог континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад. Преиспитивање наставе према резултатима које постижу ученици је важна активност дефектолога и подразумева промену у методама наставе и учења, активностима и задацима ученика, изворима за учење, наставним средствима, тако да се ученицима обезбеди напредовање ка бољим постигнућима.

Осим провере академских знања и постигнућа, код неких ученика значајније је проценити ниво функционисања и напредак у осталим областима, као што су самосталност и брига о себи, социјалне вештине, комуникацијске вештине...

ФИЗИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Ученици седмог разреда треба да наставе са учењем основних појмова и закона физике. Програмски садржаји седмог разреда доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.

Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину наведено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и видео симулације).

Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.

Програмски садржаји на основу исхода се могу реализовати:

- излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
- лабораторијским вежбама;
- домаћим задацима;
- коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (пројекти, допунска настава, додатни рад...);
- систематским праћењем рада сваког ученика.

У складу са потребама сваког ученика, уз адекватан избор наставних метода, средстава и облика рада; неопходно је осмислити и структурирати начине подстицања (нпр. додир по рамену, именовање ученика, манипулисање конкретним средствима), трајање ангажовања на часу, обезбеђивање пауза, омогућавање извођења активних и пасивних покрета и повезивање са личним искуством ученика. Јасне инструкције подршке ученику у наставном процесу дате су у оквиру мера индивидуализације и ИОП-а.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања, дефинисаних Правилником.

Дефектолог је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз праћење ангажовања ученика на часу, његовог залагања, прихватања задатака, непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, лабораторијских вежби, и пројеката...

МАТЕМАТИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Кроз разноврсне примере и задатке, презентације, демонстрације, примере из свакодневног живота, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака

и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања и уџбенике за ЛМР ученике, расположивог дидактичког материјала (математички сетови), лењира, шаблона.

У складу са потребама сваког ученика, уз адекватан избор наставних метода, средстава и облика рада; неопходно је осмислити и структурирати начине подстицања (нпр. додир по рамену, именовање ученика, непосредним ангажовањем око припреме прибора,), трајање ангажовања на часу, обезбеђивање пауза, омогућавање извођења активних и пасивних покрета и повезивање са личним искуством ученика. Јасне инструкције подршке ученику у наставном процесу дате су у оквиру мера индивидуализације и ИОП-а.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Саставни део процеса развоја математичких знања у свим фазама наставе је и праћење и процењивање степена остварености исхода, које треба да обезбеди што поузданије сагледавање развоја и напредовања ученика. Тај процес започети иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази. Прикупљање информација из различитих извора (свакодневна посматрања, активност на часу, прихватање задатака, самосталан рад, рад у групи, решавање задатака на прилагођеним наставним листићима) помаже дефектологу да сагледа и процени постигнућа ученика и степен остварености исхода. Свака активност је добра прилика за процену напредовања, бележење запажања о ученику у педагошку свеску и давање повратне информације ученику и родитељима.

БИОЛОГИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм Биологије за седми разред је део спиралног програма Биологије за основну школу и оријентисан је на достизање исхода.

Спирални програм подразумева да у сваком разреду из сваке области ученик усваја мању количину информација. У сваком наредном разреду количина информација – знања се по мало повећава, при чему се ново знање повезује са знањем и искуством стеченим у претходним разредима и знањем стеченим неформалним образовањем, уз постепено подизање захтева. На тај начин се знања постепено проширују и продубљују, односно граде.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи биологију и друге предмете. Исходи се односе на пет области предмета: Наслеђивање и еволуција, Јединство грађе и функције као основа живота, Порекло и разноврсност живота, Живот у екосистему и Човек и здравље и прецизно су дефинисани у оквиру ИОП-а 2 за сваког ученика појединачно...

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог континуирано прати рад сваког ученика кроз праћење ангажовања ученика на часу, његовог залагања, прихватања задатака, непрекидно проверавање његових усвојених знања; процена нивоа мотивације, нивоа самосталности, праћење дужине трајања пажње и укључености у активност, процена начина и интензитета реаговања на понуђене садржаје или стимулусе.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења информатике и рачунарства, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода.

Треба упознати ученике са значајем поштовања правила која важе у учионици и у раду са рачунарима и опремом, кроз демонстрацију и личну активност ученика (правилно укључивање, пријављивање, коришћење, одјављивање и искључивање рачунара).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог континуирано прати рад сваког ученика кроз праћење ангажовања ученика на часу, његовог залагања, прихватања задатака, непрекидно проверавање познавања ИКТ-а и способности руковања ИКТ уређајима; процену нивоа мотивације, нивоа самосталности, праћење усмерености погледа и пажње на презентоване мултимедијалне садржаје, дужине трајања пажње и укључености у активност, процену начина и интензитета реаговања на понуђене садржаје или стимулусе; процену спретности и самосталности приликом коришћења рачунара, његових компоненти (миш, тастатура, звучници) и повезаних уређаја компоненти (штампач, пројектор...), таблет-рачунара и интерактивног стола.

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Наставни предмет Техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења, у складу са могућностима ученика и његовим потребама.

Програм наставе и учења за седми разред оријентисан је на остваривање исхода.

Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет техника и технологија и прецизно су дефинисани у оквиру ИОП-а 2 за сваког ученика појединачно. Представљају опис интегрисаних знања и вештина ученика у пет наставних тема: животно и радно окружење, саобраћај, техничка и дигитална писменост, ресурси и производња и конструкторско моделовање.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Дефектолог континуирано прати рад сваког ученика кроз праћење ангажовања ученика на часу, његовог залагања, прихватања задатака, непрекидно проверавање његових усвојених знања; процену нивоа мотивације, нивоа самосталности, праћење дужине трајања пажње и укључености у активност, процену начина и интензитета реаговања на понуђене садржаје или стимулусе; процену спретности и визуо-спацијалних способности у оквиру реализације садржаја из области Конструкторско моделовање.

ХЕМИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења Хемије првенствено је оријентисан на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи хемију и прецизно су дефинисани за сваког ученика појединачно у оквиру његовог ИОП-а 2. Исходи представљају ученичка постигнућа и као такви су основна водиља дефектологу који креира наставу и учење. Програм наставе и учења хемије је тематски конципиран. За сваку област/тему предложени су садржаји, а ради лакшег планирања наставе предлаже се оријентациони број часова по темама. Наставни садржаји који се презентују ученицима морају бити што конкретнији, чулно доступни, како би се што јасније приближили ученицима. У реализацији наставе користити упрошћене демонстрационе огледе и огледе, реалне предмете, сликовни и мултимедијални материјал. Потребно је користити што више примера из свакодневног живота.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Свака активност је прилика за процену напредовања и давања повратне информације (формативно оцењивање). Питањима би требало подстицати ученике. На основу резултата праћења и вредновања треба планирати процес учења. Оцењивање (сумативно оцењивање) је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања циља, исхода и стандарда постигнућа. Ученик се оцењује на основу усмене провере знања и постигнућа, рада на прилагођеним наставним листићима, практичног рада, активности на часу, прихватања задатка, процене мотивисаности ученика за рад на часу, усмеравања погледа и пажње и процене дужине њиховог задржавања на презентоване садржаје. Важно је да активности ученика у процесу наставе и учења буду усаглашени са очекиваним исходима, прецизно дефинисаним за сваког ученика у ИОП-у 2, и да се од ученика не очекују знања и вештине које у настави нису имали прилике да развију.

Осим провере академских знања и постигнућа, код неких ученика значајније је проценити ниво функционисања и напредак у осталим областима, као што су самосталност и брига о себи, социјалне вештине, комуникацијске вештине...

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Настава се реализује у сали за физичко васпитање, спортским теренима око школе и спортском, дечјем игралишту у непосредној близини школе.

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног садржаја;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;

- функционална повезаност свих делова часа - унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка.

Избор дидактичких облика рада треба да буде у функцији рационалне организације часа, као и достизања постављених исхода.

Методе вежбања су прилагођене индивидуалним карактеристикама ученика. Дозирање вежбања је у складу са могућностима и тренутним расположењима ученика, као и време трајања вежбања.

- Ученике је неопходно поделити према способностима, самосталности. Поставити више радних места. Обезбедити целокупан простор за вежбање, без сувишних реквизита који ће одвлачити пажњу.
- Инсистирати на самосталности. Не спутавати активности које могу самостално да изведу јер је стицање искуства већ осиромашено и редуцирано хендикепом.
- Ако не ходају, ходање заменити другим облицима кретања (на коленима, глутеусима, ходањем на рукама, пузањем).
- Организовати вежбе у колицима и ван њих (разни облици кретања, бацања у даљ и циљ, хватања лопти различитог састава, облика и величине).
- Боја реквизита се прилагођава сензорним специфичностима сваког детета.
- Користити лопте различитих текстура за подстицање тактилитета.
- Теже лопте код неспретније деце због испадања и прераног одустајања.
- Мање и тврде лопте код спастичне деце због јаког стиска.
- Ако је дете у колицима способно да држи рекет за стони-тенис употребићемо лопту везану и обешену надхват дететовог замаха рекетом
- Редуковати све што може да омета чула и непотребно скреће пажњу (бука, непријатни мириси, светло, врућина).
- Обезбеди познато и сигурно окружење.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

Физичке способности у корелацији са биологијом због физиолошких процеса који се развијају у организму приликом развоја снаге, покретљивости, издржљивости, брзине и координације.

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине у корелацији са биологијом због физиолошких процеса који се развијају у организму приликом развоја снаге, покретљивости, издржљивости, брзине и координације.

Плес и ритмика у корелацији са музичком културом и географијом.

Физичка и здравствена култура у корелацији са биологијом и информатиком.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физичког и здравственог васпитања*, наставник подједнако, континуирано прати и вреднује активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;
- редовно присуствовање на часовима *физичког и здравственог васпитања* и обавезним физичким активностима;
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др.
- приказ једног од усвојених комплекса општеприпремних вежби (вежби обликовања),
- достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика, односно напредак у усавршавању технике из атлетике, спортске гимнастике, спортске игре, плеса и ритмике – према плану и програму за одређени разред. Нивои постигнућа се односе на одређене елементе из тема које су предвиђене за сваки разред посебно.

Наставник у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (прихвата задатке, користи реквизите, учествује у одржавању и распремању радног простора...);
- однос према себи (истрајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...);
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...).

- Уколико ученик нема развијене посебне способности приликом оцењивања се узима у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и степен ангажовања ученика у настави.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

У настави грађанског васпитања препоручује се примена разноврсних метода и облика рада. Активности и садржај наставе прилагођавају се специфичностима одељења и карактеристикама сваког ученика. Садржаји грађанског васпитања реализују се у складу са потребама и могућностима ученика

Активности реализовати: употребом мултимедијалног материјала, употребом наставних листића прилагођених за сваког ученика, употребом дидактичког материјала, употребом сликовног материјала, коришћењем филмова, интернета. Активности реализовати кроз игру, играње улога, симулирање ситуација, индивидуални рад, рад у пару, радионице, дискусију

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Грађанско васпитање се описно оцењује у складу са правилником о оцењивању. Приликом оцењивања неопходно је уважавање индивидуалних потреба и карактеристика сваког ученика.

ВЕРСКА НАСТАВА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

- Катихизација као литургијска делатност- заједничко је дело катихете (вероучитеља) и његових ученика.
- Катихета (вероучитељ) би требало стално да има науму да катихеза не постоји ради гомилања информација („знања о вери“), већ као настојање да се учење и искуство Цркве лично усвоје и спроведу у живот кроз слободно учешће у богослужбеном животу Цркве.
- На почетку сваке наставне теме ученике би требало упознати са циљевима и исходима наставе, садржајима по темама, начином остваривања програма рада, као и са начином вредновања њиховог рада Упознавање са садржајем програма и начином рада
- Прелиминарна систематизација Религија и култура старог света
- Човекова жеђ за Богом и вечним животом
- Митови и легенде Божије Откровење
- Свето Писмо (настанак, подела Шестоднев
- Стварање човека „по икони и подобију“
- Прародитељски грех
- Човек изван рајског врта (Каин и Авељ, Ноје, Вавилонска кула Аврам и Божији позив
- Исак и његови синови
- Праведни Јосиф

- Мојсије
- Пасха Добијање Божијих заповести на гори Синају
- Садржај Десет Божијих заповести
- Смисао Декалога као припреме за Хри Насељавање Обећане земље (Исус Навин, Самсон...)
- Цар Давид
- Соломон и јерусалимски храм
- Псалми Давидови
- Старозаветни пророци
- Месијанска нада ста

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Евалуација наставе

- Евалуацију наставе (процењивање успешности реализације наставе и остварености задатака и исхода наставе) дефектолог ће остварити на два начина:
- процењивањем реакције ученика или прикупљањем коментара ученика путем анкетних евалуационих листића;
- провером знања које ученици усвајају на часу и испитивањем ставова;

Оцењивање

Непосредно описно оцењивање ученика може се вршити кроз:

- усмено испитивање;
- писмено испитивање;
- посматрање понашања ученика;

Оквирни број часова по темама

- Увод – 1
- Религија и култура старог света – 3
- Откривење – Свет Библије – 4
- Стварање света и човека – 7
- Старозаветна историја спасења – 7
- Закон Божији – 4
- Месијанска нада – 8
- Евалуација – 1+1

Дидактичко методичка упутства за реализацију наставе

- Уводне часове требало би осмислити тако да допринесу међусобном упознавању ученика, упознавању ученика с циљевима, исходима, наставним садржајима, али и тако да дефектолог стекне почетни увид у то каквим предзнањима и ставовима из подручја Православног катихизиса, група располаже.
- Реализација програма требало би да се одвија у складу с принципима савремене активне наставе, која својом динамиком подстиче ученике на истраживачки и проблемски приступ садржајима тема.
- У току реализације стављати нагласак више на доживљајно и формативно, а мање на сазнајно и информативно. Квалитет наставе се постиже када се наставни садржаји реализују у

складу са савременим педагошким захтевима у погледу употребе разноврсних метода, облика рада и наставних средстава.

- Имајући у виду захтеве наставног програма и могућности транспонованја наставног садржаја у педагошко дидактичка решења, дефектолог би требало да води рачуна и о психолошким чиниоцима извођења наставе – узрасту ученика, нивоу психофизичког развоја, интересовањима, склоностима, способностима и мотивацији ученика.
- У остваривању савремене наставе наставе дефектолог је извор знања, креатор, организатор и координатор ученичких активности у наставном процесу.
- Настава је успешно реализована ако је ученик спреман да Цркву схвати као простор за остваривање своје личности кроз заједничарење са ближњима и
- Тројичним Богом који постаје извор и пуноћа његовог животног.

4.4 План наставе и учења за осми разред

Обавезни наставни предмети, изборни предмети и активности

Редни број	А.ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ОСМИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње
1.	Српски језик и књижевност	4	136
2.	Енглески језик	2	68
3.	Ликовна култура	1	34
4.	Музичка култура	1	34
5.	Историја	2	68
6.	Географија	2	68
7.	Физика	2	68
8.	Математика	4	136
9.	Биологија	2	68
10.	Хемија	2	68
11.	Техника и технологија	2	68
12.	Физичко и здравствено васпитање	3	102
13.	Информатика и рачунарство	1	34
УКУПНО : А		28	942

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни и изборни наставни предмети

Редни број	Б.ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	ОСМИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње
1.	Верска настава/Грађанско васпитање ²⁵	1	34
2.	Италијански језик ²⁶	2	68
УКУПНО: Б		3	102
УКУПНО: А+Б		31	1044

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују факултативни изборни наставни предмети

Редни број	Г. ОБЛИК ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА	ОСМИ РАЗРЕД	
		недељно	годишње
1.	Редовна настава	31	1044
2.	Допунска настава	1	34
3.	Слободне наставне активности	1	34

Остали облици образовно-васпитног рада

Редни број	Д. ОСТАЛИ ОБЛИЦИ ОБРАЗОВНО ВАСПИТНОГ РАДА	ОСМИ РАЗРЕД	
		НЕДЕЉНО	ГОДИШЊЕ
1.	Час одељенског старешине	1	34
2.	Ваннаставне активности	1	34
3.	Екскурзија	до 2 дана годишње	

Слободне наставне активности (СНА)

Редни број	В. СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ	ОСМИ РАЗРЕД	
		НЕДЕЉНО	ГОДИШЊЕ
1.	Моја животна средина	1	36
2.	Уметност	1	36
3.	Предузетништво	1	36
4.	Домаћинство	1	36
5.	Филозофија са децом	1	36
УКУПНО :		1	36
УКУПНО : А+Б+В		32	1128

Напомена: Настава се реализује по ИОП-у 2 поштујући специфичности појединца, а вреднује на основу евалуације ИОП-а.

ПРОГРАМ НАСТАВЕ ЗА 8. РАЗРЕД

НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ СРПСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења Српског језика и књижевности чине три предметне области: Књижевност, Језик и Језичка култура. Препоручена дистрибуција часова по предметним областима је следећа: Књижевност – 52 часа, Језик – 50 часова и Језичка култура – 34 часа. Укупан фонд часова, на годишњем нивоу, износи 136 часова. Све три области програма наставе и учења се прожимају и ниједна се не може изучавати изоловано и без садејства са другим областима.

Предвиђени часови у оквиру области Језичка култура у одређеном обиму изједначени су са часовима утврђивања садржаја из подобласти Књижевност, што доприноси преливању и функционалном повезивању наставног градива. У току планирања часова и препоручене поделе по областима треба имати у виду да је један час предвиђен за иницијално тестирање.

Програм наставе и учења Српског језика и књижевности заснован је на исходима, односно на процесу учења и ученичким постигнућима. Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности које ученик-ца гради, проширује и продубљује кроз све три предметне области овог предмета. На крају осмог разреда исходи досегнути у разредима од петог до осмог здружују се у стандарде, дефинисане у различитим областима предмета, на три нивоа ученичких постигнућа.

Планирање наставе и учења

Програм наставе и учења оријентисан на исходе наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника јесте да начине реализације подучавања и учења прилагоди потребама сваког одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и софтверска решења којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој годишњи/глобални план рада, из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику даљу операционализацију на нивоу конкретних наставних јединица. Током

планирања треба, такође, имати у виду да се неки исходи остварују брже и лакше, али је за већину исхода (посебно за предметну област Књижевност) потребно више времена, више различитих активности и рад на различитим текстовима. У фази планирања наставе и учења веома је важно имати у виду да је уџбеник наставно средство и да он не одређује садржаје предмета. Зато је потребно садржајима датим у уџбенику приступити селективно и у односу на предвиђене исходе које треба достићи.

Поред тога што ученик-цае треба да оспособи за коришћење уџбеника, као једног од извора знања, наставник ваља да их упуту у начине и облике употребе других извора сазнавања.

Остваривање наставе и учење

Наставник у току школске године, а у процесу израде школске документације (глобалних планова, оперативних планова ИОП-а 2, као и кроз припреме за часове) врши низ прилагођавања у складу са принципима реализације наставе по ИОП-у 2, општим карактеристикама сваког ученика и промене стања на терену у реалним наставним ситуацијама. Наставник у току реализације наставних активности/часова, такође прилагођава: садржаје, њихов обим и комплексност, методе, средства, простор, дужину трајања активности у оквиру часа, дневни ритам (у складу са распоредом часова), али узимајући у обзир специфична стања, опште психофизичко стање ученика-це, атмосферу у групи, па и временске прилике, информације које добија од родитеља/старатеља о понашању и општем стању ученика-це у породичном дому или другој врсти смештаја, у другом окружењу, ритам спавања, редовност исхране, пражњења црева и све друге факторе које на непосредан или посредан начин могу имати утицај на мотивацију ученика и све претпостављене елементе квалитетне реализације наставних, ваннаставних и слободних активности. Препоручује се да наставник у оквиру ИОП-а сваког ученика-це, наведене промене бележи у оквиру педагошког профила ученика-це и да води свеску у коју ће такве промене белжити²⁷.

Програми наставе и учења засновани су на општим циљевима и исходима образовања и васпитања и потребама, могућностима и индивидуалним карактеристикама ученика-ца осмог разреда. Усмерени су на процес и исходе учења, а не на саме садржаје који сада имају другачију функцију и значај, посебно имајући у виду индивидуалне карактеристике ученика. Садржаји, и њихово савладавање/усвајање, нису циљ сами по себи, већ су у функцији остваривања исхода који су дефинисани као функционално знање ученика, корисне вештине и развој општих и специфичних способности, тако да показују шта ће ученик-ца бити у стању да учини, предузме, изведе, обави захваљујући знањима, ставовима и вештинама које је градио и развијао током једне године учења наставног предмета српски језик и књижевност. Овако конципирани програми подразумевају да оствареност исхода води ка развијању компетенција, и то како општих и специфичних предметних, тако и кључних. Ово се постиже прилагођавањем садржаја, методологије, средстава, приказаних

²⁷ Овај облик документације који се у општој популацији назива педагошка свеска у условима образовања деце са сметњама у развоју и инвалидитетом има специфичну улогу да осим праћења напредовања ученика помогне у даљем планирању образовно-васпитно-превентивно-корективног-рехабилитационог рада са учеником-цом. Може се водити и у електронској форми као посебан документ, база, у зависности од дигиталних компетенција наставника. У складу са специфичностима образовно-васпитно-превентивно-корективног-рехабилитационог рада неопходно је континуирано инсистирати на прилагођавању електронског дневника код одговорних лица.

кроз садржај индивидуалних образовних програма (ИОП-а 2) у складу са потребама, карактеристикама и општим здравственим стањем сваког од ученика-ца.

Програми наставе и учења српског језика и књижевности у раду са ученицима-цама са сметњама у интелектуалном развоју као основним стањем и другим комбинованим/придруженим стањима и болестима има за циљ да подстиче, стимулише и развија комуникацију, језик и говор. При томе неопходно је да наставници у сваком тренутку узимају у обзир потребе уже (породица) и шире (школска средина, вршњачка група, социјална средина, лица која са ученик-цаом-цом долазе свакодневно или повремено у контакт, а имају или могу имати директан или индиректан утицај на развој подразумеваних способности и вештина из области комуникација, језик, говор), како би се ученик-ца развијајући своје компетенције кроз кораке предвиђене ИОП-ом и реализацију садржаја програма оспособила у највећој могућој мери, а у складу са индивидуалним карактеристикама, да успостави сврсисходан облик комуникације у својој социјалној мрежи, користећи максимално своје преостале потенцијале/снаге. У складу са наведеним, и прилагођавањима садржаја и измењеним исходима по којима ученици похађају наставу предмета српски језик и књижевност, реализаторима наставе предмета, дефектолозима препоручује се следеће:

Текстове из књижевности бира дефектолог у складу са индивидуалних карактеристика ученика свог одељења.

Текстови из Читанки за први циклус образовања и васпитања, као и из уџбеника за ученик-ца са сметњама у интелектуалном развоју за први и други циклус, дечјих часописа и других извора. Препоручује се коришћење електронских извора који су обимни и разнолики. Захтеви се конципирају тако да у складу са индивидуалним карактеристикама сваког ученика (дефинисане кораке и измењене исход у ИОП-у), дају максимално могућа постигнућа ученика и инвестирање у наредни период развоја.

Захтеви нису усмерени само на усвајање језичких правила и граматичке норме, већ и на разумевање њихове функције и правилну примену у усменом и писменом изражавању. У складу са индивидуалним карактеристикама ученика усмерени су и на развој комуникације, језика и говора као социјалне вештине. Када се у садржајима програма наводе садржаји које су ученици већ обрађивали у претходним разредима, подразумева се да се степен усвојености и способност примене раније обрађеног градива проверава, а понављање и увежбавање на новим примерима претходи обради нових садржаја, чиме се обезбеђује континуитет рада и систематичност у повезивању новог градива са постојећим знањима.

Побољшање квалитета аудитивне и визуелне рецепције и перцепције, пажње, памћења и мишљења као општих функција чији се развој, континуирано кроз садржаје свих предмета подстиче и коригује.

Грамматика: именице, једнина и множина именица, род именица, глаголи, личне заменице, прошло садашње и будуће време, реченични чланови – субјекат, предикат, објекат, основни и редни бројеви, описни придеви и компарација придева, присвојни придеви од личних имена. Наставник у складу са исходима ИОП-а бира од наведених оне садржаје који у датом тренутку прате индивидуалне карактеристике ученика тако да ученик-ца буде у стању да „изабрано“ савлада и на адекватан начин примењује. Обим усвојених садржаја није приоритет већ адекватна примена и функционалност у свакодневним животним активностима ученика.

Правопис: употреба великог слова на почетку реченице и код писања властитих именица, правилно писање придева у суперлативу, писање речце „не“ и речце „ли“, правилно писање глагола у футуру, итерпункција – тачка, упитник, узвичник, запета, две тачке. У случају да је ученика-ца због моторичких сметњи у немогућности да реализује активности класичног облика описмењавања, наставник бира средства и примењује методе, врши избор садржаја и прилагођава динамику реализације кроз низ активности/корака које ће за исход дати савладавање изабраних садржаја на начин који одговара индивидуалним карактеристикама ученика-це.

Говорне вежбе на једноставне теме; блиске ученик-цаовом искуству; писање краћих састава; састављање и записивање реченица од задатих речи; допуњавање реченица изостављеним речима или синтагмама; проналажење одговора на постављена питања у тексту; писање СМС порука; давање одговора на постављена питања; анализа иницијалног гласа и слова у речима, повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања слова ћирилице и латинице; увежбавање преписивања реченица на оба писма; писање једносложних и двосложних речи испод слика; графомоторне вежбе са различитим захтевима и различитог степена сложености; показивање појмова из различитих категорија блиских ученик-цаовом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са разлицитим захтевима.

Развој комуникације, говора и језика код ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом подразумева и активности које наставник мора спроводити као припрему за реализацију горе наведених садржаја. Препоручује се, уз сарадњу са логопедом, али и свим предметним наставницима (Тим за пружање подршке ученик-цау), примена вежби за развој поменутих способности, тренинг респирације, вежбе за све делове артикулаторног апарата (нпр. вежбе за контролу и покретљивост језика, усана...). Реализација свих предвиђених садржаја предмета српски језик и књижевност зависи од великог броја фактора који би требало да буду наведени у потребама за подршком за предмет у ИОП-у 2 за сваког ученика. Код невербалних ученика цео процес је још компликованији и захтева на првом месту активности за подизање нивоа комуникационих вештина. У овом случају сваки облик алтернативне и аугментативне комуникације у зависности од индивидуалних карактеристика ученика је препоручен.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученик-цаових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика опционо)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом. Потребно је, такође, водити рачуна о броју часова на којима ће се вршити провера знања како би се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, ("Сл. гласник РС", бр. 34/2019, 59/2020 и 81/2020) адекватно пратио напредак ученика (Уколико ученик-ца стиче образовање и васпитање по ИОП-у 2, оцењује се на основу ангажовања и степена остварености прилагођених циљева и исхода, који су дефинисани у персонализованом плану наставе и учења, уз

прилагођавање начина и поступка оцењивања. Ученик-цау који стиче образовање и васпитање по индивидуалном образовном плану, а не остварује планиране циљеве и исходе, ревидира се индивидуални образовни план.)

СТРАНИ ЈЕЗИК - Енглески језик

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Говорне вежбе: давање одговора на постављена питања; повезивање слике појма са адекватном речи; увежбавање писања; увежбавање преписивања.

Показивање појмова из различитих категорија блиских учениковом искуству на појединачним сликама и на сликама са више приказаних појмова, са различитим захтевима.

Препознавање и именовање појмова различитих категорија.

Кроз разноврсне примере и задатке, прилагођене наставне листиће израђене за сваког ученика понаособ, коришћењем радних свезака и уџбеника са нижих нивоа образовања и вапитања, расположивог дидактичког материјала (сетови картица за класификацију, низалице, лутке...).

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)...

Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ЛИКОВНА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

ОПШТИ ДЕО

Кључни појмови су међусобно чврсто повезани и чине конструкцију, основу за развијање програма. Централни појам је простор, јер се све што видимо и доживљавамо налази у простору. Из овог појма су изведени остали кључни појмови. Централни појам указује на то да програм није усмерен на ускостручне садржаје, већ на свет у коме ученик-ца живи и одраста и који треба свесно да опажа, доживљава и истражује из различитих углова. Кључни појмови који чине конструкцију програма надограђују се у сваком разреду другим појмовима према избору наставника-це, а у складу са

предзнањима и сазнајним способностима ученика-це. Ученици-це се развијају и уче кроз разноврсне активности и задатке који подстичу радозналост и задовољство у истраживању, експериментисању, размишљању, повезивању, изражавању, стварању, дружењу и сарадњи. Централни појам је простор, јер се све што видимо и доживљавамо налази у простору, а од великог је значаја за подизање степена самосталности, овладавање великим бројем животних вештина и припремом ученика за касније школовање. Савладавање ликовних задатака теба да усмерава ученика-цу на свет у коме живи и одраста и који треба свесно да опажа, доживљава и истражује из различитих углова користећи све своје потенцијале. Сви садржаји везани за визуелну уметност (укључујући и уметничка остварења из ближе и даље прошлости) у блиској су вези са савременим светом и ученици треба постепено, до краја школовања, да истражују и откривају те везе.

ПЛАНИРАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Називи, број и редослед наставних тема нису фиксни (прописани или препоручени) да би се омогућило планирање интегрисане и пројектне наставе. Наставник планира број и редослед наставних тема, као и број часова за реализацију сваке теме. У настави треба да доминирају ликовни задаци који циљају више исхода и међупредметних компетенција, развијају већи број вештина и способности. Годишњи фонд часова је 34. Поделу фонда часова по областима/темама кроз глобалне и оперативне планове обавља наставник-ца, а у складу са измењеним исходима из индивидуалних образовних планова ученика-ца. У току планирања часова и препоручене поделе по областима треба имати у виду да је један час предвиђен за иницијално тестирање.

Приликом планирања исхода узимати у обзир индивидуалне карактеристике ученика као у Индивидуалном образовном плану. Наћи заједнички именилац могућих постигнућа до краја године за све ученик-цае и навести оне који одговарају појединачно сваком од ученика. Ову процедуру олакшава подела исхода по нивоима. Редослед тема није обавезујући, а садржаји различитих тема могу да се повежу и другачије организују, прилагоде или прескоче ако је то у најбољем интересу ученика-це, стим што се замењују садржајима у фонду часова за реализацију који више одговарају индивидуалним карактеристикама сваког од ученика-ца. Наставник-ца планира наставне јединице на основу компетенција, циља наставе и учења, исхода и кључних појмова.

Приликом планирања наставних јединица наставник-ца не размишља о садржајима које ће обрадити, већ о задацима и активностима ученика-ца који омогућавају развијање компетенција. Наставник-ца прво бира исказ предметне компетенције.

Сваки ликовни задатак може лако да се разради тако да циља више исхода и компетенција. Важно је да се осмисле захтеви који подстичу развој ученика-ца. Уколико се ученику-ци зада ликовна тема, материјал и техника, поступак израде и ликовни проблем (на пример, примена неког принципа компоновања), то је превише ограничавајућих услова који приморавају ученика-цу да се фокусира на извођење рада, уместо на развијање идеја, а у складу са својим индивидуалним карактеристикама.

Исходе за крај разреда је могуће операционализовати и контекстуализовати (у складу са циљем наставне јединице/задатка, а у складу са индивидуалним карактеристикама ученика-ца као и саставом групе/одељења).

ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Композиција/Слободно компоновање

Циљ учења ове теме је да наставник укаже/пренесе ученицима-цама поруку, у складу са њиховим индивидуалним карактеристикама и кроз примену различитих метода приступа на то где се знања о елементима и принципима компоновања примењују у свакодневним животним активностима (ергономија простора, одржавање радног простора, организација средстава, учила и других објеката у учионици, породичном дому, бирање и компоновање/слагање одевних предмета (нпр. усклађивање боја, избор одговарајуће гардеробе у складу са приликом и годишњим добима...).

У зависности од индивидуалних карактеристика ученика-це, наставник ће кроз реализацију ликовних активности (теоретски: аудио-видео материјали, слике, фотографије, презентације...) упознати ученика-цу са слободним ликовним компоновањем и композицијама на задату тему. На очигледним примерима из свакодневног живота и уметности потребно је објаснити принципе: ритам, контраст, доминанту, градацију, равнотежу, јединство и хармонију, тако да ученик-ца буде у стању да перципира и примени исте у свом раду, а у складу са својим индивидуалним карактеристикама. Начин остваривања бира наставник. Ученици-це кроз свакодневне активности у наставним ситуацијама треба да усвајају вештине организације и одржавања радног простора (нпр. враћање на место коришћених материјала, дидактичких средстава и учила...), да кроз активност на часовима ликовне културе и других предмета кроз поступке илустровања или бојења задатих илустрација усвајају, увежбавају и адекватно примењују концепт пропорције у складу са индивидуалним карактеристикама.

Наставницима се препоручује да поред аудио-видео материјала користе и 3Д презентације када је то могуће и када то има смисла у зависности од перцептивних и интелектуалних капацитета појединог ученика-це и одељења/групе у целини.

Мотивација као значајан елемент ликовног изражавања ученика-це може се подизати различитим активностима у зависности од сензибилитета и индивидуалних карактеристика ученика-це (преосталих способности), али и кроз примену асистивне технологије, апликативних софтвера (виртуелне посете), кроз активности трансформације облика (у апликативном програму: morphing), превођење информација из једне форме у другу (на пример, превођење музичке композиције у ликовну), повезивање реалних облика и нереалних односа, креирање илузија...

Препоручује се, када је то изводљиво, у складу са структуром групе и темом, да се примењује заједнички рад ученика-ца на једном пројектном задатку.

Наслеђе

Циљ учења ове теме је развијање позитивног става ученика-ца према светској и националној културној баштини, развијање љубави према културној баштини, осећаја припадности свом народу.

Као полазна основа треба да послужи неки феномен, актуелна тема или догађај који је ученицима-цама близак и разумљив у складу са њиховим индивидуалним карактеристикама.

Наставник би требало да упозна ученике-це са споменицима културне баште српског народа који се на пример налазе на листи светске културне баштине, са старим занатима, ручним радовима, историјским материјалним изворима (корелација са градивом предмета историја и географија).

У зависности од структуре одљења и индивидуалних карактеристика ученика-це наставницима-цама се препоручује да користе све изворе информација који су им доступни у различитим облицима (аудио-видео, виртуелне посете, слике, фотографије, филмови, анимирани филмови, музички спотови: промотивни и туристички, рекламни спотови и друго). Ученици-це кроз практичне ликовне активности и примену различитих техника у складу са индивидуалним карактеристикама могу бити укључени у реализацију задатака традиционалних заната, веза, прављења мозаика, витража, грнчарије, реплика значајних грађевина...

Наставници-це кроз планирање теоретског дела предмета ликовна култура у садржаје могу уврстити и упознавање ученика-ца (приказ биографских филмова) о значајним уметницима-цама како из прошлости тако и савремених. Препоручују се и информативно упознавање ученика-ца са делима изабраних уметника-ца, а у складу са индивидуалним карактеристикама ученика-ца.

Комуникација/Визуелно споразумевање и метафорика

Циљ учења ове теме је декодирање сликовне поруке у најширем смислу. Слика као облик симболичке комуникације, лакше је разумљива од других облика комуникације и преноса информација и сведена је на конкретан ниво. Слика јасно и директно преноси поруку ако је ученик-ца у стању да перципира објекте на њој док однос објекта може пренети и сложенију информацију.

Ученици-це се од првог разреда сусрећу са сликовним материјалима кроз који стичу знања али и усвајају навике. Слика може и да подучава и да васпитава. Стога је ова област предмета ликовна култура од посебног значаја. Имајући у виду напредак технологије и примену њених различитих достигнућа у комуникацији/преношењу информација, али и чињеницу да су „савремене генерације“ (миленијалци), деца новог миленијума навикнута на многе од њих од најранијег узраста (паметни телефони, таблет, десктоп и лаптоп рачунари...) где је уобичајена пракса слања сликовних порука (емотикони и низ других по групама које покривају различите области свакодневног живота и комуникације и преноса информација из различитих области), визуелно споразумевање је лак и брз начин комуникације и преноса информација.

Наставник-ца у својим активностима реализације наставе ликовна култура, а у оквиру ове теме има задатак да покуша да повећа сврсисходност употребе свега наведеног у развоју комуникацијских способности својих ученика-ца и подигне им капацитет за тумачење сликовних порука. Ученици-це могу да учествују на пројекту израде стрипа, прављену сликовног распореда активности и часова, прича у сликама... Наставник-ца може пронаћи идеје за пројекат и мотивационе садржаје ако у интернет претраживач унесе: Interactive Art Installations, Nike Flyknit Collective installation, Jelly Swarm by Tangible Interaction, Scattered Crowd by William Forsythe, Patrick Nadeau Rainforest installation)...

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник-ца у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика-це. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- Однос према раду (припремљен-а је за час; одговорно користи материјал, прибор и алатке; одржава прибор и радни простор; потписује радове; чува радове у мапи, а у складу са индивидуалним карактеристикама ученика-це...).

- Однос према себи (истражује информације; поставља питања; предлаже; истрајан је у раду, труди се; преузима одговорност; поштује себе и своје радове; учи на грешкама; спреман-на је да испроба своје способности у новим активностима, а у складу са индивидуалним карактеристикама ученика-це...).
- Однос према другима (довршава рад у договореном року; поштује договорена правила понашања; спреман-на је да помогне и да сарађује; уважава туђу културу, радове, начин размишљања, доживљавања, опажања, изражавања, а у складу са индивидуалним карактеристикама ученика-це...). Сваки наставни час и свака активност ученика-це је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика-це и упућивање на даље активности.

И следећи елементи који се условно могу узимати у обзир, у зависности од индивидуалних карактеристика ученика-ца и њихових преосталих способности/снага:

- Разумевање (разуме задатак; разуме појмове; разуме процес; разуме концепт; разуме визуелне информације...);
- Повезивање (повезује и пореди познате и нове информације, људе, места, догађаје, феномене, идеје, дела...);
- Оригиналност (оригиналан-на је у односу на туђе радове; оригиналан-на је у односу на своје претходне радове и индивидуалне карактеристике...);
- Организација композиције (у складу са својом идејом примењује одговарајуће принципе компоновања, знања о простору, перспективи, пропорцијама, правцу, смеру...);
- Вербално изражавање (учтиво комуницира; аргументовано, кратко и јасно образлаже свој рад, идеју, доживљај, опажање, емоције...).
- Употреба техника и средстава (бира одговарајућу технику у односу на идеју; примењује одговарајући процес; бира одговарајући материјал/подлогу; истражује могућности технике и материјала; користи дигиталну технологију као помоћно средство у раду; обликује рад у одабраном апликативном програму...).

Елементи могу и другачије да се формулишу. Бирају се према типу ликовног задатка и циљевима задатка, индивидуалним карактеристикама ученика-ца, постављеним измењеним исходима у оквиру индивидуалног образовног плана.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика-ца на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових-циних активности током наставе (труд, залагање), непосредна комуникација између ученика-ца и наставника-це дефектолога, регистар за сваког ученика-цу (педагошка свеска и портфолио ученика-це)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

МУЗИЧКА КУЛТУРА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Звукови из свакодневног окружења:

- (грмљавина, киша, пљусак, жуборење реке, фијукање ветра, откуцаји сата, сипање воде у посуду, .)
- Тонове се уочавају и слушају на труби, фалути, саксофону, кларинету.

Музичко инструменталне композиције које се слушају су:

- „Дунавски валови“ (Ј.Ивановић); „Влтава“ (Б.Сметана); „Опера Аида“ (Ћ.Верди); „Чаробна фрула“ арија Краљица ноћи и папагена и Папагене (В.А.Моцарт); („Чешки плес у г-молу“ (Дворжак) „Yesterday“ (J.Lennon); „Влтава“ Б.Сметана)
- Музичко-инструменталне композиције као и звукове из свакодневног окружења ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења;
- Песме које се обрађују (певају по слуху или активно слушају) су:
- „Нек свуд љубав сја“ (песма из Белгије); „Кишобран за двоје“ (Јело Ђушић); „Новогодишња песма“; „Чамац на Тиси“ (староградска песма); „Чоколада“ (Идоли); „Музика на струју“ (Бајага);
- Песме ће бирати дефектолог у складу са структуром одељења;
- Дувачки инструменти на којима се производи звук су фрула, мелодика, деција флаута.
- Ударачки инструменти који се користе за праћење ритма композиције су бубањ, кахон и там-там.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ИСТОРИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм је конципиран тако да су уз дефинисане измењене исходе за крај разреда, а на основу индивидуалних образовних планова ученика-ца, и кључне појмове изабране у односу не на њихов историјски значај већ у складу са индивидуалним карактеристикама групе и „заједничким имениоцем“ (појмови које могу, у складу са својим индивидуалним карактеристикама усвојити сви ученици-це, који се користе као еталон за Основни ниво постигнућа) групе/одељења, за сваку од пет тематских целина или одабране (јер у ИОП-у не морају бити све прописане Правилником), а у складу са принципима реализације настав и учења по ИОП-у 2 и измењеним исходима, дати и садржаји.

Приступ настави заснован на процесу и исходима учења подразумева да ученици развијају не само основна знања, већ да их искористе у развоју вештина историјског мишљења и изградњи ставова и вредности. Програм наставе и учења, у том смислу, нуди садржински оквир, а наставник-ца има могућност да изабере и неке додатне садржаје уколико сматра да су примерени средини у којој ученици живе, или да одговарају њиховим интересовањима (програм се, на пример, може допунити и садржајима из прошлости завичаја, чиме се код ученика-ца постиже јаснија представа о историјској и културној баштини у њиховом крају – археолошка налазишта, музејске збирке). Сви садржаји су дефинисани тако да буду у функцији остваривања исхода предвиђених програмом, односно измењеним исходима предвиђених индивидуалним образовним плановима. Наставник-ца има значајан простор за избор и повезивање садржаја, метода наставе и учења и активности ученика-ца.

Важна карактеристика наставе и учења усмерених на остваривање исхода је та да су фокусирани на учење у школи. Ученик-ца треба да учи:

- смислено: повезивањем оног што учи са оним што зна и са ситуацијама из живота; повезивањем оног што учи са оним што је учио-ла из Историје и других предмета;
- проблемски: самосталним или вођеним (уз већу или мању помоћ) прикупљањем и анализирањем података и информација; постављањем релевантних питања себи и другима; развијањем плана решавања задатог проблема, а у складу са индивидуалним карактеристикама;
- дивергентно: предлагањем нових решења; смишљањем нових примера; повезивањем садржаја у нове целине, а у складу са индивидуалним карактеристикама;
- критички: поређењем важности појединих чињеница и података; смишљањем аргумената, а у складу са индивидуалним карактеристикама;
- кооперативно: кроз сарадњу са наставником и другим ученицима; кроз дискусију и размену мишљења; уважавајући аргументе саговорника, а у складу са индивидуалним карактеристикама.

Из предмета Историја ученици-це ће се информативно упознати са основним појмовима из овог предмета кроз употребу визуелних средстава: слика, мултимедијалних материјала и очигледних средстава.

След историјских догађаја одређене епохе наставник-ца може да представља на врременској ленти. Прављење паноа за одређену историјску епоху која ће се допуњавати како се уводе нови појмови

такође је могуће користити као очигледно средство. За сваки историјски период издвојити по неку значајну личност или више њих. Максимално користити већ постојеће аудио-видео материјале.

За савладавање и утврђивање градива из предмета Историја наставник ће користити све предности ИКТ.

Планирање наставе и учења

Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику-ци даје већу слободу у креирању и осмишљавању наставе и учења. Улога наставника-це је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика-ца; уџбенике и друге наставне материјале које ће користити; техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже; ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази.

Полазећи од датих исхода и садржаја, наставник најпре креира свој годишњи план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове. Од њега се очекује и да, у фази планирања и писања припреме за час, дефинише исходе за сваку наставну јединицу или по областима. При планирању треба имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за већину исхода потребно више времена и више различитих активности.

Наставник-ца за сваки час планира и припрема средства и начине провере остварености пројектованих исхода. У планирању и припремању наставе и учења, наставник-ца планира не само своје, већ и активности ученика-ца на часу. Поред уџбеника, као једног од извора знања, на наставнику-ци је да ученицима омогући увид и искуство коришћења и других извора сазнавања.

Садржаји предмета Историја се реализују кроз недељни фонд од два часа што у коначном збиру на годишњем нивоу даје 68 часова. Број часова за обраде новог градива, имајући у виду да је реализација одређеног дела садржаја информативног карактера (презентована кроз аудио-видео материјале, презентације, филмове, анимиране филмове...), не мора бити формално предвиђена трећином фонда. Број часова обраде новог градива може бити већи, а зависиће искључиво од избора наставника-це на основу структуре и потенцијала групе, али и индивидуалних карактеристика ученика-ца.

Избор тема из препоручених, такође се врши на основу састава групе и подложен је модификацији у склопу оперативних планова, а у складу са измењеним исходима у ИОП-има сваког ученика-це. Глобални планви не морају обухватати све области/теме, већ је могућ избор оних које одговарају структури и капацитетима групе – одељења. Препоручује се планирање више часова комбинованог типа, посебно када је индивидуална диманика напредовања ученика-ца неједнака.

Остваривање наставе и учења

Ученици-це прате материјале, које на основу њихових индивидуалних карактеристика одговарају њиховим тренутним могућностима, изабере наставник и реализује кроз активности планиране ИОП-ом за сваког ученика. У реализацији наставних садржаја, у случају да то техничке могућности дозвољавају, наставник може употребом асистивних технологија презентовати сваком (или неком) ученик-цау-ци различите видео-аудио материјале (прилагођавања у складу са ИОП-ом), поштовање принципа индивидуализације у наставном процесу.

Ученици-це у осми разред улазе са знањем о основним историјским појмовима, са одређеним животним искуствима и уобличеним ставовима и на томе треба пажљиво градити нова знања, вештине, ставове и вредности. Наставник-ца узима у обзир ниво постигнућа из претходног разреда (евалуациона документација ИОП-а).

Наставник-ца има слободу да сам одреди распоред и динамику активности за сваку тему, уважавајући циљ учења предмета и дефинисане измењене исходе. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање циља предмета. Између исхода постоји повезаност и остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи од исхода су процесни и представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода и обраде различитих садржаја.

Битно је искористити велике могућности које Историја као наративни предмет пружа у подстицању ученичке радозналости, која је у основи сваког сазнања. Наставни садржаји треба да буду представљени као „прича“ богата информацијама и детаљима (користити принцип огигледности и што више аудио-видео материјала), не зато да би оптеретили памћење ученика, већ да би им историјски догађаји, појаве и процеси били предочени јасно, детаљно, живо и динамично. Посебно место у настави историје имају питања, како она која поставља наставник-ца ученицима-цама, тако и она која долазе од ученика-ца, подстакнута оним што су чули у учioniци или што су сазнали ван ње користећи различите изворе информација, а у складу са својим индивидуалним карактеристикама и снагама.

Добро осмишљена питања, кроз реализацију активности/корака из ИОП-а, наставника-це имају подстицајну функцију за развој историјског мишљења и мишљења у сваком другом смислу, и „критичке свести“²⁸. У зависности од циља који наставник-ца жели да оствари, питања могу имати различите функције, као што су: фокусирање пажње и подизање квалитета тенецитета, на неки садржај или аспект, али и генерално за друге активности како у оквиру предмета Историја тако и у реализацији садржаја других предмета и других животних активности, подстицање поређења, трагање за појашњењем, подстицање радозналости, жеље за сазнањем. Поимање концепта времена за ученике са сметњама у развоју и инвалидитетом представља изазов и у тој области имају значајне потешкоће, неретко не успевају да га усвоје/савладају. Садржаји предмета Историја кроз примену адекватне методологије и средстава могу подићи капацитете ученика да „наслути“ или делимично усвоји концепт протока времена, разуме, у одређеној мери појмове: прошлост, садашњост, будућност, па чак и да делимично разуме неке каузалитете.

Да би схватио догађаје из прошлости, ученик-ца треба да их „оживи“ у свом уму, у чему велику помоћ може пружити употреба различитих историјских текстова, карата и других извора историјских података (документарни и играни видео и дигитални материјали, музејски експонати, илустрације), обилажење културно-историјских споменика и посете установама културе. Коришћење историјских карата изузетно је важно јер омогућава ученицима да на очигледан и сликовит начин доживе простор на коме се неки од догађаја одвијао, помажући им да кроз време прате промене на одређеном простору. Веома важан аспект наставе историје представља и рад на

²⁸ Узети са резервом у зависности од интелектуалних капацитета и других индивидуалних карактеристика ученика-ца.

историјским изворима. Када су садржаји програма за осми разред у питању, велики значај, поред писаних и визуелних, имају и усмени извори, односно сведочанства.

Треба искористити и утицај наставе Историје на развијање језичке и говорне културе (вештине беседништва), јер историјски садржаји богате и оплемењују језички фонд ученика. Дијалог, препричавање и одговарање на питања из одређене области као и у другим предметима овде служи проширивању активног и пасивног речника ученика-ца, усвајање говорно језичких вештина, правила ортоепије... Пожељно је избегавати фрагментарно и изоловано учење историјских чињеница када год је то могуће, јер оно има најкраће трајање у памћењу и најслабији трансфер у стицању других знања и вештина. У настави треба, кад год је то могуће, примењивати иновирани дидактичке методе и стратегије, при чему се истиче концепт мултиперспективности. Одређене теме, по могућности, треба реализовати са одговарајућим садржајима из сродних предмета, а посебну пажњу треба посветити оспособљавању ученика-ца за ефикасно коришћење информационо-комуникационих технологија у складу са индивидуалним карактеристикама ученика-ца (употреба интернета, прављење презентација, коришћење дигиталних аудио-визуелних материјала и израда реферата или просто праћење истих које припрема и реализује наставник-ца, гостујући предавач, библиотекар-ка).

У реализацији наставе користити лични животни контекст ученика, посебно када се обрађују актуелне теме или теме блиске прошлости којима су ученици-це сведочили. Такве теме су често саставни део породичне историје и личних наратива, што додатно увећава њихову актуелност. Описан начин остваривања наставе и учења у сваком елементу мора бири усклађен са измењеним исходима и специфичностима реализације наставе по ИОП-у 2. Све наведено је теоретски оквир који практично и суверено прилагођава наставник у оквиру групе/одељења, а у складу са индивидуалним карактеристикама ученика, специфичностима групе и индивидуалном динамиком усвајања предвиђеног градива по ИОП-у 2 за сваког ученика.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученика-цаових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

Праћење напредовања започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик-ца налази и у односу на шта ће се процењивати његов даљи рад. Свака активност је добра прилика за процену напредовања и давање повратне информације, а ученике-це треба мотивисати, оспособљавати и охрабривати да континуирано улажу напор и истрају у реализацији предвиђених корака/активности.

Сваки наставни час и свака активност ученика-ца су, у том смислу, прилика за регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења, учествовање у заједничким активностима/пројектима, свака сарадња на нивоу групе и шире у оквиру установе. У вредновању научног, користе се методе и инструменти које одговарају индивидуалним карактеристикама ученика. У формативном оцењивању се користе различити инструменти, а избор зависи од врсте активности која се вреднује. Вредновање активности, нарочито ако је тимски рад у питању, може се обавити са групом тако да се узима у обзир обим ангажовања/учешћа сваког члана имајући у виду индивидуалне карактеристике. Вршњачко оцењивање је опционо у складу са структуром групе.

ГЕОГРАФИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности.

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика). Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

Планирање наставе и учења

За реализацију наставе и учења предмета Географија Правилником је предвиђен фонд од два часа недешно што у коначном годишњем збиру подразумева 68 часова за обраду и друге типове часа које дефектолог има право да распореди у складу са структуром групе, индивидуалним карактеристикама ученика и измењеним исходима у оквиру индивидуалних образовних планова ученика.

Програм оријентисан на процес и исходе учења наставнику даје већу слободу у креирању и осмишљавању процеса наставе и учења. Улога наставника је да контекстуализује дати програм потребама конкретног одељења имајући у виду: састав одељења и карактеристике ученика, уџбенике и друге наставне материјале које ће користити, техничке услове, наставна средства и медије којима школа располаже, ресурсе, могућности, као и потребе локалне средине у којој се школа налази. Полазећи од датих исхода и препоручених садржаја, образовних стандарда за крај обавезног образовања, циљева и исхода образовања и васпитања, кључних компетенција за целоживотно учење, предметних и општих међупредметних компетенција, наставник најпре креира свој годишњи (глобални) план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове.

Наставник све наведено усклађује са измењеним исходима у оквиру индивидуалног образовног плана сваког ученика.

Наставник има слободу да сам одреди број часова за дате теме у годишњем плану. Предметни исходи су дефинисани на нивоу разреда у складу са ревидираном Блумовом таксономијом и

највећи број њих је на нивоу примене. Редослед исхода не исказује њихову важност јер су сви од значаја за постизање циља предмета. Од наставника се очекује да операционализује дате исходе у својим оперативним плановима за конкретну тему, а у складу са ИОП-ом појединачног ученика, тако да тема буде једна заокружена целина која укључује могућа међупредметна повезивања. У фази планирања и писања припреме за час наставник дефинише циљ и исходе часа.

Остваривање наставе и учења

Наставник на уводним часовима изабраних области/тема тежи да нађе заједнички именилац (у складу са преосталим способностима ученика који сачуњавају групу/одељење), како би мотивисао ученик-цае за активно учешће у реализацији садржаја одређене теме/области, а у складу са индивидуалним карактеристикама ученика.

Дати садржаји су препоручени и распоређени у шест тематских целина: Географски положај, границе и величина територије Србије; Физичко-географске одлике Србије; Друштвено-географске одлике Србије; Природна и културна баштина Србије; Географија завичаја; Срби у региону и дијаспори. Од ових тематских целина, а у складу са принципима реализације наставе и учења по ИОП-у 2, наставник реализује изабране теме/области (које је планирао глобалним и оперативним плановима) кроз оптималан број наставних часова обраде и других типова часа за сваку тему.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Оцењивање је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење и процењивање резултата постигнућа ученика, а у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Праћење и вредновање ученика започиње иницијалном проценом нивоа знања на коме се ученик-ца налази. Свака активност на часу служи за континуирану процену напредовања ученика. Неопходно је ученик-цае стално оспособљавати за процену сопственог напретка у остваривању исхода предмета.

Како ниједан од познатих начина вредновања није савршен, потребно је комбиновати различите начине оцењивања. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученик-цау дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење. Ако наставник са ученицима договори показатеље на основу којих сви могу да прате напредак у учењу, ученици се уче да размишљају о квалитету свог рада и о томе шта треба да предузму да би свој рад унапредили. Оцењивање на тај начин постаје мотивациони фактор за ученик-цае. На основу резултата праћења и вредновања, заједно са ученицима треба планирати процес учења и бирати погодне стратегије учења.

На почетку школске године наставници географије треба да направе план временске динамике и садржаја оцењивања знања и умења (процењивања постигнућа) ученика водећи рачуна о адекватној заступљености сумативног и формативног оцењивања. Будући да се у новим програмима наставе и учења инсистира на функционалним знањима, развоју међупредметних компетенција и пројектној настави, важно је да наставници на почетку школске године добро осмисле и са ученицима договоре како ће се обављати формативно оцењивање. У том смислу препоручује се наставницима да на нивоу стручних већа договоре критеријуме и елементе формативног оцењивања (активност на часу, допринос групном раду, израда домаћих задатака, кратки тестови, познавање географске карте...).

Рад сваког наставника састоји се од планирања, остваривања и праћења и вредновања. Важно је да наставник континуирано спроводи евалуацију и самоевалуацију процеса наставе и учења.

Сваки наставни час и свака активност ученика је прилика за формативно оцењивање, односно регистровање напретка ученика и упућивање на даље активности. Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученик-цаових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика). Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења. Да би вредновање било објективно, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања, дефинисаних Правилником.

Дефектолог је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз праћење ангажовања ученика на часу, његовог залагања, прихватања задатака, непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, лабораторијских вежби, и пројеката.

ФИЗИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Ученици осмог разреда треба да наставе са учењем основних појмова и закона физике. Програмски садржаји осмог разреда доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

- Поступност (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона;
- Очигледност при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину наведено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и видео симулације);
- Повезаност наставних садржаја са појавама у свакодневном животу.
- Програмски садржаји на основу исхода се могу реализовати:
- излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
- лабораторијским вежбама;
- систематским праћењем рада сваког ученика (педагошка свеска, активности у ес дневнику, портфолио, други облици...).

Полазна опредељења при дефинисању исхода и конципирању програма физике треба да буду измењени образовни стандарди за крај обавезног образовања уз узимање у обзир индивидуалних карактеристика сваког ученика.

Исходи представљају опис интегрисаних знања, вештина и ставова које ученик-ца стиче у процесу остваривања наставе у седам области предмета: Осцилаторно и таласно кретање, Светлосне појаве, Електрично поље, Електрична струја, Магнетно поље, Елементи атомске и нуклеарне физике и Физика и савремени свет.

Обнављање дела градива из седмог разреда, које се односи на Закон одржања механичке енергије, треба да послужи као увод и обезбеди континуитет у складу са тада предвиђеним измењеним исходима датим у индивидуалном образовном плану сваког ученика.

Ученици осмог разреда треба да наставе са учењем основних појмова и закона физике на основу којих ће разумети појаве у природи и значај физике у образовању и свакодневном животу, а у складу са својим индивидуалним карактеристикама.

Очигледност у настави доминантан је принцип свих предмета, а посебно из групе природних наука, где је кроз огледе и практично могуће показати одређене законитости које владају у области којом се предмети баве. Посматрањем природних појава које су дефинисане физичким појмовима ученицима-цама се кроз сензорне канале омогућава да разумеју природне физичке појаве и процесе у складу са својим индивидуалним карактеристикама.

Из физике као научне дисциплине одабрани су они садржаји које на одређеном нивоу, у складу са образовним стандардима и исходима, могу да усвоје сви ученици осмог разреда, а у складу са својим индивидуалним карактеристикама. Сва додатна прилагођавања односе се на ИОП ученика-ца и у њему су представљени у форми које Правилник о пружању додатне подршке ученицима предвиђа. Неопходно је да се поред понуђених измењених исхода увек трага за новим, прикладнијим, функционалнијим, животнијим, реалнијим формулацијама исхода у оквиру ИОП-а 2 за сваког ученика-цу, чиме се конкретизује и оживљава свака реална наставна активност.

Планирање наставе и учења

При планирању наставног процеса наставник, циља предмета, исхода и образовних стандарда, самостално планира број и редослед часова обраде и осталих типова часова, као и методе и облике рада са ученицима. Предвиђеним фондом од 68 часова за овај предмет наставник суверено располаже у зависности од постављених циљева, исхода у ИОП-има ученика-ца и у складу са свакодневним наставним ситуацијама, динамиком напретка ученика и евалуацијама тог напретка кроз евалуацију ИОП-а 2. Редослед проучавања појединих тема није потпуно обавезујући. Наставник-ца може у одређеној мери (водећи рачуна да се не наруши логичан след учења физике) прерасподелити садржаје према својој процени. Такође наставни-ца има слободу да у најбољем интересу ученика-це, а у складу са измењеним исходима планира наставу тако да оптерећење ученика-це количином и сложености појмова буде директно пропорционално снагама ученика, интересовању за предмет, мотивацији, али и реалној примени стечених знања и вештина у подизању квалитета живота ученика. Знање не треба стицати ради знања већ је циљ његова адекватна примена, а у складу са индивидуалним карактеристикама ученика-це.

Улога наставника је да при планирању наставе води рачуна о саставу одељења и резултатима иницијалног теста, степену опремљености школе за изођење наставе физике у посебним условима, степену опремљености школе (ИТ опрема, библиотека,...), уџбенику и другим наставним материјалима које ће користити.

Полазећи од датих исхода и садржаја наставник-ца најпре креира свој годишњи глобални план рада из кога ће касније развијати своје оперативне планове, а у складу са ИОП-има за ученике-це свог одељења. Измењени исходи дефинисани по областима олакшавају наставнику-ци даљу операционализацију истих на ниво конкретне наставне јединице. Од њега/ње се очекује да за сваку наставну јединицу, у фази планирања и писања припреме за час, у односу на одабрани исход, дефинише исходе специфичне за дату наставну јединицу или то чини у складу са облашћу (целином) коју је дефинисао измењеним исходима у оквиру ИОП-а 2.

При планирању треба, такође, имати у виду да се исходи разликују, да се неки лакше и брже могу остварити, али је за остале исходе потребно више времена и више различитих активности, као што се мора имати у виду и да је за сваког ученика-цу број активности и њиховог понављања специфичан.

Увођење једноставних експеримената за демонстрирање физичких појава има за циљ развијање радозналости и интересовања за физику, али и друге природне науке. Подстиче развој чула, подизање квалитета рецептивних, перцептивних и когнитивних способности, мануелних вештина, развој комуникације, говора и језика. Једноставне експерименте могу да изводе и сами ученици-це на часу или да их понове код куће уз различит интензитет подршке одраслих, кроз истраживачки приступ при решавању проблема, користећи различите предмете и материјале из свакодневног живота. Одређени садржаји и тематске целине се могу реализовати и преко пројектне наставе, али и кроз друге активности у оквиру других предмета и слободних наставних активности, свакодневних животних активности у установи и у другим прикладним ситуацијама, а у складу са специфичним дневним режимом рада установе и радом у посебним условима.

Остваривање наставе и учења

Програмски садржаји осмог разреда доследно су приказани у форми која задовољава основне методске захтеве наставе физике:

- *Поступност* (од једноставног ка сложеном) при упознавању нових појмова и формулисању закона.
- *Очигледност* при излагању наставних садржаја (уз сваку тематску целину наведено је више демонстрационих огледа, а у недостатку наставних средстава могуће је користити и видео симулације).
- *Повезаност наставних садржаја* са појавама у свакодневном животу, начине примене и значај.

Програмски садржаји на основу исхода се могу реализовати:

- излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе;
- решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем - ситуација;

- лабораторијским вежбама;
- домаћим задацима;
- коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (пројекти, истраживачки задаци, вршњачко учење, допунска настава, додатни рад, игровне активности...);
- систематским праћењем рада сваког ученика.

Да би се циљеви и исходи наставе и учења физике остварили у целини, неопходно је да ученици-це у складу са индивидуалним карактеристикама и планираним активностиима у оквиру ИОП-а активно учествују у свим облицима наставног процеса. Имајући у виду да сваки од наведених облика наставе има своје специфичности у процесу остваривања, то су и методска упутства прилагођена овим специфичностима.

Методска упутства за излагање садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе

Како уз сваку тематску целину иду демонстрациони огледи, ученици-це ће, индивидуално или кроз „размену“ у групи/одељењу, најпре „предвиђати“ исход демонстрације, а потом пратити и објашњавати ток посматране појаве (примењивати технику вођеног дијалога, са појашњењима, навођењем очигледних примера...). На наставнику-ци је да наведе ученика-цу да својим речима или кроз активност у складу са индивидуалним карактеристикама, на основу „сопственог расуђивања“, опише појаву коју посматра или на други себи својствен/реално могућ начин да повратну информацију о степену разумевања посматране појаве. После тога наставник-ца, користећи прецизни језик физике или сликовни, видео или други одговарајући материјал, дефинише нове појмове (величине) и речима формулише законе (опционо у складу са снагама ученика). Када се прође кроз све етапе у излагању садржаја теме (оглед, учеников-цин опис појаве, дефинисање појмова (опционо, ако има сврху, а у односу на капацитет, снагу ученика-це) и формулисање закона (опционо ако има сврху)), прелази се, ако је могуће, на презентовање закона у математичкој форми.

Методска упутства за решавање квалитативних и квантитативних проблема као и проблем – ситуација

Када је реч о квалитативним задацима, посебно важно место имају концептуални задаци (Paul G. Hewitt, Концептуална физика: нови увод у вашу околину, 1971; Приручник концептуалних задатака) којима се испитује у којој мери су ученици-це развили научне појмове изучаваних природних појава и процеса (физика без рачунања али не и без математике). Применом концептуалних задатака вишеструког избора са квалитетно одабраним дистракторима може се пратити присуство ученичких алтернативних концепција у различитим фазама учења и у складу са утврђеним стањем планирати активности ученика-ца и наставника-це усмерене на развијање научне писмености.

У циљу саопштавања правовремене повратне информације приликом израде квалитативних задатака, пре свега концептуалних задатака вишеструког избора, или једноставних рачунских задатака, пожељно је применити неко од ИКТ решења које доприноси брзој и једноставној размени информација о постигнућу како појединачног ученика-це тако и целог одељења, на пример респондере или Socrative платформу.

Методска упутства за извођење лабораторијских вежби

Лабораторијске вежбе чине саставни део редовне наставе и организују се на следећи начин:

У уводном делу часа наставник-ца:

- обнавља делове градива који су обрађени на часовима предавања, а односе се на дату вежбу (дефиниција величине која се одређује и метод који се користи да би се величина одредила),
- обраћа пажњу на чињеницу да свако мерење прати одговарајућа грешка и указује на њене могуће изворе,
- упознаје ученике-це с мерним инструментима и обучава их да пажљиво рукују лабораторијским инвентаром,
- указује ученицима-цама на мере предострожности, којих се морају придржавати ради сопствене сигурности.

Док ученици-це врше мерења, наставник-ца активно прати њихов рад, дискретно их надгледа и, кад затреба, објашњава им и помаже. Вођењем сваке активности кроз низ предвиђених корака водити рачуна о индивидуалним карактеристикама ученика, прилагођавати огледне активности њиховом тренутном капацитету за разумевање представљеног и применити принцип очигледности.

Методска упутства за друге облике рада

Различити типови домаћих задатака (класични – квалитативни и квантитативни задаци, практични, истраживачки, уз употребу ИКТ-а) доприносе бољем разумевању садржаја теме, остваривању исхода и развијању предметних и међупредметних компетенција.

При одабиру домаћих задатака наставник-ца треба да води рачуна о нивоу сложености задатака и усклађује их са предвиђеним исходима у ИОП-има ученика-ца, али и о њиховој мотивационој функцији. Коректност урађеног задатог домаћег задатка треба да буде проверена на наредном часу.

Пројектна настава, као један од облика рада, обухвата припрему, израду пројекта, презентацију и „дискусију“ (вођени дијалог).

Резултат оваквог начина рада је активно стицање знања о физичким појавама кроз истраживање, лични ангажман ученика у складу са индивидуалним карактеристикама.

Праћење рада ученика

Наставник-ца је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз контролу његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе. Такође је у обавези да уредно води евиденцију о раду и напредовању сваког ученика-це. Оцењивање ученика само на основу резултата које је он постигао при реализацији само једног облика наставе није добро. Неопходно је да наставник-ца од ученика-це не тражи само формално знање већ да га подстиче на практичну примену стечених знања у свакодневним животним активностима када је то могуће у зависности од области/теме која се обрађује у одређеном временском периоду. Ученик-ца се кроз усмене одговоре, ако је то реално могуће, навикава да користи прецизну терминологију и развија способност да своје мисли

јасно и течно формулише, развој говорно-језичко-комуникацијских способности један је од циљева свих предмета наставе и учења у посебним условима и неопходно их је поддржати директно или посредно када год је то могуће.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења, а у складу са измењеним исходима. Да би вредновање било објективно, потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања, дефинисаних Правилником.

Дефектолог је дужан да континуирано прати рад сваког ученика кроз праћење ангажовања ученика на часу, његовог залагања, прихватања задатака, непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, лабораторијских вежби, и пројеката.

У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се остварени ниво постигнућа и напредовање током процеса учења, ангажованост, мотивисаност, проактивност ученика-це, а у складу са индивидуалним карактеристикама.

Да би вредновање било објективно потребно је да буде усклађено са принципима оцењивања и Правилником о оцењивању реализације наставе у посебним условима ученика-ца који-е прате наставу по ИОП-у 2.

На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања и потенцијала ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода. Степен остварености прилагођених исхода прати се и кроз документацију евалуације ИОП-а 2.

Начини прилагођавања програма наставе и учења ученицима којима је потребна додатна образовна подршка

У складу са утврђеним потребама извршити индивидуализацију наставе и обезбедити додатну образовну подршку:

- просторно, садржајно и методичко прилагођавање наставног програма (нпр. распоред седења, избор градива и прилагођавање задатака, начина и врста оцењивања...);
- коришћење вршњачке подршке и помоћи у остваривању прилагођених исхода и развијању компетенција;
- размена искустава и сарадња са члановима одговарајућих стручних већа и тимова у школи.

МАТЕМАТИКА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Радни листићи са задацима из дефинисаних наставних области, показивање модела геометријских тела и предмета облика лопте, призме, пирамиде, ваљка, рад на таблету, цртање слободном руком, по моделу и помоћу моделу, приказ наставних садржаја преко пројектора.

При избору садржаја и писању исхода за предмет математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резонување и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања.

Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком.

Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.

Планирање наставе и учења

Предлог за реализацију програма

Ради лакшег планирања наставе даје се оријентациони предлог броја часова по темама (укупан број часова за тему, број часова за обраду новог градива + број часова за утврђивање и систематизацију градива). Приликом израде оперативних планова наставник распоређује укупан број часова предвиђен за поједине теме по типовима часова (обрада новог градива, утврђивање и увежбавање, понављање, проверавање и систематизација знања), водећи рачуна о циљу предмета и исходима.

- Сличност (16; 6 + 10)
- Тачка, права и раван (12; 6 + 6)
- Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом (18; 6 + 12)
- Призма (14; 6 + 8)
- Пирамида (16; 6 + 10)
- Линеарна функција (12; 5 + 7)
- Системи линеарних једначина с две непознате (15; 6 + 9)
- Ваљак, купа и лопта (16; 6 + 10)
- Пројектни задатак (5)

Предложени редослед реализације тема није обавезан, већ само представља један од могућих модела.

Напомена: За обнављање градива, иницијални тест и анализу резултата иницијалног теста, планирана су 4 часа, а за реализацију 4 писмена задатака (у трајању од по једног часа), са исправкама, планирано је 8 часова.

Програм усмерава наставника да наставни процес конципира у складу са дефинисаним исходима, односно да планира како да ученици остваре исходе, и да изабере одговарајуће методе, активности и технике за рад са ученицима. Дефинисани исходи показују наставнику и која су то специфична знања и вештине која су ученик-цау потребна за даље учење и свакодневни живот.

Приликом планирања часа, исходе предвиђене програмом треба разложити на мање и на основу њих планирати активности за конкретан час. Треба имати у виду да се исходи у програму разликују, да се неки могу лакше и брже остварити, док је за одређене исходе потребно више времена, активности и рада на различитим садржајима.

Исходе треба посматрати као циљеве којима се тежи током једне школске године. Наставу у том смислу треба усмерити на развијање компетенција, и не треба је усмерити само на остваривање појединачних исхода.

При обради нових садржаја треба се ослањати на постојеће искуство и знање ученика, и настојати, где год је то могуће, да ученици самостално откривају математичке правилности и изводе закључке. Основна улога наставника је да буде организатор наставног процеса, да подстиче и усмерава активност ученика. Ученик-цае треба упућивати да користе уџбеник и друге изворе знања, како би усвојена знања била трајнија и шира, а ученици оспособљени за примену у решавању разноврсних задатака.

На часовима треба комбиновати различите методе и облике рада, што доприноси већој рационализацији наставног процеса, подстиче интелектуалну активност ученика и наставу чини интересантнијом и ефикаснијом. Избор метода и облика рада зависи од наставних садржаја које треба реализовати на часу и предвиђених исхода, али и од специфичности одређеног одељења и индивидуалних карактеристика ученика.

Остваривање наставе и учења

Сличност

Користећи географске карте разних размера (стоне, зидне ...) поновити размеру дужи и израчунавања растојања на основу дате размере и измереног растојања на карти. Извршити уопштавање појма размере и на конкретним примерима показати како се израчунава четврта пропорционала (ако су три дужи дате нумерички). Поставити питање како проблем решити конструктивно (ако нису дате нумерички подаци), тј. ако се знају три дужи, како одредити четврту геометријску пропорционалу. На примерима објаснити и појам самерљивих дужи (основица и средња линија троугла, растојање од тежишта до темена и тежишна дуж ...) и несамерљивих дужи (страница и дијагонала квадрата).

Талесова теорема се на овом нивоу не може коректно доказати, али се ученици могу избором погодног упрошћеног модела и поступним, правилним закључивањем навести да исправно

формулишу исказ Талесове теореме. Обрат Талесове теореме се може (али и не мора) доказати. Увежбавања везана за примену Талесове (и обратне) теореме организовати поступно тако да се и нумерички и конструктивно размотре могући случајеви примене. Посебну пажњу посветити конструктивној подели дужи на једнаке делове. Сличност фигура показати на разним примерима из свакодневног живота. Дефиницију сличности троуглова и појам коефицијента сличности увести природно, разматрањем разних ситуација (када је реч о сличним троугловима и онима који то нису). За извођење тврђења о пропорционалности страница сличних троуглова (и обратне теореме), као и за формулацију ставова сличности искористити Талесову теорему. Увежбавања везана за сличност троуглова реализовати на примерима одређивања страница и углова сличних троуглова.

Примену сличности троуглова реализовати на примерима из историје математике (легенда о томе ако је Талес измерио висину Кеопсове пирамиде), практичним примерима примене (мерење широке реке без преласка на другу обалу, мерење висине брда ...) и примени сличности на правоугли троугао (доказ Питагорине теореме, релација између висине правоуглог троугла и одсечака на хипотенузи ...).

Тачка, права и раван

Обраду међусобних односа тачака, правих и равни у простору засновати на посматрању и анализи објеката у окружењу, користећи математичку терминологију и одговарајуће ознаке. Посебну пажњу треба посветити односима паралелно и нормално (између две праве, између праве и равни, односно између две равни). Однос између праве и равни повезати са одговарајућим односом између праве и њене ортогоналне пројекције на раван. Угао између праве и равни (када оне нису нормалне или паралелне) увести као угао између праве и њене ортогоналне пројекције на ту раван. Обновити Питагорину теорему и илустровати њену примену примерима и задацима у вези са ортогоналним пројектовањем дужи на раван. Полиедар увести као део простора ограничен многоугловима. Користећи основне примере полиедара (посебно оне који одговарају познатим реалним објектима) анализирати облик и број страна полиедара. Обновити својства коцке и квадра и кроз разноврсне примере и задатке повезати их са осталим садржајима ове наставне теме.

Предвиђене садржаје треба да прате задаци којима се подстиче оријентација у простору, просторна визуелизација, мисаоно сагледавање простора и сл. Будући да развоју ових способности значајно доприноси вештина представљања просторних односа сликама у равни, неопходно је код ученика подстицати вештину цртања (слободном руком и геометријским прибором) просторних фигура. Веома је важно да ученици коректно употребљавају пуне и испрекидане линије за приказивање видљивих и невидљивих ивица просторне фигуре у односу на изабрани правац посматрања, као и да уочавају елементе (пре свега праве углове) просторне фигуре који нису веродостојно приказани на равnoj слици.

Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом

Ученици су се, у претходним разредима, упознали са решавањем једноставних линеарних једначина и неједначина. На самом почетку, једначине и неједначине су решавали користећи везе међу операцијама (уочавањем непознатог сабирка, чиниоца, умањеника, умањеоца, дељеника или делиоца), а касније користећи методу теразија. Ова претходна знања представљају темељ за коришћење еквивалентних трансформација при решавању једначина и неједначина.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Формативно вредновање подразумева процену ангажовања ученика-це на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима. Формативно мерење подразумева прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученикових-циних активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика).

БИОЛОГИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Садржаји програма наставе биологије који обухватају екологију и заштиту животне средине логички су распоређени у пет тематских целина. Користиће се сликовни и мултимедијални материјал, таблет, пројектор, прилагођени наставни листићи са набројаним наставним садржајима.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Процена ангажовања ученика на часу, знања, вештина, ставова и понашања, прихватања задатака и истрајавања на задацима, прикупљање података о ученичким постигнућима, при чему се најчешће примењују следеће технике: реализација практичних задатака, посматрање и бележење ученик-цаових активности током наставе, непосредна комуникација између ученика и дефектолога, регистар за сваког ученика (педагошка свеска и портфолио ученика)... Резултати формативног вредновања на крају наставног циклуса треба да буду исказани и бројчаном оценом.

ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења информатике и рачунарства, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по спиралном моделу и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су јасни и прецизни искази о томе шта ученик-ца зна да уради и вредносно процени по завршетку процеса учења. Исходи су дефинисани ИОП-ом 2 за сваког ученика посебно. Наставни програм предмета информатика и рачунарство се састоји из три тематске целине: Информационо-комуникационе технологије (скр. ИКТ), Дигитална писменост и Рачунарство.

Да би сви ученици остварили предвиђене исходе, потребно је да наставник упозна специфичности начина учења својих ученика и према њима планира и прилагођава наставне активности. Наставник треба да осмисли активности тако да укључују практичан рад уз примену ИКТ-а, повезивање различитих садржаја из других тема унутар самог предмета, као и са другим предметима. Пожељно је да планиране активности ученика на часу прати сажето и јасно упутство за реализацију задатка, уз евентуалну претходну демонстрацију поступка од стране наставника. Оставити простор за ученичку иницијативу и креативност – кроз дискусију са ученицима одабирати адекватне алате, концепте и стратегије за реализацију одређених активности. У току реализације планираних активности радити на успостављању и неговању навика и понашања као што су поступност,

аналитичност, истрајност, самосталност у раду, али и спремност на сарадњу и одговоран приступ тимском раду, у складу са индивидуалним могућностима ученика са сметњама у развоју.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

У процесу вредновања потребно је континуирано пратити рад ученика. У настави оријентисаној на достизање исхода вреднују се и процес и продукти учења. Вредновање би требало усмерити ка праћењу и вредновању практичних радова и вештина ученика, у складу са постављеним исходима у индивидуалном образовном плану.

ХЕМИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења Хемије првенствено је оријентисан на процес учења и остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи хемију и прецизно су дефинисани за сваког ученика појединачно у оквиру његовог ИОП-а 2. Исходи представљају ученичка постигнућа и као такви су основна водила дефектологу који креира наставу и учење.

Програм наставе и учења хемије је тематски конципиран. За сваку област/тему предложени су садржаји, а ради лакшег планирања наставе предлаже се оријентациони број часова по темама. Наставни садржаји који се презентују ученицима морају бити што конкретнији, чулно доступни, како би се што јасније приближили ученицима. У реализацији наставе користити упрошћене демонстрационе огледе и експерименте, реалне предмете, сликовни и мултимедијални материјал.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Свака активност је прилика за процену напредовања и давања повратне информације (формативно оцењивање). На основу резултата праћења и вредновања треба планирати процес учења. Оцењивање (сумативно оцењивање) је саставни део процеса наставе и учења којим се обезбеђује стално праћење остваривања циља, исхода и стандарда постигнућа. Ученик се оцењује на основу усмене провере знања и постигнућа, рада на прилагођеним наставним листићима, практичног рада, активности на часу, прихватања задатка, процене мотивисаности ученика за рад на часу, усмеравања погледа и пажње и процене дужине њиховог задржавања на презентоване садржаје. Важно је да активности ученика у процесу наставе и учења буду усаглашени са очекиваним исходима, прецизно дефинисаним за сваког ученика у ИОП-у 2, и да се од ученика не очекују знања и вештине које у настави нису имали прилике да развију.

Начин провере остварености исхода: Посматрањем ученика у конкретној ситуацији на часу; проценом нивоа мотивисаности, заинтересованости и дужине трајања пажње; усменом провером знања из дате области; провером тачности датих одговора на постављена питања из прилагођених наставних листова.

Дефектолог континуирано прати и вреднује, осим постигнућа ученика, и процес наставе и учења, као и себе и сопствени рад. Преиспитивање наставе према резултатима које постижу ученици је важна активност дефектолога и подразумева промену у методама наставе и учења, активностима

и задацима ученика, изворима за учење, наставним средствима, тако да се ученицима обезбеди напредовање ка бољим постигнућима.

ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Наставни предмет Техника и технологија намењен је развоју основних техничких компетенција ученика ради његовог оспособљавања за живот и рад у свету који се технички и технолошки брзо мења, у складу са могућностима ученика и његовим потребама. Програм наставе и учења за осми разред оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу знања која су стекли учећи предмет техника и технологија и прецизно су дефинисани у оквиру ИОП-а 2 за сваког ученика појединачно. Представљају опис интегрисаних знања и вештина ученика у пет наставних тема: животно и радно окружење, саобраћај, техничка и дигитална писменост, ресурси и производња и конструкторско моделовање.

Планирање наставе и учења

Остваривање наставе и учења

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник-дефектолог континуирано прати рад сваког ученика кроз праћење ангажовања ученика на часу, његовог залагања, прихватања задатака, непрекидно проверавање његових усвојених знања; процену нивоа мотивације, нивоа самосталности, праћење дужине трајања пажње и укључености у активност, процену начина и интензитета реаговања на понуђене садржаје или стимулусе; процену спретности и визуо-спацијалних способности у оквиру реализације садржаја из области Конструкторско моделовање.

ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Настава се реализује у сали за физичко васпитање, спортским теренима око школе и спортском, дечјем игралишту у непосредној близини школе.

Основне карактеристике часова:

- јасноћа наставног садржаја;
- оптимално коришћење расположивог простора, справа и реквизита;
- избор рационалних облика и метода рада;
- избор вежби оптималне образовне вредности;
- функционална повезаност свих делова часа - унутар једног и више узастопних часова једне наставне теме.

Приликом избора облика рада неопходно је узети у обзир просторне услове рада, број ученика на часу, број справа и реквизита и динамику обучавања и увежбавања наставног задатка.

- Избор дидактичних облика рада треба да буде у функцији рационалне организације часа, као и достизања постављених исхода.
- Методе вежбања су прилагођене индивидуалним карактеристикама ученика. Дозирање вежбања је у складу са могућностима и тренутним расположењима ученика, као и време трајања вежбања.
- Ученике је неопходно поделити према способностима, самосталности. Поставити више радних места. Обезбедити целокупан простор за вежбање, без сувишних реквизита који ће одвлачити пажњу.
- Инсистирати на самосталности. Не спутавати активности које могу самостално да изведу јер је стицање искуства већ осиромашено и редуцирано хендикепом.
- Ако не ходају, ходање заменити другим облицима кретања (на коленима, глутеусима, ходањем на рукама, пузањем).
- Организовати вежбе у колицима и ван њих (разни облици кретања, бацања у даљ и циљ, хватања лопти различитог састава, облика и величине).
- Боја реквизита се прилагођава сензорним специфичностима сваког детета.
- Користити лопте различитих текстура за подстицање тактилитета.
- Теже лопте код неспретније деце због испадања и прераног одустајања.
- Мање и тврде лопте код спастичне деце због јаког стиска.
- Ако је дете у колицима способно да држи рекет за стони-тенис употребићемо лопту везану и обешену надхват дететовог замаха рекетом
- Редуковати све што може да омета чула и непотребно скреће пажњу (бука, непријатни мириси, светло, врућина).
- Обезбеди познато и сигурно окружење.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА

Физичке способности у корелацији са биологијом због физиолошких процеса који се развијају у организму приликом развоја снаге, покретљивости, издржљивости, брзине и координације.

Моторичке вештине, спорт и спортске дисциплине у корелацији са биологијом због физиолошких процеса који се развијају у организму приликом развоја снаге, покретљивости, издржљивости, брзине и координације.

Плес и ритмика у корелацији са музичком културом и географијом.

Физичка и здравствена култура у корелацији са биологијом и информатиком.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Исходи представљају добру основу за праћење и процену постигнућа ученика, односно креирање захтева којима се може утврдити да ли су ученици достигли оно што је описано одређеним исходом. Исходи помажу наставницима у праћењу, прикупљању и бележењу постигнућа ученика. Како ће у процесу вредновања искористити исходе наставник, сам осмишљава у односу на то који се начин праћења и процене њему чини најрационалнијим и најкориснијим. Поред тога, постојање исхода олакшава и извештавање родитеља о раду и напредовању ученика.

У процесу оцењивања пожељно је користити лични картон ученика (евиденција о процесу и продуктима рада ученика, уз коментаре и препоруке) као извор података и показатеља о напредовању ученика. Предности коришћења личног картона ученика су вишеструке: омогућава континуирано и систематично праћење напредовања, представља увид у праћење различитих аспеката учења и развоја, представља, пружа прецизнији увид у различите области постигнућа (јаке и слабе стране) ученика.

У циљу сагледавања и анализирања ефеката наставе *физичког и здравственог васпитања*, наставник подједнако, континуирано прати и вреднује активност и однос ученика према физичком и здравственом васпитању који обухвата:

- вежбање у адекватној спортској опреми;
- редовно присуствовање на часовима *физичког и здравственог васпитања* и обавезним физичким активностима;
- учествовање у ванчасовним и ваншколским активностима и др.
- приказ једног од усвојених комплекса општеприпремних вежби (вежби обликовања),
- достигнут ниво постигнућа моторичких знања, умења и навика, односно напредак у усавршавању технике из атлетике, спортске гимнастике, спортске игре, плеса и ритмике – према плану и програму за одређени разред. Нивои постигнућа се односе на одређене елементе из тема које су предвиђене за сваки разред посебно.

Наставник у току године прати, процењује и подстиче развијање индивидуалних потенцијала сваког ученика. Могући елементи за процењивање напредовања и оцењивање постигнућа су:

- однос према раду (прихвата задатке, користи реквизите, учествује у одржавању и распремању радног простора...);
- однос према себи (истрајан је у раду, труди се; коригује грешке, када му се на њих укаже; спреман је да испроба нове активности...);
- однос према другима (поштује договорена правила понашања, спреман је да помогне и да сарађује, уважава другог...).
- Уколико ученик нема развијене посебне способности приликом оцењивања се узима у обзир његов индивидуални напредак у односу на претходна достигнућа и могућности као и степен ангажовања ученика у настави.

ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

У настави грађанског васпитања препоручује се примена разноврсних метода и облика рада. Активности и садржај наставе прилагођавају се специфичностима одељења и карактеристикама сваког ученика. Садржаји грађанског васпитања реализују се у складу са потребама и могућностима ученика, у складу са индивидуалним образовним планом.

Активности реализовати: употребом мултимедијалног материјала, употребом наставних листића прилагођених за сваког ученика, употребом дидактичког материјала, употребом сликовног материјала, коришћењем филмова, интернета. Активности реализовати кроз игру, играње улога, симулирање ситуација, индивидуални рад, рад у пару, радионице, дискусију

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Грађанско васпитање се описно оцењује у складу са правилником о оцењивању. Приликом оцењивања неопходно је уважавање индивидуалних потреба и карактеристика сваког ученика.

5. СЛОБОДНЕ НАСТАВНЕ АКТИВНОСТИ ОД V – VIII РАЗРЕДА

Концепт и сврха слободних наставних активности

Слободне наставне активности (у даљем тексту СНА), су део плана наставе и учења који школа планира Школским програмом и Годишњим планом рада. Ученици у сваком разреду, од петог до осмог, бирају један од три програма СНА који школа нуди што значи да ће сваки ученик током другог циклуса основног образовања и васпитања похађати четири различита програма. Ученици и њихови родитељи се пре избора упознају са понуђеним програмима на часу одељенског старешине, на родитељском састанку, путем сајта школе, лифлета и др. Одабрани програми СНА су за ученика обавезни а успех се изражава описном оценом и не утиче на општи успех.

Иако се за неке СНА може направити природна веза са одговарајућим обавезним предметима не треба их посматрати као неку врсту њиховог проширивања или продубљивања. У њиховом остваривању наставник се ослања на ученичка и школска и ваншколска знања и искуства. Програми СНА нису намењени само некој групи ученика као што су нпр. ученици који се спремају за такмичење или им је потребна додатна подршка у учењу. Сврха СНА је да допринесу остваривању општих исхода образовања и васпитања, развијају кључних и општих међупредметних компетенција потребним за снажање у свакодневном животу. Осим тога, подршка су професионалном развоју ученика који на крају основне школе доносе важну одлуку о наставку школовања у контексту новог концепта средње школе у којој се полажу општа и стручна матура. И на крају, мада не мање важно, СНА доприносе бољем упознавању ученика и њиховој сарадњи, јер се остварују у групама састављеним од ученика из различитих одељења.

Програми СНА које је припремио Завод дати су у две групе. Прву чине програми намењени ученицима 5. и 6. разреда, а другу 7. и 8. У првој групи су Вежбањем до здравља, Животне вештине и Медијска писменост, а у другој Предузетништво, Моја животна средина и Уметност. Стручна друштва су за ученике 5. и 6. разреда припремила Домаћинство, Цртање сликање и вајање, Чувари природе, Музиком кроз живот и Сачувајмо нашу планету, а за ученике 7. и 8. разреда Филозофија са децом.

Начин остваривања програма и улога наставника

Програми СНА су тако конципирани да фаворизују активност ученика, повезивање њиховог школског и ваншколског искуства, учење путем решавања проблема, сарадњу и тимски рад, као и употребу савремених технологија у образовне сврхе.

Програми СНА реализују се комбиновањем различитих техника рада са ученицима, као што су: презентације, демонстрације, студије случаја, симулације, играње улога, дебате, рад у малим групама, рад на пројектима, гледање и анализа видео прилога, креативне радионице, рад у групи на платформама за учење, повезивање са вршњацима из других школа или држава, гостовања стручњака, учење у другим установама, посете разним дешавањима, укључивање у акције... Потенцира се самосталност ученика у активном начину учења, а улога наставника је превасходно у томе да уведу ученике у тему, представе им кључне појмове садржаја и подстакну их на активност коју затим усмеравају, прате и вреднују.

Праћење, вредновање и оцењивање

У складу са чланом 61. Закона о основном образовању и васпитању и Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању (члан 7), СНА се описно оцењују (истиче се, добар и задовољава), а оцена не улази у општи успех ученика. То подразумева да наставник континуирано прати активности ученика и њихов напредак у достизању исхода који су утврђени индивидуалним образовним планом за сваког ученика посебно.

5.1. Слободне наставне активности за ученика петог и шестог разреда

5.1.1. ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ

Циљ учења слободне наставне активности *Животне вештине* је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове који ће му омогућити да боље разуме различите животне ситуације и изазове, повећа капацитет да на одговоран начин брине о себи, другима и околини и понаша се у складу са културом безбедности.

Годишњи фонд 36

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Животне вештине, као и друге СНА, доприноси остваривању општих исхода образовања и васпитања и развоју кључних и међупредметних компетенција са фокусом на припрему ученика за изазове свакодневног живота. Програм садржи две тематске целине. Прва се односи на вештине које Светска здравствена организација идентификује као неопходне за успешан и здрав живот и које имају велику примену у различитим животним ситуацијама од области школовања, света рада до живота у заједници и успостављања односа са другим људима. Друга тема се односи на вештине које долазе до изражаја у ванредним животним ситуацијама као што су поплаве, пожари, екстремни климатски услови или саобраћајне незгоде. Фокус ове теме је изградња културе безбедности.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

5.1.2. МЕДИЈСКА ПИСМЕНОСТ

Циљ учења слободне наставне активности Медијска писменост је да подстакне развој медијске културе ученика и допринесе јачању способности разумевања, деконструкције и креирања медијских садржаја, које ће ученику помоћи за даљи когнитивни, емоционални и социјални развој у савременом медијацентричном окружењу.

Годишњи фонд 36

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Медијска писменост доприноси остваривању општих исхода другог циклуса образовања и васпитања, као и развоју кључних и међупредметних компетенција. Програм Медијска писменост обухвата четири тематске области: Појам медија и њихове функције, Деконструкција и конструкција медијске поруке, Оглашавање и Медијски садржаји на мобилним дигиталним платформама и претраживање на интернету.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

5.1.3. ВЕЖБАЊЕМ ДО ЗДРАВЉА

Циљ учења слободне наставне активности Вежбањем до здравља је да ученик овлада знањима, развије вештине и формира ставове и вредности од значаја за одговоран однос према сопственом здрављу, физичком вежбању и здравим животним навикама.

Годишњи фонд 36 часова

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Концепт слободне наставне активности Вежбањем до здравља припремљен је у складу са Законом о основама система образовања и васпитања у коме се наводи као један од циљева развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности, као и општа међупредметна компетенција одговоран однос према здрављу. Програм обухвата следеће теме: Вежбање, здравље и животна средина, Исхрана и вежбање, Вежбање и физички изглед, У вежбању једнаки.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

5.1.4. ЦРТАЊЕ, ВАЈАЊЕ И СЛИКАЊЕ

Циљ учења слободне наставне активности Цртање, вајање и сликање је да ученик кроз ликовни рад развија стваралачко мишљење и унапређује визуелно опажање, естетичке критеријуме и способност ликовног изражавања.

Годишњи фонд 36

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Цртање, сликање и вајање омогућава ученицима петог или шестог разреда да кроз ликовне радионице и индивидуалне и тимске ликовне пројекте развијају стваралачко мишљење и вештине које су им неопходне за свакодневни живот и наставак школовања.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава). Препорука је да ученици чувају и преносе све цртеже и слике у мапи радова коју су сами направили и украсили, док фигуре могу да преносе у кутији са преградама, коју су, такође, сами направили. На крају полугодишта и пред крај школске године потребно је поставити изложбу свих радова (реализованих у школи и код куће) у холу школе, а у току године је пожељно да ученици сами постављају мање изложбе по завршетку сваког ликовног пројекта. Излагање радова је важно због поређења и самопроцене напретка, а разговор о радовима, односно различитим начинима решавања ликовних проблема омогућава ученицима и да уче једни од других.

5.1.5. ЧУВАРИ ПРИРОДЕ

Циљ учења слободне наставне активности је да ученици стекну знања, понашање, ставове и вредности који су потребни за очување и унапређење животне средине, биодиверзитета, природе и одрживог развоја.

Годишњи фонд 36

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм наставе и учења слободне наставне активности „Чувари природе” намењен је ученицима петог или шестог разреда. – Сврха програма је да ученици стекну кључне компетенције из области очувања животне средине и биодиверзитета, како би разумели узроке и последице различитих природних феномена и промена под дејством човека и предложили сврсисходне, алтернативне начине деловања и понашања. У програму су предложене четири теме: Упознај живи свет своје околине, Значај живог света за човека, Помозимо да преживе и Ја чувам природу. Програм промовише истраживачки приступ у настави и примену образовања за одрживи развој. Уз помоћ наставника ученици могу да испланирају и реализују одређену активност или ураде експеримент/оглед и да то затим прикажу на начин који је примерен теми или спроведеној активности.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши

се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

5.1.6. МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ

Циљ учења слободне наставне активности Музиком кроз живот је да ученик развија стваралачко и креативно мишљење кроз практичан рад, мотивацију, интелектуални, социјални, емоционални и морални развој, свест о сопственом здрављу, опажање, осетљивост за естетику, радозналост и самопоуздање како би био оспособљен за креативно решавање проблема и имао одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Годишњи фонд 36

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Музиком кроз живот даје могућност заинтересованим ученицима да могу у целости изразити своје креативне потенцијале и тако у потпуности искористити планиране садржаје програма музичке културе. Омогућава ученицима: да упознају културу и уметност свог народа; да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне ставове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и заштите људских права; да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима. Програм се реализује кроз следеће теме: Извођење музике, Тело као музички инструмент и Критичко мишљење кроз музику.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

5.1.7. САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ

Циљ учења слободне наставне активности Сачувајмо нашу планету јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, разумевање односа човек – природа са циљем бољег схватања света који га окружује, лакше сналажење у природном и социјалном окружењу и формирање одговорног и активног појединца у циљу разумевања и примене концепта одрживог развоја.

Разред Пети

Годишњи фонд 36

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

У програму су предложене четири теме: Положај и улога човека у природи, Природна богатства (ресурси) и одрживо коришћење, Извори и последице загађивања животне средине и Биодиверзитет и геодиверзитет. Наведени садржаји програма поседују теоријски приступ и приступ који је усмерен ка практичној реализацији ван учионице и ка изради малих пројеката. Овако конципиран програм даје велике могућности наставницима и ученицима да га на креативан начин реализују сходно условима, могућностима и времену. Улога наставника је да уз примену различитих метода рада подстичу и усмеравају интересовање и креативност ученика у покушају да самостално објасне узроке и последице човековог дејства на животну средину. Оперативна разрада програмских садржаја препуштена је наставницима који сами креирају место извођења и број часова за одређене теме.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

5.1.8. САЧУВАЈМО НАШУ ПЛАНЕТУ

Циљ учења слободне наставне активности Сачувајмо нашу планету јесте развијање функционалне писмености из области заштите животне средине, разумевање односа човек – природа са циљем бољег схватања света који га окружује, лакше сналажење у природном и социјалном окружењу и формирање одговорног и активног појединца у циљу разумевања и примене концепта одрживог развоја.

Разред Шести

Годишњи фонд 36

У програму су предложене четири теме: Одрживост, Животна средина и утицај човека, Одговоран однос према одрживости животне средине, Одговоран однос према разноврсности неживе природе и Одговоран однос према разноврсности живог света. Наведени садржаји програма поседују теоријски приступ и приступ који је усмерен ка практичној реализацији ван учионице и ка изради малих пројеката. Овако конципиран програм даје велике могућности наставницима и ученицима да га на креативан начин реализују сходно условима, могућностима и времену. Улога наставника је да уз примену различитих метода рада подстичу и усмеравају интересовање и креативност ученика у покушају да самостално објасне узроке и последице човековог дејства на животну средину. Оперативна разрада програмских садржаја препуштена је наставницима који сами креирају место извођења и број часова за одређене теме.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

5.2. Слободне наставне активности за ученика седмог и осмог разреда

5.2.1. МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА

Циљ учења слободне наставне активности је да допринесе развоју компетенција потребних за одговорну улогу у друштву у погледу очувања животне средине, биодиверзитета и одрживог развоја.

Годишњи фонд часова 36 или 34

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Сврха програма слободне наставне активности Моја животна средина је да се ученици оспособе за мултидисциплинарно изучавање проблема из домена очувања животне средине и одрживог развоја, остваривање својих идеја кроз различите пројекте и даљи професионални развој.

Основац за остваривање програма представљају опште упутство које се односи на све СНА, као и ово које изражава специфичности програма Моја животна средина.

У програму су предложене четири теме: Еколошки отисак и опстанак, Управљање отпадом, Рециклажа, ремедијација и поновна употреба добара и сировина и Обновљиви извори енергије.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

5.2.2. УМЕТНОСТ

Циљ учења слободне наставне активности Уметност је да ученик развија вештине комуникације и сарадње, критичко и стваралачко мишљење, осетљивост за естетику, радозналост, мотивацију за истраживање и изражавање у различитим медијима као и одговоран однос према очувању уметничког наслеђа и културе свога и других народа.

Годишњи фонд часова 36 или 34

УПУТСТВО ЗА МЕТОДИЧКО-ДИДАКТИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Уметност интегрише садржаје из културе, различитих уметности и више уметничких дисциплина. Он омогућава ученицима: да упознају културу и уметност народа свих континената, њихове сличности, разлике и међусобне утицаје; да открију како се прожимају различите врсте уметности; да уче како да користе разноврсне, релевантне и поуздане податке и информације за истраживачки и стваралачки рад; да ефикасно сарађују и комуницирају; да развијају критичко мишљење, конструктивно размењују мишљења и формирају позитивне вредносне судове са циљем очувања културе и идентитета, развијања самопоуздања и самопоштовања, поштовања и заштите људских права; да развијају радозналост, мотивацију, као и афинитет према култури и уметности; да се изражавају у одабраним уметничким дисциплинама и медијима. Програм обухвата следеће теме: традиционална визуелна уметност широм света, традиционална музичка уметност балкана и србије, модерно доба и музика.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

5.2.3. ПРЕДУЗЕТНИШТВО

Циљ учења слободне наставне активности Предузетништво је да допринесе развоју иновативности и предузимљивости код ученика, способности да се идеје претворе у акцију, способности за тимски рад и коришћење разноврсних извора знања ради бољег разумевања друштвених процеса и појава и преузимања одговорне улоге у савременом друштву.

Годишњи фонд часова 36 или 34

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Сврха слободне наставне активности Предузетништво је развој предузетничких компетенција, подршка професионалном развоју ученика као и припрема за снажање у савременом свету рада који се мења услед технолошког развоја. У програму су предложене четири теме: Заштита права потрошача, Свет рада, Покрени себе и друге, Ученичка предузећа.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

5.2.4. ДОМАЋИНСТВО

Циљ учења слободне наставне активности Домаћинство је да ученици интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА

Програм слободне наставне активности Домаћинство намењен је ученицима седмог или осмог разреда основне школе. Циљ ове слободне наставне активности је да се интегришу и функционализују знања стечена у оквиру различитих предмета у контексту свакодневног живота, да се унапреде вештине и формирају навике у вези са важним активностима у свакодневном животу у области становања, одевања, исхране и употребе различитих материјала. У програму слободне наставне активности Домаћинство постоји шест наставних тема: Савремено домаћинство и породица, Култура становања, Култура одевања, Култура понашања, Средства за одржавање личне хигијене и хигијене домаћинства и Исхрана у домаћинству.

ПРАЋЕЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ НАСТАВЕ И УЧЕЊА

Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, у складу са индивидуалним образовним планом и индивидуалним способностима сваког ученика посебно. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању, а успех се изражава описно (истиче се, добар и задовољава).

6. ДОПУНСКА НАСТАВА

Облици непосредног образовно-васпитног рада су: додатна, допунска и припремна настава.

Допунски рад се организује за ученике који стално или повремено заостају у савлађивању образовно-васпитних садржаја у редовној настави и самим тим не постижу задовољавајући успех из појединих предмета.

Потреба за организовање допунског рада утврђује се током школске године чим се испоље тешкоће и уочи заостајање појединих ученика у савлађивању садржаја неких наставних предмета.

Припремни рад се организује за редовне ученике који су због болести упућени на полагање разредног испита, за ванредне ученике као и за ученике осмог разреда за завршни испит. Организује се према садржајима из програма образовања пре полагања разредног испита.

Циљ допунског и припремног рада је да омогуће ученицима да се лакше укључе у редован образовно-васпитни процес.

Задачи су:

- ближе одређивање програмских садржаја у којима ученици не постижу добре резултате;
- усклађивање овако утврђених садржаја са потребама и могућностима ученика;
- пружање помоћи ученицима да се лакше уклопе у редовну наставу и праћење њиховог напредовања.

Програм допунског и додатног рада дат је детаљније у оквиру сваког предмета а одвијаће се у складу са индивидуалним могућностима ученика и прописаним Индивидуалним образовним планом.

Додатни рад се остварује за ученике који постижу изузетне резултате и показују интересовање за продубљивање знања из одређеног предмета.

Циљ додатног рада је да омогући одабраним и талентованим ученицима да прошире и продубе своја знања и вештине из неких наставних области и предмета у складу са својим интересовањима, способностима и склоностима, као и да подстиче ученике на самосталан рад, развој логичког, стваралачког и критичког мишљења и да допринесе њиховом оспособљавању за даље самообразовање.

Задачи су:

- задовољавање индивидуалних особености ученика, склоности, интересовања, способности за учење;
- подстицање индивидуалног развоја ученика, пре свега њихових интелектуалних карактеристика, што омогућава брже напредовање ученика;
- проширивање и продубљивање обима и садржаја појединих предмета за које ученици показују интересовање и способности;

- груписање ученика према способностима и интересовањима чиме се стварају улови за индивидуализацију додатног рада;
- идентификовање обдарених и талентованих ученика.

Организација и извођење ове наставе обављаће се на садржајима предвиђеним радовним наставним планом и програмом, али се сходно интересовањима и потребама ученика ти садржаји проширују, продубљују и допуњују новим садржајима одређених наука, и као такви важе само за ученике обухваћене овим обликом рада.

Дефектолог треба да упућује ученике да самостално испитују разне појаве, да се служе литературом, приручницима, користе Интернет, да помаже у истраживању...

7. Програм рада одељењског старешине

Часови одељењског старешине представљају основни оквир рада са ученицима посвећеног систематском бављењу ученицима, њиховим развојним потребама и интересовањима. На овим часовима ученици се подучавају различитим вештинама, развијамо њихове ставове и вредности које ће им бити значајне за живот, реализујемо циљеве образовања и васпитања који превазилазе садржаје појединих наставних предмета. На часовима одељењског старешине, кроз понуђене активности, ученицима је омогућено да стичу вештине учења, са циљем да постану све самосталнији.

Садржај

- Уџбеници, школски прибор и ђување истих.
- Успостављање другарских односа у разреду.
- Родитељски састанак са ученицима.
- Односи у породици, брига родитеља о деци и равноправно прихватање обавеза.
- Како се узајамно помагати, начини поштовања друге личности.
- Родитељски састанак са ученицима.
- Општа и лична хигијена ученика.
- Односи у породици ученика.
- Како је најбоље учити
- Организација прославе Нове године.
- Договор о организацији прославе Св. Саве
- Сарадња са родитељима – разговор.
- Подсећање на одржавање личне хигијене и уредности код куће.

- Разговор са децом на тему: “Шта нам значи мама” и на које начине показати мами љубав и поштовање.
- Како постићи бољи успех у школи.
- Узајамна помоћ и сарадња.
- Припреме за прославу дана школе и спортске активности.
- Родитељски састанак са ученицима.
- Настава у природи – договор.
- Анализа рада, успеха и дисциплине.
- Редован долазак ученика у школу и правила понашања
- Кућни ред у школи, чување учионица и других просторија
- Обавезе и дужности ученика у школи
- Понашање у трпезарији и дворишту за време одмора
- Редовне обавезе ученика и дисциплина на часу
- Однос према друговима, наставницима и осталом особљу школе
- Уређење учионице и школског паноа зимским мотивима
- Уређење учионице и школског паноа у част Светог Саве
- Однос према хигијени и личној хигијени – чување од болести
- Понашање ученика на јавном месту
- Како помагати родитељима, старијима и болеснима
- Организација прослава и празника у породичном дому
- Понашање и облачење на свечаностима –
- прослава Дана школе
- Уређење паноа поводом 8. марта
- Обилазак оближњег парка – запажања промена у природи у пролеће

8. Програм ваннаставних активности ученика

У оквиру ових активности ученицима ће бити омогућено да се, у складу са својиммогућностима, склоностима и интересовањима, укључе у неку од школских активности –секција.

8.1 Еколошка секција

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ СЕКЦИЈЕ

ЦИЉ

Развијање еколошке културе ученика кроз васпитавање за одговорно понашање и активно учешће у очувању природне равнотеже .

ЗАДАЦИ

- подстицање развијања радозналости, одговорности,
- љубави према природи и њеном очувању,
- подстицање иницијативе и активног учешћа ученика у друштвено-корисним активностима,
- искуствено сагледавање ефеката личног ангажовања у заштити и очувању животне средине кроз конкретне радне задатке,
- усвајање позитивних навика и адекватних форми начина рада у групи/тиму ;
- обележавање значајних еколошких датума;
- развијање способности и вештина.

Предвиђени кораци и теме	ИСХОДИ (по завршетку разреда ученик ће бити у стању да)
ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ И УРЕЂИВАЊЕ ШКОЛСКОГ ПРОСТОРА	Основни ниво • Ученик ће учествовати у активностима одржавања школских биљака (сакупљање лишћа, чување корова, • уклањање смећа, заливање зелених површина...) уз помоћ дефектолога. Средњи ниво • Ученик ће умети да изабере адекватну алатку/прибор за договорену активност и да изврши задато, уз демонстрацију и подршку дефектолога. Напредни ниво • Ученик ће знати редослед поступака у активностима одржавања и оплемењавања зелених површина и школског биља и обављати активност у сарадњи са дефектологом.

ЗНАЧАЈ И ЗАШТИТА БИЉАКА И ЖИВОТИЊА	Основни ниво - Ученик ће моћи да обоји цртеже, да изабере одговарајуће илустрације биљака и животиња за тематске паное у складу са програмом еколошке заштите. Средњи ниво - Ученик ће умети да засади биљку и да припреми храну и храни птице уз подршку дефектолога. Напредни ниво - Ученик ће моћи да припреми прибор и материјал потребан за садњу биљака и да засади биљку у сарадњи са дефектологом.
ЗАШТИТА ЗДРАВЉА	Основни ниво - Ученик ће моћи да препозна и именује загађиваче (воде, земље, ваздуха и тла) и навике које штетно утичу на здравље људи, као и да учествује у изради тематских панова. Средњи ниво - Ученик ће умети да покаже/каже како загађивање природе делује на здравље људи и шта људи треба да раде да би сачували своје здравље и природу. Напредни ниво - Ученик ће знати којим поступцима доприносимо одржавању природних ресурса и примељиваће правила у свом понашању.
ЕКО – АКЦИЈЕ	Основни ниво - Ученик ће учествовати у активностима уређивања школског простора и еколошким акцијама уз помоћ дефектолога. Средњи ниво - Ученик ће моћи да обави део активности по етапама уз подршку дефектолога. Напредни ниво - Ученик ће моћи да учествује у активностима према планираном редоследу у сарадњи са дефектологом.

Упутство за дидактичко-методичко остваривање програма

Приликом планирања рада еколошке секције, потребно је сагледати потребе ученика и могућности за реализацију еколошких активности у школи.

Да би се подстакло лично ангажовање ученика важно је да се рад секције приоритетно усмери на извршавање конкретних радних задатака. Такође, при планирању активности секције важно је осмислити на који начин ћемо обележити значајне еколошке датуме јер се на тај начин непосредним ангажовањем проширују знања ученика и подстиче еколошка свест. Приликом припремања часа, у оквиру еколошке секције, неретко временски услови захтевају модификовање планираних активности.

Активности: еко-игрице, наставне листиће, презентације и сл). У складу са буџетом школе припремају се средства која ће се користити за часове (алатке, прибор, заштитна средства, саксије, земља...

Часови еколошке секције подразумевају примену разговора, илустративно-демонстративне методе и методе практичног рада.

Потребно је комбиновати облике рада : фронтални, индивидуални

Рад у пару и групни рад.

Неопходно је интензивно праћење и надзор ученика приликом извођења активности.

Рад еколошке секције подразумева сарадњу са другим секцијама у школи (ликовна, народна традиција, примењена уметност) и Тимом за маркетинг (уколико постоје услови, Тим омогућава остваривање сарадње са друштвено одговорним компанијама или донаторима, који дају допринос уређивању школског дворишта).

8.2 Музичка секција

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ	ТЕМЕ ПРОГРАМА	ИСХОДИ	Упутство за дидактичко-методичко остваривање
- Упознавање са врстама звука, - уочавање извора одређеног звука - Развијање концентрације и пажње - разликовање јачине звука	ЗВУК	Ученик ће уз помоћ дефектолога/наставника: - усмеравати аудитивну пажњу на извор звука (глас, телевизор, музички инструменти, звучну играчку) - производити звук на различитим предметима - упознавати се са различитим музичким инструментима и њиховим звуцима - производити и разликовати јачину звука	Средства: - Ударачки инструменти (звечке, даири, штапићи, триангл, металофон, ксилофон,), - мелодике, - синтисајзер, - компјутер, - цд плејер Методе рада : - индивидуални, - групни, - колективни
- активно и концентрисано слушање музике - Подстицање да кроз слушање музике изражавају осећања и	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Ученик ће уз помоћ дефектолога/наставника : - усмеравати аудитивну пажњу на одговарајући тон, мелодију или глас - Слушати кратке вокалне, вокално-	Средства: - Ударачки инструменти (звечке, даири, штапићи, триангл, металофон, ксилофон,), - мелодике, - синтисајзер, - компјутер,

запажања покретом • Буђење интерсовања за музику, уочавање различитих емоција • Развој љубави према музици • Уношење ведрине и радости у живот ученика • способност релаксације помоћу музике		инструментална и инструментална дела • релаксирати се уз различите врсте музичког изражаја: класична, народна, забавна музика • обогаћивати емоционални живот • развити интерсовање за музику, створити навику и потребу за музиком	• цд плејер Методе рада : • индивидуални, • групни, • колективни
• Развијање осећаја за ритам	РИТАМ	Ученик ће уз помоћ дефектолога/наставника : • пратити задати ритам (плескањем дланом о длан, плескањем рукама по натколеници, ударањем ногама о под, помоћу звечки, даира и бубња...) • репродуковати једноставне ритмичке задатке	Средства: • Ударачки инструменти (звечке, даири, штапићи, триангл, металофон, ксилофон,), • мелодике, • синтисајзер, • компјутер, • цд плејер Методе рада : • индивидуални, • групни, • колективни
• Вежбе дисања, говорних органа и артикулације • Неговање дечијег гласа (правилно дисање, јасан изговор речи, интонативно певање..) • Певање по слуху	ПЕВАЊЕ	Ученик ће уз помоћ дефектолога/наставника : • радити вежбе дисања (удах, издах, правилно дисање) • Дувати балон кроз игру, мирисати цвеће, дувати вату, имитирати зујање пчела и сл. • певати једноставне једногласне песме	Средства: • Ударачки инструменти (звечке, даири, штапићи, триангл, металофон, ксилофон,), • мелодике, • синтисајзер, • компјутер, • цд плејер Методе рада : • индивидуални,

једногласних дечијих песама(зависн о од индивидуални х способности ученика)		по слуху, уз музичку пратњу или без ње,(индивидуално или у групи) • певати уз тематски изабране песме у складу са школским календаром (новогодишње, светосавске, пролећне...) • учествовати на школским приредбама	• групни, • колективни
• Развијање способности репродуковања одговарајућег тона помоћу музичког инструмента • развијање моторне контроле • развој латерализације • препознавање различитих делова тела • развијање тактилне спремности • развијање самоконтроле • Развијање технике свирања у складу са индивидуалним карактеристикама	СВИРАЊЕ	Ученик ће уз помоћ дефектолога/наставника : • репродуковати тон на различитим предметима и музичким инструментима • свирати једноставне мелодије (на орфовим инструментима, мелодици, клавиру,) по слуху, уз музичку пратњу или без ње, индивидуално и у групи • учествовати на школским приредбама	Средства: • Ударачки инструменти (звечке,даири,штапићи, триангл, металофон, ксилофон,), • мелодике, • синтисајзер, • компјутер, • цд плејер Методе рада : • индивидуални, • групни, • колективни
• Упознавање са музичким играма	МУЗИЧКЕ ИГРЕ	Ученик ће уз помоћ дефектолога/наставника : • Изводити музичке игре које ће	Средства: • Ударачки инструменти

• Побољшање координације покрета • Развијање толеранције и социјалних вештина		својом мелодијском-ритмичком структуром и текстом пружити могућност за извођење разноврсних покрета • Изводити музичке игре ономатопејског оглашавања животиња уз покрете и дочаравање те животиње. • осамостаљивање и социјализовати • поштовати правила рада у групи • развијати осећај за тимски рад	(звечке,даири,штапићи, триангл, металофон, ксилофон,), • мелодике, • синтисајзер, • компјутер, • цд плејер Методе рада : • индивидуални, • групни, колективни
--	--	---	---

8.3 Ликовно стваралаштво

Секција Ликовно стваралаштво уводи децу у комплексан свет ликовне уметности, коришћењем различитих материјала и могућностима њиховог обликовања и употребе предмета, развијаће машту, фину моторику и изражаваће своја осећања кроз ликовне садржаје. Секција има за циљ подстицање индивидуалног и креативног потенцијала деце и реализацију ликовних активности у корелацији са наставним садржајима и областима у васпитно-образовном правцу.

Циљеви и задаци:

- развијање способности ученика за опажање облика, величина, боја, светла и положаја облика у природи;
- оспособљавање ученика за коришћење техника и средстава ликовно-визуелног изражавања;
- развијање способности за препознавање традиционалне, модерне и савремене уметности;
- развијање радних навика и подстицање одговорног односа према обавезама;
- социјализација кроз рад и дружење;
- формирање морално-вољних квалитета личности.

Редни број	Програмски садржаји из области:	Сарадници
1.	Формирање секције Пластично обликовање	Одељенске старешине и наставници у продуженом боравку
2.	Вајање	Одељенске старешине и наставници у продуженом боравку
3.	Цртање	Одељенске старешине и наставници у продуженом боравку
4.	Сликање	Одељенске старешине и наставници у продуженом боравку
5.	Цртање по природи	Одељенске старешине и наставници у продуженом боравку
6.	Графички дизајн	Одељенске старешине и наставници у продуженом боравку
7.	Преобликовање околине	Одељенске старешине и наставници у продуженом боравку

8.4 Техничко креативна секција

Дидактичка средства представљају скуп практичних и очигледних средстава која помажу усвајању знања и вештина и реализовању образовно-васпитног процеса. Дидактичка средства се прилагођавају реалним потребама и могућностима особе која их користи.

Циљ израде дидактичких средстава јесте да ученици на очигледан, једноставан и занимљив начин усвајају програмске садржаје, унапређују и јачају већ стечено знање и стичу нова знања и вештине.

Дидактичка средства се перципирају путем чула (аудитивно, визуелно, тактилно и интеграцијом свих чула).

Средства су одраз потребе ИОП-а, индивидуализоване и диференциране наставе.

Креирање и израда треба да буду према индивидуалним потребама сваког ученика. Критеријум за потребом креирања и израде средстава су: детекција циљане групе ученика, врста и степен ометености, степен очуваних способности, очекивани исход, односно промена при коришћењу израђеног средства, вишеструка примена код различитих предмета и области унутар предмета, подизање квалитета пружања подршке.

Функција дидактичких средстава јесте стимулација развоја: социјалне интеракције и адекватног емоционалног реаговања у одређеној ситуацији, фине моторике, координације покрета,

практичних вештина, бриге о себи, развоја говора и језика-комуникације (вербалне, невербалне), почетног описмењавања, операција класификације и серијације као предвежбе за усвајање математичких појмова у складу са могућностима ученика.

Приоритетни задаци су:

- Израда дидактичких средстава и наставних материјала
- Прилагођавање постојећих материјала у складу са образовним потребама деце и ученика
- Подршка наставницима у припреми и реализацији наставе
- Додатна подршка детету/ученику
- Израда материјала зависи ће и од тренутне потребе за усвајањем знања као и у превазилажењу неадекватних облика понашања

Програмски садржаји током године могу бити потпуно измењени у зависности од тренутне ситуације и потребе како ученика тако наставника.

Редни број	Програмски садржај	Сарадници
1.	Утврђивање потребе за израду дидактичких средстава и помагала	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
2.	Консултације са одељенским старешинама, предметним наставницима, наставницима индивидуалне наставе, наставницима у продуженом боравку и стручним сарадницима	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
3.	Набавка потребног материјала и опреме	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
4.	Сликовни распоред часова	Одељенске старешине припремног предшколског и I разреда
5.	Израда картица - распоред дневних активности ученика	Одељенске старешине припремног предшколског и I разреда
6.	Израда пиктограма за ученике са аутизмом као основа за невербалну комуникацију	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку

7.	Представљање	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
8.	Поздрављање	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
9.	Понашање у школи, парку, на рођендану, у гостима	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
10.	Израда дводелне слагалице у различитим бојама	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
11.	Израда троделне слагалице у различитим бојама	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
12.	Израда дидактичког средства "3 облика"	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
13.	Израда дидактичког средства "Облици и боје"	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
14.	Израда дидактичког средства "Облици и величине"	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
15.	Социјалне приче	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
16.	Социјалне приче	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
17.	Просторни односи	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
18.	Велико-мало	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку

19.	Азбука	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
20.	Абецеда	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
21.	Слика појма-написана реч	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
22.	Израда дидактичког средства- свеска за упаривање слика-реч	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
23.	Израда дидактичког средства за упаривање слика-особина	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
24.	Израда дидактичког средства – воће	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
25.	Израда дидактичког средства – поврће	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
26.	Израда дидактичког средства – домаће животиње	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
27.	Израда дидактичког средства – дивље животиње	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
28.	Израда дидактичког средства - занимања људи	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
29.	Хигијена тела	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
30.	Хигијена простора	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку

31.	Кућа-стан (просторије-намештај)	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
32.	Прибор за јело	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
33.	Храна (оброци)	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
34.	Делови тела	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
35.	Однос тела у простору	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку
36.	Координација око-рука	Одељенске старешине, предметни наставници, наставници индивидуалне наставе, наставници у продуженом боравку

8.5 Драмска секција

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ДРАМСКОГ СТВАРАЛАШТВА

- упознавање са културом драмског стваралаштва,
- упознавање са основама драмског истраживања,
- развијање стваралачке способности,
- богаћење и развијање маште и креативног начина мишљења,
- развијање способности за концентрацију и способности за јавне наступе,
- стицање способности лијепог, течног и креативног импровизованог изражавања,
- стицање искуства и навика за колективни живот и рад,
- развој опажања, размишљања и слободног изражавања,
- емоционално сазревање (емотивни и сазнајни развој)
- развијање критичке способности,

- развијање самоконтроле, досетљивости...
- подстицање интересовања за истраживање

Доказано је да се дете у ваннаставним активностима потврђује као стваралац, а кроз емотивну ангажованост у драми касније показује боље успјехе у учењу и памћењу стичући способност флексибилне и стваралачке личности

САДРЖАЈ	ВРЕМЕ	РЕАЛИЗАТОР
1. Избор ученика за драмску секцију 2. Упознавање ученика са елементима позоришне представе 3. Гледање прилагођене дечије позоришне представе 4. Анализа гледане представе	IX	
5. Избор одговарајућег текста за извођење представе 6. Кастинг ученика за одговарајућу улогу 7. Увежбавање улога (индивидуално) 8. Увежбавање улога (индивидуално)	X	
9. Увежбавање улога (индивидуално) 10. Увежбавање улога (индивидуално) 11. Увежбавање улога (индивидуално) 12. Увежбавање улога (индивидуално)	XI	
13. Избор музике 14. Израда костима 15. Израда костима 16. Извођење представе на новогодишњој приредби	XII	
17. Преглед снимљеног драмског наступа и корекција евентуалних пропуста 18. Увежбавање представе	I	
19. Увежбавање представе 20. Увежбавање представе	II	
21. Испробавање костима и припрема за такмичење 22. Увежбавање представе 23. Увежбавање представе 24. Увежбавање представе	III	
25. Такмичење и припрема за Дан школе 26. Извођење представе за Дан школе 27. Преглед снимљеног драмског наступа и корекција евентуалних пропуста 28. Израда фотографија и презентовање на школском панону	IV	
29. Анализа рада 30. Посета и одлазак у позориште 31. Посета и одлазак у позориште 32. Анализа погледане представе	V	
33. Игра-желим да глумим 34. Игра-желим да глумим	VI	

35. Договор за наредну школску годину		
36. Прослава		

8.6 Спортска секција

Значај спортске секције за ученике који се образују по ИОП-у 2 огледа се у прилагођавању физичких активности индивидуалним могућностима детета, при чему је фокус померен са такмичарског резултата на терапијски и социјални развој. Програм је усмерен на унапређење психомоторике, координације и просторне оријентације, уз истовремено јачање самопоуздања кроз достижне циљеве. Кроз инклузивни приступ, секција омогућава детету функционалну интеграцију у вршњачку групу, чиме се подстиче развој комуникационих вештина и осећај припадности колективу.

Циљ: Примарни циљ секције је развој основне моторике и функционалних способности ученика како би се кроз већу физичку самосталност омогућила њихова пуна социјална интеграција

Задаци:

Моторичко-здравствени:

Корективни рад на превенцији деформитета и јачање мишићног тонуса.

Унапређење координације, равнотеже и свести о телу у простору.

Развој грубе и fine моторике кроз вежбе са лоптом и реквизитима.

Психо-емоционални:

Јачање самопоуздања кроз остваривање достижних спортских циљева.

Емоционална саморегулација и смањење напетости кроз физичку активност.

Социјално-васпитни:

Интеграција у групу и усвајање правила понашања и фер-плеја.

Развој комуникације и припрема за учешће на прилагођеним спортским сусретима.

Сазнајни:

Усвајање основне спортске терминологије и правила.

Стварање трајних хигијенских навика у вези са вежбањем.

ВРЕМЕ РЕАЛИЗЦИЈЕ	ПРЕДВИЂЕНИ КОРАЦИ И ТЕМЕ ПРОГРАМА	ИСХОДИ	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ
СЕПТЕМБАР	1. Формирање секције.Упознавање са планом и програмом рада. 2. Ходања – варијанте 3. Ходања по различитим подлогама 4.Ходања са и без реквизита 5. Полигон са варијантама ходања	☑ Ученик се укључује у групне активности секције и прихвата правила рада. ☑ Ученик реагује на инструкције наставника и учествује у заједничким активностима. ☑ Ученик изводи основне облике ходања (споро, брзо, у различитим правцима). ☑ Ученик прати ритам кретања уз музичку или вербалну подршку. ☑ Ученик учествује у групном кретању. ☑ Ученик прелази преко различитих подлога уз подршку по потреби. ☑ Ученик прилагођава кретање различитим условима подлоге. ☑ Ученик одржава равнотежу уз повремено подсећање или помоћ. ☑ Ученик користи једноставне реквизите у кретању (лопта, трака, предмет). ☑ Ученик усклађује кретање са држањем или ношењем реквизита.	1.Стратегија планирања (циклични – спирални приступ) Програм је заснован на принципу спиралног учења. Исте тематске целине (ходање, скокови, бацања, полигони) обрађују се сваке године, али са постепеним напредовањем у следећим сегментима: Сложеност покрета: од једноставних моторичких радњи ка сложеним и комбинованим низовима. Самосталност ученика: од извођења уз потпуну физичку асистенцију ка делимичној и потпуној самосталности. Реквизити: од већих, мекших и лакших за манипулацију ка мањим, чвршћим и функционално специфичним спортским реквизитима. 2. Дидактичке методе и облици рада ☑ Метода демонстрације: основна

		☐ Ученик пролази полигон са једноставним моторичким задацима. ☐ Ученик изводи различите облике ходања кроз препреке и задатке на полигону. ☐ Ученик учествује у полигонима уз подстицај и повремено усмеравање.	метода у раду; наставник показује покрет успорено и јасно, уз наглашавање кључних фаза. ☐ Метода „рука преко руке“ - директна тактилна подршка ученику ради усвајања правилног моторичког обрасца (нпр. хватање, бацање). ☐ Индивидуализација (ИОП приступ): прилагођавање циљева и очекиваних исхода према индивидуалним способностима ученика (интелектуалним, сензорним и моторичким). ☐ Рад у станицама: у оквиру полигона омогућава се дуже задржавање на задацима који представљају већи изазов за ученика. 3.Методичка организација по тематским целинама ☐ Базична моторика (ходање и скокови): акценат је на сигурности, равнотежи и правилном кретању; користе се визуелни маркери (линије, траке, стопице). ☐ Манипулативне вежбе (лопте и обручеви):
ОКТОБАР	1. Скокови – варијанте 2. Скокови по различитим подлогама 3. Скокови са и без реквизита 4. Полигон са варијантама научених скокова	☐ Ученик изводи основне варијанте скокова (обичан скок, поскок, скок у месту) уз подршку по потреби. ☐ Ученик прати ритам скокова уз вербално или демонстрационо усмеравање. ☐ Ученик учествује у активностима скокова у групи. ☐ Ученик изводи скокове по различитим подлогама уз подршку (равно, меко, неравно). ☐ Ученик прилагођава начин скока условима подлоге. ☐ Ученик одржава равнотежу приликом скокова уз повремено подсећање или помоћ. ☐ Ученик изводи скокове са и без реквизита (лопта, конопац, трака) уз подршку. ☐ Ученик усклађује покрет скока са држањем или коришћењем реквизита.	

		☐ Ученик пролази полигон са задацима скокова. ☐ Ученик изводи различите врсте скокова кроз препреке и станице на полигону. ☐ Ученик учествује у полигонима уз подстицај и повремено усмеравање.	користе се реквизити различитих текстура (мекани, бодљикави, звучни) ради сензорне стимулације и лакшег усвајања покрета. ☐ Координација (провлачење и пењање): задаци се постепено усложњавају; код пењања наставник има улогу обезбеђивања и физичке подршке.
НОВЕМБАР	1. Бацања – варијанте 2. Бацања лопти различитих димензија, величина и текстура 3. Бацања у даљ и у циљ 4. Такмичење у бацањима	☐ Ученик изводи основне варијанте бацања (бацање у месту, бацање обема рукама, бацање изнад главе) уз подршку по потреби. ☐ Ученик учествује у активностима бацања лопти различитих димензија, величина и текстура. ☐ Ученик прилагођава хват и начин бацања различитим врстама лопти. ☐ Ученик изводи бацања у даљину уз демонстрацију и вербално усмеравање. ☐ Ученик учествује у бацању у циљ уз повремено подсећање и подршку. ☐ Ученик развија прецизност у бацању кроз поједностављене задатке. ☐ Ученик учествује у такмичарским активностима бацања у оквиру групе. ☐ Ученик поштује правила једноставних такмичарских игара.	☐ Социјализација (штафете и игре): нагласак је на сарадњи, чекању реда и размени реквизита, а не на такмичарском резултату. 4. Материјално-технички услови ☐ Простор за рад мора бити безбедан, са заштићеним ивицама и адекватним струњачама. ☐ Простор се прилагођава сензорним потребама ученика. ☐ Користи се музика за ритам кретања и звучни сигнали за почетак и крај активности. 5. Праћење и вредновање (Евалуација)

		☑ Ученик показује мотивацију и учешће у групним активностима бацања.	Вредновање је формативно и описно и обухвата: Моторни напредак:
ДЕЦЕМБАР	1. Провлачења – варијанте 2. Котрљања и колутови-варијанте 3. Провлачења , котрљања и колутови са и без реквизита 4. Полигони са варијантама провлачења,котрљања и колутова	☑ Ученик изводи основне варијанте провлачења (кроз обруч, испод препрека, између стубића) уз подршку по потреби. ☑ Ученик изводи основне варијанте котрљања и колутова уз демонстрацију и усмеравање. ☑ Ученик учествује у активностима провлачења, котрљања и колутова са и без реквизита (обруч, лопта, струњача). ☑ Ученик прилагођава покрете у складу са реквизитима и задатим простором. ☑ Ученик пролази полигон са задацима провлачења, котрљања и колутова. ☑ Ученик изводи различите моторичке задатке у оквиру полигона уз повремено подсећање и подршку. ☑ Ученик показује напредак у координацији, равнотежи и оријентацији у простору током активности.	правилност и квалитет извођења покрета (ходање, бацање, скокови). Психосоцијални напредак: сарадња са вршњацима и прихватање правила групе. Вољни и мотивациони аспект: ангажованост, истрајност и спремност за учешће у активностима. 6. Ваншколске активности (Шетње) Шетње се користе за примену и генерализацију научених моторичких вештина у природном окружењу. Током шетње ученици примењују равнотежу, издржљивост у ходу и правила групног понашања у реалним ситуацијама.
ЈАНУАР	1. Полигони са елементима	☑ Ученик учествује у полигонима са елементима ходања, скакања, бацања и провлачења. ☑ Ученик изводи једноставне моторичке	

	ходања, скакања, бацања и провлачења	задатке у оквиру полигона уз подршку по потреби. ☐ Ученик повезује различите облике кретања (ходање, скакање, бацање, провлачење) у оквиру задате активности. ☐ Ученик прати редослед задатака на полигону уз вербално или демонстрационо усмеравање. ☐ Ученик прилагођава кретање препрекама и условима полигона. ☐ Ученик одржава пажњу и учествује у групној активности полигона. ☐ Ученик показује напредак у координацији, равнотежи и сналажењу у простору.	
ФЕБРУАР	Активности са лоптама: 1.Хватања, додавања, вођења, котрљања	☐ Ученик изводи основне активности са лоптом (хватање, додавање, вођење, котрљање) уз подршку по потреби. ☐ Ученик прилагођава хват и начин руковања лоптом њеној величини и текстури. ☐ Ученик учествује у играма са лоптом у пару или групи. ☐ Ученик хвата и додаје лопту уз демонстрацију и вербално усмеравање. ☐ Ученик води и котрља лопту у задатом правцу уз повремено подсећање.	

	2.Штафетне игре са лоптама	☑ Ученик учествује у штафетним играма са лоптом. ☑ Ученик поштује једноставна правила штафетних игара. ☑ Ученик показује сарадњу и учешће у групним активностима са лоптом.	
МАРТ	Активности са обручевима: 1.Окретања на различите начине 2.Додавања 3.Котрљања 4.Штафетне игре са обручевима 5.Полигон са обручевима	☑ Ученик изводи окретања обруча на различите начине (око струка, руке, пода) уз подршку по потреби. ☑ Ученик учествује у додавању обруча у пару или групи уз демонстрацију и усмеравање. ☑ Ученик котрља обруч у задатом правцу уз повремено подсећање. ☑ Ученик учествује у штафетним играма са обручевима. ☑ Ученик поштује једноставна правила штафетних игара са обручевима. ☑ Ученик пролази полигон са обручевима и изводи задате моторичке задатке. ☑ Ученик прилагођава кретање и покрете у складу са препрекама и задацима на полигону. ☑ Ученик показује напредак у координацији, равнотежи и просторној оријентацији.	

АПРИЛ	1. Пењања – варијанте 2. Пењања са постављањем додатних задатака 3. Пењања са спуштањем на косој клупи	☑ Ученик изводи основне варијанте пењања (на справе, степенике, ниске препреке) уз подршку по потреби. ☑ Ученик прилагођава кретање приликом пењања условима простора и висини препрека. ☑ Ученик учествује у активностима пењања уз демонстрацију и вербално усмеравање. ☑ Ученик изводи пењања уз постављене додатне моторичке задатке (нпр. узимање предмета, заустављање, промена правца). ☑ Ученик прати редослед задатака током пењања уз повремено подсећање. ☑ Ученик одржава пажњу и безбедност током извођења задатака. ☑ Ученик изводи пењање и спуштање на косој клупи уз подршку по потреби. ☑ Ученик контролише кретање при спуштању на косој површини уз усмеравање. ☑ Ученик показује напредак у снази, координацији и сигурности кретања.	
МАЈ		☑ Ученик учествује у полигонима са лоптама,	

	1.Полигони са лоптама, обручевима, елементима пењања... 2.Штафетне игре са лоптама, обручевима комбиновано	обручевима и елементима пењања. ☐ Ученик изводи различите моторичке задатке у оквиру полигона уз подршку по потреби. ☐ Ученик повезује више моторичких елемената (ходање, пењање, бацање, котрљање) у оквиру полигона. ☐ Ученик прати редослед станица на полигону уз демонстрацију и усмеравање. ☐ Ученик прилагођава кретање и задатке условима простора и справама. ☐ Ученик учествује у штафетним играма са лоптама и обручевима. ☐ Ученик поштује једноставна правила комбинованих штафетних игара. ☐ Ученик показује сарадњу, мотивацију и активно учешће у групним активностима.	
ЈУН		☐ Ученик учествује у слободно одабраним активностима у сали и на школском игралишту. ☐ Ученик бира и изводи једноставне моторичке активности према сопственом интересовању уз подршку по потреби.	

	1.Активности по избору ученика у сали и на игралишту у близини школе 2.Шетње	☑ Ученик показује иницијативу у игри и кретању у простору. ☑ Ученик поштује основна правила безбедног понашања у сали и на игралишту. ☑ Ученик учествује у организованим шетњама у близини школе. ☑ Ученик одржава групни ритам кретања током шетње уз повремено усмеравање. ☑ Ученик показује издржљивост и издржава планирано трајање активности шетње. ☑ Ученик развија навику боравка и кретања на отвореном простору.	
--	--	--	--

8.7 Фолклорна и ритмичка секција

Фолклор и ритмика представљају значајан облик васпитно-образовног рада који обједињује музику, покрет и игру. Кроз ове активности ученици имају прилику да на природан и њима близак начин развијају моторичке способности, осећај за ритам, координацију покрета и просторну оријентацију.

Фолклор као део народне традиције омогућава ученицима да се упознају са културним наслеђем свог народа, развијајући осећај припадности и поштовања према традицији. Са друге стране, ритмика као облик музичко-покретног изражавања подстиче слободно кретање, креативност и емоционално изражавање.

Код ученика са сметњама у развоју, фолклорна и ритмичка секција има посебан значај јер доприноси унапређивању психофизичког развоја, социјализацији и јачању самопоуздања. Кроз рад у групи ученици уче да сарађују, поштују правила и развијају осећај за заједништво.

Активности у оквиру секције прилагођавају се индивидуалним способностима ученика, са нагласком на постепеном усвајању покрета, честом понављању и подстицајној атмосфери рада.

Циљ: Основни циљ је подстицање психофизичког развоја ученика кроз музику, покрет и игру, уз развијање социјалних и комуникацијских вештина.

Специфични циљеви:

развој осећаја за ритам, координацију и равнотежу
 унапређивање моторичких способности (груба и фина моторика)
 подстицање самопоуздања и позитивне слике о себи
 развијање социјалних вештина (сарадња, поштовање правила, рад у групи)
 неговање културне баштине кроз упознавање народних игара
 подстицање емоционалног изражавања кроз покрет
 развој пажње, концентрације и памћења
 стварање навике активног и квалитетног провођења слободног времена

Задаци:

прилагођавање покрета и корака индивидуалним способностима ученика
 увежбавање основних ритмичких образаца (пљескање, кораци, тапкање)
 учење једноставних кореографија
 развијање оријентације у простору (лево-десно, напред-назад, круг)
 подстицање групне интеракције и сарадње
 коришћење музике различитог темпа и карактера
 укључивање реквизита (траке, мараме, лоптице) ради мотивације
 припрема ученика за јавне наступе (приредбе, школске свечаности)

Време реализације	Предвиђени кораци и теме програма	Исходи	Упутство за дидактичко – методичко остваривање
СЕПТЕМБАР	Упознавање ученика и формирање групе Процена способности	Ученик: Реагује на музику покретом (хода, стаје)	МЕТОДЕ И ОБЛИЦИ РАДА демонстрација имитација

	(ритам, координација) Једноставне ритмичке игре Основни покрети уз музику	Изводи плесак у задатом ритму уз помоћ Прати једноставне инструкције (стани, крени) Учествује у игри у кругу	понављање игра индивидуализовани приступ НАСТАВНА СРЕДСТВА
ОКТОБАР	Учење основних корака Рад на ритму и координацији Увођење једноставних формација (круг, линија) Почетак припреме новогодишње кореографије	Ученик: Изводи основне кораке (десно–лево) уз подршку Одржава једноставан ритам (плескање, кораци) Препознаје свој положај у групи (круг, линија) Прати кратку секвенцу од 2–3 покрета	музика (аудио уређаји) реквизити (мараме, траке, лопте, обручеви, палице, падобрани) костими (по потреби) ЕВАЛУАЦИЈА континуирано праћење напредовања посматрање учешћа и мотивације
НОВЕМБАР	Интензивније увежбавање новогодишње кореографије Повезивање покрета у целину Рад на изражајности и сигурности	Ученик: Повезује 3–4 покрета у целину Изводи једноставне елементе новогодишње кореографије Прати ритам уз мању помоћ Показује сигурност у понављању покрета	процена моторичких и социјалних вештина анализа наступа САРАДЊА са родитељима са стручним сарадницима (дефектолог, педагог) учешће у школским активностима НАПОМЕНА
		Ученик:	кореографије треба да буду кратке, једноставне

ДЕЦЕМБАР	Финално увежбавање Пробе (генерална проба) Припрема за наступ	Изводи целу једноставну кореографију уз музику Користи реквизите (марама, трака) у покрету Прати редослед покрета Учествује у групном наступу	и прилагођене могућностима ученика понављање је кључно (посебно између децембра и јануара) фокус је на учешћу, а не на перфекцији
ЈАНУАР	Понављање кореографије Мање корекције и прилагођавања Припрема за школску приредбу	Ученик: Понавља научену кореографију са мање подршке Изводи основне кораке кола (десно–лево, напред–назад) Одржава контакт са групом (држање за руке) Учествује у наступу поводом школске приредбе	
ФЕБРУАР	Вежбе опуштања, истезања и релаксације Увођење нових покрета и игара Почетак нове кореографије за Дан школе	Ученик: Изводи нове покрете уз демонстрацију Сарађује са партнером (рад у пару) Прати једноставне ритмичке промене Показује већу самосталност у извођењу	
МАРТ		Ученик:	

	Увежбавање нове кореографије Рад на синхронизацији групе Оријентација у простору	Изводи нову кореографију (4–6 покрета) Усклађује покрете руку и ногу Креће се у задатом правцу (напред, назад, у кругу) Прати групу уз минималну помоћ	
АПРИЛ	Финално увежбавање Пробе и корекције	Ученик: Изводи кореографију синхронизовано са групом Памти редослед покрета Користи реквизите у складу са музиком Учествује у јавном наступу	
МАЈ	Игре и креативне активности Понављање омиљених кореографија Слободнији рад (импровизација, реквизити)	Ученик: Самостално изводи омиљене покрете Учествује у креативним играма и импровизацији Показује сигурност и опуштеност у покрету Одржава пажњу током активности	
ЈУН	Евалуација рада	Ученик: Показује напредак у односу на почетни ниво	

	Дружење и завршне активности Додела похвала/ диплома	Изводи основне ритмичке и фолклорне покрете Учествује у групном раду са већом самосталношћу Испољава позитиван однос према музици и покрету	
--	--	---	--

8.8 Секција енглеског језика

МЕСЕЦ	АКТИВНОСТИ	РЕАЛИЗАТОРИ
СЕПТЕМБАР	- обнављање претходног градива кроз слике, покрет и игру - уознавање и представљање себе кроз игре	Татјана Марић Александра Стојиљковић
ОКТОБАР	- представљање новог вокабулара везаног за Halloween - прављење постера - слушање песама из дате области и представљање културе и обичаја земаља енглеског говорног подручја	
НОВЕМБАР	- представљање појмова животиња кроз игру Chinese whispers - представљање појмова хране кроз игру Chinese whispers(Глуви телефони)	
ДЕЦЕМБАР	- представљање и слушање божићних и новогодишњих песама - припремање и извођење божићне песме	
ЈАНУАР	- обнављање претходних појмова кроз игре - обнављање претходних песама кроз игру Musical chairs	
ФЕБРУАР	- представљање појмова бројева и њихова употреба кроз игре - утврђивање знања кроз игру Trouble(Човече, не љути се)	

МАРТ	• представљање и учење кроз покрет појмова делова тела • утврђивање знања кроз игру Simon says...	
АПРИЛ	• представљање и слушање ускршњих песама • припремање и извођење ускршње песме • прављење постера за Ускрс	
МАЈ	• представљање појмова одевних предмета и њихова употреба кроз игре • утврђивање знања кроз игру Hot potato	
ЈУН	• понављање појмова из области које су обрађиване у току школске године • игра Dodgeball	

8.9 Секција италијанског језик

Месец	Планирана активност	Реализација	Реализатор и
СЕПТЕМБАР	• обнављање претходног градива кроз слике, покрет и игру • упознавање и представљање себе кроз игре	• припрема и представљање игара за међусобно упознавање и представљање • FILASTROCCA – Casa mia	Живка Васић Тамара Шушкић
ОКТОБАР	• представљање новог вокабулара везаног за песму :“Volare“ • прављење постера • слушање песама из дате области и представљање културе и обичаја италијанског народа	• припрема и представљање вокабулара, прича и песама • рецитација и читање песмице „Volare“	

НОВЕМБАР	• представљање појмова везаних за месеце у години • представљање годишњих доба са главним одликама	• припрема и представљање појмова, игара, интерактивних игрица на компјутеру, увод у објашњавање посебних обележја Божића • -припрема рецитаице „Filastrocca di Capodanno“	
ДЕЦЕМБАР	• представљање и слушање Божићних и Новогодишњих песама • припремање и извођење Божићне песме; понављање песме :“Volare“	• Певање песме :“Volare“ на приредби за Нову годину;	
ЈАНУАР	• обнављање претходних појмова кроз игре • обнављање претходних песама кроз игру; обнављање песме „ Volare“	• Певање песме „:“Volare“ на Светосавској приредби	
ФЕБРУАР	• представљање појмова бројева и њихова употреба кроз игре • читање и превод песме:“Filastrocca della scuola“	• припрема и представљање појмова и игре	
МАРТ	• представљање појмова бројева и њихова употреба кроз игре • читање и превод песме, рецитоване:“Filastrocca della scuola“	• припрема и представљање појмова, игара и песама кроз реализацију наставе на даљину	
АПРИЛ	• представљање и слушање Ускршњих песама	• припрема и представљање појмова, игара и Ускршње песме кроз реализацију наставе на даљину	

	• припремање и извођење песме: “E Pasqua per noi”		
МАЈ	• понављање и слушање Ускршњих песама; • понављање 1. строфе песме „Volare“	• припрема и представљање појмова, игара и интерактивних игрица на компјутеру кроз реализацију наставе на даљину	
ЈУН	• понављање појмова из области које су обрађиване у току школске године	• припрема и представљање појмова, игара и интерактивних игрица на компјутеру које обухватају теме које су обрађене у току школске године	

8.10 Шивачко-ткачка секција

ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ СЕКЦИЈЕ

ЦИЉ

Циљ секције је развијање fine моторике и манипулативне спретности, креативности, маште, когнитивних способности, сензорне осетљивости и социо-емоционалних вештина. Имајући у виду то да посебно ученици из спектра аутизма у свом понашању теже репетитивном и самостимулишућем понашању, активности у оквиру ове секције ће имати за циљ растерећење од анксиозности, опуштање и развој емоционалне саморегулације.

ЗАДАЦИ

- подстицање иницијативе и активног учешћа ученика у друштвено-корисним и практичним активностима
- израда украсних и употребних предмета од различитих материјала
- развијање социо-емоционалних вештина
- подстицање развијања радозналости и креативности
- развој животних вештина и подстицање осећаја независности
- усвајање позитивних навика и правила понашања и сарадње у групи
- успостављање сарадње са организацијама и појединцима у циљу развоја вештина

Активности у оквиру секције и облик рада биће у потпуности прилагођен индивидуалним способностима, могућностима и интересовањима ученика.

Чланови секције ће остваривати сарадњу са члановима осталих сродних секција. Секција ће бити отворена и за родитеље ученика кроз заједничку размену искуства и креативности.

ПРОГРАМСКИ САДРЖАЈИ	ВРЕМЕ	РЕАЛИЗАТОРИ
Упознавање ученика са активностима и истраживање интересовања ученика; Договарање и успостављање сарадње са представницима осталих секција, наставницима, родитељима; Опремање простора и набавка материјала, договор о заштитном знаку производа секције (етикета)	IX	Наставници дефектолози, стручни сарадник психолог, Медицинаска сестра М. Лазић
Израда поклона за ученике првог разреда (цветови од филца са фотографијама, порукама) и декорације	X	
Шивење филца, плетење луткица, (тешка) сензорна змија, прслуци	XI	
Организација новогодишњег хуманитарног базара у сарадњи са осталим члановима секције и спољних сарадика; (израда новогодишњих украса за јелку, ситних одевних предмета, привезака, врећица са различитим ароматичним биљем, dream catcher, звончића, украса за кућу, грејачи за шоље...)	XII	
Ткање украсних предмета на малим и великим разбојима (таписерије, торбице, подметачи, наруквице, шалови)	I	
Ткање украсних предмета на малим и великим разбојима (таписерије, торбице, подметачи, наруквице, шалови)	II	
Ткање украсних предмета на малим и великим разбојима (таписерије, торбице, подметачи, наруквице, шалови)	III	
Организација хуманитарног базара поводом обележавања Дана школе у сарадњи са осталим члановима секције и спољних сарадика;	IV	
Организација хуманитарног ускршег базара у сарадњи са осталим члановима секције и спољних сарадика; (израда ускршњих украса и декорације);	V	

Изrada и постављање украса у летњој учионици и дрвећу.	VI	
--	----	--

9. Програм припремне наставе за ученике 8. Разреда

СРПСКИ ЈЕЗИК

Припремна настава планира се за ученике VIII разреда и реализоваће се ради припреме ученика за полагање завршног испита.	
Реализатор активности	Одељењски старешина – наставник дефектолог
Циљ	Припремити ученике за полагање завршног теста из српског језика
Кораци	• организација припремне наставе (избор најважнијих садржаја како би се ученици припремили за полагање завршног испита), • извођење припремне наставе (обнављање одређених садржаја, тестове, симулације полагања завршних тестова) • праћење и подстицање ученика на даљи рад и припрему за
Начин реализације (облици и методе рада)	Индивидуални, групни и рад у пару
Временски оквир	Мај-јун

МАТЕМАТИКА

Припремна настава планира се за ученике VIII разреда и реализоваће се ради припреме ученика за полагање завршног испита.	
Реализатор активности	Одељењски старешина – наставник дефектолог
Циљ	• Припремити ученике за полагање завршног теста из математике
Кораци	• организација припремне наставе (избор садржаја на основу анализе иницијалног теста, како би се ученици припремили за полагање завршног испита), • извођење припремне наставе (обнављање одређених садржаја, тестове, симулације полагања завршних тестова) • праћење и подстицање ученика на даљи рад и припрему за
Начин реализације (облици и методе)	Индивидуални, групни и рад у пару
Временски оквир	Мај-јун

ИСТОРИЈА

Припремна настава планира се за ученике VIII разреда и реализоваће се ради припреме ученика за полагање завршног испита.	
Реализатор активности	Одељењски старешина – наставник дефектолог
Циљ	Припремити ученике за полагање дела комбинованог теста који се односи на садржаје предмета
Кораци	• организација припремне наставе (избор најважнијих садржаја из различитих области историје како би се ученици припремили за полагање завршног испита), • извођење припремне наставе (обнављање одређених садржаја, тестове, симулације полагања завршних тестова) • праћење и подстицање ученика на даљи рад и припрему за завршни
Начин реализације (облици и методе)	Индивидуални, групни и рад у пару
Временски оквир	Мај-јун

ГЕОГРАФИЈА

Припремна настава планира се за ученике VIII разреда и реализоваће се ради припреме ученика за полагање завршног испита.	
Реализатор активности	Одељењски старешина – наставник дефектолог
Циљ	• Припремити ученике за полагање дела комбинованог теста који се односи на садржаје предмета
Кораци	• организација припремне наставе (избор најважнијих садржаја из различитих области географије како би се ученици припремили за полагање завршног испита), • извођење припремне наставе (обнављање одређених садржаја, тестове, симулације полагања завршних тестова) • праћење и подстицање ученика на даљи рад и припрему за завршни
Начин реализације (облици и методе)	Индивидуални, групни и рад у пару
Временски оквир	Мај-јун

ФИЗИКА

Припремна настава планира се за ученике VIII разреда и реализоваће се ради припреме ученика за полагање завршног испита.	
Реализатор активности	Одељењски старешина – наставник дефектолог
Циљ	Припремити ученике за полагање дела комбинованог теста који се односи на садржаје предмета
Кораци	• организација припремне наставе (избор најважнијих садржаја из различитих области биологије како би се ученици припремили за полагање завршног испита), • извођење припремне наставе (обнављање одређених садржаја, тестове, симулације полагања завршних тестова) • праћење и подстицање ученика на даљи рад и припрему за завршни
Начин реализације (облици и методе)	Индивидуални, групни и рад у пару
Временски оквир	Мај-јун

БИОЛОГИЈА

Припремна настава планира се за ученике VIII разреда и реализоваће се ради припреме ученика за полагање завршног испита.	
Реализатор активности	Одељењски старешина – наставник дефектолог
Циљ	• Припремити ученике за полагање дела комбинованог теста који се односи на садржаје предмета
Кораци	• организација припремне наставе (избор најважнијих садржаја из различитих области биологије како би се ученици припремили за полагање завршног испита), • извођење припремне наставе (обнављање одређених садржаја, тестове, симулације полагања завршних тестова) • праћење и подстицање ученика на даљи рад и припрему за завршни
Начин реализације (облици и методе)	Индивидуални, групни и рад у пару
Временски оквир	Мај-јун

ХЕМИЈА

Припремна настава планира се за ученике VIII разреда и реализоваће се ради припреме ученика за полагање завршног испита.	
Реализатор активности	Одељењски старешина – наставник дефектолог
Циљ	Припремити ученике за полагање дела комбинованог теста који се односи на садржаје предмета
Кораци	• организација припремне наставе (избор најважнијих садржаја из различитих области биологије како би се ученици припремили за полагање завршног испита), • извођење припремне наставе (обнављање одређених садржаја, тестове, симулације полагања завршних тестова) • праћење и подстицање ученика на даљи рад и припрему за завршни
Начин реализације (облици и методе)	Индивидуални, групни и рад у пару
Временски оквир	Мај-јун

10. Корективно – стимулативни програми

10.1 Логопедске вежбе

Логопедске вежбе ЦИЉ

Циљ логопедског рада је да се отклоне говорни поремећаји који отежавају вербалну комуникацију или доводе до психичких и социјалних траума ученика.

ЗАДАЦИ:

да се развију говорно – језичке способности до одговарајућег нивоа, које ће у границама психофизичких могућности ученика омогућити остваривање циља и задатака основног васпитања и образовања;

да се помоћу говора ученици социјализују и оспособљавају за свакодневни живот и рад;

да се отклоне блажи облици говорних поремећаја који представљају сметњу успешној говорној комуникацији у школи и ван ње;

да подизањем квалитета вербалног изражавања ученик развија језичко мисаоне основе и опште изражавање ученика;

да пружа непосредну помоћ породици, а тиме доприноси правилном односу према детету који на тај начин не морају тражити стручну помоћ ван школе.

ПРОГРАМСКИ САДРЖАЈИ

логопедска дијагностика

развој психофизиолошке основе за говор, читање и писање

развој унутрашњег говора

развој и корекција фонетске стране говора – формирање правилног изговора

развој активног говора и језика

кориговање муцања, брзоплетости говора и патолошки спорог говора

коректура основног гласа

кориговање читања и писања

корективно првентивне вежбе и игре Области за децу која немају развијен говор

ВЕЖБЕ ЗА ДЕЦУ КОЈА НЕ ГОВОРЕ (НУЛТИ НИВО)

Вежбе за развој опште моторике тела

Подизање руку, вртење целе руке спирално, окретање шаке горе и доле; хватање лопте- велике, мање и још мање; плескање длановима по задатом ритму; извођење разних вештина шаком и прстима; гњечење пластелина у боји и прављење различитих облика, слагање коцки у висину и дужину, ређање пластичних кутија једне у другу, скидање одела и обуће, облачење одела и обуће, закопчавање и откопчавање дугмади...

Акустичке вежбе

Скретати ученику пажњу на јаке звукове и шуме као што су , аутомобилска сирена, звук авиона, звоњење звона, куцање на вратима, звецкање кључевима, шкрипа вратима, тапшање длановима, шуштање воде, музика с телевизора, ономатопеје животиња.

Слушање кратких песмица и рецитација .

Вежбе које служе као опомене од опасности: пец, стани, бежи, не дирај и слично.

Вежбе визуелног опажања

Вежбати са сигналном лампицом, пали-гаси; ређати предмете по величини,; учити га да опажа присуство других лица, деце, наставника, као и њихов улазак и излазак из учионице; проналазити дупликате предмета истих боја облика, величина према показаном узорку; проналазити са

учеником претходно сакривену играчку; да препозна место према ознаци на столу, ормарићу; да посматра и коментарише другу децу док се играју (види како бата трчи, итд).

Вежбе схватања речи

Схватање речи везаних за конкретне предмете, лица и непосредну акцију (мама, тата, вода, дај, дај ми, нећу, хоћу, дођи, види, идемо тамо, немој, пусти); да схвати делове тела; да схвати називе одеће и обуће и изразе у вези са облачењем; све у вези с физиолошким и

хигијенским потребама; развијати осетљивост за временске прилике (топло, хладно, пада киша, снег).

Вежбе извршавања налога

Дај ми свеску, лопту! дај ми руку, пољуби је, идемо напоље; Покажи делове тела, (на себи па онда на другима или на слици),

После два налога истовремено, а затим извршавање сложенијих налога (да више ствари понесе и остави где треба).

Развијати просторну оријентацију око себе, да одреди лица и ствари са свог места, горе, доле, испред себе, иза себе, далеко, близу.

ВЕЖБЕ ЗА ДЕЦУ КОЈА ИМАЈУ СЛАБИЈЕ РАЗВИЈЕН ГОВОР (1 НИВО)

Самостално изражавање (приче у сликама, опис слике и приче за разумевање и препричавање)

Вежбе проширивања реченице (од просте ка просто-проширеној и сложеној) 3. Употреба предлога (у, на, поред, иза, испред, изнад, између, испод,), прилога (за место, време, начин)

Семантичке категорије (антоними, синоними, метоними, хомоними)

Вежбе богаћења речника (домаће и дивље животиње, воће, поврће, превозна средства, кућни апарати...)

Граматичке вежбе (промењиве и непромењиве врсте речи, род, број, падежи)

Учење краћих рецитација

Ситуациони говор (нпр. поздрављање...)

ПОСЕБНИ ПРОГРАМ РАДА

У логопедском раду током школске 2018-19. године планира се примена Floor time принципа рада.

Оснивач Floor time терапије је Grintsman.Он је унео емоције као водећи фактор-то је „кичма“ ове терапије.

Овај модел се заснива на **односима**, не на **вештинама**.

Рад се заснива кроз игру на струњачи у удобном и пријатном амбијенту, посматрајући шта дете ради, шта му прија и то исто радимо са њим, укључујемо се у дететову активност.

Најважније је да користимо мотивишућа интересовања, активности и објекте (дидактичка средства) да бисмо подстакли дететов емоционални интерес.

РЕЧ + ЕМОЦИЈА = ГОВОР

Табеларни приказ

ПРОГРАМСКИ САДРЖАЈ	ВРЕМЕ	РЕАЛИЗАТОР
Израда годишњег плана рада Израда индивидуалних планова Упознавање са новим ученицима ради успостављања дијагноза Упознавање са родитељима ученика и договор о сарадњи Сарадња са наставницима	IX	Логопеди
Вежбе говорних органа артикулације и аутоматска употреба гласова Вежбе запамћивања структуре речи Сарадња са родитељима Сарадња са наставницима Израда индивидуалних планова за ученике који се касније укључују на логопедски третман	X	Логопеди
Непосредни рад са ученицима уз примену метода у циљу корекције говора Учествовање на седницама одељенских већа и наставничког већа, са подношењем извештаја о раду логопеда Стални контакт са логопедима при СОШ (спец. осн. школама)	XI	Логопеди
Непосредни рад са ученицима 22 часа седмично, уз примену логопедских метода ради отклањања говорних сметњи Сарадња са наставницима разредне наставе у вези праћења напредовања ученика	XII	Логопеди Наставници Логопеди

Израда извештаја о раду логопеда за 2. полугодиште		
Вежбе за употребу заменица Вежбе за употребу везника Инверзија речи у реченици Концентрација на туђ говор, читање, причање Сарадња са наставницима Детаљна анализа праћења развоја ученика од 1. до 8. Разреда	I	Логопеди Наставници Саветовалиште
Вежбе говорних органа артикулације и аутоматске употребе гласова Вежбе запамћивања структуре реченица Кратки опис слике Слушање сопствених снимака	II	Логопеди
Вежбе савлађивања одречних и упитних реченица Учење кратких прича Вежбе за богаћење речника Развијање осећаја за језичке недостатке Разговор са родитељима и сарадња са наставницима	III	Логопеди
Вежбе за употребу разних језичких облика Краће саопштење и доживљаји Слободно препричавање Истовремено изговарање и писање	IV	Логопеди
Непосредни рад са ученицима Разговор са родитељима Сарадња са наставницима Рад на сређивању документације	V	Логопеди
Учествовање логопеда у раду тима саветовалишта је константна Детаљна анализа праћења развоја ученика од 1. до 8.разреда Рад на сређивању документације	VI-IX	Тим Саветовалишта

10.2 Психомоторна реедукација

СЕНЗОМОТОРНЕ ВЕЖБЕ

Сензомоторне вежбе за децу која нису освојила психомоторни ниво у развоју (нулти ниво).

Пре започињања вежби, неопходно је утврдити да ли је дете хипо или хипер сензитивно за све чулне стимулусе. Након тога врши се одабир вежби.

Тактилне вежбе (топло-хладно, различити модалитети додир и текстура, притисак, бол и сл.)

Визуелне вежбе (боја, облик, величина, визуомоторна контрола, праћење објекта и сл.)

Аудитивне вежбе (дискриминација звукова, праћење извора звука, оглашавање и имитирање животиња и сл.). Коришћење звучног окружења ради стимулисања одређених можданих таласа.

Олфактивне и густативне вежбе (пријатни и непријатни мириси и укуси, арома терапија)

Проприоцепција (различити облици кретања, промене положаја тела, анти гравитациони положаји, различити притисци на целу површину тела и сл.)

Вестибуларне вежбе, хипоталамус и амигдала (различити облици кретања са и без употребе реквизита, љуљање, вртешке, скакање, анти гравитациони положаји, различите врсте полигона и сл.)

Тактилне, визуелне, аудитивне, олфактивне и густативне вежбе су детаљније описане у вежбама чула.

ПСИХОМОТОРНЕ ВЕЖБЕ

Циљ је да се допринесе отклањању или ублажавању специфичних тешкоћа или поремећаја у једној или више области сензомоторног и психомоторног понашања ученика ометених у развоју и ученика са проблемима у учењу те им омогуће даље успешније учење и развој.

Задаци су:

допринос развоју и богаћењу сензомоторног и психомоторног искуства, способности опажања и бољем сналажењу ученика у његовој средини;

развијање моторике – моторичких вештина и спретности при кретању, манипулисању и координирању покрета, њиховој контроли, брзини, тачности, и равнотежи развијање говора и језика, когнитивних функција;

припремање ученика и олакшавање њиховог учења почетком читања и писања и сличних захтева у другим областима школског учења и допринос постизању успеха у школи.

САДРЖАЈ ПРОГРАМА ДЕФЕКТОЛОШКА ДИЈАГНОСТИКА

Процена дечијих способности и израда индивидуалног плана вежби.

ВЕЖБЕ ОПШТЕ РЕЕДУКАЦИЈЕ ПСИХОМОТОРИКЕ

Вежбе опште реедукације психомоторике имају за циљ да преко кинестезије и свих чула истовремено обнове дететова искуства о себи, о себи у односу на простор и време и о себи у односу на другог.

ВЕЖБЕ ЗА ДОЖИВЉАЈ ТЕЛЕСНЕ ЦЕЛОВИТОСТИ

Ове вежбе оживљавају схеме у нервним слојевима, које су се спонтано оствариле, сада на свесном нивоу. Постоје ти нивоа доживљаја своје телесне целовитости па су тако и саме вежбе подељене:

вежбе за доживљај телесне целовитости на нивоу топографије тела;

вежбе за доживљај гестуалног простора;

вежбе за уочавање и стабилизовање латерализованости.

ВЕЖБЕ ЗА КООРДИНАЦИЈУ ПОКРЕТА

Координација покрета чини основу сваке психомоторне активности. Зависи од способности овладавања равнотежом, организованости мишићне напетости, функционалне осамостаљености мишићних група и од осећајне организованости личности детета.

Деле се на:

вежбе координације горњих екстремитета;

вежбе координације горњих екстремитета и главе;

вежбе координације горњих и доњих екстремитета;

вежбе координације тела у целини.

ВЕЖБЕ ЗА УЈЕДНАЧАВАЊЕ ТОНИЧНЕ НАПЕТОСТИ И ОСАМОСТАЉИВАЊЕ ПОКРЕТА

За сваку моторну радњу потребна је зрелост тонуса, мишића, функционална осамостаљеност мишићних група и могућност извођења прецизних покрета уз вољну контролу. Вежбе су подељене тако да прате развој моторике:

вежбе покретима из рамена;

вежбе покретима из лакта;

вежбе покретима шаке;

вежбе покретима прстију.

ВЕЖБЕ ОРИЕНТАЦИЈЕ У ОБЈЕКТИВНОМ ПРОСТОРУ

Објективни простор је простор изван тела, простор у коме се крећемо. Дете га открива постепено и најдуже. Доживљај телесне целовитости утиче на постојање и организовање у објективном простору.

Вежбе ходања и одржавање равнотеже при ходу.

Вежбе за одређивање положаја тела у простору.

Вежбе кретања у објективном простору.

Вежбе орјентације тела у простору у односу на предмет, на друге.

Вежбе упоређивања по висини, раздаљини.

Вежбе кретања у простору по задатој шеми.

ВЕЖБЕ ЗА УОЧАВАЊЕ И ПРЕПОЗНАВАЊЕ РИТМОВА

Уочавање ритмичких делова у ритмичком низу и ритмичких целина кроз покрет и говор утиче на развој организованости психомоторике у целини.

Вежбе координације покрета уз ритам. Ритмичке говорне вежбе.

ВЕЖБЕ ЗА КОНТРОЛУ ИМПУЛСИВНОСТИ

Нагли прекид у разумевању појава у дијалошком односу изазива снажну фрустрацију која се потом разрешава агресивним понашањем или повлачењем.

Вежбе контроле моторике пред огледалом. Вежбе контроле моторике уз ходање, плескање.

ВЕЖБЕ ЗА ПРОЦЕНУ ТРАЈАЊА И ОРЈЕНТАЦИЈУ У ВРЕМЕНУ

Време се доживљава преко покрета и тела у целини. Свака активност психомоторике користи за откривање неког од квалитета времена. Ти квалитети се путем вежби откривају, називају и тиме чине свесним и доступним мисаоним операцијама:

вежбе перцепције времена преко покрета;

вежбе перцепције времена кроз час реедукације психомоторике;

животне активности и перцепција времена;

вежбе за откривање доживљеног времена.

ВЕЖБЕ ЧУЛА

Вежбе чула доприносе богаћењу сензомоторног искуства, отклањању и ублажавању специфичних тешкоћа и поремећаја у некој од области сензомоторног понашања ученика.

Програм обухвата:

вежбе за визуелно опажање;

вежбе за аудитивно опажање;

вежбе за тактилно опажање;

вежбе за опажање мириса и укуса.

ВЕЖБЕ ЗА ВИЗУЕЛНО ОПАЖАЊЕ

Доприносе навикавању ученика да усмери пажњу према визуелном подражају да опажа, перципира и врши дискриминацију. Вежбе за покретљивост очију – фиксирање

Праћење погледом кретања предмета с лева на десно, горе, доле, у круг. Праћење погледом предмета обешених изнад лица, а који се покрећу лево, десно, горе, доле, у круг.

Скоковито прелажење погледом с оближњег на даљи предмет, с једног на други предмет који се налазе у истој равни испред очију.

Вежбе за перцепцију димензија

Перцепција величине – мало – велико;

перцепција дебљине – дебело – танко;

перцепција дужине – дугачко – кратко;

перцепција висине – високо – ниско;

перцепција ширине – широко – уско.

Уочавање, препознавање, именовање и разликовање на предметима из свакодневне употребе, дидактичком материјалу, графичком простору особине предмета (мала лопта, велика коцка, дебело стабло, танка оловка, дугачак конач, кратка коса, висока кућа, ниска столица, широка улица, уска блуза). Уочавање, препознавање, разликовање и именовање опадајућег и растућег низа особина предмета (велике, мање, најмање; дебело, тање, најтање; дугачко, кратко, најкраће; високо, ниско, најниже; широко, уско, најуже).

ВЕЖБЕ ЗА ПЕРЦЕПЦИЈУ ОБЛИКА

Уочавање и препознавање, разликовање, именовање облика предмета из свакодневне употребе (дугмад, оловке, кључеви, делови намештаја и слично), облик и рогљаста тела (лопте, коцке, ваљка, пирамиде, купе). Фигура облика круга, квадрата, правоугаоника, троугла.

Уметање предмета и фигура у одговарајућа удубљења (фигура троугла у удубљење за троугао, модела намештаја, возила и слично).

Трасирање прстима издубљених ивица за уметање геометријских фигура, кривих и изломљених линија.

Постављање тродимензионалних предмета на места која су означена –
квадратом за кутију, кругом за боце и слично.

Трасирање оловком око тродимензионалних предмета и дводимензионалних фигура на тврдој хартији.

Комбиновање разних облика фигура да би се добио одређени предмет или слика предмета (квадрат и троугао – кућа; правоугаоник и круг – дрво и слично). Изрезивање, лепљење и моделовање предмета одређеног облика.

ВЕЖБЕ ЗА ПЕРЦЕПЦИЈУ БОЈА

Уочавање, препознавање, разликовање и именовање предмета из свакодневне употребе, дидактичког материјала, слика са следећим карактеристикама:

једна од четири основних боја (црвена, жута, зелена, плава);

јаче живе боје (наранџаста, љубичаста);

тонови разних боја (светлије – тамније, јаче – слабије);

тонови исте боје.

Уочавање и именовање предмета са константним природним бојама (трешња, вишња, јагода – црвена).

Уочавање и именовање предмета који могу бити и друге боје (џемпер, марама).

Груписање предмета из свакодневне употребе, дидактичког материјала слика на темељу њихове боје.

Додавање делова који недостају, а разликују се само по боји, по нијансама исте боје.

Израда мозаика у боји, слагање домина у боји, игре са перлама, изрезивање илустрација одређене боје, бојење по захтеву и сл.

ВЕЖБЕ ЗА ВИЗУЕЛНУ МЕМОРИЈУ

Показати неколико предмета и тражити од ученика да их именују. Док је ученик окренут уклонити један предмет и тражити да ученик именује предмет који недостаје.

Променити редослед предмета док је ученик окренут леђима и тражити да ученик одреди која је замена извршена и слично.

Захтеве повећавати повећавањем броја предмета.

ВЕЖБЕ ЗА ВИЗУЕЛНУ ПРОЈЕКЦИЈУ

Именовање неког предмета према усменом опису (лопта – округла, одскаче, играмо се

Именовање по опису неке ученику добро познате личности (мајка, друг). Именовање неког пута према опису (од куће до школе, до продавнице).

Проналажење испуштених делова по моделу или слици (аутомобил без волана, коњ без репа и слично).

ВЕЖБЕ ПЕРЦЕПЦИЈА ПРОСТОРНИХ ОДНОСА

Предмете из свакодневне употребе, дидактички материјал, слике и слично постављати у позицијама: на, у, под, изнад, испод, иза, поред, уз, између, преко (оловка је у торби, свеска је на столу, столица је поред стола, табла је испред клупа, лопта је испод столице итд.).

ВЕЖБЕ ЗА ВИЗУЕЛНУ ДИСКРИМИНАЦИЈУ

Уочавање, препознавање, разликовање, именовање, ређање, сортирање, сврставање, разврставање, упоређивање, сортирање предмета из свакодневне употребе, дидактичког материјала, слика и сл.

Дискриминација предмета одређеног квалитета (округло, црвено, дрвено, мало и др.) који су различити или слични по некој особини – четвртасто дугме у групи округлих, зелене кликере из групе разнобојних и слично.

ВЕЖБЕ ЗА АУДИТИВНО ОПАЖАЊЕ

Ове вежбе су усмерене на разликовање способности слушног опажања, навикавање ученика да ослушкује, слуша и чује.

ВЕЖБЕ ЗА ПОВЕЋАЊЕ ПАЖЊЕ НА ЗВУЧНЕ НАДРАЖАЈЕ И СТИМУЛАНСЕ

Навикавање ученика да разумеју шта наставник говори када у говору паузира, или успорава, односно убрзава темпо говора. Промене у интонацији, јачини и изражавању говора.

Периодично снижавање гласа тако да ученик треба да напрегне слух да би чуо шта наставник саопштава итд.

ВЕЖБЕ ЗА АУДИТИВНУ ДИСКРИМИНАЦИЈУ

Слушање, препознавање, и разликовање одређених шума, звукова и гласова (звук звона, гужвање хартије, шум воде, отварање и затварање врата итд.).

Уочавање особина звука и гласа – висина, трајање, јачина (тих, гласан, висок, низак, нејасан, јасан, брз, спор, течан, испрекидан итд.).

Одређивање извора звука, разликовање дечијег гласа од гласа одраслих, мушког од женског, гласова наставника, другова.

Препознавање звукова и гласова који су карактеристични за поједине животиње.

Опонашање ових гласова.

ВЕЖБА ЗА ПЕРЦЕПЦИЈУ АУДИТИВНЕ ФИГУРЕ И ОСНОВЕ

Развијање способности да се пажња ученика усмери на одређене аудитивне стимулансе а да се ирелевантни звучни стимуланси истовремено занемаре. (Вежбати ученике да играју ритмички уз музику изврше одређени покрет према усменом наређењу наставника.)

ВЕЖБЕ ЗА АУДИТИВНО ПАМЋЕЊЕ ЗВУЧНИК СЕКВЕНЦИ

Памћење речи, реченица, бројева, дана у недељи, месеца у години и сл. Песмице, бројалице, набрајалице и сл.

Аудитивне игре са набрајањем.

ВЕЖБЕ ЗА ТАКТИЛНО ОПАЖАЊЕ

Ове вежбе омогућавају препознавање и доживљај неких карактеристика предмета тактилним путем – додиривањем.

Уочавање, препознавање, разликовање и именовање предмета из свакодневне употребе, дидактичког материјала по одређеним карактеристикама (тврдо, мекано, глатко, тупо, оштро, заобљено, дугачко, кратко, дебело, танко, мало, велико, плитко, дубоко итд.) додиривањем и опипавањем. Дискриминацију вршити између двају врло различитих површина да би се постепено редуцирао степен разлике између карактеристика.

СТЕРЕОГНОСТИЧКА ПЕРЦЕПЦИЈА

Идентификација предмета и квалитета предмета опипавањем – затворених очију. Облик – лопта, оловка, троугао и сл.

Површина – храпава хартија, глатко стакло, удубљена чаша и сл. Тврдоћа –

тврд камен, мекана лопта и сл.

Величина – мала јабука, велика коцка и сл. Дебљина – дебело дрво, танка тканина и сл. Дужина – дугачак конач, кратка коса и сл.

ПЕРЦЕПЦИЈА ТЕЖИНЕ

Уочавање, разликовање, сортирање и именовање предмета из свакодневне употребе и дидактичког материјала по тежини (оловка, торба, коцке, вреће са песком и сл.). Термичка перцепција

Уочавање, разликовање и именовање предмета, материјала и појава по температури (хладна вода, топла супа, врела пећ, млако млеко, ледена вода, врућ чај и сл.).

ВЕЖБЕ ЗА ОПАЖАЊЕ МИРИСА И УКУСА

Ове вежбе омогућавају развијање осета мириса и укуса на природним материјалима из најближе околине ученика.

Препознавање и именовање различитих укуса: слатко, кисело, слано, горко, љуто (шећер, лимун, со, паприка).

Препознавање и именовање карактеристичних мириса: мирис воћа, поврћа, цвећа, намирница, парфема, пријатних и непријатних мириса, слабих и јаких мириса, свежих и устајалих.

ВЕЖБЕ ЗА РАЗВОЈ САЗНАЈНИХ ФУНКЦИЈА

Појмови конзервације (количине, тежине, запремине)

Груписање класа и релација и образовање појма броја (класификација, серијација)

Развијање појмова о количинама и величинама, сортирање и груписање предмета по неком својству, формирање појма скупа истих предмета, појам истог, разликовање основних просторних облика (круг, правоугаоник, правилан, неправилан облик), уочавање узајамног положаја предмета, бројање (одбројавање елемената у скупу), елементи редних бројева (први, последњи), односи (висина, дужина, величина), упознавање апоена новца

ВЕЖБЕ СПЕЦИФИЧНЕ РЕЕДУКАЦИЈЕ ПСИХОМОТОРИКЕ (ИНДИВИДУАЛНИ ТРЕТМАН)

Ове вежбе изводе се на основу дијагностике која је дата од: неуропсихијатра, психолога, дефектолога, реедукатора, логопеда, педијатра

ВЕЖБЕ ЗА ДИЗГРАФИЈУ

Вежбе за доживљај телесне целовитости.

Вежбе за уочавање и стабилизовање латерализованости.

Вежбе за уједначавање тонуса и осамотаљивање покрета.

Вежбе за координацију покрета уз ритам.

Вежбе орјентације у објективном простору.

Вежбе релаксације.

Вежбе чула.

ВЕЖБЕ ЗА ДИСЛАТЕРАЛИЗОВАНOST

Вежбе за уједначавање тонуса и осамотаљивање покрета.

Вежбе за координацију покрета уз ритам.

Вежбе за уочавање, стабилизовање и усмеравање латерализованости.

Вежбе орјентације у објективном простору.

ВЕЖБЕ ЗА ХИПЕРКИНЕТИЧКО ПОНАШАЊЕ

Вежбе релаксације.

Вежбе за процену трајања и орјентацију у времену.

Вежбе за уједначавање тонуса и осамотаљивање покрета.

Вежбе за координацију покрета.

Вежбе ритма.

Вежбе за контролу импулсивности.

Вежбе за доживљај телесне целовитости.

Вежбе чула.

Вежбе за уочавање и стабилизовање латерализованости.

Вежбе за уочавање присуства другог.

ВЕЖБЕ ЗА СМИРИВАЊЕ ТИКОВА

Вежбе релаксације.

Вежбе за контролу импулсивности.

Вежбе за уједначавање тонуса и осамотаљивање покрета.

Ритмичке вежбе.

Вежбе за диференцирање мускулатуре лица.

ВЕЖБЕ ЗА ДИЗАРТРИЈУ

Вежбе релаксације.

Вежбе ритмичког дисања.

Вежбе ритма.

Вежбе за контролу импулсивности.

Вежбе за уједначавање тонуса и осамотаљивање покрета.

Говорне вежбе.

ВЕЖБЕ ЗА ДИСКАЛКУЛИЈУ

Вежбе за доживљај телесне целовитости.

Вежбе за уочавање и стабилизовање латерализованости.

Вежбе оріјентације у објективном простору.

Вежбе за координацију покрета уз ритам.

Вежбе релаксације.

Вежбе серијације.

Вежбе класификације.

Вежбе конзервације.

Вежбе чула.

ВЕЖБЕ ЗА ДИСЛЕКСИЈУ

Вежбе за доживљај телесне целовитости.

Вежбе за уочавање и стабилизовање латерализованости.

Вежбе оріјентације у објективном простору.

Вежбе за уједначавање тонуса и осамотаљивање покрета.

Вежбе ритма.

Вежбе чула.

Говорне вежбе.

ВЕЖБЕ ЗА ДИЗГНОЗИЈУ

Вежбе за доживљај телесне целовитости.

Вежбе за доживљај гестуалног простора.

Вежбе за уочавање и стабилизовање латерализованости.

Вежбе орјентације у објективном простору.

Вежбе ритма.

Вежбе за уочавање присуства другог.

Вежбе за процену трајања и орјентацију у времену.

Вежбе релаксације.

Вежбе чула.

ВЕЖБЕ ЗА ОПШТУ РАЗВОЈНУ ДИСПРАКСИЈУ

Вежбе за уједначавање тонуса и осамостаљивање покрета.

Вежбе координације покрета уз ритам.

Вежбе ритма.

Вежбе за доживљај гестуалног простора.

Вежбе орјентације у објективном простору.

Вежбе за диференцирање моторике лица.

Вежбе за процену трајања и орјентацију у времену.

Вежбе за уочавање присуства другог.

Вежбе релаксације.

ВЕЖБЕ ЗА РАЗВОЈНУ КОНСТРУКТИВНУ ДИСПРАКСИЈУ

Вежбе за доживљај телесне целовитости.

Вежбе за доживљај гестуалног простора.

Вежбе координације покрета.

Вежбе за уједначавање тонуса и осамостаљивање покрета.

Вежбе оріјентације у објективном простору.

Вежбе за уочавање присуства другог.

Вежбе за процену трајања и оріјентацију у времену.

ПОСТУПАК КОД ПРИМАРНОГ ДЕЧЈЕГ АУТИЗМА

Вежбе масаже.

Вежбе мажења и голицања.

Извођење пасивних покрета.

Вежбе скривања.

Организовање игре у двоје.

У интересу је детета да се програмски садржаји реализују у сарадњи са реедукатором психомоторике у редовној школи у процесу инклузије.

Табеларни приказ

Тема	Време
Процена помоћу опште дефектолошке дијагностике и израда индивидуалних планова вежби према способностима ученика	Септембар, октобар, новембар, по потреби
Израда индивидуалних планова вежби према способностима ученика	Децембар, по потреби
Вежбе пасивним покретима	током целе године по ИОП-у
Вежбе за доживљај телесне целовитости вежбе за доживљај телесне целовитости на нивоу топографије тела; вежбе за доживљај гестуалног простора; вежбе за уочавање и стабилизовање латерализованости.	током целе године по ИОП-у 2
Вежбе оріјентације у објективном простору Вежбе ходања и одржавање равнотеже при ходу.	током целе године по ИОП-у 2

Вежбе за одређивање положаја тела у простору. Вежбе кретања у објективном простору. Вежбе орјентације тела у простору у односу на предмет, на друге. Вежбе упоређивања по висини, раздаљини. Вежбе кретања у простору по задатој шеми.	
Вежбе за уочавање присуства другог	током целе године по ИОП-у 2
Вежбе за уједначавање тонуса и осамостаљивање покрета вежбе покретима из рамена; вежбе покретима из лакта; вежбе покретима шаке; вежбе покретима прстију.	током целе године по ИОП-у 2
Вежбе за координацију покрета вежбе координације горњих екстремитета; вежбе координације горњих екстремитета и главе; вежбе координације горњих и доњих екстремитета; вежбе координације тела у целини.	током целе године по ИОП-у 2
Вежбе за уочавање и препознавање ритмова Вежбе координације покрета уз ритам. Ритмичке говорне вежбе.	током целе године по ИОП-у 2
Вежбе за контролу импулсивности Вежбе контроле моторике пред огледалом. Вежбе контроле моторике уз ходање, плескање.	током целе године по ИОП-у 2
Вежбе за процену трајања и орјентацију у времену вежбе перцепције времена преко покрета; вежбе перцепције времена кроз час реедукације психомоторике; животне активности и перцепција времена; вежбе за откривање доживљеног времена.	током целе године по ИОП-у 2

Вежбе релаксације Вежбе умиривања	током целе године по ИОП-у 2
Вежбе за визуелно опажање Вежбе за покретљивост очију – фиксирање Вежбе за перцепцију димензија Перцепција величине – мало – велико; перцепција дебљине – дебело – танко; перцепција дужине – дугачко – кратко; перцепција висине – високо – ниско; перцепција ширине – широко – уско. Вежбе за перцепцију облика Вежбе за перцепцију боја	током целе године по ИОП-у 2
Вежбе за визуелну меморију Вежбе за визуелну пројекцију Вежбе перцепција просторних односа Вежбе за визуелну дискриминацију	
Вежбе за аудитивно опажање Вежбе за повећање пажње на звучне надражаје и стимулансе Вежбе за аудитивну дискриминацију Вежба за перцепцију аудитивне фигуре и основе Вежбе за аудитивно памћење звучник секвенци	током целе године по ИОП-у 2
Вежбе за тактилно опажање Стереогностичка перцепција Перцепција тежине Термичка перцепција	током целе године по ИОП-у 2
Вежбе за опажање укуса и мириса (пријатни и непријатни мириси и укуси, арома терапија)	током целе године по ИОП-у 2

Вежбе за развој сазнајних функција Појмови конзервације (количине, тежине, запремине) Груписање класа и релација и образовање појма броја (класификација, серијација) Развијање појмова о количинама и величинама, сортирање и груписање предмета по неком својству, формирање појма скупа истих предмета, појам истог, разликовање основних просторних облика (круг, правоугаоник, правилан, неправилан облик), уочавање узајамног положаја предмета, бројање (одбројавање елемената у скупу), елементи редних бројева (први, последњи), односи (висина, дужина, величина), упознавање апоена новца	током целе године по ИОП-у 2
Проприоцептивне вежбе (различити облици кретања, промене положаја тела, анти гравитациони положаји, различити притисци на целу површину тела и сл.)	током целе године по ИОП-у 2
Вестибуларне вежбе (различити облици кретања са и без употребе реквизита, љуљање, вртешке, скакање, анти гравитациони положаји, различите врсте полигона и сл.)	током целе године по ИОП-у 2
Процена урађеног и израда предлога вежби за наредни период	На крају тромесечја, првог и другог полугодишта
Вежбе специфичне реедукација психомоторике вежбе за дизграфију вежбе за дислатерализованост вежбе за хиперкинетичко понашање вежбе за смиривање тикова вежбе за дизартрију вежбе за дискалкулију вежбе за дислексију вежбе за дизгнозију вежбе за општу развојну диспраксију вежбе за развојну конструктивну диспраксију	По потреби

10.3 Музичка стимулација

План је израђен као оквир за реализацију музичке стимулације, музичко-ритмичких активности, активности покрета уз звук и сензорно-релаксационих садржаја у раду са ученицима са сметњама у развоју.

Полазне основе рада

Музичка стимулација у школском контексту представља дефектолошки осмишљен и педагошки структуриран облик подршке развоју ученика кроз звук, ритам, покрет, певање, свирање, бројалице, музичке игре, креативно изражавање и релаксацију. Активности се планирају у складу са узрастом, индивидуалним могућностима, потребама, интересовањима и тренутним функционисањем ученика.

У раду се полази од искуства да музика и ритам могу бити снажан канал комуникације, мотивације и организације понашања. Звук се не користи само као пратња активности, већ као сигнал, правило, граница, подршка пажњи, средство за покретање, заустављање, чекање, промену активности и смиривање.

Активности нису замена за наставу музичке културе, нити се представљају као музикотерапија, већ као дефектолошки, развојно-подстицајни и школски применљив облик рада у ком се музика користи као средство за подршку пажњи, саморегулацији, аудитивној перцепцији, моторичкој организацији, социјалној интеракцији и општем школском функционисању ученика.

Организација рада према узрасту ученика

Група ученика	Основни облик рада	Напомена о организацији
Ученици млађег узраста	Комбинован рад: психомоторна реедукација са елементима музичке стимулације.	Код млађих ученика тежиште остаје на основним областима психомоторне реедукације: телесна свесност, оријентација у простору, груба и фина моторика, графомоторика, координација, сензорно искуство, пажња и прихватање структуре рада... Елементи музичке стимулације уводе се у складу са интересовањем ученика, потребама, нивоом подршке и обликом рада. У овом узрасту чешће је заступљен индивидуални рад, уз групни рад када је функционалан и развојно оправдан.
Ученици старијег узраста	Музичка стимулација као основни облик рада.	Код старијих ученика планирају се превасходно групне музичко-стимулативне активности: ритмичко-покретне активности, вежбање у ритму, хорске, инструменталне и музичко-сценске активности, као и активности музичког покрета и релаксације. Мањи број ученика, у складу са процењеним потребама, биће укључен у рад у сензорној соби као додатну подршку

Група ученика	Основни облик рада	Напомена о организацији
		саморегулацији, смиривању и смањењу психофизичке напетости.

Општи циљеви рада

подстицање пажње, концентрације, слушне пажње и аудитивне перцепције;

развијање осећаја за ритам, темпо, динамику, редослед и трајање активности;

подстицање координације покрета, моторичког планирања, контроле покрета и латерализованости;

развијање саморегулације, контроле импулсивности, чекања реда и поштовања правила;

подстицање говора, вокалног изражавања, артикулације, памћења текста и комуникације;

развијање социјалне интеракције, сарадње, групне кооперације, осећаја припадности и самопоуздања;

подршка емоционалној регулацији, опуштању, смиривању и лакшем преласку из активног у мирније стање;

припрема ученика за активно учешће у школским, музичким, сценским и ваннаставним активностима.

Области музичке стимулације

Слушање музике и звучних стимулуса: усмеравање пажње на звук, препознавање почетка и краја музике, уочавање темпа, динамике, карактера музике и повезивање музике са емоцијом, покретом или другим изразом.

Звук као сигнал и правило: употреба звука за почетак, крај, промену активности, заустављање, чекање реда, реаговање у правом тренутку и смањење потребе за сталним вербалним опоменама.

Бројалице и ритмичке говорне активности: повезивање говора, ритма, покрета, памћења, пажње и развоја музичког слуха.

Певање и хорске активности: вокално изражавање, развој артикулације, дисања, памћења текста, самопоуздања и групног учешћа.

Свирање и инструменталне активности: телесни инструменти, креирани инструменти, Орфов инструментаријум, металофон, клавир или дигитални инструменти, у складу са могућностима ученика.

Музичке игре: плесне, ритмичке, имитационе, инструменталне и креативне игре за развој пажње, моторике, самоконтроле и социјализације.

Покрет вођен ритмом: вежбање у ритму бубња, тарабуке, плеска или другог звучног сигнала, са циљем организовања покрета, темпа и пажње.

Аеробне секвенце уз музику: континуирано кретање уз музику ради подстицања издржљивости, координације, мотивације и дуже усмерености на активност.

Психомоторни полигони са елементима звука: покрет кроз простор, полигоне и задатке уз звучне сигнале, чекање реда, заустављање, кретање и промену активности.

Креативно музичко изражавање: истраживање звука, избор инструмента, осмишљавање покрета, слободно и вођено изражавање уз музику.

Релаксација и регулација уз звук: музика као сигнал за смиривање, вежбе дисања, опуштања, препознавања телесне напетости и преласка у мирније стање.

Годишњи план реализације

Период	Садржаји / активности	Очекивани развојни и функционални ефекти
Септембар - октобар	опсервација ученика и процена интересовања за звук, ритам, покрет, певање и свирање процена начина укључивања у групу и потребе за индивидуалном подршком успостављање правила рада кроз звучне сигнале избор песама, инструмената, ритмичких образаца и релаксационе музике	боље планирање подршке успостављање структуре и предвидљивости лакше прихватање правила и почетне групне динамике
Током целе године	слушање музике, препознавање звука, темпа и динамике бројалице, певање, ритмичке говорне активности свирање телесним, креираним и Орфовим инструментима музичке игре, игра „замрзни се“, реаговање на звучни сигнал креативно изражавање кроз звук, глас, покрет и инструмент	развој аудитивне перцепције, пажње и памћења развој ритма, говора, артикулације и моторике подстицање самопоуздања, социјализације и активног учешћа

Период	Садржаји / активности	Очекивани развојни и функционални ефекти
Током целе године - млађи ученици	психомоторна реедукација са елементима музичке стимулације индивидуални рад као чешћи облик подршке групни рад када је функционалан, безбедан и развојно оправдан употреба песме, ритма, звука и покрета као мотивационе и организационе подршке	развој телесне свесности, грубе и fine моторике, графомоторике и координације боље прихватање структуре, правила и налога подстицање пажње, мотивације и сензомоторног искуства
Током целе године - старији ученици	музичка стимулација као основни облик рада групне ритмичко-покретне активности и вежбање у ритму хорске, инструменталне и музичко-сценске активности активности музичког покрета и сензорно-релаксациони садржаји сензорна соба само за поједине ученике, у складу са процењеним потребама	развој ритма, пажње, саморегулације и групне сарадње боља контрола импулсивности и поштовање правила подстицање самопоуздања, одговорности и учешћа у школским активностима
Период припреме приредби и манифестација	припрема музичко-ритмичких, хорских, инструменталних и сценских тачака увежбавање редоследа, уласка, изласка, чекања, покрета и музичког дела сарадња са наставницима музичке културе и физичког и здравственог васпитања	развој одговорности, истрајности, сарадње и осећаја припадности јачање самопоуздања и позитивног доживљаја успеха
Крај тромесечја, полугодишта и школске године	праћење напредовања и анализа реализованих активности прилагођавање група и садржаја израда извештаја и препорука за даљи рад	континуирано праћење потреба ученика професионално планирање даљег рада усклађивање активности са развојним могућностима ученика

Планирани облици групног рада са ученицима старијих разреда

У раду са ученицима старијих разреда тежиште је на музичкој стимулацији као основном облику рада. Групе се планирају диференцирано, како би ученици били укључени у активности које у највећој мери одговарају њиховим могућностима, интересовањима, нивоу пажње, потреби за покретом или потреби за смиривањем.

Сензорна соба се планира само за мањи број ученика код којих је процењено да им је потребна додатна подршка у области саморегулације, смањења психофизичке напетости и лакшег преласка у мирније стање.

Облик групног рада	Сарадња	Садржај и циљ
Ритмичко-покретне и психомоторне активности	Наставник физичког и здравственог васпитања	Психомоторни полигони, вежбање у ритму, аеробне секвенце уз музику, кретање на звучни сигнал, чекање реда и правила понашања кроз звук. Циљ је развој координације, издржљивости, пажње, контроле покрета, саморегулације и сарадње.
Ритмичко-музичке, хорске и инструменталне активности	Наставник музичке културе	Певање, хорске активности, свирање, Орфов инструментаријум, ритмичко праћење песама и припрема музичко-сценских активности. Циљ је развој музичких способности, слушне пажње, ритма, самопоуздања, одговорности и групне припадности.
Музички покрет и сензорно-релаксационе активности	Самостална реализација у оквиру музичке стимулације, по потреби у сарадњи са колегама	Лагано кретање уз музику, релаксација уз звук, вежбе дисања, смиривања и препознавања телесне напетости. Циљ је подршка емоционалној регулацији, смиривању, контроли импулсивности и бољем школском функционисању.

Праћење, евалуација и професионална сарадња

Праћење рада обухвата континуирану опсервацију укључености ученика, мотивације, пажње, слушне реакције, моторичког одговора, прихватања правила, сарадње у групи, контроле импулсивности и способности да се активност започне, одржи и заврши уз подршку звука, ритма или музике.

Евалуација се реализује на крају тромесечја, првог и другог полугодишта, као и по потреби током године. На основу праћења врши се прилагођавање група, избор садржаја, ниво подршке, темпо рада и препоруке за даљи рад.

Посебан значај има сарадња са наставницима, одељењским старешинама, дефектолозима и стручним сарадницима, јер се на тај начин активности повезују са ширим школским функционисањем ученика, а музичка стимулација добија јасну развојну, васпитну и функционалну улогу.

Закључна напомена

План је оквирног карактера и реализује се флексибилно, у складу са потребама ученика, организационим могућностима школе, расположивим простором, средствима и могућностима сарадње

10.4 Програм примене асистивне технологије и алтернативне и аугментативне комуникације

Назив програма	Алтернативна и аугментативна комуникација
Циљеви :	Омогућавање или стимулисање основног нивоа комуникације код ученика који не комуницира или говор није у сврху комуникације (укључујући и тешкоће при отпочињању, одржавању, настављању прекинуте комуникације као и завршетку исте) Омогућавање основног нивоа комуникације употребом нетехнолошких, нискотехнолошких и високо технолошких средстава Помоћ при учењу, разумевању социјалних правила у школи, кући Смањење или елиминисање негативних облика понашања који проистичу из немогућности исказивања и препознавања ученичких потреба или жеља Повећање самосталности и аутономије ученика у свакодневном животу Помагање при остваривању и одржавању социјалних контаката са вршњацима, породицом, пријатељима и другим особама.
Трајање:	Основни интензивни програм се спроводи индивидуално, током једног полугодишта у зависности од изабране стратегије. Уколико је потребна и примена асистивне технологије, трајање се може продужити. Након завршетка интензивног дела програма се ученик прати бар једном недељно у наредном полугодишту, по потреби и касније. У каснијим фазама, уколико дозволе могућности и личности ученика, могућ је и рад у пару за ученике који су прошли обуку.
Врста рада	Индивидуални (у пару под посебним условима)
	интензивно (3 -4 пута недељно, по ИОП-у 2)

Интензитет	полуинтензивно (1 недељно) повремено (1 - 2 месечно, немају ИОП - 2 ни фиксни термин) Ритам се одређује индивидуално, на основу праћења и у зависности од фактора који нису могли бити познати раније (здравствено стање ученика, промењене социјалне интеракције, примена у породици и школи, доследност у спровођењу). Након завршене обуке, ученик се прати по изабраној динамици. Интензитет није фиксан, правило је да се почне поступно, интензивира и поступно заврши.		
	област	Циљеви	начин
Структура	Опсервација и дијагностика 30% предвиђених часова	Утврђивање тренутног нивоа комуникације	Опсервација ученика у школском окружењу, у одељењским (у групи, ситуационо) и кабинетским условима Интервју (наставно особље, родитељи, трећа лица) Тестирање, скале процене и др.
		Процена снага и слабости	Идентификација фактора од утицаја на избор комуникационе стратегије (сензорне и моторичке тешкоће и оштећења, понашање, ставови родитеља, наставног и другог особља, потреба ученика за комуникацијом и друго).
		Креирање индивидуалне стратегије	Избор симбола и симболичког језика, тема, вештина, окружења. Избор начина рада, одабир стратегије Избор средства, начина, врсте и обима обуке.
	Обука 60% предвиђених часова	Праћење стратегије - избор средства и-или софтвера (са и без - средстава асистивне технологије)	Избор зависи од расположивих средстава у школи и изабране индивидуалне стратегије. Обука се одвија кроз игру, водећи рачуна о безбедности ученика и запослених, као и чувању средстава од оштећења. Избор софтверских решења при обуци или софтверског решења за комуникацију зависи од доступности истих (плаћање чланства при коришћењу платформи), бесплатних или већ прибављених софтвера и средстава из области асистивне технологије и алтернативне и аугментативне комуникације..
		Простор и време	Обука се проводи у посебном (истом) простору, кроз игру, у мирној средини и у (идеално) истом временском периоду. Простор је прилагођен и пиктограмски

			означен. Уколико ученик има личног пратиоца, исти може имати улогу комуникационог партнера.
		Праћење:	Током читавог тока обуке ученик се прати ради кориговања и повећања ефикасности. Посматра се примена у свакодневним ситуацијама у школи. У ту сврху се води листа праћења у електронском облику.
		Прекид обуке	Обука се прекида ако се утврди да изостаје њена примена у свакодневном животу где су укључени други актери (родитељи, пријатељи, наставно особље и сл)
	Евалуација 10%	Оствареност циљева	Прати се у којој мери и којим ситуацијама ученик примењује стратегију за коју је обучен опсервирањем у школским условима и кроз разговор са наставним особљем и родитељима.
		Потреба за даљом обуком - виши нивои обуке	Процењује да ли ученик исказује потребу за вишим новима комуникације осим основног, као и које су могућности за имплементирање истих.
Праћење након завршене обуке	Праћење 100%	Праћење након завршеног интензивног дела обуке у наредном полугодишту, а по потреби и касније	Током читавог тока обуке ученик се прати ради кориговања и повећања ефикасности. Посматра се примена у свакодневним ситуацијама у школи. Води се електронска листа праћења.
Сарадња	врсте	са родитељима	остварује се кроз интервјуе, елементарну обуку, утврђивање евентуалних изазова, процена примене у кућним условима (на основу разговора са родитељем)
		са колегама	остварује се кроз размену мишљења, интервјуе, обуку, праћење имплементације у школским условима.
		са трећим лицима	успостављање сарадње са трећим лицима по потреби

10.5 Корективно-превентивне вежбе

Корективна гимнастика представља саставни део наставног програма физичког и здравственог васпитања, са јасно дефинисаним циљевима и задацима. Основна сврха је превенција појаве деформитета и третман постуралних поремећаја локомоторног система (костију, зглобова и мишића), који настају под утицајем различитих унутрашњих и спољашњих фактора.

Задатак наставника је да благовремено уочи неправилности у држању тела и примени адекватно одабране и дозиране вежбе, са циљем корекције постојећег стања или спречавања његовог даљег напредовања.

Рад са ученицима који имају поремећаје држања обухвата:

Идентификацију: рано препознавање постуралних неправилности;

Саветодавни рад: континуирану едукацију ученика и родитеља о значају правилног држања и физичке активности;

Превентивни рад: организовање додатних часова намењених корективно-превентивним вежбама једном недељно;

Сарадњу са стручњацима: спровођење корективног рада код ученика са здравственим потешкоћама у складу са препорукама и надзором лекара специјалисте;

Разграничење надлежности: школски корективни рад усмерен је на превенцију и корекцију постуралних поремећаја, док се лечење тежих деформитета спроводи искључиво у здравственим установама.

ЦИЉ	ПРИНЦИПИ
корективно – превентивних вежби	корективно – превентивних вежби
📌 Јачање мускулатуре: Подстицање активирања целокупне мускулатуре тела, са посебним нагласком на недовољно развијене мишићне групе. 📌 Функционални развој и очување способности: Унапређивање функција локомоторног апарата ради побољшања свакодневне функционалности и самосталности ученика.	📌 Правовременост (рани почетак): Рано уочавање потреба ученика и благовремено започињање вежбања ради постизања бољих и ефикаснијих резултата. 📌 Мотивација: Подстицање интересовања, воље и активног учешћа ученика кроз разноврсне, прилагођене и подстицајне активности.

2 Корекција постуралног статуса: Развијање и усвајање правилног држања тела и стабилизација постуралне контроле кроз систематске вежбе. 2 Ефикасно коришћење моторичких потенцијала: Подстицање оптималног коришћења преосталих моторичких способности у циљу веће самосталности у кретању и активностима. 2 Моторички развој: Унапређивање снаге, флексибилности и издржљивости ради одржавања и стабилизације постигнутих моторичких резултата. 2 Институционална сарадња: Успостављање и одржавање сарадње између школе, породице и здравствених стручњака ради стварања подстицајног и безбедног окружења за развој ученика.		2 Поступност и систематичност: Реализација активности по принципу постепеног напредовања, од једноставнијих ка сложенијим, уз јасно структуриран редослед. 2 Свесно усвајање (разумевање): Развијање свести ученика о сврси и начину извођења вежби и њиховом значају за здравље и функцију тела. 2 Континуитет: Обезбеђивање редовног и систематског вежбања као основног предуслова за трајне и стабилне промене. 2 Активно учешће: Подстицање свесног, активног и непосредног ангажовања ученика у процесу вежбања и корекције. 2 Надзор и контрола: Стално праћење правилности извођења покрета и систематска анализа и евидентирање напретка ученика.	
ТЕМЕ		БРОЈ ЧАСОВА	ВРЕМЕ
ИНСУФИЦИЈЕНТНА МУСКУЛАТУРА КИФОЗА СКОЛИОЗА РАВНО СТОПАЛО БИОМОТОРИЧКЕ СПОСОБНОСТИ: СНАГА, БРЗИНА, КООРДИНАЦИЈА ПОКРЕТА, ФЛЕКСИБИЛНОСТ И ИЗДРЖЉИВОСТ ВЕЖБЕ СА СЛАБО ПОКРЕТЉИВОМ ДЕЦОМ И ДЕЦОМ У ИНВАЛИДСКИМ КОЛИЦИМА		2 Недељни фонд часова по ученику износи 1 или 2 часа (укупно 36 или 72 часа годишње), у зависности од броја ученика којима су потребне корективно-превентивне вежбе. 2 Избор вежби и дозирање оптерећења прилагођавају се врсти постојећих деформитета и индивидуалним психофизичким способностима ученика.	Током целе школске године
НАСТАВНЕ ЈЕДИНИЦЕ	ИСХОДИ	НАСТАВНЕ МЕТОДЕ	НАСТАВНА СРЕДСТВА

ЈАЧАЊЕ ИНСУФИЦИЈЕНТНЕ МУСКУЛАТУРЕ: Вежбе за јачање целокупне мускулатуре, са посебним акцентом на инсуфицијентне мишићне групе, кроз различите комплексе вежби обликовања из различитих почетних положаја. Укључивање елемената спортских игара у циљу развоја снаге, координације и опште моторике. Примена елементарних игара ради подстицања физичке активности и развоја опште издржљивости. Вожња собног бицикла као средство за унапређење кардиоваскуларне издржљивости и јачање доњих екстремитета. Вежбе на покретној траци (тредмилу) уз контролисано оптерећење ради побољшања хода и опште кондиције.	Ученик изводи вежбе за јачање целокупне мускулатуре уз прилагођено оптерећење. Ученик учествује у вежбама обликовања из различитих почетних положаја. Ученик изводи елементе спортских игара уз подршку по потреби. Ученик учествује у елементарним играма ради развоја издржљивости и покретљивости. Ученик користи собни бицикл у складу са својим могућностима ради побољшања издржљивости. Ученик хода на покретној траци уз контролисано оптерећење и надзор. Ученик показује напредак у снази, координацији и општој кондицији. Ученик учествује у активностима уз мотивацију и постепено повећање самосталности.	Метода демонстрације: Наставник правилно и јасно показује покрет или вежбу, уз наглашавање кључних елемената извођења како би ученици лакше усвојили моторички образац. Вербална метода: Објашњавање и усмеравање ученика кроз јасна, кратка и разумљива упутства, команде и објашњења током извођења активности. Метода практичног вежбања: Учење и усвајање моторичких вештина кроз активно и понављано извођење вежби у реалним условима. Метода имитације и драматизације: Ученици усвајају покрете опонашањем наставника или кроз игровне и ситуационе активности које подстичу изражајност и учење кроз игру. Метода асистенције и тактилне стимулације: Физичко вођење и помоћ	струњаче (танке и дебеле) гимнастичке душеци и подлоге шведске клупе (равне и косе) гимнастичке греде (ниске) обручи различитих величина лопте различитих величина, тежина и текстура (мекане, гумене, медицинске) лоптице за бацање и хватање чуњеви и стожери мотке и препреке за прескакање вијаче (конопци) траке, мараме и еластичне траке баланс даске и нестабилне подлоге пилатес/фитнес лопте собни бицикл трака за ходање (тредмил) огледала (за корекцију држања) тактилне подлоге различитих текстура
---	---	---	--

КОРЕКТИВНИ ТРЕТМАН КИФОЗЕ:	Ученик изводи вежбе аксијалног истезања кичменог стуба уз прилагођену подршку.	ученику у извођењу покрета (рука преко руке), као и тактилно усмеравање ради правилног осећаја покрета и положаја тела.	визуелни маркери (линије, стопице, траке у боји) музички уређаји (ритам, сигнализација) конуси за полигоне и стазе помагала за асистенцију (појасеви, дршке, стабилизатори)
аксијално истезање кичменог стуба,	Ученик учествује у вежбама за повећање покретљивости и флексибилности кичменог стуба.		
повећање покретљивости и флексибилности кичменог стуба,	Ученик изводи вежбе редресмана мускулатуре предњег зида торакса,		
вежбе редресмана мускулатуре предњег зида торакса,	Ученик учествује у вежбама редресмана мишића прегибача зглоба колена,		
вежбе редресмана мишића прегибача зглоба колена,	Ученик изводи вежбе редресмана мускулатуре предњег зида грудног коша.		
вежбе јачања трбушне мускулатуре,	Ученик учествује у вежбама редресмана мишића прегибача зглоба колена.		
вежбе јачања дорзалних опружача леђа.	Ученик изводи вежбе за јачање трбушне мускулатуре уз прилагођено оптерећење.		
	Ученик изводи вежбе за јачање дорзалних опружача леђа.		
	Ученик одржава правилан положај тела током извођења корективних вежби.		
	Ученик показује напредак у постуралној контроли и стабилности кичменог стуба.		
	Ученик активно учествује у корективном третману уз мотивацију и надзор.		

КОРЕКТИВНИ ТРЕТМАН СКОЛИОЗЕ: вежбе за повећану покретљивост кичменог стуба, вежбе јачања мишића опружача леђа, вежбе јачања трбушне мускулатуре вежбе истезања мишића прегибача зглоба кука, вежбе истезања мишића приводиоца надколенице, вежбе истезања задње ложе бута, вежбе равнотеже у коригованом положају.	Ученик учествује у вежбама за повећање покретљивости кичменог стуба уз прилагођену подршку. Ученик изводи вежбе за јачање мишића опружача леђа. Ученик изводи вежбе за јачање трбушне мускулатуре. Ученик учествује у вежбама истезања мишића прегибача зглоба кука. Ученик учествује у вежбама истезања мишића приводиоца натколенице. Ученик изводи вежбе истезања задње ложе бута. Ученик учествује у вежбама равнотеже у коригованом постуралном положају. Ученик одржава правилан положај тела током извођења корективних вежби. Ученик показује напредак у постуралној		

	контроли, равнотежи и стабилности кичменог стуба.		
ПРЕВЕНЦИЈА И КОРЕКЦИЈА РАВНОГ СТОПАЛА вежбе јачања кратких прегибача прстију, вежбе јачања дугих прегибача прстију, вежбе јачања супинатора стопала, вежбе јачања дорзалних флексора стопала, вежбе јачања плантарних флексора стопала.	Ученик изводи вежбе за јачање кратких прегибача прстију стопала. Ученик учествује у вежбама за јачање дугих прегибача прстију стопала. Ученик изводи вежбе за јачање супинатора стопала. Ученик учествује у вежбама за јачање дорзалних флексора стопала. Ученик изводи вежбе за јачање плантарних флексора стопала. Ученик активно учествује у вежбама за превенцију и корекцију равног стопала. Ученик показује напредак у стабилности стопала и правилном оптерећењу при ослонцу.		

РАЗВИЈАЊЕ БИОМОТОРИЧКИХ СПОСОБНОСТИ: СНАГЕ, ИЗДРЖЉИВОСТИ, БРЗИНЕ, ПРЕЦИЗНОСТИ КООРДИНАЦИЈЕ ПОКРЕТА И ФЛЕКСИБИЛНОСТИ	Ученик изводи ходање на различите начине (на прстима, петама, уз успон, са докораком). Ученик учествује у ходању различитим темпом и брзином (равномерно, убрзано, успорено, са кратким и дугим кораком). Ученик изводи замахе рукама различитог обима и правца током ходања. Ученик трчи умереном брзином на различите начине уз прилагођавање ритму и простору. Ученик изводи пузање у различитим положајима (на трбуху, леђима, боку). Ученик пролази кроз и преко препрека (провлачење) уз подршку по потреби. Ученик изводи котрљање тела око уздужне осе. Ученик изводи суножне и једноножне скокове у месту и у кретању (напред, назад, лево, десно).		
ходање на различите начине (на прстима, петама, са успоном, са докораком), ходање различитим темпом и брзином (равномерно са убрзањем, са успорењем, кратким, дугим, продуженим корацима, са замасима руку различитог обима и правца, трчање умереном брзином на различите начине, пузање на трбуху, леђима, боку, провлачење кроз и преко препрека, котрљање око уздужне осе тела суножни и једноножни (у месту, лево, десно, напред, назад) ниско скакање и саскакање,			

прескакање покретне вијаче, бацање и хватање лопте различите масе и обима на различите начине, ударање лопте на различите начине (одозго, одоздо, са стране), прстима, шаком, пре или после одскока од тла бацање лоптице у циљ и даљину, вођење лопте левом и десном руком, у месту и кретању, са променом правца, брзине висине, баратање лоптом (ногом)	Ученик изводи ниска скакања и саскакања уз контролу равнотеже. Ученик прескаче покретну вијачу уз прилагођавање ритму. Ученик баца и хвата лопту различите масе и обима на различите начине. Ученик удара лопту на различите начине (одозго, одоздо, са стране) пре или после одскока од тла. Ученик баца лоптицу у циљ и у даљину уз усмеравање. Ученик води лопту левом и десном руком у месту и у кретању, уз промену правца, брзине и висине. Ученик барата лоптом ногом у једноставним задацима. Ученик показује напредак у снази, издржљивости, брзини, прецизности, координацији и флексибилности.		
ВЕЖБЕ СА СЛАБО ПОКРЕТЉИВОМ ДЕЦОМ И ДЕЦОМ У	Ученик учествује у окретању уз помоћ и асистенцију из положаја лежања на леђима на		

ИНВАЛИДСКИМ КОЛИЦИМА	леви и десни бок, са и без реквизита.		
окретање уз помоћ и асистенцију (из положаја лежања на леђима на леви и десни бок), са и без реквизита	Ученик учествује у вежбама за јачање специфичних мишићних група (грудни мишићи, трбушна мускулатура) уз физиолошко истезање задње ложе бута.		
јачање специфичних мишићних група одговорних за функционални покрет (грудног мишића неопходног за стабилизацију руку током пузања, ослањања на шаке; трбушних мишића уз физиолошко истезање задње ложе бута)	Ученик изводи вежбе равнотеже на пилатес лопти уз подршку, уз стимулацију равнотежних реакција и контролисано кретање. Ученик учествује у рип положајима (лежање на леђима, трбуху, седење, стајање).		
вежбе равнотеже на пилатес лопти - поставимо дете на стомак са раширеним рукама и ако не може само помажемо му у балансирању при чему вршимо стимулацију свих канала у средњем уху, мењањем правца кретања.	Ученик изводи једноставне покрете у рип положајима уз подршку. Ученик увежбава бочну стабилност тела уз асистенцију и усмеравање. Ученик увежбава окретање тела уз помоћ наставника или асистента.		
рип положаји – на леђима, трбуху, при седењу, стајању	Ученик учествује у вежбама реакције вратног исправљања из положаја супинације.		
покрети у рип положају – на трбуху, при седењу, увежбавање бочне стабилности тела.	Ученик учествује у вежбама реакције		

увежбавање окретања тела	вратног исправљања из положаја пронације.		
увежбавање реакције вратног исправљања из положаја супинације	Ученик учествује у вежбама исправљања тела преко окрета карлице.		
увежбавање реакције вратног исправљања из положаја пронације	Ученик учествује у вежбама исправљања тела преко окрета рамена.		
увежбавање реакције исправљања тела преко окрета карлице.	Ученик изводи вежбе дисања уз подршку и вођење.		
увежбавање реакције исправљања тела преко окрета рамена	Ученик учествује у вежбама релаксације ради смањења мишићног тонуса и опуштања.		
вежбе дисања			
вежбе релаксације	Ученик показује напредак у контроли покрета, стабилности и општем функционалном ангажовању.		

11. Садржаји који се уводе у складу са стручним упутством за остваривање образовања и васпитања у школама за ученика са сметњама у развоју и инвалидитетом

11.1 Специфичан прилагођен Монтесори програм

Специфичан Монтесори програмом прати обавезни план и програм. Савремене тенденције васпитања и образовања теже глобалном васпитању личности детета, које има своје капацитете и границе, особену акумулацију искустава – што одређује његов лични темпо развоја.

Монтесори програмом, детету се омогућује да следи свој лични развој, да развија способности и успоставља интеракције са средином, као што се и одређује општи циљ васпитања, да се детету омогући да следи свој лични развој, да обогати своју способност ступања у односе са другима и улажења у интеракцију са окружењем, стварањем повољне васпитне средине у којој ће стицати искуства по сопственом програму и преводити их у сазнања.

У Општим основама предшколског програма ("Службени гласник РС", бр.14/2006) васпитно - образовни циљеви у оба модела и циљеви Монтесори програма у многоме су заједнички: 1. стицање позитивне слике о себи – у средишту Монтесори педагогије је дете и признавање људског достојанства детету. Не постоје циљеви изван детета. Дете је вредност само по себи, носи позитивне потенцијале и спонтану радозналост.

Циљ васпитања: је образовање који омогућује да свако нађе своју улогу, своје место, свој циљ и дати могућност да то оствари.

Подстицање самосталности, индивидуалне одговорности - принцип независности се огледа у природној тежњи детета да буде што самосталније у току свог развоја; самосталност му је потребна да би могло пратити своје унутрашње подстицаје за активности које ће му бити од користи. Осећање самосталности је директно повезано са успехом у породици, вртићу, школи, животу. Овај сегмен је изузетно важан и са дете са посебним потребама, а Мото Монтесори педагогије „Помози ми да урадим сам“ настао је из сагледавања односа дете-одрасли и улоге одраслог у процесу учења, за који Марија Монтесори каже: „Ми служимо децу. Сматрамо да су деца налик на неживе лутке; перемо их, хранимо као што се чини са луткама. Никад не помишљамо да дете које не чини нешто, не уме то да чини, да ће морати то да чини и да му је природа пружила сва средства да би могао да научи то да чини. Наша дужност према њему је свакако да му помогнемо да савлада корисне радње. У противном вређамо људско достојанство детета, јер је човек по природи усмерен да се брине о себи. Научити једно дете да једе, да се опере, да се облачи, много је дужи, тежи и стрпљивији посао него хранити га, прати или облачити. Први је посао едукатора, а други је посао слуге.“

Навике, вештине и знања које дете кроз Монтесори метод усвоји помажу му да пажљивије запажа, да се боље концентрише, да буде ефикасније и да се лакше сналази у новим ситуацијама. Монтесори деца су необично прилагодљива с обзиром да су од најранијих дана охрабривани да доносе одлуке, лако решавају проблеме, умеју да праве избор и добро организују своје време. Ова деца су охрабривана да размењују своје идеје, да расправљају о свом раду са другима и тако развијају добре способности комуникације.

Развој интелектуалних капацитета у складу са развојним потребама, могућностима и интересовањима – Монтесори систем наглашава значај урођених потенцијала детета, као и његов природни развој. Схватања природ развоја детета заснива се на тврдњи да оно поседује урођену мотивацију за самоизграђивањем, која се објашњава поседовањем урођене шеме интегралног односа са окружењем и потребом детета за слободом.

За развој детета су значајни сензитивни периоди који се изражавају кроз снажан интерес за дуготрајно понављање одређених поступака без видљивог разлога за одрасле. Уколико су одрасли свесни тих периода и уколико их препознају, увелико могу помоћи детету да баш у то, најоптималније време, развије дате вештине до максимума. Монтесори метода поклања велику пажњу баш тим периодима и својом флексибилношћу омогућава сваком детету да се тада оптимално развије брзином која је индивидуална као и време периода осетљивости.

Развој социјалних и моралних вредности у складу са хуманим и толерантним вредностима демократски уређеног друштва – Монтесори метод конципиран је тако да користи предности само-мотивације и јединствену дечју способност саморазвоја и усавршавања личних способности. На овај начин доприноси се развоју све већег самопоуздања и самопоштовања код деце. Деца се уче самодисциплини, развијају конструктивног односа према другима и поштовању других особа и њихова права, што осигурава поштовање тих истих права када су они у питању.

Рад у Монтесори вртићима организује се са децом различитог календарског узраста. Дете треба да стиче искуства у онаком окружењу какав је стварни живот око њега, где се сусреће и са старијима и са млађима од себе, и са људима различитих способности, интересовања, темперамента, итд. У групи таквог састава млађа деца уче од старије деце, осећају се сигурнима, заштићенима; старија деца уче понављањем када показују нешто млађој деци, изграђује се осећај одговорности, самопоштовања, самопоуздања. Старија деца помажу при презентацији материјала, при прихватању правила заједничког живљења.

Култивисање дечјих емоција и неговање односа ненасилне комуникације и толеранције – Марија Монтесори, која је била и номинована за Нобелову награду за мир, велик део свог педагошког рада посветила је великом сну човечанства – сну о остварењу јединственог, мирног света. “Мир и едукација” – под тим називом, предавање Марије Монтесори (1932. Женева) скренуло је пуно пажње на тада ново подручје васпитања – васпитање за мир. „Васпитање је средство за постизање мира, а мир је основа за добро васпитање који се темељи на љубави, разумевању, слободи, праведности и реду, а не на борби између јаких и слабих. Они који су јаки и независни, помажу слабијима и усавршавају се. На истом том путу слаби јачају.“

У васпитању за мир, који се налази у оквиру космичког образовања, Монтесори је одредила пет подручја за васпитање мира: људска права и потребе; свест о себи; свест о заједници; свест о култури, свест о околини. Мир је одредила као: мир као супротност рату; мир као равнотежа снага; мир као ненасиље у друштву; мир као ненасиље према појединцу; мир као ненасиље према природи.

Кроз ове активности деца упознају и развијају вештине разумевања и уважавања – самих себе, других особа, културе и околине, препознавају добре намере, подстичемо их на разумевање последица својих одлука и избора, освештавамо право и моћ избора. Усвајају мирољубиво и једноставан начин решавања сукоба.

Саставни део космичког образовања су и садржаји везане за емоције. По Монтесори програму разрађене су активности за упознавање основних осећања; препознавање и разликовање осећања, освештавање како наша осећања утичу на дух и тело; развијање емпатије; вежбе за невербално изражавање осећања; усвајање израза и речи за изражавање саосећања.

Развој моторних способности и спретности – *Игра тишине- култивисање покрета* је облик рада, који је својствен Монтесори програму, сваки дан је присутно у раду Монтесори вртића, има за функцију стварања унутрашњег мира, развија пажњу, стрпљење, координацију покрета, елеганцију покрета, свесну контролу сопственог тела и покрета.

Развијање свести о значају заштите и очувању природне и друштвене средине- Монтесори амбијент подразумева кутак за биљке, кутак за животиње о којима деца заједно воде рачуна са васпитачима, као и неговање баште у оквиру вртића.

У оквиру космичког образовања један од области је екологија, чија подручја су развијање свести о околини; упознавање околине кроз чула; уочавање важности бриге за околину и целу планету. „Кад угледамо Сунце и месец, небо и звезде, планине и реке, мора и шуме, поља и долине, птице и животиње, и сва чуда у природи, требамо се присетити како сви припадамо истом Свемиру, и требамо бити захвални за своју околину на Земљи и живети у складу са свим што нас окружује“ - М. Монтесори, 1932. (Женева).

Осим заједничких циљева, сви сегменти Општих основа предшколског програма оријентисани су на хуманистичко схватање дететове природе и његовог физичког и духовног развоја, као и педагошка концепција Марије Монтесори.

Монтесори педагогија етаблирана је већ сто година у педагошке системе Европе и важна је саставница у формирању начина рада и односу према детету као и целокупног васпитања и образовања. увек је радо прихваћена у земљама где влада хуманистичко схватање, демократија, где се дете налази у центру интересовања, где се сматра да је мир драгоценост, коју треба чувати. Данас је Монтесори програм светски призната педагошка концепција у образовању, која од 80-тих година доживљава своју поновну ренесансу. Заснива се на филозофији развоја детета према којој дете стиче оперативна знања у подручјима живота у којима ће учествовати као одрасла особа. Монтесори педагогија представља целовит и оригиналан вапитно-образовни систем, који наглашава значај самоактивности детета и индивидуални темпо развоја и има јединствен приступ у техници учења.

Основна начела при раду су јединствена на свим континентима према одредницама АМИ – Асоцијацион-Монтесори-Интернатионале, организације коју је утемељила сама М. Монтесори, са седиштем у Амстердаму..

Нагласак није на подучавању детета, него са осигурава подстицајну средину која повећава дечију природну радозналост и омогућава да кроз игру деца спонтано уче откривањем.

Данас је у свету могуће проучавати Монтесори теорију и развијену Монтесори праксу за раздобље од рођења до 18. године и оспособити се за Монтесори васпитача или учитеља.

Наш специфичан монтезори програм је заснован на Монтезори принципима рада и полази од развоја самоделатворности код ученика који радећи на материјалима прате сопствени ритам и могућности уз минималну интервенцију наставника а реализују се у монтезори учионици.

Ови принципи су :

- начин на који се прибором рукује ученику показује наставник,
- показивање употребе материјала је увек индивидуална интеракција,
- учење се одвија у најблиској куминакцији „очи у очи“,
- наставник мора материјалом руковати увек на исти начин и
- презентацију материјала наставник изводи кроз „основну лекцију“.

Монтезори лекција „у три корака“

Презентацију материјала наставник изводи кроз „основну лекцију“ коју одликују прецизност, једноставност, објективност и краткоћа. Све се ослања на 3 битна момента:

- *Именовање материјала* или дела материјала од стране наставника Један предмет се ставља испред ученика, наставник именује предмет, понавља
- активност док на столу не буду три предмета. „Ово је коцка.“
- *Препознавање од стране ученика* Сва три предмета стоје на столу испред ученика. Наставник тражи да му ученик да/покаже предмет. „Где је коцка?“ или „Покажи ми лоптицу.“
- *Ученик именује предмет* Покаже се предмет, тражи се да га ученик именује.
- На питање: „Шта је ово?“, ученик одговори: „Коцка“.

Важно је

- да ученик увек сам узима и доноси материјал.
- да на тепиху или столу стоји само један материјал који је потребан за лекцију коју презентујемо.
- да лекција буде разумљива, покрети успорени са јасним наглашавањем битног.
- да наставник пружа индиректну помоћ за саморазвој ученика: помаже онолико и онда кад је то потребно, ствара услове и помоћ у самосталности и независности ученика, даје му сигурност.

Монтезори метод у потпуности уважава дечју индивидуалност и од ње полази. Свако дете успоставља лични темпо рада откривајући нове садржаје или утврђује оно што је већ научило понављањем вежби уз унутрашњи осећај успеха.

Индивидуализовано учење детета започиње се радом са Монтезори материјалима, при учењем Монтезори вежби у Монтезори амбијенту; дете само бира материјал и вежбу пошто је разумео

идеју употребе предмета; развија способност доношења одлуке која је методички разрађена посебним корацима; контролом грешке у Монтесори материјалима дете исправља себе у току самог процеса учења и учи да контролише самог себе.

Монтесори рад се своде на следеће целине

- практичан живот
- подстицање сензорних способности
- развој говора
- космичко образовање
- математика

ПРАКТИЧАН ЖИВОТ

Циљ и сврха вежби практичног живота је да помогну детету да се осамостали, усклади своје сопствене физичке, психичке и моралне жеље, постане користан и од помоћи другима, детету да обавља активности свакодневног живота уз радост, вештину и склад.

Индиректни циљеви практичних материјала су развити координацију око рука, дечју фину моторику, концентрацију, самопоуздање, независност, стицање радних навика и задовољити дечију потребу за редом.

Групе вежби из практичног живота подразумева следеће садржаје:

- основни покрети и прелиминарне активности (елементарно кретање ходање по линији ношење столице (развијање моторне контроле, јачање мишића, развој самопомоћи и самосталности, подстиче интериоризацију предмета и ствари, развијање осећаја за равнотежу листање књиге).
- вежбе за бригу о себи (прање и брисање руку (развија: независност, кординацију руку, логичани редослед активности, хигијену, негу тела, ред и чистоћу) коришћење прибора за јело, коришћење тоалета облачење/свлачење брисање носа и умивање везивање и обување/изување ципела дресинг рамови (научити ученика како да раскопча и откопча рамове; развој самопомоћи и самосталности, независности, концентрације, тачности, кординације покрета, увежбавање фине моторике, истрајности, стрпљења, припремање за самостално облачење и свлачење, увежбавање 3 прста за писање)
- вежбе за бригу о околини (зарезивање оловке ,брисање ,чишћење вежбе за развој социјалних вештина и учтивости (поздрави . речи хвала, молим и изволите, лепо и правилно седење и одговарање на телефонски позив)

Вежбе практичног живота се изводе кроз следеће:

- отварање и затварање врата (успостављање кординације и контроле покрета,
- самопомоћ, самосталност, свесно и пажљиво понашање са стварима из околине)

- пресипање великих, крупних зрна (научити ученике да пресипају)
- пресипање зрневља кашиком (учење употребе кашике, утиче на развој
- самосталности, тачности, концентрације, самопомоћи, подстиче кординацију

покрета, покретање зглобова и покретање руке)

- разврставање по боји и по облику
- пресипање воде : пресипање помоћу левка (да ученик научи када и како се користи левак, како се сипа вода у судове уских грла, ред, координација покрета, концентрација, тачност, самопомоћ и самосталност, независност, развијање фине моторике писања, префињени покрети зглобова)
- отварање и затварање бочица (да ученик научи да отвара и затвара флаше, повезује чеп са одговарајућом флашом)
- одвртање и завртање шрафова (координација руке, координација ока и руке тачност, упоређивање, одмеравање)
- сецање (подстиче развој моторних вештина, концентрације, независности,
- самосталности, кординације рука и око)
- откључавање/закључавање брава и катанаца
- низање (развија осећај за шему и припрема се за бројање и писање; даје основу за

покретљивости зглобова, кординације покрета, осећаја за шему, вежбање прстију за писање)

ПОДСТИЦАЊЕ СЕНЗОРНИХ СПОСОБНОСТИ

Циљ је да се омогућаваји детету да боље истражи сопствени свет, да у њему види више ствари и да их сагледа детаљније. Дете које се служи специфичним сензорним материјалима постаје и вештије у коришћењу својих руку, може да класификује утиске које прима свако чуло понаособ: боје, звуци, шумови, облици, величине, тежине, тактилни утисци, мириси и укуси.

Садржаји рада се деле се на сензорно – перцептивне према чулима које ангажују: -чула вида и ту спадају материјали за распознавање димензија цилиндри за уметање, роза кула, браон степенице и црвени штапови) ,материјали за распознавање боја (три кутије плочица у боји са основним, основним и комплементарним бојама и нијансама боја) ,материјали за препознавање форми и облика (геометријски облици, конструктивни троуглови, биноминалан и триноминалан коцка, цилиндри у бојама) -чула додира у које спадају – плоче за тактилну перцепцију (глатко – храпаво), плочице за степеновање храпавости и разликовање структура тканина за опипавање -чула слуха где спадају– бочице за развијање слушне перцепције и звона-осећаја тоpline као што су– плочице за перцепцију тоpline----осећаја тежине – бочице за перцепцију осећаја тежине,

- мириса – бочице за перцепцију мириса
- чула укуса – бочице за перцепцију укуса

- стереогностике – геометријска тела, стереогностички цакови, џак тајни.

Упутство за развијање чула мириса - мирисне јастучиће и епрувете са различитим мирисима и картице са илустрацијама појмова карактеристичних за одређену категорију мириса Први корак је препознавање и именовање мириса, други је спајање илустрације са одређеним мирисом и трећи је спајање 2 иста мириса. На овај начин се обезбеђује препознавање и именовање разних мириса које се могу проширити на спектар познатих мириса.

Упутство за развијање чула укуса тубе са узорцима разних укуса (горко, кисело, слатко, слано, безукусно-бљутаво) и картице са карактеристичним намирницама чије смо укусе обезбедили. Први корак је препознавање и именовање одређеног укуса из тубе, други је спајање слике намирнице са одређеним укусом – тубом и 3 је спајање 2 тубе подударна укуса. Контрола грешке је подударан знак на картици, речи која је везана за слику и на тубама истог укуса.

РАЗВОЈ ГОВОРА

Има за **циљ** припрему за језичко изражавање и разумевање у области слуха богаћење фонда речи и стварање појмова и читања, кроз: 1. адекватан и разноврстан развојни материјал, 2. организовање индивидуалног рада пема способностима детета, 3. примену Монтесори вежбе у три корака, што задовољава логопедске методолошке принципе: конкретност, очигледност, поступност, сликовитост, редослед развоја гласова, 4. подстицање говорно – језичких активности кроз осмишљену говорну игру и 5. диференциране активности.

Садржај вежби за развој говора се своди наследеће целине :

- Именовање и препознавање познатих предмета које може да види у својој околини код куће – намештај, кухињски прибор у учионици – монтесори средства на улици – возила, куће намирнице – храна, напаци, Именовање и препознавање мање познатих ствари животиње, биљке, алатке, музичка средства, временске прилике .
- Именовање и препознавање породичних односа, занимања родитељи, бабе, деде, браћа, сестре учитељ, фризер, лекар кућне активности – прање, кување, пеглање активности ван куће – шетња, вожња бициклом, итд.
- Именовање и препознавање радње
- Именовање и препознавање сликовног материјал за богаћење фонда речи;

КОСМИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Циљ му је да обogaћује дечије искуство садржајима везаним за свет који нас окружује

Садржајима прати следеће целине

- животиње
- биљаке
- Временски услови, календар, годишња доба
- Географију

- Биологију
- Историју и сл

МАТЕМАТИКА

Циљ је да подстичу саснајну организованост

Своди се на употребу следећих садржаја и материјала

РОЗЕ КУЛА (10 коцкица розе боје, прва је величине једног кубног центиметра, а остале се правилно повећавају до последње која је величине десет кубних центиметра.)са циљем: (непосредни) развој визуелног разликовања величина, (посредни) припрема за математику, децимални систем.

БРАОН СТЕПЕНИЦЕ (: десет браон призми исте дужине, али различите ширине и висине. Сва су 20цм дуге, а најшира је десет центиметра широка и најужа један центиметар.)са циљем (непосредан) визуелног разликовање величина, ширина, (посредан) припрема за математику, децимални систем.

ЦИЛИНДРИ У БОЈИ (четири кутије са по десет цилиндара, прва је жута, друга црвена, трећа плава и зелена кутија. Боја кутије и цилиндра је иста.)Циљ је: (непосредан) визуелно разликовање величина, (посредан) припрема за математику.

АРИТМЕТИЧКИ ШТАПОВИ (10 штапова, првих 10цм обојено црвеном, а других 10цм плавом, па тако наизменично, у зависности од количине. Највећи је дужине 100цм, а најмањи 10цм.)Циљ је: (непосредни) усвајање појма количине бројева од 1-10, спајање количина и симбола бројева, стварање низа од један до десет, (посредни) припрема за сабирање, одузимање и множење, развијање грубе моторике, концентрације, пажње, припрема за писање, припрема за рачунање.

ЦРВЕНИ ШТАПОВИ (црвени штапови који се разликују само у дужини. Најкраћи има десет центиметра, сваки следећи се повећа за десет центиметра, а последњи је један метар дуг.) Циљ је: (непосредан) визуелно разликовање дужине, (посредан) припрема за математику, метрички децимални систем.

ШМИРГЛ БРОЈЕВИ (кутија која се састоји од 10 плочица са бројевима од шмиргл папира од 0-9.)Циљ је: (непосредни) визуелно и тактилно упознавање бројева, препознавање симбола бројева и спајање имена и симбола бројева, (посредни) припрема за писање бројева, лабављење ручног зглоба, мишићно памћење, развијање концентрације и одржавање пажње. **ВРЕТЕНА** (две кутије са преградама са бројевима, на једној, бројке од 0 до 4 и на другој од 5 до 9, једна кутија која садржи 45 дрвених вретена). Циљ је: (непосредни) учење и упознавање количине и припадајућег симбола, (посредни) стицање искуства да се количина састоји од више припадајућих делова, увођење детета у подручје апстракције, развијање fine моторике, координација око рука, концентрација и пажња.

ТЕРМИЧКЕ ПЛОЧИЦЕ (једна кутија са четири пара плочица направљених од филца, дрвета, камена и метала). Циљ је (непосредни) разликовање температура по додиру, (посредни) ученик схвата да материјали имају различиту температуру.

АМБИЈЕНТ

У монтесори учионици намештај и окружење су потпуно прилагођени дечијем узрасту. Столови и столице су величином примерене ученицима тако да могу лако носити и размештати столице.

Материјали су распоређени на ниским, отвореним полицама, јасно су видљиви и изложени тако да буду доступни сваком ученику. Монтесори учионица омогућава кретање ученика у процесу учења. Ученици уочавају ред и правила, могу самостално радити и независни су. Радне површине представљају столови и монтесори теписи. Такође, обезбеђен је простор и за класичне материјале и играчке.

Основне одлике Монтесори учионице су: Структура и ред - ученик зна место материјала у учионици и враћањем материјала на место учествује у одржавању реда и тиме прихвата одговорност за уређеност окружења. Лепота и атмосфера - атмосфера у учионици је реална, топла, слободна, опуштена и подстицајна. Дефектолог ствара атмосферу за концентрацију, учи ученике да самостално бирају материјале за рад, да враћају материјале на њихово место и тиме поштују правила тачности и реда и самопослуживању.

МАТЕРИЈАЛ

Основне одлике Монтесори дидактичких материјала су: сваки предмет има једну особину, увек се налази на истом месту, у истом облику, сложено истим редоследом, ако се састоји од више делова, они су сложени на посебан подметач, доступност ученику, ступњевитост материјала, контрола грешке – ученику се даје могућност да само увиђа и доноси закључке, естетика материјала – материјали су детету привлачни, подстиче самоактивност ученика и ограниченост материјала – количински материјал је ограничен да би усмеравао и водио ка циљу.

Монтесори материјали се свде на :материјали за вежбе практичног живота, материјали за подстицање сензорних способности, материјали за развој говора, материјали за космичко образовање , материјали за вежбе математике

11.2 Програм социјално – емоционалног учења

Социјално и емоционално учење (СЕЛ) је саставни део образовања и људског развоја. То је процес кроз који сви људи стичу и примењују знање, вештине и ставове како би развили здраве идентитете, управљали емоцијама и постигли личне и колективне циљеве, осећали и показивали емпатију према другима, успостављали и одржавали подржавајуће односе и доносили одговорне и брижне одлуке. Социјално-емоционално учење је целоживотни процес који почиње код куће, развија се у школском окружењу и наставља се током одраслог доба.

Основне компетенце социјално – емоционалног учења

1. Самосвест (Self-awareness)

Овај елемент подразумева да ученици развијају свест о сопственим емоционалним стањима, потребама и перспективама.

Ученици идентификују и описују факторе који утичу на њихове емоционалне реакције. Развијају реалан осећај својих личних способности, квалитета и снага кроз сазнање шта осећају у тренутку, и кроз реалну процену сопствених способности и добро утемељен осећај самоспознаје и самопоуздања. Ученици размишљају о свом учењу и процењују га, идентификују личне

карактеристике које доприносе или ограничавају њихову ефикасност и уче из успеха или неуспеха. Развијањем и деловањем са личним и друштвеним способностима, ученици:

- препознају емоције
- препознају личне квалитете и достигнућа
- разумеју себе као ученике
- развијају рефлексивну праксу.

2. Самоуправљање (Self-management)

Овај елемент подразумева да ученици развијају метакогнитивну вештину учења када и како да користе одређене стратегије за управљање собом у различитим ситуацијама.

Ученици ефикасно регулишу, управљају и прате сопствене емоционалне реакције и истрајно обављају задатке и превазилазе препреке. Развијају организационе вештине и идентификују ресурсе потребне за постизање циљева. Ученици развијају вештине за самосталан рад и иницијативу, уче да буду савесни, одлажу задовољство и истрају упркос неуспесима и фрустрацијама. Развијајући и делујући са личним и друштвеним способностима, ученици:

- изражавају емоције на одговарајући начин
- развијају самодисциплину и постављају циљеве
- раде самостално и показују иницијативу
- постају самопоуздани, отпорни и прилагодљиви.

3. Друштвена свест (Social awareness)

Овај елемент подразумева да ученици препознају туђа осећања и знају како и када да помогну другима.

Ученици уче да покажу поштовање и разумеју туђе перспективе, емоционална стања и потребе. Уче да учествују у позитивним, безбедним и поштованим односима, дефинишући и прихватајући индивидуалне и групне улоге и одговорности. Развијајући и делујући са личним и друштвеним способностима, ученици:

- цене различите перспективе
- доприносе цивилном друштву
- разумеју односе.

4. Друштвени менаџмент (Social management)

Овај елемент подразумева ефикасну и поштовану интеракцију ученика са различитим одраслима и вршњацима.

Ученици уче да ефикасно преговарају и комуницирају са другима; раде у тимовима, позитивно доприносе групама и заједнички доносе одлуке; решавају сукобе и постижу позитивне исходе. Развијају способност да покрећу и управљају на успешан начин личним односима и учествују у низу друштвених и заједничких активности. Развијањем и деловањем са личним и друштвеним способностима, ученици:

- ефикасно комуницирају
- сарађују
- доносе одлуке
- преговарају и решавају сукобе
- развијају лидерске вештине.

Примена програма код ученика са сметњама у развоју

Особе са сметњама у развоју пролазе кроз отежан процес развијања и примене социјалних и емоционалних вештина неопходних за сналажење у свакодневном животу. Да би се ове тешкоће превазишле, неопходна је примена циљаних интервенција које су прилагођене сваком ученику. Подржавање развоја социјалних вештина код деце/особа са сметњама у развоју захтева вишеслојан приступ који комбинује структуриране интервенције, визуелну подршку и сензорне активности. Један од основних услова успешне примене програма социјално – емоционалног учења је сарадња са породицама и кључивање деце у активности које промовишу сарадњу, заједничка интересовања и међусобно разумевање гради њихове друштвене мреже и емоционалну снагу.

Компетенција	Фокус	Стратегије	Технике/алати
Самосвест	Препознавање емоција	Игре обележавања емоција, визуелни знаци	Картице са емоцијама, социјалне приче
Самоуправљање	Регулација емоција	Рутине смиривања, вежбе опуштања	Сензорни алати, графикони за проверу тела
Друштвена свест	Разумевање других	Активности заузимања перспективе	Видео моделирање, социјални сценарији

Компетенција	Фокус	Стратегије	Технике/алати
Друштвени менаџмент	Изградња друштвених веза	Играње улога, активности посредоване вршњацима	Визуелни сторибордови, групе за увежбавање социјалних вештина

Ови интегрисани приступи обезбеђују свеобухватан развој емоционалних и друштвених вештина, а прилагођени су јединственим потребама сваког ученика. Садржај програма се реализују свакодневно, кроз наставне и ваннаставне садржаје, кроз рад стручних сарадника психолога и социјалног радника (кроз индивидуални и групни рад, а посебно кроз инклузивне радионице).

12. Програм рада продуженог боравака

Савремени начин живота све већем броју родитеља намеће потребу збрињавања детета школског узраста које пре или након редовне наставе остаје безбедно у школи. Школе тиме добијају нову и захтевнију улогу која од запослених захтева организованију бригу о детету током целог дана.

Продужени дневни рад након (или пре) редовне наставе – продужени боравак, један је од модела којим се могу квалитетно и структурално решити наведени проблеми, посебно у урбаним срединама. Нова улога школе на тај ће начин бити максимално и рационално искоришћена јер пружа небројене могућности деловања у сврху правилног развоја и раста сваког детета у квалитетну особу, корисну својој породици и заједници.

Слободне активности

12.1 Мала школа великих ствари

Циљеви и задаци:

- Да ученик усвоји и примењује основне облике друштвено прихваћеног и пристојног понашања у школи, породици и на јавном месту;
- Усвајање позитивне критике у циљу исправљања неприхватљивих облика понашања;
- Упознавање са основним елементима традиције и културе нашег народа;
- Очување и унапређење здравља и правилног односа према општој и личној хигијени;
- Упознавање са потенцијалним опасностима са којима се ученици могу да се сретну, са последицама које могу да изазову ватра, струја, оштри предмети..., препознавање опасних ситуација и усвајање начина избегавања истих
- Развијање позитивног односа према природи;

- Упознавање са елементима живе и неживе природе и природним појавама;
- Упознавање са врстама саобраћаја и саобраћајних средстава и основним саобраћајним правилима

Предвиђене теме:	ИСХОДИ Ученик ће бити у стању да:
• Понашање • Школа • Породица • Празници • У здравом телу здрав дух • Природа • Саобраћај	• уз помоћ дефектолога примењује правила пристojног понашања у у школи, породици и на јавном месту, и да препозна непристойно понашање на сликовном материјалу и када га неко испољава • уз помоћ дефектолога спреми своје радно место, одложи наставни материјал на своје место и спакује своје ствари • помогне другу око сређивања играчака и коришћеног дидактичком материјала • уз подстицај дефектолога поштује унапред дефинисана и истакнута правила и договоре • препозна просторије у школи и њихову намену и да уз подршку дефектолога оде на адекватно месту, у складу са договором или исказаном потребом (нпр. да оде на ручак у кухињу, да оде у тоалет када има потребу за обављањем физиолошких потреба или у салу за физичко васпитање или школско двориште по договору) • учествује у заједничким активностима у оквиру обележавања празника, свечаности, прослава и значајних датума у школи и родитељском дому (рођендани, слава, Нова година, Дан школе...) • уз непосредну помоћ или подршку дефектолога и медицинских сестара одржава личну хигијену и хигијену простора учионице продуженог боравка • уз помоћ дефектолога разликује здраву од нездраве хране и да свакодневно у исхрани користи здраве намирнице - свеже воће и поврће • уз подстицај дефектолога избегава ситуације у којима може да се повреди • да затражи помоћ уколико дође у опасност • да уз помоћ дефектолога разликује елементе живе и неживе природе, како на сликовном материјалу, тако и у реалном природном окружењу • да уз помоћ дефектолога препозна природне појаве (кишу, снег, ветар) и да их разликује, како на сликовном материјалу, тако и у реалном природном окружењу • уз помоћ дефектолога примени основна правила понашања у саобраћају • уз подршку дефектолога разликује превозна средства из непосредног окружења

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (акценат на специфичностима установе)

Методе: дијалогска, демонстративна, илустративна, текстуална, интерактивна метода....

Облици рада: индивидуални, групни, рад у пару, фронтални облик рада

Наставна средства: сликовни материјал, занимљиви текстови (извор интернет, часописи, енциклопедије...), видео материјали (научно- образовне емисије), мултимедијални садржаји, боје, пластелин, колаж, хамер, лепак, макзе, магнетна табла, ААК картице, Монтесори материјал, огледало, конструктивни материјал, сетови за класификацију (боја, величина, облик, значење), различит доступан дидактички материјал, друштвене игре са правилима, рачунар, таблет, едукативне игре.

12.2 Шарам стварам

Циљеви и задаци:

- Подстицање визуелне пажње, перцепције и меморије
- Богаћење искуства ученика коришћењем различитих медија
- Усвајање основних знања о линији, облицима и боји
- Подстицање креативности ученика
- Развијање фине моторике, координације горњих екстремитета и визуо-моторне координације
- Развијање позитивног односа према ликовном изражавању и уметности
- Подстицање социјалног развоја детета и осећаја припадности групи

Предвиђене теме:	ИСХОДИ Ученик ће бити у стању да:
• Слободна тема • Боје • Цртање • Сликање • Вајање • Колаж	• уз помоћ дефектолога препозна и разликује криве и праве линије • уз помоћ дефектолога и шаблона нацрта криве и праве линије различите дебљине • уз помоћ дефектолога и уз коришћење адекватног дидактичког материјала препозна и разликује основне облике у свом окружењу (круг, троугао, квадрат) • уз помоћ дефектолога и шаблона нацрта основне геометријске облике (круг, троугао, квадрат) • уз помоћ дефектолога препозна и разликује основне боје у свом окружењу • уз помоћ дефектолога направи изведене боје мешањем по две основне боје

	• помоћу чула додира препозна својства различитих материјала (глатко-храпаво, меко - тврдо...) • уз помоћ дефектолога користи различит материјал и технике за ликовно изражавање (цртање, сликање, вајање, компоновање делова у целину...) • уз помоћ дефектолога учествује у изради појединачних и групних ликовних радова на слободну или задату актуелну тему у складу са календаром природе и школским календаром • уз помоћ дефектолога учествује у креативним радионицама које се реализују о оквиру активности везаних за обележавање значајних датума у школи
--	--

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (акценат на специфичностима установе)

Методе: метода практичног рада, конструкторска метода, манипулативна, илустративна, демонстративна, експериментална

Облици рада: индивидуални, групни, рад у пару, фронтални облик рада

Наставна средстав: папир за цртање, хамери у боји, колаж-папир, креп-папир, фотокопир папир, графитна оловка, оловке у боји, дрвене бојице, пастелне бојице, фломастери, темпере, водене боје, четкице, креде у боји, маказе, лепак, пластелин, различите тканине, новине, слике, стикери, природни материјали, постери, ААК картице, Монтесори материјал, огледало, сетови за класификацију (боја, величина, облик, значење), рачунар, таблет, едукативне игре

12.3 Игре без граница

Циљеви и задаци

- Очување и унапређење здравља
- Развијање моторичких способности у складу са индивидуалним карактеристикама
- Оспособљавање за самостално вежбање
- Развијање креативности уз покрет
- упознавање са основним правилима спортских игара (фудбал, кошарка, одбојка)

Предвиђене теме:	ИСХОДИ Ученик ће бити у стању да:
• Природни облици кретања и покрети • Вежбе • Спорт • Игре по избору ученика	• уз помоћ дефектолога ученик пере руке после активности, пре и после јела, после употребе тоалета • уз помоћ дефектолога ученик хода по задатој путањи (праволинијски, цик цак, кружно..)

	• уз подстицај дефектолога ученик правилно стоји, седи • уз помоћ дефектолога ученик ради вежбе психомоторне реедукације (показује делове тела, именује делове тела, покреће делове тела по задатој шеми..) • уз помоћ дефектолога изводи једноставне вежбе (вуци, привуци, скочи, трчи, ходај, чучни, устани, седи, плесни, лупни, „бери грожђе“, „чупај траву“, ходај на прстима, на пети... • уз помоћ дефектолога изводи вежбе по ритму (брже, спорије, уз музику..) • уз помоћ дефектолога бира саиграче у игри • уз подстицај дефектолога бодри и навија за свој тим • уз помоћ дефектолога изводи основне елементе спортски игара (баца, и хвата лопту, гађа лоптом, додацује лопту, удара лопту, шутира на го, шутира на кош...) • уз помоћ дефектолога придржава се основних правила у спортским играма (напада гол противника, изводи лопту из аута, шутира пенал / слободно бацања, када је погођен у угри између 2 ватре излази ван терена...)
--	---

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (акценат на специфичностима установе)

- Практичка активност, метода демонстрације, метода разговора.
- Индивидуални, групни облик рада, рад у пару, фронтални
- Лопте, вијаче, обруч, чуњеви, ластиш, столице, струњаче, музика, ААК картице, огледало, X box конзола, телевизор.

12.4 Оловка пише срцем

Циљеви и задаци

- Оспособљавање за правилно артикулисање гласова српског језика;
- Оспособљавање за постепено учење читања ћириличног писма;

- Развијање способности вербалног и невербалног изражавања, у складу са индивидуалним карактеристикама;
- Увежбавање графомоторике;
- Оспособљавање за писања ћириличних слова;
- Упознавање са правилима правописа.

Предвиђене теме:	ИСХОДИ Ученик ће бити у стању да:
• Усмена комуникација • Писмена комуникација • Усмена и писмена комуникација-интеракција	• Ученик ће, уз помоћ дефектолога, препознати и разликовати гласове, слоге, речи, реченице у српском језику. Уз помоћ дефектолога, разумеће једноставна упутства; • Ученик ће, уз помоћ дефектолога, учити технику читања: везивање гласове за слова, везивање слова за речи, читање реченице као целину, поштовање знакова интерпункције, разумевање прочитаног; • Уз помоћ дефектолога, ученик ће, у складу са индивидуалним могућностима, развити способност вербалног или невербалног изражавања; • Уз помоћ дефектолога, ученик ће радити графомоторичке вежбе, како би што боље, а у складу са својим могућностима, савладао правилно држање оловке и читак рукопис; • Уз помоћ дефектолога, ученик ће, у складу са својим могућностима, препознавати и писати штампана слова ћириличног писма; • Ученик ће, уз помоћ дефектолога, током писања правити размак између речи у реченици, такође, правилно ће употребљавати знакове интерпункције. Уз додатни подстицај, користиће велико слово.

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (акценат на специфичностима установе)

- Метода разговора, вербална, демонстративна, текстуална, дијалошка, визуелна;
- Индивидуални и групни облик рада, рад у пару, фронтални рад;
- Занимљиви текстови, слике, словарица, модели слова, слагалица, разни материјали за израду слова, траке, припремљени задаци, прибор за цртање, часописи, компјутер, таблет, музика, магнетна табла, ААК картице, Монтесори материјал, огледало, конструктивни материјали, сетови за класификацију (боја, величина, облик, значење), друштвене игре са правилима, едукативне игре.

12.5 Певам, плешем, глумим

Циљеви и задаци

- Савладати ритмичке основе кроз певањем и коришћењем мелодијских и ритмичких инструмената
- Упознавање са врстама и изворима звука
- Упознати ученике са разним видовима музичког изражаја
- Савладати технику слушања музике
- Развијање способности имитирања звука и покрета из околине
- Развијање концентрације и опажања.
- Експериментисање телом (покретима) и звуком (гласовима)
- Савладавање технике рецитовања и способности једноставног драмског изражавања
- Развијање способности изражавања осећања
- Развијање технике певања и свирања у складу са индивидуалним карактеристикама

Предвиђене теме:	ИСХОДИ Ученик ће бити у стању да:
• Музика • Покрет и звук • Глумим и рецитујем	• уз помоћ дефектолога изабере и слуша музику (преко компјутера, телевизора, таблета) у циљу релаксације • уз помоћ дефектолога усмери аудитивну пажњу на извор звука (телевизор, музички инструменти, звучну играчку) • уз помоћ дефектолога покуша да репродукује задати ритам (пљескањем дланом о длан, пљескањем рукама по натколеници, ударањем ногама о под) индивидуално и у групи • уз помоћ дефектолога правилно држи и користи ритмичке инструменте, чува их и након коришћења одлаже на одговарајуће место • уз помоћ дефектолога, покуша да репродукује задати ритам (помоћу звечки, даира и бубња) индивидуално и у групи • уз помоћ дефектолога, помоћу удараљке производи звук на металофону • уз помоћ дефектолога слуша, пева и игра уз тематски изабране песме у складу са школским календаром (новогодишње, светосавске, пролећне...) • уз помоћ дефектолога пева дечије песме, индивидуално и у групи (уз музичку подлогу) и учествује на школским приредбама • уз помоћ дефектолога учи кратке рецитације и учествује на школским приредбама • уз помоћ дефектолога опонаша звук животиње, изражава различите емоције, дочарава их покретима

	• уз помоћ дефектолога уочава бржи и спорији ритам у песми, изводи једноставно ритмичко кретање, индивидуално, али и у групи држећи се за руке (налик колу) • уз помоћ дефектолога кроз покрет и едукативну песму увежбава артикулацију, учи делове тела, просторну оријентацију, бројеве, слова и остале образовне садржаје
--	---

УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО – МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА (акценат на специфичностима установе)

- Метода разговора, експериментална метода, демонстрациона метода. Фронтални, групни и индивидуални облик рада.
- Индивидуални, групни облик рада, рад у пару, фронтални
- Компјутер и програми за слушање музике, таблет, телевизор, музички инструменти, звучне играчке, струњаче, лутке, костими, друштвена игра Твистер, ААК картице, Монтесори материјал, огледало.

13. Програм културних активности школе

Програм јавне и културне делатности ће бити усмерен на афирмацију, промоцију, сензибилизацију друштвене средине за потребе, проблеме и могућности особа са сметњама у развоју, у циљу социјалне инклузије и подизање квалитета живота ученика са сметњама у развоју и њихових породица. Ове активности ће се реализовати на јавним местима у локалној заједници у сарадњи са јавним спортским, културним и другим установама у локалној заједници, као и на градском нивоу у сарадњи са струковним удружењима, удружењима грађана, установама и градским организацијама од јавног значаја.

АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦИЈЕ	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ	НАЧИН ПРАЋЕЊА
Почетак школске године и пријем првака	септембар	Одељенске старешине ученика првих разреда, директор	Фотографије, извештаји
Обележавање Дечије недеље	октобар	Наставници, стручни сарадници	Фотографије, извештаји секција
Обележавање Међународног дана толеранције	новембар	Наставници, стручни сарадници	Фотографије, извештаји

Обележавање Међународног дана особа са инвалидитетом	децембар	Наставници, стручни сарадници	Фотографије, извештаји
Учешће у смотри - позориште „Душко Радовић“	децембар, јун	Наставници, ученици, руководиоци ритмичке секције	Фотографије, извештаји секције
Обележавање новогодишњих празника – новогодишња приредба	децембар	Наставници, ученици, руководиоци секција	Фотографије, извештаји секција
Прослава школске славе Свети Сава	јануар	Наставници, ученици, руководиоци секција, наставник верске наставе, родитељи	Фотографије, извештаји секција, наставника верске наставе
Обележавање Међународног дана жена 8. март	март	Наставници, ученици, руководиоци секција	Фотографије, извештаји секција
Прослава Дана школе	април	Наставници, ученици, руководиоци секција, директор	Фотографије, извештаји секција
Обележавање ускршњих празника	април	Наставници, ученици, руководиоци секција	Фотографије, извештаји секција
Прослава матуре	јун	Наставници, ученици, Ученички парламент	Извештаји, Фотографије
Учешће у смотри „Вољеном граду“	јун	Наставници, ученици, руководиоци секција, директор	Фотографије, извештаји секција
Посете установама, угоститељским и продајним објектима	Током године	Наставници, родитељи, ученици	Фотографије извештаји наставника

Учешће ученика на ликовним конкурсима	Током године	Наставници, ученици, руководиоци секције	Фотографије, извештаји секције
Сарадња са ПУ „11. април“, редовним основним школама на територији ГО „Нови Београд“	Током године	Наставници, ученици, стручни сарадници директор	Извештаји
Сарадња са школама за ученике са сметњама у развоју на територији града Београда	Током године	Стручни сарадници, директор	Извештаји
Сарадња са локалном заједницом	Током године	директор	Извештаји
Сарадња са НВО и хуманитарним организацијама	Током године	стручни сарадници, директор	Извештаји
Ажурирање сајта и фејсбук профила школе	Током године	Тим за информатику	Извештаји, информације на сајту и ФБ профилу
Излети ученика	Током године	Наставници, ученици, родитељи директор	Извештаји

14. Програм школског спорта и спортских активности

Програм школског спорта и спортских активности је саставни део образовно-васпитног рада и значајан фактор у унапређењу квалитета живота ученика са сметњама у развоју. Спортске активности имају рехабилитациони и развојни карактер јер доприносе развоју психомоторних способности, јачању самопоуздања и социјалној интеграцији ученика.

Програм се заснива на принципима безбедности, хуманости и индивидуалног приступа, уз прилагођавање моторичким и когнитивним способностима сваког ученика. Кроз модификоване спортске садржаје ученицима се омогућава активно учешће, доживљај успеха и постепен развој самосталности.

Циљеви програма

Општи циљ: Развој физичких и функционалних способности ученика кроз прилагођене спортске активности ради унапређења здравља и самосталности.

Развојни циљ: Подстицање психомоторне стабилности, сензорне интеграције и емоционалне равнотеже.

Социјални циљ: Развијање сарадње, тимског духа и социјалне укључености кроз спорт.

Задачи програма

Здравствени задаци: јачање организма, правилан раст и развој, корекција држања тела и развој хигијенских навика.

Моторички задаци: развој основних покрета, координације, равнотеже, спретности и оријентације у простору.

Социјални задаци: развој самопоуздања, тимског рада, поштовања правила и фер-плеја.

Когнитивни задаци: препознавање реквизита, развој пажње, памћења и праћења редоследа активности.

Повезаност и сарадња

Програм се реализује кроз сарадњу наставника, стручних сарадника, родитеља и локалне заједнице. Интегрисан је са школским програмом и индивидуалним образовним плановима ученика.

Спортске активности су повезане са радом стручних тимова школе и наставним предметима (биологија, музичка и ликовна култура), чиме спорт постаје интегрални део образовно-васпитног процеса и доприноси развоју самосталности и функционалних вештина ученика.

САДРЖАЈИ	ВРЕМЕ РЕЛИЗАЦИЈЕ	ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ САДРЖАЈА ПРОГРАМА	НОСИОЦИ И РЕАЛИЗАТОРИ
СПОРТСКА СЕКЦИЈА	Током целе школске године	Спортска секција представља ваннаставни облик рада који се реализује кроз добровољно учешће ученика у прилагођеним спортским активностима. Основни циљ је унапређење психофизичког здравља ученика и подстицање социјалне адаптације.	Наставници физичког и здравственог васпитања

		Задаци секције усмерени су на развој моторичких вештина, јачање самопоуздања и тимског духа, као и припрему ученика за учешће у спортским манифестацијама кроз неговање фер-плеја, сарадње и међусобног уважавања.	
НЕДЕЉА СПОРТА	Октобар и мај	Недеља спорта реализује се као обавезна тематска целина најмање једном у току полугодишта. Представља допуну редовној настави физичког васпитања и има за циљ промоцију значаја физичке активности за правилан психофизички развој ученика. Циљеви и задаци Промоција здравља и вежбања: Подизање свести о значају редовне физичке активности за очување физичког и менталног здравља. Инклузија и заједништво: Укључивање свих ученика кроз прилагођене активности, уз уважавање индивидуалних разлика. Развој карактера: Подстицање прихватања победе и пораза, развој истрајности и фер-плеја. Садржај и организација активности Спортска такмичења: Организација турнира у	Целокупан наставни и стручни кадар школе који је у свакодневном непосредном раду са децом

		прилагођеним спортским дисциплинама. Полигони и изазови: Реализација полигона спретности и јавних часова. Културно-едукативне активности: Промоција спорта кроз изложбе, радионице, плес, музику и фолклорне садржаје.	
ПРОМОЦИЈЕ ЗДРАВОГ СТИЛА ЖИВОТА И УНАПРЕЂЕЊЕ ЗДРАВЉА – ЗДРАВА ИСХРАНА, УНАПРЕЂЕЊЕ ХИГИЈЕНСКИХ НАВИКА	Током школске године	Циљ: Оспособљавање ученика за усвајање основних принципа здраве исхране и навика личне хигијене, ради очувања здравља и развоја веће самосталности у свакодневним активностима. Задаци: ❑ Развој свести о исхрани: Упознавање и разликовање здравих намирница (воће, поврће, вода) од мање здравих избора кроз очигледна наставна средства, игру и практичне активности. ❑ Стварање хигијенских навика: Усвајање правилног прања руку и лица, као и развијање навике одржавања чистоће тела и спортске опреме након активности. ❑ Сензорна едукација: Упознавање ученика са укусима, мирисима и текстурама различитих намирница у циљу прихватања здраве хране. ❑ Вежбање самопослуге: Оспособљавање ученика за припрему једноставних здравих	Целокупан наставни и стручни кадар школе који је у свакодневном непосредном раду са децом

		оброка (нпр. воћна салата) и самостално одлагање и уређивање простора. ▣ Превенција болести: Развијање свести о повезаности хигијене, здраве исхране и општег здравственог стања.	
СПОРТСКИ ПОЛИГОНИ СА РЕДОВНИМ ШКОЛАМА	Током школске године	Циљ организовања заједничких спортских полигона са ученицима редовних школа је подстицање пуне социјалне инклузије и развој вршњачке емпатије кроз заједничко учешће у игри и физичким активностима у инклузивном окружењу. Задаци су усмерени на смањење предрасуда и стереотипа, развој комуникационих и социјалних вештина, као и на омогућавање ученицима да кроз фер-плеј и заједничко решавање моторичких задатака развијају самопоуздање и осећај равноправне припадности широј друштвеној заједници.	Целокупан наставни и стручни кадар школе који је у свакодневном непосредном раду са децом и наставници других школа
ДЕЧЈА ОЛИМПИЈАДА – традиционално надметање	Мај	Циљ Дечје олимпијаде је афирмација физичких способности ученика кроз традиционално такмичење у прилагођеним спортским дисциплинама. Задаци су усмерени на подстицање мотивације за учешће у физичким активностима, развијање осећаја припадности спортској заједници, као и на истицање и вредновање индивидуалних	Целокупан наставни и стручни кадар школе који је у свакодневном непосредном раду са децом

		постигнућа сваког ученика у позитивној и свечаној атмосфери.	
КОРЕКТИВНО – ПРЕВЕНТИВНЕ ВЕЖБЕ	Током целе школске године	Циљ корективно-превентивних вежби је систематско јачање мускулатуре и унапређење постуралног статуса ученика. Задаци су усмерени на превенцију настанка и ублажавање постојећих телесних деформитета, као и на развој покретљивости, функционалности и правилног држања тела кроз циљано одабране и прилагођене вежбе.	Наставници физичког и здравственог васпитања
СПОРТСКЕ ПРИРЕДБЕ И МАНИФЕСТАЦИЈЕ у организацији Општине Нови Београд, Атлетског клуба Нови Београд, Спортског савеза особа са инвалидитетом Београда, других редовних и специјалних основних школа и организаија	Током школске године	Циљ учешћа на спортским приредбама и манифестацијама је подстицање пуне друштвене интеграције и јавно представљање постигнућа ученика са сметњама у развоју кроз прилагођене спортске активности. Задаци су усмерени на смањење предрасуда у локалној заједници, јачање личног идентитета ученика кроз доживљај успеха, као и на развијање вршњачке солидарности и инклузивних односа у спортском и друштвеном окружењу.	Целокупан наставни и стручни кадар школе који је у свакодневном непосредном раду са децом

15. Програм заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања, програм спречавања дискриминације и програми превенције других облика ризичног понашања

Програм ће се реализовати на основу Правилника о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање ("Службени гласник РС", бр. 11/2024), Правилника о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности («Сл. Гласник РС», бр. 65/2018), Правилника о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања («Сл. Гласник РС», бр.22/2016), Правилник о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада ("Службени гласник РС", број 10/2024), као и на основу других правних прописа који се бави овим питањем.

Програм заштите деце од насиља, злостављања и занемаривања прописује мере, садржаје, активности и начине њиховог спровођења с циљем најбоље заштите физичког и менталног здравља деце, њиховог безбедног окружења и квалитетног боравка у Установи.

Програмом заштите ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања ОШ „Нови Београд“ одређују се мере и активности које обезбеђују развијање и неговање позитивне атмосфере и безбедно окружење ученика и свих запослених у школи. Програм заштите израђен је и на основу анализе стања безбедности ученика у школи. Анализа безбедности спроводи се на Савету родитеља и одељенским састанцима.

У складу са наведеним Протоколом у школи је формиран Тим за заштиту ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања који чине следећи обавезни чланови: директор школе, психолог, социјални радник и секретар школе. У зависности од појединачног случаја, Тиму се прикључују и други чланови (одељенски старешина, предметни наставници, родитељ).

Задаци Тима су да:

- припрема програм заштите;
- информисе децу и ученике, запослене и родитеље о планираним активностима и могућности тражења подршке и помоћи од тима за заштиту;
- учествује у обукама и пројектима за развијање компетенција потребних за превенцију насиља, злостављања и занемаривања (упућивање родитеља и запослених на националну платформу за превенцију насиља које укључује децу „Чувам те“ и друге корисне изворе који унапређују компетенције у вези са превенцијом свих врста насиља);
- предлаже мере за превенцију и заштиту, организује консултације и учествује у процени ризика и доношењу одлука о поступцима у случајевима сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања;
- учествује у изради планова заштите ученика;
- укључује родитеље у превентивне и интервентне мере и активности;

- прати и процењује ефекте предузетих мера за заштиту деце и ученика и даје одговарајуће предлоге директору;
- сарађује са стручњацима из других надлежних органа, организација, служби и медија ради свеобухватне заштите деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања;
- води и чува документацију;
- извештава наставничко веће.

Циљ програма:

Општи циљ

Програма је унапређивање квалитета живота ученика применом:

- **Мера превенције** за стварање безбедне средине за живот и рад ученика, активности школе у циљу спречавања насиља и праћење ефекта превенције;
- **Мера интервенције** у ситуацијама када се јавља насиље, злостављање и занемаривање у установама мере које се предузимају кад се насиље догоди, процедуре, улоге и одговорности.

Програм се састоји из мера **превенције** и **интервенције**. Мере превенције посебно се односе на:

- Благовремено уочавање потенцијалног насиља и оклањање ризика;
- Припрему за адекватно реаговање уколико се насиље догоди;
- Свеобухватну ресоцијализацију учесника у насиљу.
- Сви запослени, родитељи ученика и ученици треба да препознају потенцијалне изворе и узроке насиља и да превентивним активностима доприносе њиховом смањењу.

Специфични циљеви у интервенцији

- Спровођење поступака и процедура реаговања у ситуацијама насиља;
- Успостављање система ефикасне заштите деце у случајевима насиља;
- Стално праћење и евидентирање врста и учесталости насиља и процењивање ефикасности програма заштите;
- Саветодавни рад са децом/ученицима који трпе насиље, који врше насиље и који су посматрачи насиља.
- Информисање свих укључених у живот и рад установе о процедурама и поступцима за заштиту од насиља и реаговање у ситуацијама насиља
- Унапређивање компетенција наставног и ваннаставног особља, деце, ученика, родитеља, старатеља и локалне заједнице за уочавање и решавање проблема насиља, злостављања и занемаривања

Превентивне активности треба да допринесу да ученици:

- прихвате и науче вештине потребне за боравак и живот у колективу
- осећају се заштићено и сигурно у установи
- успешније и ефикасније уче
- буду одговорнији и науче да управљају сопственим понашањем у конфликтним ситуацијама
- да управљају осећањима као што су љутња, фрустрација, срећа и усхићење
- науче да заштите своја и права других
- разумеју и прихватају разлике, сарађују са другима и раде тимски
- Превентивне активности допринеће да одрасли:
- преузму одговорност за стварање и неговање подстицајног окружења у установи
- развијају и негују здраве стилове комуникације
- поштују своја и права других
- уважавају различитост и негују кооперативност и сарадњу
- усвоје и примењују практична знања и вештине за конструктивно превазилажење сукоба и кризних ситуација
- уоче и конструктивно се супротставе разним облицима насиља

Превентивне активности обухватају:

- стално стручно усавршавање-обезбеђује стварање климе у којој се квалитет васпитно-образовног процеса и односи међу учесницима сматара најбољом превентивном мером
- постављање релевантних васпитних циљева у редовној настави-у току реализације васпитно-образовног плана и програма наставник са великом пажњом поставља васпитне циљеве којима утиче на општи развој уз помоћ садржаја наставних предмета који се могу користити у примени програма превенције насиља (српски језик, свет око нас, физичко васпитање и школски спорт, грађанско васпитање, верска настава, географија, историја, биологија)
- разноврсну понуду слободних и ваннаставних активности и структурирање слободног времена ученика-овај тип активности треба да буде у скаладу са потребама и интересовањима ученика усмерене ка конструктивном и стваралачком развоју, да допринесу квалитетном коришћењу слободног времена и ван установе.
- доношење правила понашања и њихову доследну примену и формирање заштитне мреже-приликом дефинисања правила понашања и последица кршења правила.

- сарадњу са другим институцијама са циљем раног идентификовања проблема, потенцијалних поремећаја понашању и других ризика за појаву насиља и правовремене помоћи
- сарадњу са родитељима и локалном заједницом са циљем ангажовања свих стручних и институционалних капацитета за превенцију насиља и заштиту ученика-сарадња подразумева размену информација, изградњу поверења, утврђивање
- заједничких потреба и циљева, као и планирање заједничких активности (центра за социјални рад, дом здравља, локални медији и друге установе чине спољну заштитну мрежу)
- активирање школског и рекреативног спорта-активност која делује подстицајно и високо мотивише ученика на активно учествовање а доприноси:

Физичке и друге мере превенције насиља обезбеђују и следећи услови:

- добро организовано и доследно дежурство запослених
- адекватно осветљење у згради и школском дворишту
- ограђено и обезбеђено школско двориште
- безбедни спортски терени
- стално обилажење установе од стране полицијског службеника или стално распорежен школски полицајац
- физичко техничко-обезбеђење

Области рада носилаца активности на заштити ученика од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања:

ПЕДАГОШКО – ИНСТРУКТИВНИ РАД

- Предлагање превентивних мера наставницима
- Благовремено уочавање потенцијалног насиља и дискриминације и отклањање ризика
- Припрема за адекватно реаговање уколико се дискриминација и насиље догоде
- Анализа реализације мера превенције и интервенције, односно примене Правилника за одређени класификациони период

РАД СА УЧЕНИЦИМА

- Едукација о правилима понашања ученика у оквиру ЧОС-а
- Информисање ученика о реаговањима у ситуацијама насиља и дискриминације
- Обука и оснаживање ученика за правилно реаговање у ситуацијама насиља и дискриминације

- Развијање социјално-емоционалних вештина код ученика у циљу превенције

РАД СА РОДИТЕЉИМА

- Превентивни, тематски рад са родитељима на родитељским састанцима
- Информисање родитеља о врстама и облицима насиља и дискриминације

РАД СА НАСТАВНИЦИМА

- Предлагање мера за организацију појачаног дежурства
- Рад усмерен на активно укључивање у превенцију

САРАДЊА СА СТРУЧНИМ ОРГАНИМА И ТИМОВИМА ШКОЛЕ, са:

- Сарадња са Тимом за инклузивно образовање
- Стручним активом за развојно планирање
- Сарадња са Тимом за самовредновање квалитета рада школе

САРАДЊА СА ИНСТИТУЦИЈАМА И ОРГАНИЗАЦИЈАМА У ЛОКАЛНОЈ ЗАЈЕДНИЦИ

- Сарадња са Центром за социјални рад
- Сарадња са надлежном службом у Дому здравља
- Сарадња са МУП – ом, Одељењем за малолетничку делинквенцију

СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ ЗАПОСЛЕНИХ

- Анализа правила понашања у школи, пружање додатне подршке ученицима у области самопомоћи и самосталности
- На састанцима Стручних већа разредне наставе у првом и другом циклусу
- Похађање стручних семинара, предавања на тему заштите од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања.

15.1 Програм превенције малолетничке делинквенције

Програм превенције малолетне делинквенције подразумева превентивне мере на сузбијању и ублажавању поремећаја у понашању ученика (изостајање и бежање из школе, крађе, скитничење и лутање, просјачење, намерна деструктивност према имовини, чести и тешки напади беса, провокативно понашање и стална непослушност, понављано лагање и претеране туче и застрашивања, суровост према другим људима и животињама и други неспецификовани поремећаји понашања).

Активности које ће бити реализоване у оквиру програма превенције малолетничке делинквенције су:

- Благовремено уочавање потенцијалног проблема у понашању и отклањање ризика

- Едукација о правилима понашања ученика у оквиру ЧОС-а
- Индивидуални разговори са ученицима, обучавање у ненасилном решавању конфликта, асертивној комуникацији, контролисању беса и друштвено прихватљивим начинима испољавања незадовољства
- Укључивање ученика са повећаним ризиком од малолетничке делинквенције у слободне активности у школи у циљу стварања позитивних ставова према социјалном и физичком окружењу, као и социјално адаптивно понашање
- Сарадња са родитељима ученика кроз организовање саветодавно-инструктивног рада у циљу оснаживања породице за благовремено откривање и интервенисање при јављању друштвено непожељног понашања (начин награђивања, поступање у конкретним ситуацијама);
- Праћење редовности похађања ученика и предузимање мера у сарадњи са Центром за социјални рад и МУП-ом, Одељењем за малолетничку делинквенцију.
- Све активности програма превенције реализоваће наставници, стручни сарадници у сарадњи са родитељима ученика и релевантним установама и надлежним службама у локалној заједници по потреби током целе школске године.

15.2 Програм рада тима за кризне догађаје

У складу са Правилником о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање ("Службени гласник РС", број 11 од 14. фебруара 2024.) формиран је тим који за циљ има ефикасно поступање установе у кризним догађајима.

Кризни догађај је у већини случајева непредвидив догађај са потенцијално негативним последицама. Тај догађај и његове последице могу проузроковати значајну штету особама које су непосредно или посредно изложене кризном догађају.

Кризни догађај карактерише број жртава (повређених или настрадалих), материјална штета, психолошке реакције појединца и/или заједнице у целини, као и солидарност у сврху отклањања последица.

Кризни догађаји су:

- Природна смрт детета/ученика;
- Покушај убиства и убиство детета/ученика (у установи или ван ње);
- Покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установи или ван ње);
- Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи;
- Саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадало дете, односно ученик и/или запослени у установи;
- Нестанак детета/ученика;

- Масовно тровање у простору установе;
- Дојава о подметнутој експлозивној направи у установи или терористичком нападу и слично;
- Талачка криза;
- Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);
- Техничко-технолошке опасности (експлозија, изливање, испаравање отровних материја и пожар);
- Природне катастрофе (поплаве, земљотреси, пожари...);
- Епидемија која је обухватила територију/општину на којој се налази установа;
- Други кризни догађаји, у смислу овог правилника.

У случају проглашења ванредне ситуације, односно ванредог стања, установа поступа у складу са прописима који то уређују.

Обавезни чланови тима за кризне догађаје су: координатор тима за заштиту, представник родитеља, стручни сарадник и одговарајући наставници, односно васпитачи и други запослени из установе, а који могу бити и чланови тима за заштиту.

Чланови тима за кризне догађаје обављају послове и активности на основу решења директора, а којим се дефинише улога чланова тима за кризне догађаје које се односе на координацију (планирања, организације, координације и сарадње са спољном заштитном мрежом, праћења и евалуације), пружање психосоцијалне подршке (праћења реаговања, процена потреба за психосоцијалном подршком, пружање индивидуалне и групне подршке, процена потребе за укључивањем мобилног тима и уколико до тога дође, сарадња са мобилним тимом) и информисање (прикупљања, проверавања, селекције, дистрибуције информација, као и припреме саопштења). Тимом за кризне догађаје руководи директор установе.

Превентивне активности

1.1. Приказ Правилника о протоколу поступања и упознавање са изменама и допунама законских и подзаконских аката

1.2. Израда брошуре за запослене и родитеље о кризним догађајима и пружању прве психолошке помоћи

1.3. Организовање стручног предавања за запослене и родитеље на тему ризичних облика понашања код ученика са сметњама у развоју

1.4. Обележавање светског дана менталног здравља и промовисање дестигматизације и бриге о менталном здрављу

1.5. Похађање обука које су усмерене на јачање компетенција за пружање психосоцијалне подршке, управљање стресом и сл.

1.6. Унапређење социо-емоционалних компетенција ученика

1.7. Анализа безбедности ученика у школи

1.8. Унапређење школског Етоса, развијање солидарности и припадности

1.9. Преглед просторија у школи које су означене, провера исправности брава свих просторија (кључевима и дупликатима располажу одређене особе – техничко особље и директор);

* Редовна провера исправности школског звона које има функцију аларма у кризним ситуацијама;

* По потреби додатно означавање и одржавање проходности евакуационог пута (на улазу у школу постоји приказ / мапа свих просторија са означеним најсигурнијим местом у школи; простор школске трпезарије и испред школског дворишта - предњи десни угао испред дворишта) Тим за кризне догађаје Континуирано

1.10. Извођење вежби евакуације у складу са инструкцијама за одређени кризни догађај

Сарадња са спољашњом мрежом заштите

2.1. Сарадња са надлежним службама у зависности од типа кризног догађаја (хитна помоћ, ватрогасци, полиција...) - Лица задужена за координацију и информисање унутар тима за кризне догађаје

2.2. Сарадња са надлежним службама ГО Нови Београд - Лица задужена за координацију и информисање унутар тима за кризне догађаје

2.3. Сарадња са Школском управом, надлежним Министарством (просвете, унутрашњих послова) - Лица задужена за координацију и информисање унутар тима за кризне догађаје

2.4. Сарадња са медијима

Поступање установе када се деси кризни догађај

Када установа има сазнање да се догодио кризни догађај одмах, а најкасније у року од 24 сата, активира се тим за кризне догађаје, који има следеће задатке:

- прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа;
- успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите;
- сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције;
- благовремено информисање деце/ученика, родитеља, запослених и медија о догађају;
- психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима;
- израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи;
- организација евентуалних комеморативних активности;
- праћење реализације планова и евалуација;

- вођење документације и извештавање и
- други послови који могу бити од значаја у ситуацијама када се деси кризни догађај.

Поступање установе:

Прикупљање података, процена потреба и обавештавање надлежних органа. Тим прикупља информације о догађају (опис догађаја, место и време када се десио догађај), ко је све погођен кризним догађајем и каква му је помоћ потребна, где се налази и у каквом је стању, као и о томе шта је већ урађено поводом тога у установи.

У зависности од врсте/облика кризног догађаја, наредни корак подразумева хитно обавештавање полиције, хитне помоћи, ватрогасне службе, као и других евентуално потребних органа/служби. Неопходно је да запослени у установи поступају у складу са планом поступања у ситуацијама кризе и у зависности од врсте кризног догађаја, и у складу са планом евакуације.

Тим за кризне догађаје благовремено информисе Министарство просвете, односно надлежну школску управу о догађају, као и предузетим активностима.

Успостављање сарадње са спољашњом мрежом заштите (социјална и здравствена заштита, полиција, јавно тужилаштво, јединица локалне самоуправе, мобилни тим). На основу прикупљених података, уз обавезу хитног обавештавања спољашње мреже заштите, установа врши процену да ли може да поступа самостално или јој је потребна помоћ и подршка представника спољашње мреже заштите, са којом израђује јединствен план деловања, начин рада и извештавања.

У зависности од облика/врсте и степена интензитета кризног догађаја установа процењује кога укључује од спољашње мреже заштите.

Сарадња и заједничко деловање са мобилним тимом за кризне интервенције. Уколико кризни догађај као последицу има најмање троје или више повређених или настрадалих лица, директор је у обавези да одмах по сазнању обавестити Министарство просвете како би се ангажовао интерсекторски мобилни тим за кризне ситуације, који је формиран у складу са Протоколом о поступању приликом суочавања друштва са кризним ситуацијама у оквиру Радне групе Владе Републике Србије ради пружања неопходне подршке.

У ситуацијама када поступа мобилни тим, тим за кризне догађаје установе постаје саставни део мобилног тима. Тим за кризне догађаје установе пружа потребне информације мобилном тиму, учествује у заједничком планирању, организацији и реализацији психосоцијалне подршке. У сарадњи са мобилним тимом, тим установе врши праћење и идентификовање деце/ученика и запослених којима је потребна помоћ, пружа прву психолошку помоћ као и друге видове подршке.

Благовремено информисање деце/ученика, родитеља, запослених и медија о догађају
Директор установе именује особе задужене за припрему званичних информација за родитеље, ученике, запослене и за медије. Обавештења имају сврху континуираног информисања запослених, родитеља и деце/ученика и медија о најновијим, провереним и тачним информацијама до којих је установа дошла, ради планирања одговарајуће подршке и предузимања

других потребних мера (сузбијање гласина и ширења панике); упознавање са могућим тешкоћама, ризицима, изазовима и начинима за њихово превазилажење; упознавање са начинима подршке. Саопштење за медије сачињава се у сарадњи са надлежним службама Министарства

Психосоцијална подршка деци, ученицима и запосленима. Тим за кризне догађаје прати реаговања ученика, родитеља и запослених, идентификује коме је помоћ потребна и у складу са тим организује пружање психосоцијалне подршке. Приликом пружања психосоцијалне подршке као основна интервенција користи се психолошка прва помоћ.

У зависности од врсте, интензитета и последица кризног догађаја, тим процењује потребу за укључивањем представника из система здравствене заштите у циљу пружања психосоцијалне подршке и/или укључивање интерсекторског мобилног тима за кризне ситуације.

Израда и реализација плана рада установе у измењеним условима и стабилизација рада у установи. Тим за кризне догађаје у сарадњи са релевантним тимовима установе израђује план рада по измењеном, прилагођеном плану.

Неопходно је да начин рада установе буде прилагођен последицама кризног догађаја, могућностима и потребама деце/ученика и запослених у погледу реализације свих школских активности непосредно након кризног догађаја.

План рада треба да садржи конкретне активности/мере које установа планира да предузме, носиоце (извршиоце) планираних активности, временску динамику, начин извршења, начини праћења и извештавања.

Приликом прављења плана важно је узети у обзир врсту кризног догађаја, број погођених особа, процену даљих ризика, реакцију локалне заједнице и одговарајуће правне аспекте.

Након кризног догађаја, неопходно је да установа предузима активности које ће водити стабилизацији стања у установи - постепени повратак установе на редован начин рада који је био успостављен пре кризног догађаја уз континуирано праћење понашања деце/ученика и запослених у циљу процене ефеката подршке и предузимања даљих мера.

Установа прати реализацију плана и у зависности од тока смиривања кризног догађаја, ревидира план, допуњује га и коригује.

Организација евентуалних комеморативних активности. У случају кризних догађаја са смртним исходом, тим учествује у организацији и планирању адекватних комеморативних активности.

Праћење реализације плана и евалуација. Неопходно је праћење реализације плана рада (у оквиру плана рада тима за заштиту) у измењеним условима, евентуалне корекције и допуне плана у зависности од процене степена, броја и последица изазваних кризним догађајем и предузетим корацима.

Вођење документације и извештавање. Тим је дужан и да води документацију о спроведеним активностима у вези поступањем у кризној ситуацијом.

Извештај о поступању установе доставља се надлежној школској управи, а када су у питању домови ученика, извештај о поступању се доставља и сектору Министарства надлежном за ученички и студентски стандард, у року од 15 дана од наступања периода стабилизације рада у установи.

Када су жртве кризног догађаја деца са хроничним болестима, деца са сметњама у развоју и инвалидитетом, тим за кризне догађаје након идентификације израђује индивидуализоване планове у сарадњи са родитељима и представницима спољашње мреже заштите.

Поступање установа након кризног догађаја

Специфичности поступања у појединим кризним догађајима

- Природна смрт детета/ученика;
- Покушај убиства и убиство детета/ученика (у установи или ван ње);
- Покушај самоубиства ученика и самоубиство (у установи или ван ње);
- Природна смрт, самоубиство или убиство запосленог у установи;
- Саобраћајна незгода у којој је повређено или настрадало дете, односно ученик и/или запослени у установи;
- Нестанак детета/ученика;

Посебно је осетљива ситуација када је у питању самоубиство ученика или наставника. У таквим ситуацијама треба водити рачуна да не дође до осуђивања или величања таквог чина. Увек треба нагласити да то никада није решење и да је важно обратити се некоме за подршку и помоћ.

Уколико је у питању смрт детета или запосленог у установи, најчешће се поставља питање да ли деца треба да присуствују сахрани. Сахрана је важан ритуал у процесу туговања, који ожалостљенима помаже да се носе са губитком. Одлазак на сахрану може да помогне у превазилажењу бола, али је потребно децу припремити, односно објаснити им шта ће се дешавати у току сахране. Одлазак на сахрану је индивидуални чин и треба да иду само они који то желе.

Процените када је адекватно одржати родитељске састанке. У зависности од врсте кризног догађаја и других критеријума релевантних за актуелну ситуацију, одлучите да ли ћете одржати родитељски састанак у једном одељењу, неколико одељења или у свим одељењима.

Уколико има повређене/настрадале деце, родитељске састанке треба најпре одржати у одељењима која су похађала та деца. Након тога треба одржати Савет родитеља у сарадњи са председником Савета и представником родитеља у тиму за кризне догађаје. У ситуацијама када је већи број повређених/настрадалих, било би добро након седнице Савета, одржати и родитељске састанке у свим осталим одељењима.

Припремите и поделите родитељима материјал који се односи на психолошке реакције након кризног догађаја и препоруке за родитеље како да помогну .

- Дојава о подметнутој експлозивној направи (бомба)

Комуникација о дојавама терористичког напада (бомбе, токсини и сл.) представљају посебан стрес будући да су неизвесност и страх у овим случајевима огромни, а паника код свих највећа. Сарадња са Министарством унутрашњих послова ће бити реализована по процедури која је

базирана на борби против тероризма, безбедносној провери и, пре свега, хитној евакуацији и заштити свих који се налазе у установи током дојаве. Важно је да, без обзира на евентуално уверавање да дојаве нису праве, директор школе обавести родитеље и ученике, запослене и заинтересовану јавност.

Никакве информације о пошљиоцу мејла нити о садржини истог се не смеју давати било коме, без сагласности МУП и Министарства просвете, будући да се истим може озбиљно угрожити истрага. Посебно је важно не давати сопствене оцене, размишљања о томе ко би могао да буде починилац, да ли су дојаве лажне или доводити у сумњу процедуре које су успостављене законом и морају се поштовати. Такође, ни на који начин, у порукама које школа шаље, не сме се дизати паника и уносити додатна нервоза. Свима је у овим ситуацијама најважније да чују да су ученици и запослени на безбедном, као и да су предузете све мере да се установа прегледа, осигура њена безбедност и ухвати починилац.

Применити модел комуникације који одговара специфичностима школе и психофизичким способностима ученика и усклађен је са осетљивошћу теме, а могуће је и консултовати се са Министарством просвете.

Не пружати и не ширити информације које нису проверене, тачне, поуздане и на било који начин угрожавају нечији идентитет, углед, мир или евентуално истрагу надлежних органа.

– Талачка криза;

– Насиље већих размера (масовне туче, вишеструка убиства, терористички напади);

- Тероризам (насиље већег обима);

Потребно је утврдити потенцијалне опасности и могућ обим штете.

Креирати план евакуације и комуникације за хитне случајеве. Дефинисати кораке у случају терористичког напада. Установити заједничко место окупљања. Прегледати и усагласити планове за евакуацију .

Упутства за понашање након терористичког напада су следећа: Остати смирен и стрпљив. Пратити вести. Пратити савете надлежних служби. Ако се напад догодио у близини, пружити прву помоћ повређенима, проверите штету користећи батеријске лампе, не палити свеће, шибице, електричне уређаје, проверити да ли има ватре и да ли цури гас, искључити све оштећене уређаје, проверите непосредно окружење и пружите прву помоћ.

Евакуација: Ако надлежне службе траже напуштање објекат, постоји добар разлог за то и требало би да одмах сви поступе по њиховом савету.

У случају евакуације: обући се топло, закључати објекат, користити правце кретања које одреде надлежне службе.

- Техничко-технолошке опасности (опасне материје, масовно тровање)

Ако сте напољу одмах или што пре напустити простор – место настанка удеса Уколико постоји могућност, склонити се у затворени простор, затворите све прозоре и врата и искључите клима-уређаје и друге вентилаторе. Употребите приручна средства за заштиту органа за дисање

(марамцу, део одеће или друге тканине натопљене водом). Уколико сте у објекту, затворити прозоре, извршити херметизацију просторија у којима боравите (попунити отворе и пукотине самолепљивим тракама, ћебадима, прекривачима и другим тканинама које можете да искористите). Остати прибран. Пратити вести о инциденту. Ако нисте повређени помогите повређеном. Предузимати мере заштите и спасавања према упутствима које дају надлежне службе.

У случају изненадне несреће с опасним материјама правовремено се оглашавају сирене за јавно узбуњивање. С обзиром да несреће с опасним материјама могу бити разноврсне, након звучног сигнала опасности, објављују се додатна упутства – важно саопштења на радију или телевизији. Опасност од несреће траје све док се не огласи звучни сигнал за престанак опасности.

Употребити одговарајућа или приручна средства која имате у објекту (маске од материјала са добром моћи упијања, марамце, газу, делове одеће и слично), која ћете пре употребе натопити водом или раствором сода-бикарбоне. За заштиту очију употребити наочаре сличне онима за заштиту на раду, марамце, делове одеће и слично. Уколико буде постојала потреба за евакуацијом припремити одећу.

Уколико сте у близини места удеса: останите прибрани и покушајте да се заштитите, и тек када сте адекватно заштићени, понудите помоћ другима, али само уколико знате како. Удаљити се од места удеса у што краћем року. Не кретати се и не додиривати места на којима постоје опасне хемикалије, не палити цигарету. Покушати да покријете тело у највећој могућој мери и заштитити дисајне путеве од опасног гаса или прашине, покрити уста и нос пешкиром или неким платном, полако дисати.

Кад буде могуће, испрати руке, скинути сочива, одмах се ослободите контаминираних делова одеће и обуће, ставити одећу у пластичну кесу или у канту, истуширати се, при чему се више пута насапуњати и испрати, направити 2% раствор соде-бикарбоне (1 кесицу соде-бикарбоне од 20 г растворити у 1 литар воде), са којим испрати очи, уста и органе за дисање. Потражити медицинску помоћ уколико имате озбиљне сумње да сте били изложени опасним супстанцама, Пажљиво прегледати рану – опекотину, на рану ставити чисту газу и фиксирати опечени део коже као да је поломљен, како не би дошло до даљег оштећења ткива. Повређенима хитно надокнадити изгубљену течност и со, контролисати дисање и сачекати медицинску помоћ, а уколико је хитна помоћ спречена, организовати превоз повређених до здравствене установе.

Заштита од несрећа с опасним материјама спроводи се путем евакуације људи и добара с угроженог подручја или склањања (у кући, склоништу или другим местима).

- Нуклеарни и радиолошки инциденти

Затекнете ли се на отвореном простору одмах, брзо и без панике, ући у затворени простор (објект школе). Ако сте дуже били на отвореном простору, пре уласка у објект скинути са себе спољне делове одеће и оставити их напољу, по уласку у објект одмах оперите непокривене делове тела (руке, лице, врат, косу...).

Затекнете ли се у затвореном објекту (школа) затворити прозоре и врата, искључите вентилацију и ту остати до даљњег, пратити вести због добијања информација о месту и природи несреће и о мерама заштите и спасавања које треба предузети, посебно се побрините за децу, немоћне и болесне особе и инвалиде и предузимати мере заштите и спасавања према упутствима које дају надлежне службе или средства јавног информисања.

Склањање у затворени простор је мера која се спроводи 24 сата, зато не паничите и не напуштајте просторије!

Док не добијете упутства која дају надлежне службе или телевизија предузмите следеће: По пријему обавештења о опасности потребно је предузети следеће мере: припремите средства за херметизацију просторија (попуните отворе и пукотине самолепљивим тракама, ћебадима, прекривачима и другим тканинама које можете да искористите); за заштиту органа за дисање припремити приручна средства која имате у домаћинству: респираторе, маске од материјала са великом моћи упијања, марамице, газу, делове одеће и слично; за заштиту очију припремити наочаре сличне онима за заштиту на раду, или марамице, делове одеће и слично; уколико буде постојала потреба за евакуацијом припремити по могућству: кишне огртаче, ветровке, отпорну одећу од синтетичког и непромочивог материјала, као и рукавице, чизме или дубоке ципеле

У случају нуклеарног удара моментално заузети што нижи заклон, ако сте напољу најбоље у каналу, јарку или испод земље, размотрити могућност изласка из области удара или ући у склониште, или објект који има склониште. Минимизирање времена излагања зрачењу ће смањити ризик од зрачења. Што сте даље од локације нуклеарног удара, мања је изложеност радијацији.

- Пожар

Превентивне мере:

* уклонити све ускладиштене запаљиве ствари.

* Противпожарна степеништа и пролазе редовно чистити и обавезно одржавати проходним, јер то је најчешће једини безбедни пут и начин да се сачувају животи.

* Редовно контролисати ватрогасну опрему: противпожарне апарате, црева, хидранте и одржавати их у исправном стању. Научити правилно користити (активирати) противпожарни апарат. У случају пожара одмах позвати ватрогасно-спасилачке јединице на број 193.

Уколико је пожар захватио само једну просторију, затворити врата те просторије и искључити електричну енергију. Позвати ватрогасце и евакуисати све особе, а ако је пожар мањег обима, покушати гашење. Ако је пожар већег обима, напустите објект затварајући сва врата за собом. У супротном ће се, због дотока свежег ваздуха, пожар брзо проширити на цео објект. Приликом евакуације важно је да се све присутне особе окупе у истој просторији, јер постоји могућност да се деца из страха сакрију. Тек када су сви на броју, крените ка излазу. Не користити воду да би угасили пожар на електро инсталацијама и апаратима или онај изазван бензином или уљем. Уколико има дима и врелине, обути ципеле са дебљим ђоном, капут и везати крпе и пешкире натопљене водом преко носа и уста. У случају да дим почне да продире око врата, натопити пешкире и крпе водом, ставити их око штокова и испред врата како би спречили продор дима у стан. Ако је спољашњи ваздух чист, изаћи напоље и сачекати да ватрогасци заврше гашење пожара.

- Поплава

По могућству организовано напустити објект. Преко средстава јавног информисања пратити стање и упозорења о могућој поплави. Не додиривати електричну опрему ако стојите у води. Чак и када се плавна вода повуче, опасност постоји. Не ходати кроз воду која се креће. Кретање кроз воду

дубине 15 цм може изазвати пад. Користити штап да би проверили дубину воде и чврстину тла под водом. Избегавати плавну воду – она може бити загађена муљем, уљем, бензином или фекалијама.

Уколико је потребна евакуација, узети нужне ствари и организовано напустити објект.

Сарађивати са спасилачким екипама.

- Земљотрес

Остати мирни и присебни и не дозволити да завлада паника. Не бежати. Спустити се на под, склупчати се и заштитити главу. Наћи заклон на безбедним местима у објекту као што су: доворотници, носећи зидови, место испод стола, чврстог намештаја и остати тамо док траје потрес, или покрити своје лице и главу рукама и склонити се у угао унутрашњих зидова посторије. Удаљити се од стакла, прозора, спољних зидова и врата, и било чега што може да падне, попут лустера или полица. Заштитите главу рукама или торбом. Остати у објекту док потрес не престане и не буде безбедно (истраживања су показала да највише повреда настаје кад људи покушавају да изађу из зграде за време потреса). Из приземне зграде или са првог спрата може се изаћи на отворен простор, али водити рачуна да будете на безбедној удаљености од зграда. Све док земљотрес траје, избегавати степеништа. Може доћи до нестанка струје. Уколико сте користили било који извор топлоте, искључите га када се потрес смири. Уколико дође до појаве пожара, покушати да се угаси и обавестити локалну ватрогасно-спасилачку јединицу. Уколико сте на отвореном склоните се од уличне расвете, електричних каблова и зграда. Уколико сте на улици водите рачуна о објектима који могу пасти на вас, као што су димњаци, црепови са крова, сломљено прозорско стакло и слично. Будите спремни за додатне потресе. Проверити да ли је неко повређен. Не померати озбиљно повређене особе. Пратити упутства надлежних органа.

- Епидемија

Поступци након проглашења епидемије заразне болести:

* Обавезно слушати службена усуста и саопштења о спровођењу мера заштите која проглашавају надлежне службе.

* Предузимати прописане здравствене и друге мере прегледа особа и објекта за заштиту становништва од заразних болести.

* Избегавање затворених места где се окупља већи број особа. Изолација и самоизолација у случају обољевања, како се болест не би ширила.

* Водити рачуна о хигијени простора, личној хигијени. Ободелог или сумњивог да је ободео изоловати из здраве средине, пружити потребну негу и затражити мишљење здравствене службе.

15.3 Програм превенције дискриминације, вређања угледа, части и достојанства личности

Под дискриминацијом, односно дискриминаторним понашањем, подразумева се понашање којим се на непосредан или посредан, отворен или прикривен начин, неоправдано прави разлика или неједнако поступа, односно врши пропуштање чињења (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лице или групе лица, као и на чланове њихових породица или њима блиска лица, а који се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, статус, мигранта, расељеног лица, националној припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, социјалном и културном пореклу, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, сметњи у развоју и инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству у политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним, односно претпостављеним личним својствима, као и по другим основама утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.“ (*Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности ("Службени гласник РС", број 65 од 24. августа 2018.)*)

МЕРЕ ПРЕВЕНЦИЈЕ

Превенција дискриминације, као и вређања угледа, части или достојанства личности, подразумева мере и активности које се предузимају у установи како би се предупредио сваки облик дискриминаторног понашања, као и понашања којим се вређа углед, част или достојанство личности. Такође, подразумева и мере и активности којима се подиже свест свих у установи о његовим негативним последицама на лица, односно групу.

„Превентивним мерама и активностима у установи ствара се сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације, развија позитиван систем вредности.“ (*Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности ("Службени гласник РС", број 65 од 24. августа 2018.)*)

МЕРЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ

„У установи се интервенише у случајевима сумње или утврђеног вређања угледа, части или достојанства личности и дискриминаторног понашања из расистичких, сексистичких, хомофобичних, ксенофобичних, исламофобичних, антисемитских, антициганистичких или других облика дискриминаторног понашања према лицу, а нарочито млађем, слабијем, са сметњама у развоју и инвалидитетом, према родном идентитету, полу, сексуалној оријентацији, раси, боји коже, верској и националној припадности, језику, имовном стању, социјалном и културном пореклу и другим и претпостављеним или стварним личним својствима.“

Директор, запослени и трећа лица имају обавезу да препознају дискриминацију, а ако је утврђена, предузму мере и активности у установи према учеснику у образовању прописане Законом и овим актом.

Директор има обавезу да предузме Законом утврђене мере и активности према запосленом, родитељу и трећем лицу као извршиоцу дискриминације и пријави дискриминацију надлежним државним органима, органима аутономне покрајине и локалне самоуправе.

У случају дискриминаторног понашања запосленог утврђује се одговорност у дисциплинском поступку, у складу са Законом.

Одговорност родитеља за повреду законске забране дискриминације од стране његовог детета које је ученик школе утврђује се у прекршајном поступку, а на основу Закона. У случају када је родитељ извршилац дискриминације, одговорност се утврђује пред Повереником или у судском поступку, у складу са законом.

Одговорност трећег лица за повреду законске забране дискриминације утврђује се у поступку пред Повереником или у судском поступку, у складу са законом. Мотив или намера извршиоца дискриминације није од значаја.

(Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности ("Службени гласник РС", број 65 од 24. августа 2018.)

НИВО ДИСКРИМИНАЦИЈЕ И РЕАГОВАЊЕ

ПРВИ НИВО

ПРВИ НИВО	Мере интервенције
(1) када је понашање учесника у образовању истог или приближног узраста (дете– дете, ученик–ученик, одрасли– одрасли), као и млађег према старијем, квалификује се као први ниво;	Саветодавни рад одељењског старешине
Етикетирање једног ученика	Саветодавни рад одељењског старешине, и по потреби стручне службе
Одбијање ученика/це да седи са другим/ом учеником/ ученицом.	Одељењски старешина
Коришћење погрдних имена.	Саветодавни рад одељењског старешине
Коришћење стереотипа и вређања.	
Исмевање због постигнућа ученика.	
Подсмевање због физичког изгледа.	

Подсмивање због социјалног порекла.	
Подсмивање због рода, пола.	
Подсмивање због сексуалне оријентације.	
Физичко узнемиравање.	
Када дискриминаторно понашање доводи или потенцијално може да доведе до угрожавања физичког, односно психичког здравља учесника у образовању, тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације.	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања

ДРУГИ НИВО

ДРУГИ НИВО	Мере интервенције
(2) када се узрасно старији учесник у образовању понаша дискриминаторно према млађем лицу.	Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања
Поновљено етикетирање ученика	
Поновљено одбијање ученика/це да седи са другим/ом учеником/ ученицом.	
Родитељ једног ученика вређа другог ученика	
Старији брат/сестра решава „проблеме“ и понаша се дискриминаторно према млађем ученику	
Поновљено коришћење погрдних имена.	
Поновљено коришћење стереотипа и вређања.	
Поновљено исмевање због постигнућа ученика.	
Поновљено подсмивање због физичког изгледа.	
Поновљено подсмивање због социјалног порекла.	
Поновљено подсмивање због рода, пола.	
Поновљено подсмивање због сексуалне оријентације.	
Поновљено физичко узнемиравање.	
Када дискриминаторно понашање доводи или потенцијално може да доведе до угрожавања физичког, односно психичког здравља учесника у образовању, тим за заштиту га квалификује у следећи тежи облик дискриминације.	

ТРЕЋИ НИВО

ТРЕЋИ НИВО	Мере интервенције
(3) када група учесника у образовању дискриминаторно понаша према лицу или другој групи	Укључивање спољашње заштитне мреже или покретање прекршајног поступка.
Ученичка „вајбер група“ усмерена на исмевање и понижавање појединаца, а дуже траје	Укључивање спољашње заштитне мреже
Изопштавање појединца из групе, које траје дуже времена	
Наговарање групе ученика да не седе или да се не друже са једним учеником	
Дуготрајно коришћење погрдних имена.	
Дуготрајно коришћење стереотипа и вређања.	
Дуготрајно исмевање због постигнућа ученика.	
Дуготрајно подсмевање због физичког изгледа.	
Дуготрајно подсмевање због социјалног порекла.	
Дуготрајно подсмевање због рода, пола.	
Дуготрајно подсмевање због сексуалне оријентације.	
Дуготрајно физичко узнемиравање.	

Дискриминаторно понашање када је извршилац дискриминације запослени или треће лице у установи

Стављање у неповољнији положај

Стављање у неповољнији положај је свако поступање којим се лице или група лица због свог личног својства ставља у неповољнији положај у било којој активности у процесу образовања и васпитања или у вези са њим.

Примери појединих типичних ситуација стављања у неповољнији положај учесника у образовању су:

одбијање уписа учесника у образовању због његовог личног својства;

фактичко скраћивање или сужавање плана и програма наставе и учења намењено учеснику у образовању из осетљиве друштвене групе;

необезбеђивање додатне образовне подршке, односно индивидуализованог рада детету и ученику коме је таква помоћ потребна;

неоправдана примена нижих критеријума за оцењивање ученика и одраслих ромске националности;

необезбеђивање наставног материјала прилагођеног учесницима образовања са инвалидитетом и сметњама у развоју;

необезбеђивање исхране детету и ученику прилагођене његовим потребама;

неукључивање ученика из осетљивих друштвених група у ученичке парламенте и слично;

изостанак прописаног поступања у случају непохађања припремног предшколског програма, односно непохађања наставе од стране деце из осетљивих друштвених група и ученика са инвалидитетом и сметњама у развоју;

изостављање учесника у образовању из појединих активности у току наставе због његових личних својстава;

давање неоправданих погодности учеснику у образовању због личних својстава или социјалног статуса његових родитеља;

необавештавање родитеља детета и ученика из осетљиве друштвене групе о родитељском састанку;

пропуштање запосленог да реагује у случају сумње на занемаривање учесника у образовању из осетљиве друштвене групе;

искључивање деце и ученика из осетљивих група из вршњачких активности у оквиру слободног времена у установи.

Редослед поступања у интервенцији је следећи

1) **Проверавање добијене информације** да се дискриминаторно понашање припрема или се догодило обавља се прикупљањем информација – директно или индиректно. Циљ проверавања информације јесте утврђивање одлучујућих чињеница на основу којих се потврђује или одбацује сумња на дискриминаторско поступање. Током прикупљања информација поштују се принципи утврђени Конвенцијом и правила која се примењују у поступцима у којима учествује малолетно лице – дете и ученик.

Установа проверава сваку информацију о дискриминаторном понашању прегледом видео записа, уколико установа има електронски надзор над простором, анонимном анкетом учесника у образовању и на други начин примерен облику и врсти дискриминаторног понашања.

Када родитељ пријави директору непримерено понашање запосленог према његовом детету, директор поступа у складу са Законом.

У случају непотврђене сумње дискриминаторног понашања, појачава се васпитни рад и прати понашање учесника у образовању. Када се потврди сумња, директор и тим за заштиту предузимају мере и активности за повреду законске забране дискриминације.

2) Зауостављање дискриминаторног понашања и смиривање учесника јесте обавеза свих запослених у установи, а нарочито најближег присутног запосленог, дежурног наставника, односно васпитача или радника обезбеђења да одлучно прекине све активности, раздвоји и смири учеснике.

У случају да запослени процени да не може сам да заустави дискриминаторно понашање зато што је сукоб високо ризичан, као и због истовременог физичког насиља, одмах ће тражити помоћ.

Након зауостављања сукоба, ако се посумња у повређивање дискриминисаног лица, затражиће се пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад.

Смиривање учесника подразумева, најпре, одвојене разговоре са извршиоцем дискриминације и са дискриминисаним лицем, а ако се процени да је могућ, без опасности по наставак сукоба, и заједно учесницима и родитељима.

3) Обавештавање и позивање родитеља је обавеза установе. Одмах након зауостављања сукоба учесника – детета или ученика (као дискриминисаног лица и извршиоца дискриминације) установа обавештава и позива родитеља на пријављени број контакт телефона. Уколико родитељ није доступан, установа одмах обавештава центар за социјални рад.

4) Прикупљање релевантних информација и консултације врше се ради: разјашњавања околности, анализирања чињеница на што објективнији начин, процене нивоа дискриминације, ризика и предузимања одговарајућих мера и активности, избегавања конфузије и спречавања некоординисане акције. Нивои дискриминације, на основу овог акта, за учесника у образовању су: први, други и најтежи – трећи ниво. Процену нивоа увек врши тим за заштиту. Да би извршио правилну процену, тим за заштиту прикупља све релевантне податке, консултује, осим директора, одељењског старешину, дежурног наставника, односно васпитача, радника обезбеђења, другог запосленог као очевица, представника ученичког парламента. Тим за заштиту информише родитеље и укључује их у појачан васпитни рад и план заштите од дискриминације.

Уколико у току консултација у установи директор и тим за заштиту, услед сложених околности не могу са сигурношћу да процене ниво дискриминације, као и да одреде одговарајуће мере и активности, у консултације укључују надлежне органе и друге организације и службе: Министарство – школску управу, центар за социјални рад, полицију, здравствену службу, Повереника и др.

5) Предузимање мера и активности према учеснику у образовању, и то за све нивое дискриминације. План заштите од дискриминације сачињава се за конкретну ситуацију сваког од нивоа и за све учеснике – дискриминисано лице, извршиоца дискриминације и сведоке. План

заштите од дискриминације зависи од: узраста и броја учесника, облика и нивоа дискриминације, последица по лице и колектив и сл.

Облик и садржај рада са учесницима у образовању који трпе, чине или сведоче дискриминаторно понашање

Учесници	Облик рада	Садржај рада
Учесници који трпе дискриминаторно понашање	План заштите од дискриминације	активности усмерене на промену понашања и ставова који су допринели дискриминаторном понашању –рад са родитељем, одељењском заједницом, укључивањем ученичког парламента и савета родитеља, а по потреби и органа управљања; носиоце тих активности временску динамику
Учесници који чине дискриминаторно понашање		
Учесници који сведоче о дискриминаторном понашању		

16. Програм професионалне оријентације ученика

У току професионалне оријентације кроз групни и индивидуалан рад психолога, социјалног радника и одељенског старешине разматрају се захтеви занимања, врши се њихова анализа у односу на властите могућности и способности ученика и праве се планови о професионалном развоју.

Рад на професионалној оријентацији у нашој школи је дуготрајан и сложен процес због специфичности ученика кроз који се подстиче и помаже њихов професионални развој. Активност везана за професионалну оријентацију почиње од уписа у основну школу па до завршетка осмог разреда, а наставља се и по упису у средњу школу кроз План транзиције, у складу са ИОПом ученика. Врши се даље праћење успеха у избору занимања тако да заједно са стручним тимом средње школе долазимо до повратне информације о успешности избора занимања.

У завршној фази професионалне оријентације у нашој школи обавља се следеће:

- састанак свих стручних служби школа ученика са сметњама у развоју
- заједнички обиласци средњих школа (Дан отворених врата) заједно са родитељима и ученицима осмог разреда
- саветодавни разговор и са сваким родитељем посебно,
- рад на прикупљању и достављању документације за упис за даље школовање, сарадња са интересорном комисијом, Окружном комисијом ШУ Београд

У складу са Законом о основном образовању и васпитању и члана 43. школа континуирано прати индивидуалне склоности ученика и пружа помоћ ученицима и њиховим родитељима, односно старатељима у избору неке друге средње школе и занимања.

Основни циљ програма професионалне оријентације је подстицање развоја личности ученика да донесу одлуку о избору школе и занимања.

Активности које се остварују у раду са ученицима омогућавају да примерено узрасту, изграде сазнања, развију умења, способности и вредности које ће бити основа за самостално, одговорно и ваљано одлучивање о избору школе и занимања. У оквиру ових активности и радионица може се користити материјал Петофазног модела

„Професионална оријентација на преласку у средњу школу“ примерено одабран и прилагођен способностима ученика и то кроз:

- самоспознаја - препознавање сопствених потенцијала
- информисање о занимању и каријери
- упознавање са путевима образовања - мрежом школа
- реални сусрети са светом рада - реални сусрети са светом рада и представницима појединих занимања
- доношење одлуке о избору школе и занимања

17. Програм здравствене заштите

Сврха здравствене заштите има за циљ обезбеђење оптималних услова за нормалан физички, интелектуални, емоционални и социјални развој деце.

Планом су постављени следећи циљеви:

- Јачање и заштита дечјег организма
- Оптимални физички и психички развој детета
- Усвајање одговарајућих навика
- Стварање услова за одрастање радосног и задовољног детета.

Задаци здравствене заштите реализоваће се кроз:

- Унапређење личне хигијене деце и особља (значај хигијене руку предавања и демонстрације и употреба течног сапуна, папирних убруса)
- Систематским праћењем раста, развоја и здравља деце и заштитом од болести

- Одржавање опште чистоће простора (едукација помоћних радника и сервирки путем предавања и писаних упутстава о начину коришћења дезинфекционих средстава као и о начину чувања истих и провера знања путем тестирања)
- Формирање навика понашања код деце – лична хигијена, правилна исхрана, навика одржавања уредности простора за учење и игру
- Усвајање знања о болестима и повредама и њиховој превенцији
- Свакодневни здравствено образовни рад ка формирању навика које воде ка очувању здравља деце
- Вођење документације (здравствени лист детета, потврда надлежног лекара после прележане болести)
- Проветреност простора
- Осветљеност простора (постављањем одговарајућег осветљења- неонки)
- Одржавање оптималне температуре и влажности ваздуха (уградња клима уређаја и редовно одржавање истих, обезбедити одговарајући број грејних тела у дечјим просторијама, замена дотрајале столарије)
- Заштита од ооноза (редовно шишање траве и заштите од крпеља)

17.1 План рада медицинских сестара

Активности	Време реализације	Носиоци активности
ОБЛАСТ РАДА: Контрола здравствено-хигијенског стања код деце		
Пријем ученика -тријажа (мерење температуре, спровођење епидемиолошких мера) Свакодневно прегледање ученика при доласку у школу, хигијенски статус ученика -подела терапије -указивање прве помоћи у случају повреде, епилептичног напада, болести и високе температуре	током целе године	Медицинске сестре
ОБЛАСТ РАДА: Контрола здравствено-хигијенских услова у школи		
-требовање средстава за потребе рада	током целе године	Медицинске сестре, наставници, директор

ОБЛАСТ РАДА: Развијање културно - хигијенских навика код деце		
-процена степена усвојености хигијенских навика код деце -рад на усвајању принципа личне хигијене код ученика и подстицање хигијенских навика код ученика - Спровођење тоалетног тренинга - Развијање навика самопослуживања -рад са децом на правилној употреби прибора за одржавање личне хигијене -развијање свести о значају хигијене простора за здравље	током целе године	Медицинске сестре, наставници
ОБЛАСТ РАДА: Самопомоћ и самопослуживање		
-усвајање навика за правилно коришћења прибора за јело -усвајање правила понашања за столом - развијање и подстицање самосталности у облачењу, обувању и одлагању ствари на предвиђено место - пружање подршке при доласку и одласку ученика организованим превозом и праћење и евидентирање долазности ученика	током целе године	Медицинске сестре, Наставници Сарадња са пратиоцима у превозу и личним пратиоцима ученика
ОБЛАСТ РАДА: Здравствено васпитање		
- развијање навика здраве исхране код деце и промовисање здравих стилова живота -едукација свих актера у образовно-васпитном процесу о превенцији ширења корона и других вируса -едукација ученика о важности личне хигијене и праћење -израда едукативних паноа	током целе године	Медицинске сестре, наставници, ученици
ОБЛАСТ РАДА: Праћење, евидентирање и извештавање		

- Вођење евиденције о здравственом стању ученика - ажурирање медицинске документације - извештавање о раду (за потребе стручних органа школе)	током целе године	Медицинске сестре
---	-------------------	-------------------

18. Програм социјалне заштите

Програм социјалне заштите креира и води социјални радник у сарадњи са стручним тимом школе (директор, психолог, дефектолог), родитељима и другим законским заступницима ученика, као и стручним тимовима установа која се баве питањима социјалне заштите. У зависности од текуће проблематике сарађујемо са: Центрима за социјални рад, Секретаријатом за образовање, дечију и социјалну заштиту, ГО Нови Београд, Црвеним крстом, Домом здравља, Центром за заштиту одојчади, деце и омладине, установама секундарне и терцијарне здравствене заштите, хуманитарним организацијама и др.

Кроз овај програм социјални радник посебно води рачуна да ученици остварују прокламована права из области социјалне заштите, као што су право на бесплатан оброк, превоз, пратиоце у превозу, личног пратиоца, једнократну новчану помоћ и др. Осим тога, информисе родитеље и о другим правима из области социјалне заштите (туђа нега и помоћ, дечији додатак, предах, и сл.)

Наша школа је и у сталној сарадњи са Центром за социјални рад која се остварује кроз заједничке акције и асистенцију у решавању проблема социјалне природе: неприлагођени облици понашања наших ученика, проблеми породица из којих потичу, културни и економски проблеми.

Програм социјалне заштите се одвија кроз следеће кораке:

- Детекција проблема
- Израда акционог плана
- Информисање родитеља о правима и обавезама из области социјалне заштите
- Саветодавни рад са родитељима
- Успостављање сарадње са релевантним факторима из области социјалне заштите
- Праћење реализације плана
- Програм социјалне заштите директно зависи од индивидуалних проблема и у случају јављања таквих проблема спроводи се систематски

19. Програм заштите животне средине

Програм садржи активности усмерене на развој еколошке свести, као и очување природних ресурса, које ће школа спроводити кроз, наставне, ваннаставне, слободне активности у и ван установе, акције, предавања и друге облике ангажовања, а све са циљем „постизања одрживог управљања, очувања природне равнотеже, целovitости, разноврсности и квалитета природних вредности и услова за опстанак свих живих бића, као и спречавање, контролу, смањивање и санацију свих облика загађивања животне средине“(Закон о заштити животне средине).

Овај Програм покриваће подручја квалитета животне средине (стање животне средине које се исказује физичким, хемијским, биолошким, естетским и другим индикаторима), природне вредности (природна богатства која чине: ваздух, вода, земљиште, шуме, геолошки ресурси, биљни и животињски свет), заштићеног природног добра (очувани део природе посебних вредности и одлика /геодиверзитета, биодиверзитета, предела, пејзажа и др./, који има трајни еколошки, научни, културни, образовни, здравствено-рекреативни, туристички и други значај, због чега као добро од општег интереса ужива посебну заштиту), јавног природног добра (уређени или неуређени део природног богатства, односно ваздуха, водних добара, приобаља, подземних добара, шумских добара, предела или простора, једнако доступан свима), биљног и животињског света у непосредном окружењу установе и бриге о њима, загаживача и активности који утичу на нарушавање животне средине, као и како њихов негативни утицај смањити или потпуно отклонити (активности и мере), рециклаже и њеног значаја за очување животне средине, као и подручја вештина, активности и мере које доприносе очувању животне средине, а које сваки еколошки свестан појединац уз минималан напор свакодневно може спроводити у свом окружењу.

Наведена подручја биће обухваћена кроз следеће облике рада:

- Наставни садржаји у оквиру предмета
- Садржаје часова одељењског старешине
- Рад секција
- Предавања
- Пројекцију одговарајућих видео материјала
- Организоване акције на нивоу установе или локалне заједнице

Сарадњу са релевантним чиниоцима локалне самоуправе, локалним становништвом, Градском чистоћом и Зеленилом и другим заинтересованим појединцима или институцијама.

Све активности ће бити организоване у складу са способностима ученика наше школе и у складу са динамиком свих школских активности које такође предвиђа документ чији је и овај програм саставни део.

Препоручује се наставницима да наведене садржаје уврсте у планове одговарајућих предмета и друге ваннаставне активности, као и да се организоване акције организују на нивоу смена ради што лакше реализације. У случају организованих предавања или пројекција препоручује се да термини истих буду такође прилагођени сменском раду.

20. Програм сарадње са локалном самоуправом

Сарадња са локалном заједницом обухвата следеће активности:

- учешће ученика у прославама и манифестацијама на нивоу локалне заједнице
- учешће у обележавању Новогодишњих празника, Светог Саве, 8.марта,
- завршна приредба, прослава рођендана
- учешће у акцијама школе;
- посета и присуство наставним часовима и заједничким активностима у школи
- сарадња са Библиотеком, Народним позориштем, Еко фондом, Центром за мајку и дете, зубном амбулантом, позориштом Пинокио, основним и средњим школама
- посете знаменитостима града
- учешће деце у оквиру Дечје недеље;
- дружење са децом из предшколске установе, основних и средњих школа
- упознавање деце са занимањима људи кроз посете занатским радионицама.;

Наша школа све време свог постојања функционише у сарадњи са различитим установама на локалном нивоу.

Сарадња са јединицом локалне самоуправе подразумева сарадњу са свим релевантним институцијама и установама на територији Градске општине Нови Београд и Града Београда и то:

- Сарадња са предшколском установом «11. април», основним и средњим школама на територији ГО Нови Београд.
- Сарадња са музичким школама, интернационалном школом и осталим школама са територије Града Београда.
- Сарадња са Скупштином ГО Нови Београд и њеном службом друштвене делатности, кроз сарадњу на реализацији техничких питања, обавезног основношколског образовања, остваривања ученичких права, кроз сарадњу са Интерресорном комисијом, у складу са Законом. (Закон о основама система образовања и васпитања, члан 98. став 6.), кроз рад на реализацији заједничких пројеката.
- Сарадња са Центром за социјални рад се остварује кроз заједничке акције и асистенцију у решавању проблема социјалне природе: неприлагођени облици понашања наших ученика, проблеми породица из којих потичу, културни и економски проблеми итд.
- Сарадња са Домом здравља „Нови Београд“, и Развојним саветовалиштем кроз детекцију сметњи у развоју и њихових третмана. Мултидисциплинарни тимови своје налазе допуњују нашим и обратно, чинећи тако значајну спрегу свих стручњака који раде

са децом (педијатар, неуропсихијатар, психолог, дефектолог, олигофренолог, логопед, социјални радник).

- Сарадња са МУП-ом у случају потребе. Редовна је ради безбедности свих наших ученика.
- Сарадња са Црвеним крстом, кроз реализацију пројекта „Мој први корак до школе“ и учествовање у акцијама и манифестацијама које организује Црвени крст (Трка за срећније детињство, Крв живот значи...).
- Сарадња са Друштвом за помоћ МНРО „Нови Београд“, кроз учешће у манифестацијама и заједничке активности наших ученика и њихових корисника као и другим НВО, који имају сличне или исте циљеве, а који се односе на целокупну помоћ и подршку деци са сметњама у развоју.
- Сарадња са Спортским центром „11. Април“, кроз реализацију пројекта „Деци прија, деци годи вежбање у води“
- Сарадња са дејим позориштима, позориштем „Пинокио“ и „Душко Радовић“
- Сарадња са Биоскопом „Фонтана“, кроз посете ученика пројекцијама цртаних филмова у оквиру „Кидс феста“
- Сарадња са Музејом ваздухопловства, кроз одлазак наших ученика у обилазак музеја
- Сарадња са организацијом Пријатељи деце ГО Нови Београд, кроз учешће ученика на конкурсима, такмичењима и смотрама у њиховој организацији.
- Сарадња са Градским секретаријатом за образовање и дечју заштиту по питањима везаним за исхрану и превоз ученика, побољшању материјално-техничких услова школе и свим другим актуелним питањима везаним за образовање
- Сарадња са другим организацијама из невладиног сектора, спортским клубовима и удружењима.

21. Програм сарадње са породицом

Програм сарадње са родитељима/старатељима ученика одвија се континуирано током целе школске године.

Општи циљ је успостављање и остваривање сарадње на што квалитетнији и сврховитији начин који ће бити у најбољем интересу ученика.

Посебни циљеви сарадње родитеља/старатеља и школе су:

- Заштита и остваривање права ученика
- Унапређење услова за хармоничан развој ученика
- Креирање срединских услова за квалитетно учење

- Стварање безбедног окружења и превенција насиља
- Праћење развоја и напредовања ученика
- Пружање образовне, социјалне и здравствене подршке ученицима
- Пружање подршке ученику у избору школе и занимања
- Унапређивање родитељских компетенција и подршка породици у решавању проблема
- Повезивање родитеља и узајамно оснаживање

Сарадња са породицом подразумева **континуиран и систематски рад** свих чланова стручног тима школе (директора, психолога, социјалног радника, дефектолога) са свим члановима породице ученика. Та сарадња се одвија кроз више облика деловања:

- Информисање при упису ученика школе о свим појавама код детета везаним како за његове сметње у развоју тако и за све облике понашања у породичном и ширем социјалном окружењу
- Детекција проблема у породичном контексту
- Информисање родитеља о свим питањима везаним за дете, његова права и њихове обавезе
- Саветодавни рад са родитељима
- Сарадња са члановима породице у сврху заједничког рада на остваривању педагошких задатака
- Информисање родитеља о актуелним школским дешавањима, као и плановима и програмима
- Активно учешће родитеља у органима школе (савет родитеља, школски одбор, тим за развојно планирање, тим за самовредновање и други тимови)
- Учесће родитеља у истраживањима, посебно у оном које се односи на њихово задовољство сарадњом са школом и напредовањем детета (на крају првог полугодишта)

У сарадњу школског стручног тима са породицом, по потреби, укључују се и институције чија делатност може решити евидентиран проблем или помоћи у успостављању стимулативних услова за раст и развој детета. То су Дом здравља (Развојно саветовалиште), Центар за социјални рад, Институт за ментално здравље, Клиника за неурологију и психијатрију за децу и омладину, ГО Нови Београд, Црвени крст и сл.

Програм сарадње са породицом обухвата и организацију отвореног дана школе сваког првог понедељка у месецу, када родитељи, односно старатељи могу да присуствују образовно-васпитном раду.

Сарадња родитеља и наставника-дефектолога одвија се путем индивидуалних разговора, као и кроз организовање родитељских састанака.

Индивидуални ниво сарадње :

- Индивидуални разговори се обављају када се за то укаже потреба од стране родитеља, дефектолога, стручних сарадника.

Образовни – едукативни ниво сарадње:

- Овај вид сарадње обухвата родитељске састанке, најмање два у сваком полугодишту.

22. Програм излета, екскурзија и наставе у природи

Екскурзија, излети и настава у природи су ваннаставни облик образовно васпитног рада који се остварује ван школе.

Циљ екскурзије је непосредно упознавање појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и привредних достигнућа која су у вези са делатношћу школе.

Задаци екскурзије су:

- проучавање објеката и феномена у природи;
- уочавање узрочно-последичних односа у конкретним природним и друштвеним условима;
- развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика;
- упознавање начина живота и рада људи појединих крајева;
- развијање позитивног односа према: националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, позитивним социјалним односима, као и схватање значаја здравља и здравих стилова живота;
- подстицање испољавања позитивних емоционалних доживљаја.
- савлађивање и продубљивање дела наставног програма непосредним упознавањем садржаја наставних предмета.

Садржаји екскурзије остварују се на основу наставног плана и програма образовно- васпитног рада и саставни су део годишњег програма рада школе.

Програм екскурзије садржи:

- образовно-васпитне циљеве и задатке,
- садржаје којима се постављени циљеви остварују,
- планирани обухват ученика
- носиоце предвиђених садржаја и активности,
- време трајања екскурзије,

- путне правце,
- техничку организацију и
- начин финансирања.
- Начин организовања

Излет се организује за ученике у трајању од пола дана или једног дана, екскурзија у трајању 3-5 дана, уз претходно прибављену сагласност родитеља.

Циљ је савладавање и усвајање дела наставног програма непосредним упознавањем појава и односа у природној и друштвеној средини, упознавање културног наслеђа и достигнућа, као и рекреативно-здравствени опоравак ученика.

Задаци и садржаји излета

- Уочавање објеката у природи.
- Развијање интересовања за природу и изграђивање еколошких навика.
- Упознавање са начином живота
- Развијање позитивног односа према националним, културним и естетским вредностима, спортским потребама и навикама, као и схватање значаја

Избор туристичке агенције врши директор Школе по претходно прибављеном мишљењу представника Савета родитеља. Након одабира најповољније понуде, директор са туристичком агенцијом закључује уговор о реализацији излета.

За непосредно извођење излета одговоран је дефектолог који води ученике, а посебно је задужен за:

- животну, материјалну и материјалну безбедност ученика;
- реализацију плана и програма излета;
- смештај ученика у превозу, објектима планираних за посету;
- понашање ученика.

Уколико се ученик разболи, дефектолог је дужан да обавести родитеље ученика и директора Школе.

Садржај:

Авала, Смедерево, Шумадијско село, Космај, Бранковина, Аранђеловац, Оплепац, Топола, Тршић, Добри поток, Трноша, Сремски Карловци, Петроварадин, Фрушка Гора, Хопово, Сремска Каменица, Вршац, Златибор, Шарганска осмица, Голубац, Лепенски вир, Ђердап Златибор, Тара, Сокобања, Рудник, Гоч, Дивчибаре, Копаоник, Сребрно језеро, Палићко језеро, Златар

Наведене активности ће се реализовати у складу са материјалним могућностима ученика и школе, као и потребама образовно -васпитног рада школе.

УПУТСТВО ЗА ОСТВАРИВАЊЕ НАСТАВЕ У ПРИРОДИ У ПРВОМ ЦИКЛУСУ ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Настава у природи је облик образовно-васпитног рада којим се остварују обавезни и изборни наставни предмети и ваннаставне активности из наставног плана и програма за први циклус основног образовања и васпитања - у климатски погодном месту из здравствено-рекреативних, образовно-васпитних и социјалних разлога.

За укупан развој личности ученика настава у природи има вишеструки значај - здравствени, педагошки и социјални. Уз повећани обим физичке активности, у здравој животној средини, овај облик образовно-васпитног рада доприноси очувању и унапређивању укупног здравља ученика. Образовна-васпитна вредност наставе у природи је у томе што се непосредним опажањем природне и друштвене средине и потпуним доживљајем стварности, коју треба проучавати, омогућује утврђивање и проширивање постојећих и стицање потпунијих, дубљих и трајнијих знања. Директан контакт и интеракција са природним окружењем доприноси бољем уочавању законитости које важе у природи и схватању значаја њене заштите и очувања. Боравак ученика у природи доприноси и њиховој социјализацији јер се кроз целодневне заједничке активности међусобно боље упознају, сарађују и зближавају. Подстиче се, такође, њихова одговорност и самосталност у обављању личне хигијене и бриге о себи. При организацији наставе у природи потребно је придржавати се стручних педагошко-психолошких и дидактичко-методичких упутстава како би се у што већој мери остварили постављени циљеви.

Настава у природи организује се за ученике од првог до четвртог разреда основног образовања и васпитања, у трајању од 7 до 10 дана, уз писмену сагласност родитеља, за најмање две трећине ученика одељења.

За ученике који не одлазе на наставу у природи школа је дужна да организује наставу.

Настава у природи може се изводити у објектима који испуњавају услове за извођење предвиђених наставних и ваннаставних садржаја.

Пре поласка на наставу у природи организује се лекарски преглед свих ученика.

Циљеви наставе у природи су:

- очување, подстицање и унапређивање укупног здравственог стања ученика, њиховог правилног психофизичког и социјалног развоја;
- стварање основа за усвајање активног, здравог и креативног начина живота и организовања и коришћења слободног времена;
- проширивање постојећих и стицање нових знања и искустава о непосредном природном и друштвеном окружењу;
- развијање еколошке свести и подстицање ученика на лични и колективни ангажман у заштити природе;

- социјализација ученика и стицање искустава у колективном животу, уз развијање толеранције и одговорног односа према себи, другима, окружењу и културном наслеђу;
- развијање позитивних односа према националним, култур-ним и естетским вредностима.

Задаци и садржаји *наставе у природи* остварују се на осно-ву наставног плана и програма образовно-васпитног рада и школ-ског програма и саставни су део годишњег програма рада школе.

Задаци који се остварују реализацијом програма наставе у природи су:

- побољшање здравља и развијање физичких и моторичких способности ученика;
- задовољавање основних дечијих потреба за кретањем и игром;
- очување природне дечије радозналости за појаве у природи и подстицање интересовања и способности за њихово упознавање кроз одговарајуће активности;
- развијање способности запажања основних својстава објекта, појава и процеса у окружењу и уочавање њихове повезаности у конкретним природним и друштвеним условима;
- подстицање самосталности у процесу стицања знања кроз непосредне истраживачке задатке;
- развијање свести о потреби заштите, неговања, чувања и унапређивања природне и животне средине и изграђивање еколо-шких навика;
- упознавање природно-географских, културно-историјских знаменитости и лепоте места и околине;
- упознавање са начином живота и рада људи појединих крајева;
- упознавање разноврсности биљног и животињског света појединих крајева, уочавање њихове повезаности и променљивости;
- упознавање са карактеристикама годишњих доба у природи и смењивање временских прилика;
- развијање способности сналажења тј. оријентисања у про-стору и времену;
- оспособљавање ученика за безбедан и правилан боравак у природи;
- развијање правилних хигијенско-здравствених навика и подстицање самосталности у обављању личне хигијене и бриге о себи;
- подстицање и стварање навике за неговање редовне физичке активности и за што чешћи боравак у природи;
- формирање навика редовне и правилне исхране;
- навикавање на правилно смењивање рада, одмора и сна;

- разумевање и уважавање различитости међу појединцима;
- подстицање групног рада, договарања и сарадње са вршњацима и одраслима кроз одговарајуће активности.

Настава у природи пружа могућности интердисциплинар-ног повезивања садржаја различитих наставних предмета и других ваннаставних активности. Планирање садржаја овог облика рада врши се на основу наставних програма обавезних и изборних наставних предмета из којих се издвајају они садржаји који су погодни за остваривање циљева и задатака наставе у природи, а одговарају условима у којима се она реализује. У самим наставним програмима за поједине предмете могу се наћи садржаји који експлицитно или имплицитно упућују на погодност овог облика образовно-васпитног рада {свет око нас, природа и оруштво, фи-зичко васпитање, ликовна култура, музичка култура. чувари при- роде, народна традиција, грађанско вастипање...}.

Један од битних услова успешне реализације овог облика образовно- васпитног рада јесте припрема ученика, родитеља и дефектолога.

Одвајање ученика од породице у дужем временском периоду и боравак у новим условима представља озбиљан захтев за ученике тог узраста и зато је важно да буду добро припремљени за оно што их очекује на настави у природи. Припрема подразумева да се ученици унапред упознају са местом у које одлазе, условима живота у којима се организује настава у природи, облицима и садржајима рада, начином превоза и понашањем у току пута, потребним књигама, прибору, одећи, обући, појединим спортско- рекреативним активностима које ће се тамо реализовати. Ученицима треба пружити прилику да питају и добију одговор о свему што их занима, а дефектолог треба да чује и уважи, у мери у којој је то могуће, њихове потребе, жеље и интересовања. Посебну пажњу треба посветити делу припреме у коме се дефектолог са ученицима договара око правила понашања током извођења наставе у природи - уз разумевање зашто је важно њихово поштовање.

Припрема родитеља подразумева организовање родитељских састанака и пружање информација о основним географским карактеристикама и климатским условима краја у коме се организује настава у природи, времену одласка, дужини боравка, цени, документацији коју треба припремити, условима смештаја, исхране здравствене заштите, условима живота и рада ученика, могућностима комуникације са децом и сл. Истовремено се родитељима дају детаљна упутства о припреми деце, са списком неопходног прибора за личну хигијену, писање, потребном гардеробом... Ради прикупљања важних информација везаних за здравствени и психофизички статус деце, њихове особености, специфичне навике и интересовања, организују се са родитељима посебни разговори.

Припрема дефектолога обухвата индивидуалну и заједничку припрему. Заједничка припрема се одвија путем краћих састанака на нивоу школе. На њима се разматрају најважнија организациона питања о месту и условима боравка, цени и сл. Индивидуална припрема обухвата добро информисање дефектолога о географским и геолошким карактеристикама краја, о флори и фауни, историјским подацима, значајним културним, привредним и другим објектима који се могу посетити, обичајима и етнографским карактеристикама подручја и места на коме ће се одвијати настава у природи. На основу прикупљених података и постављених циљева и задатака наставе у природи, дефектолог саставља програм који ће се реализовати (пored садржаја наставе програм поседује и спортско-рекреативне и културне активности, друштвене игре, типске вечерње програме...), одабира методе и облике рада, одређује динамику активности и припрема све што ће

му обезбедити ефикасан и успешан рад. Дobar програм наставе у природи поседује чврсту структуру, која пре свега указује шта треба постићи. Како је немогуће предвидети све факторе који су од утицаја на њену реализацију неопходни су и оперативни планови који поседују флексибилност, односно прилагодљивост датим околностима нпр. лошим временским условима.

Реализација постављених циљева наставе у природи у ве-ликој мери зависи од способности дефектолога да са ученицима успешно ради и ван учионице. Његова улога је сада сложенија и захтевнија јер, осим што организује и реализује редовну наставу и предвиђене активности, брине и о безбедности ученика. У свом раду он треба да уважава индивидуалне карактеристике ученика, разлике у њиховим потребама и могућностима, да подстиче сарадњу и тимски рад, самосталност и личну одговорност.

Приликом остваривања програма наставе у природи треба што више наставних и ваннаставних активности реализовати у природном окружењу - уз смењивање редовне наставе, самосталних активности ученика, спортско-рекреативних и културних активности, игре и забаве, пасивног и активног одмора.

По повратку са наставе у природи, стечена знања и искуства треба што више интегрисати у наставни процес и омогућити ученицима да искажу своје утиске и осећања о ономе што су доживели.

23. Програм рада школске библиотеке

У школској библиотеци прикупља се библиотечко-информациона грађа (књиге, серијске публикације, (дечје) новине и др.) који се обрађује за потребе ученика, наставника и стручних сарадника.

Задатак школске библиотеке је да код ученика развија навике читања и коришћења библиотечких услуга, као и да ученике оспособљава да користе информације у свим облицима и на свим медијима и омогући им да овладају вештинама потребним за учење у току целог живота.

Програма рада одвијаће се кроз следеће садржаје:

- Упознавање са књижном фондом и са могућностима заједничког коришћења постојећих књига.
- Упознавање ученика са Правилима коришћења књига.
- Развијање љубави према књигама кроз заједничко упознавање са занимљивим деловима одређених књига.
- Посета Сајму књига.
- Разговор и запажања ученика о заједнички прочитаним песмама или занимљивим деловима прича.
- Запажања о књижевним врстама које смо читали(прича,бајка,песма
- Читање и рецитовање песама о Новој години и о Деда-Мразу.

- Читање поучних прича о Светом Сави.
- Гостовање писца и разговор са њим.
- Заједничко читање занимљивости из дечјих часописа.
- Заједничко читање песама и описа о пролећу.
- Заједнички избор лепе књиге.
- Писање извештаја о раду.
- Током целе школске године пратиће се издавачка делатност ради плана набавке књига на основу предлога ученика и наставника.

24. Програм безбедности и здравља на раду

Сви запослени у установи имају право на безбедност и здравље на раду, као и друге обавезе и мере за безбедан и здрав рад, у циљу заштите здравља запослених, као и заштите од повреда на раду и професионалних обољења, а нарочито на стварању што повољнијих услова рада ради заштите живота и здравља и радне способности, у складу са одредбама Закона о безбедности и здрављу на раду ("Службени гласник РС", број 35/2023), Правилником о начину и поступку процене ризика на радном месту и радној средини ("Службени гласник РС", број 76/2024) као и Правилником о безбедности и здрављу на раду ОШ "НОВИ БЕОГРАД" од 24.04.2025. године.

У складу са горенаведеним актима, установа предузима све законом прописане мере, између осталог:

- Израда Акта о процени ризика за сва радна места у радној средини – новембар 2025. године,
- Периодични прегледи и испитивање опреме за рад у роковима прописаним законским и подзаконским прописима (противпожарни апарати, хидранти, громобрани, електричне инсталације и остала опрема)
- Испитивање услова радне средине,
- Оспособљавање запослених за безбедан и здрав рад и провера оспособљености запослених,
- Заштитна одећа и обућа за запослене (домар, сервирка, чистачице, медицинске сестре)
- Оспособљавање запослених за пружање прве помоћи и
- Спровођење осталих законских обавеза у области безбедности и здрављу на раду: санитарни прегледи запослених, дезинфекција и дезинсекција и дератизација школске зграде, осигурање запослених за случај повреде на раду и проф. обољења итд.)

25. Начин остваривања додатне образовне подршке деци и ученицима из предшколске установе и редовних школа на територији ГО Нови Београд

Пружање додатне образовне подршке деци/ученицима регулисано је Правилником о критеријумима и стандардима пружања додатне подршке у образовању деце, ученика и одраслих са сметњама у развоју и инвалидитетом у васпитној групи, односно другој школи и породици ("Службени гласник РС", број 70 од 21. септембра 2018.).

Додатна подршка представља скуп стручних послова дефектолога, логопеда и психолога којима се подржава и унапређује развој и учење деце/ученика са сметњама у развоју који стичу образовање и васпитање у предшколским установама и редовним школама.

Корисници додатне подршке су ученици са сметњама у развоју, њихове породице, наставници и стручни сарадници.

Додатна подршка се пружа искључиво на основу мишљење Интерресорне комисије уз сагласност родитеља.

Додатна подршка се пружа у установи коју похађа дете, ученик или одрасли, у нашој школи, другој установи или породици, у складу са најбољим интересом корисника.

ВРСТЕ ПОДРШКЕ:

Деци/ученицима са сметњама у развоју и инвалидитетом ће се пружати следећи облици додатне подршке:

ПРОЦЕНА И СТИМУЛАЦИЈА:

- сензорно-перцептивних функција (аудитивних, визуелних, тактилно-кинестетичких, густативних, ольфактивних и вестибуларних),
- базичних и виших моторичких функција,
- когнитивних способности
- вербалне и невербалне комуникације
- социјалних, коцептуалних и практичних адаптивних вештина

ПОДРШКА ПРИ КОРИШЋЕЊУ ОПРЕМЕ И АСИСТИВНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ

Подршка породици:

- САВЕТОДАВНИ РАД са члановима породице детета/ученика са сметњама о снагама, потенцијалима и потребама детета/ученика
- ОБУКА РОДИТЕЉА за увежбавање и примену стечених вештина које дете/ученик користи у свакодневним животним ситуацијама

Подршка васпитачима, наставницима и стручним сарадницима:

- Избор и прилагођавање метода наставе, стратегије учења, специјализованих материјала, учила, избор и коришћење асистивних технологија
- Помоћ у изради индивидуалних образовних планова/индивидуалних планова подршке
- Организовањем консултативних састанака унутар предшколске установе/школе у домену инклузивног образовања

26. Пројекти

26.1 Еразмус + програм

Од почетка школске 2022/2023. године школа ће у складу са постављеним циљевима и задацима у оквиру Развојног плана предузети конкретне активности у циљу аплицирања и реализације пројекта у оквиру **Еразмус плус програма**.

„AUTISMATH“

Основна школа „Нови Београд“ од 1. децембра 2025. године учествује у пројекту под називом **„AutisMath: Innovative Mathematics Activities and Applications for Children with Autism“**, са пројектном шифром **2025-1-TR01-KA220-SCH-000360045**.

Пројекат траје три године, односно до децембра 2028. године. Координатор пројекта је Покрајинска дирекција за национално образовање из Трабзона, Турске, а у пројекту учествује укупно 8 партнера (основне школе из Мађарске, Србије и Турске, два факултета из Турске и Португала, невладина организација из Турске и Управа за основно образовање округа Фтиотида из Грчке).

Главни циљ пројекта је креирање и имплементација математичких активности заснованих на логичким играма, за децу са поремећајем из спектра аутизма, узраста од 6 до 10 година, као и дигиталне апликације путем којих ће задаци бити доступни свим заинтересованим наставницима, родитељима или другим стручњацима.

Током три године трајања пројекта, он се састоји из неколико сегмената активности, као и шест мобилности за сваког партнера, у односу на динамику и буџет који је одредио координатор.

У току прве године, радиће се на развоју математичких активности, а потом и обука наставника заинтересованих за учешће у пројекту, за примену активности, након чега следи пилот имплементација задатака у раду са децом, а потом и евалуација и евентуална корекција задатака како би они били што адекватнији у раду са децом.

У току друге године радиће се на развоју дигиталних апликација на основу креираних математичких активности, а потом и обука наставника заинтересованих за учешће у пројекту, за примену дигиталних апликација, након чега следи пилот имплементација дигиталних апликација у раду са децом, а потом и евалуација и евентуална корекција, уколико постоји потреба.

Пратеће активности које се спроводе у току пројекта су осмишљавање и реализација eTwinning пројекта, креирање е-књиге, припремање академског чланка, као и промоција пројекта на друштвеним мрежама, догађајима и конференцијама.

Посете других установа Основној школи „Нови Београд“

Школа планира да, уколико постоје заинтересовани учесници и испуњени организациони услови, омогући реализацију „job shadowing“ активности у својој установи најмање једном у току школске године.

eTwinning пројекти

Школа планира да у наредном периоду подстиче укључивање већег броја наставника у eTwinning активности и пројекте, са циљем јачања међународне сарадње, размене примера добре праксе и унапређивања наставног процеса. Пројектне активности ће се осмишљавати и реализовати у складу са интересовањима ученика и наставника, наставним садржајима, актуелним образовним темама и могућностима за сарадњу са партнерским школама. Кроз ове активности подстицаће се примена иновативних метода рада, развој дигиталних компетенција и подстицање међународне сарадње.

26.2 Остали пројекти

Школа ће у континуитету пратити конкурсе за пројекте који се расписују од стране министарстава, институција, невладиних и других организација са циљем сталног унапређења услова у којима се обавља образовно-васпитни рад, као и ради унапређења квалитета знања и стручних компетенција запослених.